

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

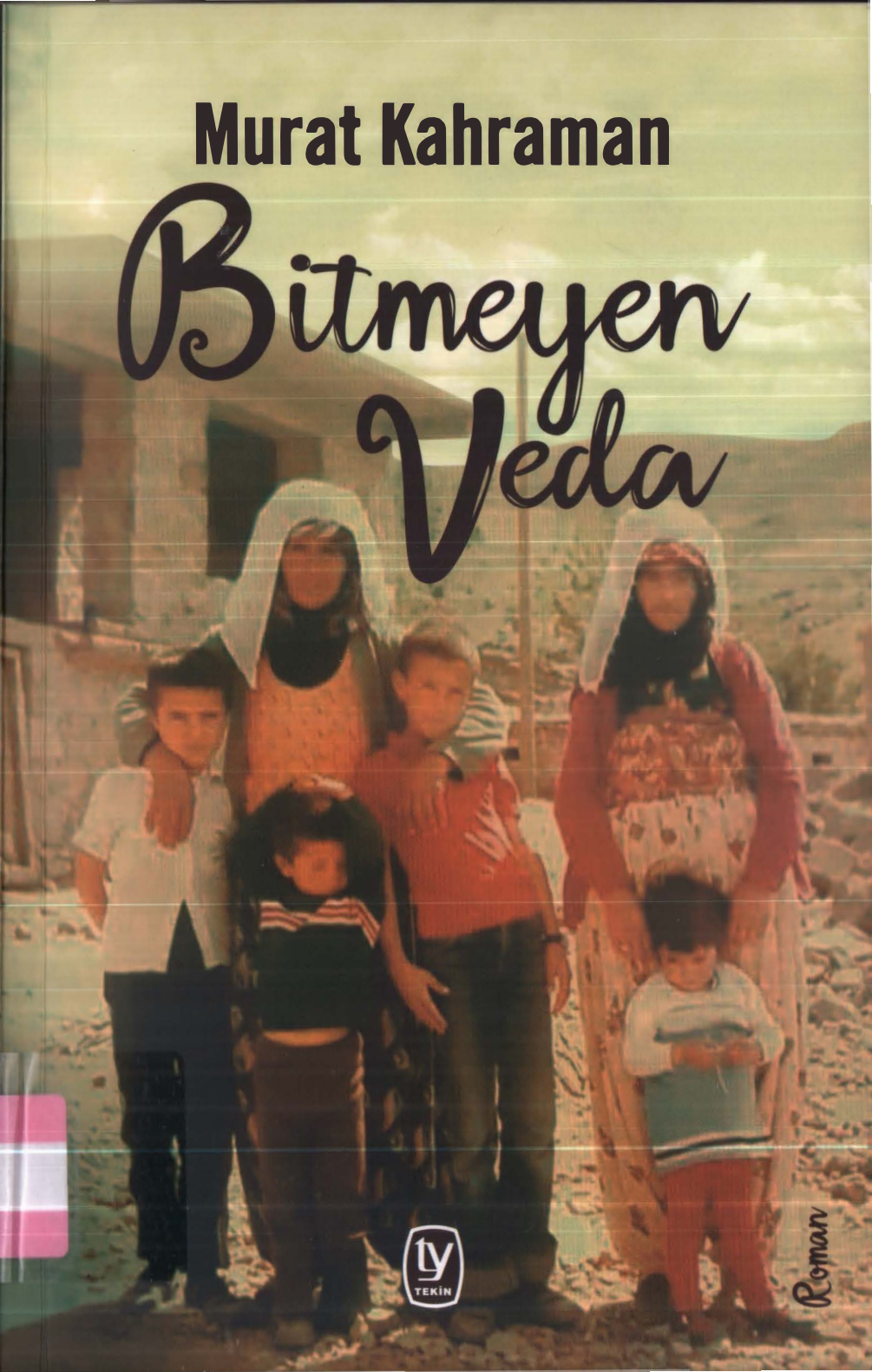
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Bitmeyen Veda

Murat Kahraman

Murat Kahraman

Bitmeyen Veda

Roman

Tekin Yayınevi: 807
ISBN: 978-9944-61-297-5

TEKİN YAYINEVİ

Mimar Sinan Mah. Atlas Çıkmaı Sok. No: 7 Üsküdar-İstanbul
Tel: (0216) 650 10 10 - (0216) 323 20 20
www.tekinyayinevi.com.tr
e-mail: info@tekinyayinevi.com.tr
Mersis No: 835005819700017
Sertifika No: 45348

BİTMEYEN VEDA

Murat Kahraman
Roman

© Murat Kahraman 2020 © Tekin Yayınevi, 2020

Editör Fatma Büşra Helvacıoğlu
Kapak Tasarım Cenk İğdeli
Sayfa Tasarım Gülizar Ç. Çetinkaya

1. ve 2. Baskı 2019, Sancı Yayınları
3. Baskı Ocak 2021, Tekin Yayınevi

Baskı ve Cilt Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cd. No: 3
Baha İş Merkezi A Blok K: 2
Avcılar / İstanbul Tel : Tel: 0 212 412 17 77
Sertifika No: 44451

Kıtabın tüm yayın hakları Tekin Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti'ne
aittir. Tanıtım amacıyla kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa
alıntılar dışında, yayının tüm ya da kısmi olarak hiçbir elektronik
veya mekanik araçla çoğaltılması, yayımlanması ve dağıtılması
yasaktır.

MURAT KAHRAMAN

BİTMEYEN VEDA

Roman

Murat Kahraman, 1972 yılında Dersim-Çemişgezek'te doğdu. Ortaokulu Pertek, liseyi Elazığ, üniversiteyi Diyarbakır'da okudu. 1994'te siyasi faaliyetler gerekçe gösterilerek tutaklandı. Buca Hapishanesi'nde kaldı. 1996 ölüm orucu direnişine katılan birinci ekibin içinde yer aldı. Hapisten çıktıktan sonra Halkın Günlüğü ve Devrimci Demokrasi gazetelerinin genel yayın yönetmenliğini yürüttü.

Hukuki nedenlerden dolayı Avrupa'ya yerleşmek zorunda kaldı. Halen İsviçre'de yaşıyor.

Yayımlanan eserleri: Gökyüzünü Kaybeden Kartal (Sancı Yayınları, 2018), Çılgılık (Sancı Yayınları, 2019)

*Sizi gördüğüm, tanıdığım ve yaşadığım gibi yazdım.
Güzel hatıranız önünde, bir Budist rahip gibi iki dizimin
üzerine çöktüm. Sizi bir kez daha saygı ve özlemle andım. Güzel
adlarınızın bu kitapta sonsuza dek yaşaması dileğiyle...*

Kendi onurumuz için onun onurunu da korumalıyız!

Bakışlarını ağaç kökündeki reçineye yapışan kuş tüyüne sabitledi. Rüzgârın yönünü gösterir gibi sallanan kuş tüylerinin üstü tozla kaplıydı. Reçineye yapışmış kuş tüylerindeki örümcek ağlarında, ölü sivrisinek ve böceklerin içi boş kabukları sallanıyordu.

Yatağı renkli çakıllarla dolu durgun suyun kenarına oturmuşlardı. Göletlerde biriken su, ha kurudu ha kuruyacak gibi, acelesi yokmuş gibi tembelce akıyordu. Çam ağaçlarından çıkan özü vücuduna sürerse sivrisineklerden korunacağını bir yerlerden duymuştu. Ama bulundukları yerde çam ağacı yoktu. Biraz yukarılarda çamın değişik bir türü olan ardıç ağaçları vardı.

“Sizin sivrisinekler başka bir cins. Doktor iğnesinden beter iğneleri var.”

Gömleğin üzerine konup ısırın iki sivrisineği omzunun üzerinde ezdi. Sivrisineklerin deşilen karınlarından boşalan kanın gömleğinde yaptığı lekeyi, kopardığı meşe yaprağıyla sildi. Meşe yaprağıyla aynı renkteki gömleğine yapraktaki kırmızımsı toz yapıştı.

“Bizim sivrisinekler toprağına yabancı kabul etmez” diye güldü Şahin.

“Bak bana konukseverliklerini gösteriyorlar” diyerek gömleğini yukarı kaldırdı. Bir harman gibi geniş, kaslı ve kulla kaplı sırtını açtı.

Gülümsedi Şahin. Deddiği doğrudu. Kolları saymayınca pürsüz görünen vücudunda herhangi bir ısıklık ve iz yoktu.

“Sivrisineğin intihar etmeye niyeti yok ki sırtına konsun. Aksi takdirde kolların boynuna kement olur” dedi Cemal.

Dere yatağından gelen ses üzerine sustu. Hareketsiz kaldılar epey zaman. Gelen sesin insana mı hayvana mı ait olduğunu ayırt etmekte zorlandılar. Fısıldaşarak yorum yaptılar.

Cemal, yöreye ilk kez geliyordu ama Şahin’in çocukluğu aşağı ovalardaki köylerde geçmişti.

Bulundukları yeri belli etmek kapıyı mutlak bir ölüme açacaktı. Onun için kıpırdayan her nesneyi ve rüzgârda sallanan her ağacın meramını dikkate almak zorundaydılar. Hatta öten kuşların ve daldan dala konan kargaların seslerini dahi dikkate almalıydılar. Her bilgi kırıntısını kurumuş bir sünger gibi emiyorlardı.

Bölgede iki tane karakol bulunuyordu. Termal tanklar ve gözetleme kuleleri vardı. Yerlerini belli etmemek için dere yatağını kullanmışlardı. Güneşin batışını bekleyip karanlık çöktükten sonra yine dere yatağını kullanarak yürüyeceklerdi.

“O aşağılık katili direkt mi vuracağız, yoksa?”

İri kıyım yoldaşının ölümü doğal gören sıradan ifadesi üzerine soruya hemen cevap vermedi. Karnı ağrıyor, midesi bulanıyordu. Gözlerinde hafif kararma vardı. Sabah onlara getirilen ekmek ve peyniri yemişti. Fakat Şahin, peynirin rengine bakıp yememişti. Hatta “Bence bunu yeme!” demişti. Hangi kuşkunun kendisine bu lafı söylediğini anlamaya çalıştı. Altında oturduğu söğüt ağacının dallarını yukarı kaldırarak suyun kenarına çömeldi. Kusmak için çaba sarf etti. Üstündeki gömleği çıkardı. Başını ve gövdesini soğuk suyla yıkadı. Biraz ferahlar gibi oldu fakat midesi büyük bir kaya parçası taşıyormuş gibi sancılıydı.

“Keşke o peyniri yemeseydin” diye mırıldandı Şahin.

Gömleğiyle önce kafasını, yüzünü ve sakallarını, sonra da vücudunu kuruları.

“Bir şey olmaz, geçer” anlamında elini salladı.

“Onu her şeyden önce sorgulayacağız” diyerek konuyu değıştirdi. Başını söğüt ağaçları altındaki boşluktan gökyüzüne kaldırdı. Mavi sonsuzluğa seslenir gibi mırıldandı:

“Neden sorusuna cevap almak istiyorum Şahin'im. Neden o masum insanları canice katlettiler? Neden?”

Yıllarca sorduğu ama cevabını bulamadığı soru, meşenin tepesine yakın yerde duran örümcek ağları içinde cansız yatan küçük böcekler gibi sallanıyordu. Örümcek ağının yaban armutları büyüklüğünde olanı meşe kozalağının etrafını sarmıştı. Gövdesi yağlanmış gibi parlak duran yuvarlak kozalak, çocukluğunu hatırlattı. Çocukken meşe kozalağını içini oyup açtıkları iki delik üzerine sigara kâğıdı sararak müzik enstrümanı olarak kullanırlardı. Onca bilinmezlik içinde çocukluklarında yaptıkları eğlenceli müzik de geride kalmıştı. Her şey neden bu kadar uzaklaşmıştı acaba? Hafıza, kendisini geçmişe mi kilitlemişti yoksa? Kozalağı görmeseydi belki çocukluk anıları da canlanmayacaktı.

“Bence o adi katili ibretiâlem olsun diye ağaca asalım” derken hapşırdı Şahin.

Elindeki silahın şarjörünü kontrol etti. Kabzasını sağa sola çevirdi. Kendisine cevap vermeyen arkadaşının karşısına oturdu.

“İşlediği suçları da yazıp boynuna asalım.”

Çantasında kalem ve defter aradı Cemal.

“Onu öldürmeyeceğiz yoldaşım” diyerek itiraz etti. “Önce sıgındığı yakınlarının huzurunda adil bir şekilde yargılayacağız.”

“Ne yani öldürmeyecek miyiz?”

Boşluğa konuştu. “Bilmiyorum” diye mırıldanarak cevap verdi Cemal:

“Onu infaz edersek ceza mı veririz yoksa ödöl mü veririz? Tam olarak bilmiyorum!”

Ablasının ruhunu teslim edene kadar tekrarladiğı söz kulaklarında çınladı. “Axučan’ın topu Çino’ya (Çilli) değsin. O bizi taradı.”

Ablası ağıladığı zaman uzun kirpiklerinin arasından süzölen gözyaşları canlandı hayalinde. İcini derin bir keder kapladı, nefesi kesilir gibi oldu. Yaralanan, parçalanan ve mermi yuvasına dönen kanlı bedenleri düşündü.

Sıkıntılı ve derin bir sessizlik çöktü. Birkaç saat sonra ablasını, küçük kız kardeşini ve babasını duvar dibine dizerek katleden katille karşılaşacaktı. Onun gözlerine bakacak, tetik çeken ellerini inceleyecek belki de ona dokunacaktı. En önemlisi de onunla konuşacaktı. Soru soracaktı. Zorunlu da olsa bir çeşit diyalog kuracaktı.

“Ölümü değil, ölümün gerçek nedenini merak ediyorum. Neden katledildiler?”

“Ne yani? Parti o alçağın ölüm kararını almadı mı? Neyini yargılayacağız ki?”

Şaşırmıştı Şahin. “Kafayı mı yedin?” anlamında bir bakış fırlattı. Şaşkınlık içinde gözleri büyüdü.

“Her ölüm adil ve onurlu olmalıdır!”

“Neden?”

“Ölüm onurlu olmazsa, sahibinin onurunu da elinden alır!”

“Adi bir katilin onuru mu olur?”

“Kendi onurumuz için onun onurunu da korumalıyız!”

Koca bir “of” çekti. “Onun onurunu koruyalım derken, kendimize olan saygımızı kaybetmeyelim de!”

“Bu aşâğılık herifin ölüm kararı vardır. Buraya kadar doğru. Fakat onu sorgulamamız lazım. Ona sorduğumuz sorulara vereceği cevabı herkes duymalıdır. En önemlisi nedir biliyor musun Şahin?”

“Nedir?”

“Neden o masum insanları adice kurşuna dizdiler? İnsanlar neden canice katledildiler? Neden evleri gözlerinin önünde yakılarak iki kez öldürüldüler? Neden eşyaları ‘savaş ganimeti’ diyerek çalındı?”

Ayağa kalktı, önce elini yukarıya, sonra da başını su içen kumru gibi gökyüzüne kaldırdı.

“Altı yıllık zindan hayatımda her gece bunu düşündüm” diyerek sesini yükseltti. Etraftaki güvenlik riskini bile düşünmeden bağırırdı:

“Bir buçuk aya yakın kaldığım işkencede bile ‘neden’ sorusuna cevap aradım. Bu nasıl bir yük biliyor musun? ‘Neden’ sorusuna cevabını bu gece bulmak istiyorum. Neye mâl olursa olsun bu gece bu soruların cevabını alacağım! Anlıyor musun?”

Gözleri ters dönen arkadaşının kafayı sıyırdığını düşündü bir an. Sağduyudan cinnet havasına girmişti. Etrafına bakarak “Biraz sakin ol” anlamında el hareketleri yaptı Şahin.

“Eğer bu soruların cevabını bulmazsam, bu öfke beni boa yılanı gibi boğar.”

Sanki suçlu arkadaşı Şahin’miş gibi arkadaşının üstüne eğildi:

“Tam yedi yıl oldu. Gece gündüz bu kızgın kömürü koynumda taşıyorum. Her tarafımı yakıp kül etti. Beni yakan bu kömürü bu gece kucağımdan indirmek istiyorum. Anlıyor musun?”

Kendisiyle konuşur gibi mırıldandı:

“Sonsuzluk kadar uzun koca yedi yıl!”

Öfkesini çıkarmak için sakallarını yolar gibi ovdu. Kafasını sağa sola çevirdi. Kendisine cevap vermeyen arkadaşıyla uzun uzun bakıştı. Arkadaşının bakışlarını yere indirip eğri kurumuş bir ceviz dalıyla toprağa daire çizmesi üzerine konuşmasına ara verdi. Öfkeliydi. Belki buna hakkı da vardı. Kendi öfkesine sığınma vakti tezden gelmişti. Ya öfkesi onu boğacaktı ya da o kendi öfkesini boğacaktı.

Hayret ne tuhaftı hayat!

Kurban için ağır ve yıpratıcı bir yük olan gerçeği öğrenecekti. O gerçek ki ikiyüzlüydü; hem de tıpkı insanoğlu gibi iğrenç, mide bulandırıcı, aldatıcı ve tuzak kuran türden...

Çizilen dairelerin içinde “neden” sorusuna cevap arar gibi baktı. Bulamadı. Cevap, o gece rehin alıp sorgulayacakları katilde saklıydı.

O zaman anladı, “neden” sorusu bir cevabın ötesinde yazgısını belirleyen bir güzergâh olmuştu. Yazgı mı? Sanki yazgı da kendisinden intikam alıyor gibiydi.

Rivayet odur ki büyük dedesi Memê (Mehmet) Ağa'nın Axuçan Dergâhı'na sığınan Çorumlu Elif'le evlenmesiyle felaketler başlar. Elif Hanım pir kızı değildir ama dergâha sığındığı için onlardan sayılır. Büyük dedesi onunla evlenerek talibin pirle evlenmeme töresini çiğner.

Koyun sürüsünün sayısı bini geçtiğinde, Kızılbaş inancına göre bin birinci koyun “kurdun kuşun hakkıdır” diye yabana bırakılır. Fakat “Sere Hezaran'ı” (binin başı) bırakmanın, aileye uğursuzluk getirdiği de söylenir. Daha önce de yapılmış, felaket üzerine felaket yaşanmıştır. Memê Ağa, eşi Çorumlu Elif Hatun'un itirazlarına kulak tıkar. Bir güz vakti Bozan yaylasında “Sere Hezaran”ı Aliboğaz'ın tepesindeki ıssız bir ormanda bırakır.

Bir gün sonra Akirek'te Diyap Ağa'nın oğlu Veli Ağa'yla evli

olan halası Rukiye Hatun'un başsağlığı ziyaretinden dönen oğlu Munzur Ağa attan düşer ve düştüğü yerde ölür.

Bunun üzerine Memê Ağa, uğursuz bir geleneği geri çağırdığı için günah işlemekle suçlanır. Yas bağlayan Çorumlu Elif, oğlu Munzur'un öldüğü yerde yani Ezizan sırtıyla Hovik arasında kalan Salkanlar Tepesi'nde mezarını kazar. Yalnız başına doğurduğu ve yine kendisinin göbeğini kestiği tek oğlunun mezarı "Madem toprak onu buraya davet etmiş, oğlumu buraya gömeceğim" diyerek düştüğü yere defnedilir.

Rukiye'nin kocası Veli Ağa'nın ölümü, Qopo'nun kardeşi Nuro'nun Harput'ta devlet tarafından asılmasıyla başlar. Nuro asılınca dili acıdan dışarı sarkar. Veli Ağa'nın bu durumu alay konusu ettiği dedikoduları yayılır. İki aşiret arasındaki husumeti daha da derinleştirmek isteyenler bu yalanı yayar ve Qopo'yu kışkırtır. Bunun üzerine Qopo, Çemişgezek merkezindeki Mehmet'in kıraathanesinin bahçesinde oturan Veli Ağa'ya, Koçolu Fazlı'nın omzu üzerine koyduğu mavzerle ateş eder.

Dersim'in namlı silahşoru Qopo'nun, sırtı dönük bir adama ateş etmesini herkes yadırgar. O an kucağında Rukiye'nin iki yaşındaki yeğeni olmasına rağmen Veli'ye ateş edilir. Sırtından vurulan Veli Ağa, kucağındaki çocuğu zarar görmesin diye uzağa fırlatır, sonra da düşer.

Bunun üzerine karşısında oturan Rukiye'nin kardeşi Aslan Ağa, yere düşen oğlu Tujê 'yi kucağına alır. Kulağına üç kez "Veli" diye seslenir ve Tujê olan ismi Veli olarak değiştirilir.

Çemişgezek'e bağlı Nornik Köyü'nden kaçan Ermeni kadın ve çocuğu Bozan yaylasında peynir postları içinde kurtaran Meme Ağa, yine kendi köyü Sevtîl'de kendisine sığınan Ermenileri kurtardığı için tarih kitaplarında "Doğanlı Kızılbaş Memed" olarak yer alır. Ölümden kaçan insanları kurtarmanın diyetini, Sevtîl

başta olmak üzere beş köyüne devlet tarafından el konmasıyla öder. Ermenilerden sonra tek Rum köyü kalan Mamsa'daki Hay-Horom (Ermenileşmiş Rum azınlık) komşuları sürgün kararıyla gönderileceği zaman, Eğin'e kadar onların sürgün yolculuğuna eşlik eder. Meme Ağa, yanında ise kendisinden ayırmadığı Birexili marabası Hıdır'ı götürür.

Dönüşte Çemişgezek'le Eğin arasındaki sınır köyü olan Kızı'da (Ulaklı) mola verir. Sela Qerê'yi ziyaret edeceğini söyler.

Kötü rüya gördüğünü söyleyen marabası Hıdır'ın uyarısına aldırmaz.

Önce, Yılan Dağı eteğinde bulunan babası Fero'nun mezarını ziyaret eder. Dua eder. Sonra da rüzgârların meramını okuyan, tipiyle konuşan, Xızır'ın davarı dedikleri dağ keçilerinin bekçisi olan ve onların sütüyle beslenen Sela Qerê 'yi arar.

Sela Qerê'yi, Kırklar'ın Aliboğaz'a doğru bakan mağarasının önünde kendisinden ayrılmayan iri dağ tekesiyle konuşurken bulur.

Bir gün önce sözünü dinlemediği için beddua ettiği ve kayadan düşen dağ keçisinin öksüz kalan iki yavrusunun acısını tutan Sela Qerê'ye yanaşır. Selam verir, onlar gelince uzaklaşan dağ tekesine bakar.

İnsanların kendisini takip etmesinden ve bulunduğu yere gelmesinden hoşlanmayan yaşlı Dewreş, kendisini nasıl bulduklarını sorar. Gelen iki kişiye kızar, beddua eder.

"Bu Xızır orucundaki kurban kesiminde benim misafirim olman için kendi ayağımla seni davet etmeye geldim dewrêşim" diyerek kendisini savunur.

"Başımda dolanan uğursuzluğa çare bulmak için senin bahtına sığındım ey ulu ziyaretlerin sahibi."

Kendisine sığınanı kovamayan Kırklar'ın Dewreş'i, göğsüne kadar inen ipek gibi beyaz sakalının içine işaret parmağını daldırır ve düşünür.

"Axuçan'ın Dergâhı'na sığınan yetim kadını almayacaktın. Töreleri bozdun. Artık dua tutmazsın!" diye cevap verir.

"Yapma uluların sesi. Oğlum öldü. Ocağımdaki çıra da söndü. Lakin sınır taşlarım teker teker düştü. Ne varacağım bir ırmak ne sığınacağım bir orman, ne de tek bir toprak parçası kaldı. Karım üzüntüden döl tutmaz oldu. Etrafımdaki her şey uğursuzluk girmiş gibi yavaş yavaş ölüyor. Teker teker elimden çıkan mal mülkü de saymıyorum artık. Xızır orucunda gel misafirim ol ya Kırklar'ın bekçisi. Üç gün üç gece semah dönelim. Teberighinle efsunla uğursuz evimi. Duan ve nefesin evimin içindeki laneti kovsun. Belki ters dönen çarkım düzelir."

"Ermeniler sizin surunuzdu, o sur yıkılırken seyirci kaldınız. Rumlar sınırınızdı, sınırınız bozulurken yine seyirci kaldınız. Onlar gittiğine göre sizin ne yaslanacak sınırınız ne de sığınacağınız surunuz kaldı."

Sela Qerê yörenin en varlıklı ve zengin adamının elini öpmesini ve af dilemesini kabul etmez. Xızır orucuna gelmeyeceğini söyler. Gerekçe olarak o zamana kadar çoktan ölmüş olacağını iddia eder. Tedbir olarak da bir an önce taşı tarağı toplayıp ziyaret yurdu olan Jaru Diyar'dan gitmesini emreder.

Memê Ağa, reddedilişi çaresiz bir şekilde kabul ederek geri döner. Akşam güneşinin dağ yamaçlarını kan rengine boyadığı an, kuzeyden gelen sesi duyabilmek için elini kulağına götürür. Sesi daha iyi duymak için semeri ceylan derisi, yuları gümüş atından iner. Kiraz irisi siyah gözlerini atın sol arka bileğindeki beyaz halkaya sabitleyerek sesi dinler. Dağlardan esen rüzgârın başlarını güneye eğdiği ormanın sesine kulak verir. Tağar çayının kayalık-

larda yankılanan sesini dinler. Çayın sularının, Kırklar Dağı'ndaki karların serinliğini hâlâ sakladığı bir anda, evet tam o anda, pusuya düşer.

Geriden kendisini takip eden Birexili marabasına, kaçıp kurtulmasını emreder.

Ezizan'a sırtını yaslayan Bozan yaylasının, dirseklerini Hovik'e dayamış gibi Tağar ayını teras olarak kullandığı yerde, Çemişgezek Emniyet Müdürü'nün de içinde olduğu devlet yetkilileri tarafından önu kesilir. Gizlediğı ve xınamisi (dünürü) olan Diyap Ağa'yla birlikte kurtardığı Ermenilerin listesi istenir. Hazari'de vurduğu devlet görevlisinin ismi hatırlatılır. Ermenileri koruyan Xadişarlı Küçük Ağa'yı almaya giden askerî müfrezeeye pusu kuran ve subayı öldüren yeğeni Aslan'ın yerini sorarlar.

"Karabaliler, Ferhatanlar ve Qoçanlılar arasındaki sınır taşıyım" diyerek Bozan yaylasını yurt tutan Memê Ağa'nın cesedi, aylar sonra Hazarili bir çoban tarafından Cisre'de büyük bir kaya parçası altında bulunur.

"İntikam duygusu olanın adaleti olmaz derler. Sence bu doğru mu?" diyen arkadaşının sesiyle irkilir gibi oldu Cemal. Gözlerini kısıtı, alnını kırıştırdı. Sorunun içeriğini tam anlamak için söyleneni mırıldanarak tekrarladı.

Memê'nin en küçük kızı ve Xozat Qelecuğ (Kalecik) köyünde evli olan Xetayi halası, ona babası Memê'nin ismini takmıştı. Fakat babası, Memê laneti kendisine bulaşmasın diye kimlikte ismini değiştirmişti.

O da Kayseri Sarız'a göç eden halasını ziyaret etmişti. Oğlu Ağa'nın desteğıyle yatağından doğrulan hasta halası nasihatte bulunmuştu.

"Babamın ismini sana koydum. Sen de benim Memê'm oldun. Ama sen de gün yüzü görmedin yavrum. Bu belki de benim

hatamdı, bilmiyorum. Sana diyeceğim şudur: Evini yakarı bil! Kötü bir miras olarak bize kalan o talihsiz yazgıyı, katille birlikte kurşuna diz! Ama önce namluyu yazgımıza çevir. Oraya nişan al! Alın yazısı olan kör talihi, o katili, alının çatından kurşuna diz! Bunu rüyama giren Axuçanlı aksakallı Delusıw söyledi. Ondan sonra işlerin doğru gidecektir.”

Görölmüş, duyulmuş şey değildi. Aile büyükleri çocuklarına belaya bulaşmasınlar diye nasihat ederlerdi. Ama canına tak etmiş olacak ki büyük halası bu töreyi bozmuştu. Hayata gözlerini yumalı beş yıl olan halasının yüz hatlarını hatırlamaya çalıştı. “Ne güzel bir kadındı” diye mırıldandı. Gerçekten söylenildiği gibi üstlerine lanet mi sinmişti acaba? Bu mümkün müydü?

“Neden intikam duygun yok?” sorusuna uygun bir cevap bulamayınca, “bilmiyorum” diyerek konuyu kapatmaya çalıştı. Karnı ağrıyordu ve yavaş yavaş güçten düşmeye başladığını fark etti. Arkadaşına ne bir şey söyledi ne de fark ettirdi. Olduğu yere çömeldi.

Soru soran Şahin’in pürüzsüz, dolgun ve her tarafından inanç yayılan buğday tenli güzel yüzüne baktı.

“O da bizim gibi bir kurban!” diye isteksizce mırıldandı. Hâli yoktu konuşmaya.

“Nasıl kurban?” diyen arkadaşının söylediklerini duymazlıktan geldi.

Üst üste o kadar soru yığılmıştı ki yalanlarla yarışarcasına iç içe geçmişti. Daha fazla bir şey söylemedi.

“Bırak şu Yedisu ormanlarındaki ağaçların tümünü bu namussuzun zalimliği üzerinde kırıyım! O lanetli herifin şahsında bir kez daha kahpeliğin bu topraklara pervasızca girmesine izin vermeyelim. Biri böyle bir kahpeliği düşündüğünde bizim var olduğumuzu ve var olacağımızı hesaplayarak adım atsın!”

Söylediği sözün etkisiyle kıpkırmızı kesildi. Dediğini yaptı; şakası yoktu hiç. Dişlerinin arasındaki taze meşe çubuğunu çiğnedi, yere tükürdü. Cevap alamayınca konuyu değiştirdi Şahin: “Dediklerine göre orman iyi bir pusuladır yoldaş. Okumasını bilelene şaşmaz bir haritadır. Bir yerde okumuştum. Örümceklerin ağları güneye bakar. Sincaplar batıya bakan yönlerde delikler açar. Ağaçkakanlar da yuvaların girişlerini kuzey yönüne açarlar. Biz hangi hayvan cinsine giriyoruz?”

“Biz hiçbirine girmiyoruz” diyerek gülümsedi. Kuzeybatıda bulunduğumuza göre sincap ağaçkakan ya da ağaçkakan sincap karışımı bir şey!” dedi. Cevap almayınca gördüğü rüyayı anlattı:

“Bizim komşu köyden geveze ama girdiği tüm kavgaları kaybeden tosunları iğdiş eden Pittırık Mısto vardı. Her kavgada dayak yer ama küfür etmeye, meydan okumaya devam ederdi. Dün gece rüyama girdi. ‘Şafak daha sökmeden ve kurtla kuzu birbirinden ayrılmadan işin bitecek, kaburgasına sıçtığımın çocuğu! Her gece dua ettiğiniz Tanrı’nız bile sizi kurtaramayacaktır!’ dedi. Bu rüyayı gördüm. Sence anlamı nedir?”

“Rüya yorumlayıcısı mı sandın beni Şahin?” diye sordu Cemal:

“Hata yaparsak dua etme şansımız olmaz. Devletin menziline girdiğimiz an, yaşlı beygir gibi nalları dikeriz.”

Elindeki yamulmuş meşe çubuğunu su birikintisine attı Şahin.

“O zaman ne rüya gördüm ne de sana anlattım” diyerek güldü. Gömleğine bulaşan örümcek ağlarını silkeledi. Gömleğinin cebine koyduğu ve bitiremediği ekmeği dişledi. Yere düşen ekmek kırıntısını topraktan alarak taşın üzerine bıraktı.

“Rüya da görmedim, günahım da yok” dedi, zorla yutkundu. Kuru ekmek boğazına takıldı. Gözleri yaşardı. Taşın üzerindeki kurumuş ekmek parçasını havaya kaldırdı ve yere bıraktı tekrar.

“Bak bu taşın üzerine düşen ekmek gibi masumum!”

Söylenen lafa güldüler.

“Yok, babam, ben günahlarıma yaslanmaya bayılırım. Yaslandığım yer, bir günah bir de risk olsun. Hayatın renkleri ve ızdırabı böyle kendi diliyle konuşur” dedi Şahin.

Derenin içindeki kuşburnu kümesinin içinden kafasını uzatan tilkinin çıkardığı sesle sustular. Kafasını sağa sola çıkararak çevresini ve iki yabancıyı süzdü. Rengi bakıra çalan, sırt çizgilerindeki şerit gibi siyah çizgiler, burun ucundaki siyahlıkla birleşiyordu. Tilkiyi gören kırmızı bir sincap kaçarak derenin yamacında bulunan yüksek meşe ağacının tepesine çıktı. Tilkinin tekrar gözden kaybolmasıyla birlikte bir iki saksagan havalandı. Peşinden belli belirsiz karga sesleri geldi.

“Gölgeler inmeye başladı, hayvanlar bizden önce hareketlenmeye başladı. Biz ne zaman hareketleneceğiz?” diye sordu Şahin.

“Karanlığı bekleyeceğiz. Karanlık örtümüz olacaktır. Toprak gibidir karanlık. Seversen ve onun dilinden konuşursan o da seni sever. O zaman en güvenilir müttefikimiz, karanlığın kudreti olur.”

Kuzeyden esen kısa bir rüzgâr ormanı dalgalandırdı. Bir sinek uçsa bile duyulacak kadar sade fakat huzursuz eden bir sessizlik çöktü aralarına.

Canını en çok sessizlik sıkıyordu. Bir an önce bu işin olup bitmesini istiyordu. Zamanı ileri saramazdı ya. Güneş de sanki naz eder gibi ağır ağır devriliyordu. Belki de güneşin batmasını istedikleri için zaman geçmiyordu. Üstelik mide ağrısı daha da şiddetlenerek artıyordu. Zehirlenmiş olma ihtimalini kafasından atmaya çalıştı. Zehirlenmesi durumunda hem dağ başında kurtulma şansı yoktu hem de yıllarca yapmasını istediği iş yarım kalacaktı. Hangisine hayıflanacağına karar veremedi.

“Ne oldu sana böyle? Yüzün mantar gibi bembeyaz olmuş!” diye üsteledi arkadaşı.

“Son uğradığımız evdeki öğretmen sağlamdır değil mi?”

Şaşkınlıkla, “Tabii” diye heyecanlandı Şahin. “Hepsi partimizin sağlam taraftarlarıdır.”

“Ama peynir bozuk çıktı.”

Tedirgin oldu. “Bilmiyorum ki” diyerek sözüne devam etmek istedi Şahin. Kararsızdı.

“Ben sadece çikolataları yedim. Sıcakta peynir iyi gelmez diye düşündüm.”

“Sanırım bu ev peyniri değildi?”

Peynirin şeklini ve rengini hatırlamaya çalıştı. “Eğer öğretmen ilçeden aldıysa o peyniri, kesin tarihi geçmiştir.”

“Olabilir” dedi Şahin.

Peynirle ilgili yorumlara giriştiler. Ne yapacaklarını tartıştılar. Kısa bir değerlendirme yaptılar.

Cemal, iyi olduğunu ve akşam karanlığı çökünce hareket etmeleri gerektiğini ileri sürdü.

Şahin itiraz etmedi.

Kafasını suya soktu. Yüzü kömür gibi yanıyordu. Üstünü çıkardı, gövdesini ve kafasını yıkadı.

“Nasıl o peyniri yedin?” diyerek yüzündeki teri, avuç içiyle sil-di.

Şahin’e “fazla tekrarladin” anlamında bir bakış fırlattı. Kendisine karşı kızgınlığını Şahin’den çıkarmak istedi. Ama şimdiye kadar aralarındaki dostluğa ne bir hesap karışmıştı ne de bozuşmuşlardı.

“Durmadan aynı lafı tekrarlama. Bir halt işledim. Bana onun belasından nasıl kurtulacağımı söyle!”

Yere çömeldi. Elini boğazına götürdü. Sol elini toplayarak bo-

ğazına daldırdı. Yüzü kıpkırmızı kesildi. Gözlerinden yaş geldi. Kesik kesik öksürdü. Kusamadı. Midesi taş yutmuş gibi sertleşmişti. Sol avucunu bir kez daha küçük diline dokunduracak kadar içeri daldırdı. Boğulur gibi oldu. Diz çökerek öksürdü. Öksürükle sarı bir sıvı geldi, peşinden kustu.

Şüpheler, kuşkular ve yanıtsız soruların ağırlığı altında başını göletin kenarındaki yosun kaplı siyah taşın üstüne koydu. Sonra dizüstü çöktü. İçinde kaynaşan sesleri dinledi. İstekler, arzular, hırslar, intikam ve başarma azmi kendi içinde çatışıyordu.

Yüzünde, ertelenmiş acının gölgeli izleri vardı. Alnı genişlemiş gibiydi. Yazgısına boyun eğmiş bir idam mahkûmu gibi “olsun da bitsin, ne olursa olsun” havası her şeye hâkimdi.

Zehirlenmiş olduğu kesindi. Ama bu zehir öldürür müydü? Çok da umurunda değildi. Eğer seçeneği olsa bu zehirlenmeyi erteleme ricasında bulunabilirdi. Ölmeyi ertelemek mümkün müydü acaba?

Kusmak onu rahatlattı. En azından mide ağrısı hafiflemişti. Atletini ve gömleğini tekrar giydi. Yanan boynunu yokladı. Parmaklarını tarak gibi kullanarak saçlarının arasına daldırıp düzeltti onları.

Etrafındaki çıplak tepeleri süzen arkadaşı huzursuzdu. Bir çıkmaza girdiğini düşündü. Biraz da vicdan azabıyla karışık suçluluk duygusu hâkimdi. Gidip gitmemek arasında kararsızdı.

“Gideceğimiz yeri karanlık çökmeden iyice bir kontrol etmemiz lazım” dedi Şahin.

“Her yolculuk, tehlikeli bir hastalık gibidir imanım. Sürprizlerimiz de bahtımız olur. Kısmetimize ne çıkarsa kabulümüzdür. Var mı başka bir seçeneğimiz?” deyip gülümsedi.

“Yapacağımız çok şey var ama işi sürprize bırakmayalım. Gitmeyi erteleyebiliriz.”

“Bir şansızlık oldu ama çok iyiyim.”

Ayağa kalktı. Dizlerinin güçsüzleştiğini fark etti. Gölgeler karşı tepenin zirvesine yaklaşmıştı. Gölgeyi yerler ise siyahımsı bir renge bürünmüştü. Uzun süre konuşmadan sırt sırta vererek beklediler. Zaman ağır bir vebaya yakalanmış gibi yavaş ilerliyordu.

“Yıldızlar çıktı” diyerek yerinden doğruldu Şahin.

Önce arkadaşına sonra da gölete düşen Zühre yıldızının yansımalarına baktı Cemal. Gün batımında en erken doğan Zühre yıldızıydı. Kim bilir belki onun da acelesi vardı.

“Bazı yıldızlar karanlığı beklemeden çıkarlar” diye gülümsedi Şahin.

“Tıpkı benim gibi” diyerek mırıldandı Cemal. “Şimdiye kadar hep acele ettim. Anamı belledi bu tez canlılık. Bu gece aceleciliği başka bir diyara sürgün edeceğim! Bu gece o benim önümden değil, ben onun önünden yürüyeceğim. O da sahipsiz bir köpek gibi çekinerek peşimden gelecek!”

Söylenen söz Şahin’e biraz tasavvufi geldi ama güldü.

“Bizim köyde de sahipsiz bir köpek vardı” diyerek eline aldığı meşe dalını suya batırdı Şahin. “Biliyor musun hiç kimseye havlamazdı. Mülksüz biriydi yani. Sahiplik duygusu olmadığı için kimseyle didişmezdi.”

“Doğru bir tespit çünkü sınırları yok.”

“Sen de aceleciliği sahipsiz bir köpek yaptın ya” diye güldü Şahin. “Sivrisinek ısırması ve zehirlenme iyi geldi sana. Belki bir gün edebiyatçı olursun?”

“Edebiyatı kim kaybetti ki biz bulalım.”

“Edebiyat umut sığınağıdır yoldaşım.”

Terazi kefesi gibi geniş avuçlarını açtı, gerdiği iri göğsünün üzerine indirdi.

“Biz ne oluyoruz yani?” diye itiraz etti Şahin. “Umudun top-

lamıyız biz! Bu akşam umut bizden önce yürüsün. Biz de sahipsiz bir köpek gibi onu takip edelim!”

Cemal mırıldandı:

*“Kutsal iki uçurum arasında
yarılan bir dere yatağıyım bugün.
Birbirini tanımayan iki nehrin ortasındayım
biri adımı bilmiyor
bir diğeri beni hatırlamıyor.
Dağın diğer tarafındaki ise
tezden unuttu beni.
şimdi
umudu hangi ırmak kendi yatağına çeker ki?
Lakin
donmuş bir zamanın sinesinde
kim
umudun gölgesine yaslanır ki?”*

Oturduğu yerden ayağa kalktı Şahin. Meraklı bakışlarla Cemal’in yanına yanaştı. Deftere karaladığı yazılara baktı.

“Kalemine dokunmak istiyorum bazen. Anılarını okuyunca heyecanlanıyorum.”

Yüzündeki değişikliği fark etti.

Arkadaşının son söylediği söze itiraz etmedi Cemal. Kaldıkları yerde iz yapacak neler varsa kopardıkları dalla silmeye koyuldular. Yüzlerini yıkadılar. Su, günbatımıyla birlikte en sıcak halindeydi şimdi.

Diz çökerek göletten su içtiler. Yıldız kümelerinin istila ettiği küçük göletin dalgalanmasıyla yıldızlar da dalgalandı.

Kararlarla mazeretler birbirlerini sevmezler!

Gecenin dilini çözmeye uğraştı. Kırık kurt bacağı gibiydi dağlar. Bir engeli aşınca başka bir engel; dağ içinde bir dağ, tepe içinde başka bir tepe daha çıkıyordu. Mesafe yakın görünüyordu ama yol uzundu. Düşerek, yolu şaşırarak ve önceden belirlenen güzergâhı kaybederek keçi yoluna girdiler.

“Şairin biri ‘gözlerimi yitirdim ama artık ellerimle de göremiyorum’ demişti.”

Düştüğü yerden ayağa kalktı Cemal. Kökünden devrilen yaşlı ağacın kenarına oturdu. Elllerine batan deve dikenlerini çıkardı. Sızlayan diz kapaklarını yokladı. Yüzünü buruşturarak ovdu.

“Hiçbir şeyi kaybetmeyen ve insanı ısırان cinsten bir karanlık var” diyerek onayladı Şahin’i.

Ellerini kulaklarına götürerek kuzeyden gelen sese kulak verdi. Ses, dağ meltemine karıştığı için seçemedi. Dikkatlice dinledi. Öten bir baykuştı ve karanlığın meramını en iyi anlatan ve türküsünü en iyi seslendiren canlıydı. Yaşlı bir karı kocanın bedduasına dönüşmüşçesine ağırlaşmıştı karanlık. Hem bir baykuştan daha iyi kim anlatabilirdi karanlığı? Gece ötüşünün anlamı neydi? Konacak bir dal mı arıyordu yoksa yuvasına yiyecek mi taşıyordu?

Pespaye hayaller, akıl sır erdirilmez cevapsız sorular altında ayağa kalktı. Zehirlenmenin etkisiyle dizleri zayıflamıştı ve bu yürüyüşüne yansırıyordu. Direnci düşmüştü, zorlanıyordu. Arka-

daşına sezdirmeden bunların üstesinden gelmeye çalışıyordu. Kustuktan sonra vücudu biraz daha hafiflemiş ama bu kez direnci etkilenmeye başlamıştı.

“Gidelim” diyerek yola koyuldular. Ormanı arkalarına alarak önlerine çıkan dereye indiler. Çalılıklar, kuru meşe odunları, kurumuş kinkor (çarşır otu) ve kenger yığınının içine daldılar. Vücutlarına batan dikenleri çıkararak karşı yamaca kadar vardılar. Ormanın kenarından gelen bir tilki pavkırtısı üzerine kımıldamadan durdular. Geceyi ve gelen garip sesleri dinlediler. Sonra önlerine çıkan çıplak tepelere yöneldiler.

Daha önce hesapladıkları, varmaları gereken saatin çok gerisinde kalmışlardı. Gece bitmeden işlerini bitirip bulundukları alandan çıkmaları gerekiyordu. Fakat zaman çok ilerlemişti, bunun için daha da hızlanmaları gerekiyordu.

Dizlerinde takat kalmayan Cemal’in durumu yürüyüşlerini yavaşlatıyordu. Şahin ise bütün ağırlığıyla yere basarak ilerliyordu. Bir at gibi güçlü ve çevikti, iri kıyım vücuduna rağmen fırtına gibi yürüyordu.

Çok uzaklardan boğuk ve tok, ama derinden gelen bir köpek havlaması duyuldu. Köpek bir yaban hayvanına mı yoksa bir insana mı havlıyordu?

Fikir yürüttüler. Zağar köpek, genellikle kararsız ve kendinden emin olmadığında havlar; tok sesli olduğu da pek görülmez. Bu ihtimali kafadan çıkardılar. İkinci ihtimal de olamazdı çünkü yaban hayvanlarına havlasa ısrarcı olur; köpeğin sesinde ısrar da yoktu. Arada bir duruyor, sonra tekrar havlıyordu. Bir insana havlıyordu. Askeriye köpeği olamazdı çünkü onlar kolay kolay serbest bırakılmaz ve havlamazdı. Bir çoban köpeğiymiş belki.

“Köpeğin olduğu yerde insan da olur” diye fısıldadı Şahin. Nefes alışverişini düzenledi. “Umarım askeriye operasyon yapmaz. Karambole gelmeyelim!”

Sesine nereden geldiği belli olmayan ciddi bir sorumluluk duygusu hâkimdi. Bu korku değildi, düpedüz tedbirdi. Boğazını temizledi. Yüzünde biriken teri, avuç içiyle sildi. Dağdan ovaya doğru esen serin rüzgâr, üşütmeye başladı onu. Açık olan yaka düğmesini ilikledi.

“Bu belirsizlik, endişelerimi çoğaltıyor gece gece.”

“Tanımadığımız bir toprağa ayak basıyoruz. O toprak bizi kabul de eder, alır feleğin kucağına da fırlatır” diye cevap verdi Cemal.

“Aman aman fırlatmasın. Daha hesabını göreceğimiz çok namussuzun kelleleri omuzlarının üstünde duruyor. Güvenliğimiz önemli. Peşimizde asker, polis ve sivil işbirlikçiler dolanıyor. Ne dostları zamansız üzelim ne de düşmanı zamansız sevindirelim.”

“Ama aşırı güvenlik arayışı, insanı güvensizliğe de iter!”

“Bak bu da doğru” diye cevap verdi Şahin. Başka bir sözcük aradı. Bu esnada kafasını kaşıdı.

“Kararlarla mazeretler birbirlerini sevmezler!” diyerek köpek sesine doğru yürüyen arkadaşını itiraz etmeden takip etti.

Bazen hızlanıp bazen yavaşlayarak yaklaşık iki saat yol aldılar. Gelen ses bir sürü köpeğine aitti ve bulunduğu yerden iki adet çan sesi de duyuluyordu. Biri tok, biri tiz çan sesiydi.

Arada bir çobanın sürüye seslenmesiyle karışık ıslık sesleri de geliyordu. Peşinden kısa süreliğine bir kaval sesi duyuldu. Ses çok uzaklardan bir yerden geliyor gibiydi, eski zamanlarda unutulmuş bir nağmeydi sanki. Çobanların bölgede oluşu kendilerini rahatlatmıştı.

Cemal, bir dönem yaylalarda davar otlatmıştı. Gelen sesleri tanııyordu ama kendisine bir şeyler söyleyen cinstendi. Karma-karışık duygulara daldı. İlk kez babasıyla kendi sürülerine gittiği

geceyi hatırladı. Bir keçenin içinde babasının kucağında yatmıştı. Bu sayede karanlık korkusundan amaçlayan anımsadı. Her şey özlemin terbiyesini ve kıymetini kendisine tekrar tekrar hatırlatıyordu.

Sonu trajediyle biten bir hayatın izlerinin peşine düşmüştü. Bu, bir çınar gibi devrilen hayatlarda bu dramlara neden olan tetikçinin sağ ele geçirilmesi, konuşturulması ve gerçeğin tüm çıplaklığıyla orta yere serilmesini amaçlayan bir teşebbüstü. Ama bu hikâye, diğerleri gibi tırnak işaretlerinin kullanıldığı hikâyelere benzemiyordu. Düz okunacak, düz yazılacak ve düz anlaşılacaktı.

“Bu ısıklar da neyin nesi?” diyen Şahin’in sesi uzaklardan geliyor gibiydi. Önünde durduğu taşa yaslandı, sonra yere çömeldi. Başını iki elinin arasına aldı. Sonra başını taşa yaslayarak gökyüzüne dikti gözlerini. Gökyüzü pırıl pırıl, yıldız harmanı gibiydi. Yıldız mahşerine boğulan gökyüzünde yıldız kümesi hangi taraftaydı? Gözleri Samanyolu’nu arıyordu. Çok uzaklarda bir yıldız kayıyordu. Kayan her yıldız bir ölümü mü temsil ediyordu? Bu inanç kime aitti acaba? Onu da bilmiyordu.

“Birbirine yakın olan üç çadıra gireceğiz. Onların yatacağı bir saatte yanaşmamız lazım.”

On dakikalık bir dinlenmeden sonra tekrar yürüdüler. Önlerine çıkan tepenin sırtına vardıklarında, yalnız başına duran beyaz bir çadır gördüler. Yaklaşık bir saat yürüyerek çadırın alt tarafından geçtiler. Bağlı olan bir eşek, kendilerini fark edince anırmaya başladı. Çadırın içinden önce bir kadın peşinden de bir erkeğin öksürüğü duyuldu. Sesler kesilince çömeldikleri yerden kalkarak sırtın diğer tarafına geçtiler. Bir tümseğin başında duran üç çadıra yanaştılar. En alt çadırın önünde ateş yanıyordu. Ateşin kenarından insan silüetleri vardı, altı kişi saydılar.

“Bunların içinde korucu olan var mı yoldaş?” dedi Şahin.

“Bilmiyorum” diye yanıtladı Cemal. “Parti taraftarı olan bir ailenin de buralarda olması lazım. Ama tam olarak nerede bilmiyorum.”

Kendi kendine mırıldandı:

“Ama çok zaman geçti aradan. İnsanlar çabuk değişiyor” dedi.

“Doğru” diye onayladı Şahin.

“Eğer korucu çıkarlarsa zarar vermeden silahlarını alacağız. Eğer değillerse sorun yoktur. İçlerinden iki akrabasını güvenlik için rehin alıp ona ulaştacağız.”

“Kesin buradadır o alçak değil mi?”

“Evet, iki gün önce geldi. Halen buradadır.”

“Of be” diye iç geçirdi Şahin. Ellerini ovdu. “Ben bile bu gece kendimden korkuyorum. Listenin açılışını seninle yapacağız Çino” diyerek güldü.

Kendisiyle, sesler ve hesaplarla meşgul olan Cemal, söylenenlere ne itiraz etti ne de onay verdi. Sahipsiz bir köpek gibi güçten düşmüştü. Bunu arkadaşına yansıtmak istemiyordu. Kendi içindeki seslerle konuşuyordu. “Zehirlenmeye ne iyi gelir” diye düşünüyordu. Canı yoğurt istedi; bir yerlerden hatırlıyordu yoğurdun zehirlenmeye iyi geldiğini. Elini boğazına götürdü, böğürerek midesini boşalttı. Midesini boşalttığı gibi beynini de temizlemek istedi. Kendisini rahatsız eden o kadar soru vardı ki bazen onların altında eziliyordu.

“Kusmak iyi gelir” dedi yol arkadaşı. Etrafında dönüp durdu. Çırpınır gibi bir hâli vardı. Biraz ezik biraz tasa dolu biraz da suçluluk duygusu barındıran bir sesle yardımcı olmak istedi.

“Çok daha iyiyim” diyerek aslında kötü olan durumu hakkında yanlış bilgi verdi.

Yazla güz arası duru bir gecede, bitkilerin farklı koktuğu bir

mevsimde, en basit şekilde en zor ölüm de kapısını çalabilirdi. Zor zamanlarda zor ölümlerden kurtulup yediği bir yemeğin kurbanı olmak kendisini öfkeliendiriyordu. Kimseye değil sadece kendine öfkeliydi. Kendine vereceği uygun bir ceza da yoktu. Sadece ısrardı. Başladığı bir işi tam da bu gece bitirmek istiyordu.

Masumların kanları içinde kulaç atan yarattığı yakasından tutarak kan deryasından dışarı çekmek istiyordu. Evet, herhangi bir yerinden değil, yakasından tutarak çekecekti. O yakada birikmiş günahlar vardı. Ama ellerinde kanlar vardı. Asla o ellere dokunmayacaktı. Bunu arkadaşına da söyledi.

Dipsiz bir gecenin içinde ama engin ve yıldız mahşerine boğulmuş gökyüzü altında kimse son söylenene yorum da yapmadı itiraz da etmedi. Söylenen söz ya çok doğrudu ya da tartışılmayacak kadar saçmaydı. Bunu da kimse bilmiyordu.

Konuşmadan yürüyüşe geçtiler. Ayaklarının altından yuvarlanan taşın, geceye büyük bir gürültü kattığı sanısına kapıldılar. Oldukları yerde çömeldiler. Yuvarlanan taş arada bir taşlara çarparak dere yatağında biriken kuru kenger ve kinkora değince boğuk bir ses çıkardı. Hiçbir canlı yuvarlanan taşın çıkardığı sese tepki vermedi. Verdiyse de gecenin içine saklanan iki genç duyamadı.

Yürüyerek hedefledikleri çadırların alt tarafına vardılar. Arada bir gelen konuşma seslerini, karşılıklı tartışma ve gülüşmeleri dinlediler. Rüzgârın yön değiştirmesiyle konuşmaları anlayamadılar. Fakat yapılan rahat konuşmalardan anormal bir durum olmadığı sonucunu çıkardılar.

Şahin, önünde yürüyen Cemal'e bir şeyler fısıldadı. Arkadaşının eliyle sus işareti yapması üzerine sustu. Silahın namlusuna mermi sürüldü. Bu yapılırken de ses çıkarmamaya dikkat edildi. Yere çömelerek ilerlediler. Kurumuş ot ve çakıllara basmamaya dikkat ettiler. Nefeslerini tutarak, sinerek çadırlara yanaştılar. Tepenin üstüne

ıkarken çadırların daha da yakın olduğunu fark ettiler. Ateş halen yanıyordu fakat sönmeye yüz tutmuştu. Ateşin etrafında oturan insanların sırtı siyah, yüzleri ise nar gibi kızılımsı bir renge bürünmüştü. Alevlerin aydınlığı etrafı görmelerini zorlaştırıyordu.

“Karşıma çıkar çıkmaz alının çatına sıktım” dedi biri.

Söylenen sözü dinlediler. Silahlı olup olmadıklarını seçmeye çalıştılar. Kim olduklarını bilmiyor, kimseyi tanımıyorlardı. Sesler, gülüşler, övgüler ve palavralar bütünüyle yabancıydı onlara.

Tam harekete geçecekleri an, ateşin etrafında oturan insanların kenarından bir köpek geçti. Yere çömeldiler. Arka bacağı total olan köpek, önlerinde geçerek karanlığın içinde kayboldu. Çömelerek köpeğin bulunduğu yerin ters istikametine geçtiler. Bu kez yüzleri daha net gördüler.

“Eee, ne oldu sonra?” diye sordu içlerinden biri.

“Ne olacak canım? Bu da soru mu?” diye cevap verdi palavra atan kişi.

Üçüncü kişi, kendisini öven kişinin soruya soruyla cevap vermesini destekledi:

“Tabii canım!”

“Vurdum alının çatına, dilini senin yaşlı beygirin yarağı gibi dışarı attı.”

Geceye iğneleyici gülüşmeler ve hoyrat kahkahalar yayıldı.

“Kimse kıpırdamasın!”

Kahkahalar daha bitmeden gelen komut, sesleri bıçak gibi kesti.

“Kimse kıpırdamasın dedim. Bir kez daha tekrarlamayacağım!”

“Ne oluyoruz?” anlamında vücudunu oynatan ve yerinden kalkmaya çalışan dördüncü kişi, bir şeyler mırıldandı.

“Abi af af af” dedi palavra atan adam.

Yerinden doğrulmak isteyen kişinin kafasına silahı dayadı Cemal. Omzuna bastırarak yerine oturttu.

“Duymadınız mı lan?” diyerek yetiştirdi Şahin.

Söylenen komuta herkes uydu. Ateşe yakın olan çadırdan fısıltılar geldi ama hemen kesildi. İki gencin en çok tedirginlik duyduğu ve erken havlamasıyla planlarını suya düşürecek köpek, zamansız havlamaya başladı.

Yalvaran adamın dizleri titreyerek birbirine değiyordu. Dua eder gibi “Af af abi” diye tekdüze aynı sözü tekrarlıyordu.

Ateşin etrafında oturan adamların yüzleri, hayalet görmüş gibi, kireç gibi bembeyaz olmuştu.

“Sakin olun. Sizinle bir derdimiz yok” dedi Cemal.

Titreyen adamın üzerine eğildi Şahin.

“Kımıldama hemşerim!”

“Bizim amacımız sizi korkutmak, zarar vermek ve rahatsız etmek değildir” dedi Cemal. Konuşurken her şey kontrolü altındaymış gibi rahat olmaya çalıştı. Etrafı yokladı. Çadırın birinde çakmak ateşi gibi bir aydınlık yayıldı, sonra hemen söndü.

Yalvararak araya giren adama “Lütfen sakın olun!” dedi Cemal. “Buraya iki gün önce Çino geldi. Onunla konuşmaya geldik.”

İsmi Ömer olduğunu öğrendikleri palavracı adam “Öyle birini tanımıyoruz abi” diyerek inkâr sığındı.

Şahin, elindeki silahı yüzüne doğru tuttu.

“Yalan söylüyorsun” dedi sert, otoriter ve tavizsiz bir sesle.

“Bak” deyip yanlarına çömeldi Cemal.

Ateşin etrafındaki taşların üzerine toprak rengini almış eski keçe serilmişti. İskemle gibi oturdukları taşların üzerindeki ke-

çenin yerini davetsiz konuğa vermek istediler. Gösterdikleri yere oturmanın bir ayrıcalık ve taviz taşıyacağını varsayarak kabul etmedi. Ateşin kenarına konulan üstü duman ve isle siyahlaşmış çıplak taşın üzerine oturur gibi dizlerini kırdı.

Hepsinin gözleri dışarı çıkacakmış gibi büyümüştü. Yanları-na oturan gencin yüzünü incelediler. Sakin sohbeti üzerine biraz rahatladılar. Rahatlama ses tonlarına ve yalvarma biçimlerine de yansdı.

“Abi, bizim bir suçumuz yok” dedi Recep.

“Onu göreceğiz” dedi Şahin.

Cemal, davet edilmiş bir misafir gibi ellerini ateşe tuttu. Elindeki silahı dizlerinin üzerine bıraktı. Uzun bir açıklama yaptı. Ateşe sokulan topluluk, itiraz etmeden söylenenleri dikkatle dinledi. Kendisinden emin bir havayla “Bakın sadece Çino’yla konuşmak istiyoruz. Buraya geldiğini ve onu sakladığınızı çok iyi biliyoruz. Boşuna inkâr edip işimizi zorlaştırmayın. Bunun size de bize de faydası olmaz.”

Söylenen söz üzerine herkes birbirinin gözlerine baktı. Konuşma etkili olmuştu. “Kim başlasın?” anlamındaki bakışmalar epey sürdü.

“Bizim bir suçumuz yoktur hevaler” diyerek boğazını temizledi Recep.

“Biz heval değiliz” dedi Şahin.

“Ya kimsiniz?” diye heyecanlandı Ömer.

“Biz Partizancıyız.”

“Ya öyle mi?”

“Neden baştan söylemediniz ya?”

“Sorma ya!”

“Ayıp ettik ya!”

“Özür dileriz kirveler.”

“Kusurumuzu affedin.”

“Size kıyan söze lanet, kalkan ele kırım girsin!”

Birbiriyle yarışır gibi söylenen sözler karşısında şaşırđı iki genç. Söylenen övgülerin içindeki gerçeklik payını tahmin edemediler. Ama suçsuz kimseye zarar verilmeyeceği, konuyla ilgisiz insanlar tarafından bile biliniyordu. Demek ki halkla olan ilişkilerde adalet anlayışı bu kadar derinlere nüfuz edecek bir etki bırakmıştı. Durumu sakın karşıladılar. Onları bozacak, mahcup edecek herhangi bir şey söylememeye çalıştılar.

“Aç mısınız?” dedi en yaşlısı.

Şoku atlatan adam, artık normal bir ses tonuyla konuşuyordu.

“Teşekkür ederiz” dedi Cemal. “Aç değiliz” diyerek boğazını temizledi:

“Sizinle hiçbir derdimiz yoktur. Sadece sizden bir ricamız vardır.”

“Ricanız bizim için emirdir” dedi yaşlı adam.

Ortam yumuşamıştı. Ortalıkta olağanüstü bir durum da görünmüyordu.

“Sizin huzurunuzda Çino’nun geçmişte karıştığı ya da sebebiyet verdiği cinayet ve olayları sormak istiyoruz.”

“Biz görmedik, buraya gelmedi o köpek” dedi Ömer.

Şahin, Ömer’i bakışlarının mensesine aldı.

“Yeme tahta kaşıkla bizi” dedi.

Saatine baktı Cemal. Dişlerini birbirine geçirdi. Ömer’in sıtmaya tutulmuş yaşlı bir adamın titremesini andıran ellerine konuşurken korkudan bir araya gelmeyen dudaklarına, kireç gibi ol-

muş yüzüne ve kendilerinden kaçırdığı gözlerine baktı. Kendisine Ömer ismiyle seslendi:

“Gözlerime bak!” dedi.

“Bakıyorum” diye cevap verdi. Bunu derken bile gözleri közün kenarındaki dumanı tüten küçük kütüğe takılı kalmıştı.

“İki gün önce buraya geldi. Gelirken de büyük ağabeyinle geldi” dedi Cemal.

Erzincan’dan Tercan’a kadar gelen güzergâhı, uğradıkları yerleri, hatta alışveriş yaptıkları market ve yemek yedikleri restoranın adını da söyledi.

“Çino’yu sizin de olduğunuz bir ortamda sorgulayacağız.”

Yalan söylememiş, söyleme gereği de duymamıştı. Onu alıp halkın huzurunda adına “Halk Mahkemesi” denen bir platform-da sorgulayacaklardı.

“Cevabını almak istediğimiz sorular vardır. Onun vereceği cevapları siz de duyacaksınız. Onu öldürmek gibi bir niyetimiz olsaydı, takip ettiğimiz an vururduk!”

Konuşmasına ara verdi Cemal. Ateşin etrafındaki topluluğu dinledi. Bir köz peş peşe kıvılcımlar çıkararak söndü. Kimseden ses çıkmıyordu. Çino’nun takip edilmesi herkesi şaşırtmıştı.

“Şimdi bize kısa ve öz bir cevap verin: Dost musunuz yoksa düşman mısınız?”

Mırıltılar ve birbirini dürtmeler başladı. Saatine baktı. Gece hayli ilerlemişti. Bir an önce harekete geçmeleri gerekiyordu. Olumlu ya da olumsuz, sabah olmadan bulundukları alandan çıkmalıydılar.

“Dost musunuz yoksa düşman mısınız? Sadece bu sorumuza cevap verin!”

“Vallahi, kardeşlik” dedi yaşlı olan, “sizinle bir derdimiz yoktur.

Sizden, aha yukarıda Allah da var, hiçbir zarar görmedik. Munzur yaylalarını terk edip buraya gelmeden önce evlerimize gelirdiniz. Allah şahidimdir ne malımıza ne canımıza ne de namusumuza bir zarar verdiniz. Sadece Komerli bir tanıdık Apocular tarafından kurşuna dizilirken, çevremizdeki bazı insanlar ve çevre köylerimiz buna tepki duydu. Koruculuk böyle başladı.”

“Komer olayını bizzat Çino ve içinde yer aldığı grup yaptı. Ne o olayla bir ilgimiz vardır ne de o cinayeti onaylıyoruz.”

Elinde tuttuğu çubuğu, sönmeye yüz tutan közün içine koydu. Tekrar tutuşan çubuğun ucunu havaya kaldırdı. Ucu tutuşarak yanan ince kavak dalıyla konuşur gibi gözlerini yanan yere sabitledi yaşlı adam.

“Vallahi, kardaşlık, aha Doğan köyündeki katliam olduğu zaman, birçok insan gibi biz de göçüp Erzurum’a yerleştik. Biz şerrin önünden kaçtık. Neden bu gece şerri kapımıza davet edelim ki? Sizden kem bir söz işitmezken neden sizinle düşman olalım?”

“O zaman neden Çino’yu bizden gizliyorsunuz? Doğan Katliamı’nda da bizzat tetiği çeken odur!”

“Eğer hepimizin içini kor bir ateş gibi dağlayan Doğan Olayı’nda tetiği o çekmişse” diyerek Şahin’in sözünü kesti Ömer.

“Ben onu kendi ellerimle parça parça etmezsem, aha ben de bu eşek gibi anırayım bu çayırarda!”

“Senden kimseyi öldürmeni ve doğramanı istemiyoruz!” dedi Cemal. “Nerede o?”

“Bilmiyorum” diyerek yalan söyledi. “Bilmiyorum” derken omzunu epey bir zaman yukarıya kaldırdı.

Dişlerini birbirine geçiren Şahin’e, “sakin ol” anlamında bir bakış fırlattı Cemal.

“Bak Ömer” diyerek omzundan tuttu. “Sen numara yapıyor-

sun. Bunu yaparken bizi keriz yerine koyuyorsun. Kendini de uyanık zannediyorsun. Seninle ve sizinle bir derdimiz yoktur. Eğer böyle devam edersen seni tutuklarız, götürürüz. Eğer yerini söylersen birlikte konuşuruz. Merak ettiğimiz soruların cevabını sen de öğrenmiş olursun. Zaten senin iddia ettiğin gibi masum ise çekip gideriz. Yok değilse de o konudaki kararımızı da sizin huzurunuzda söyleriz.”

“Bak, kardaşlık” diye söze girdi yaşlı adam. Ömer’e dönerek “sen gençlerin sözüne bakma. Onlar cahildir” dedi.

Ömer’e açıktan bir uyarıydı bu.

“O yaşlı adamın ve iki masum kızın acısı hepimizin içini dağladı. O masumların kanına giren her kimse, yerin yedi kat dibindeki cehennemin ateşinde yansın! Bu olay tıpkı bir Sivas yangını, bir Barasor (Başbağlar) olayı gibi içimi paramparça etti.”

Yaşlı adamın sözü herkesin üzerinde belirgin bir şekilde etki bıraktı.

“Dedim ya komşular, eğer Çino, Doğan olayı içindeyse onu kendi ellerimle parçalarım” dedi Ömer.

Yaşlı adamın yüzündeki derin çizgilerin içinde acı seziliyordu fakat Ömer’in yüz çizgilerinde kurnazlık gizliydi. O, kurnazlık içinde her an ihanet edecek bir kişinin belirgin güvensizliği göze çarpıyordu.

“Evet, Ömer Bey” dedi Şahin. “O zaman hemfikiriz.”

“Parçalanması dışındaki her şeyde hemfikiriz. Biz hakikati bilmek istiyoruz” diye araya girdi Cemal.

“Siz de hakikati bilmek istiyor musunuz beyler?” diye sordu.

Ömer dışındaki herkes ağız birliği yapmışçasına, “evet” diye cevap verdi.

“O zaman sorunumuz kalmamıştır Ömer!”

Omuzlarını yana büktü Ömer. Titreyen dudaklarıyla kekeledi:

“Suçum nedir benim?”

“Gece gece sabrımı taşıрма Ömer!” diye araya girdi Şahin. “Saatlerdir anlatıyoruz, neden anlamak istemiyorsun!”

“Çino kimin evinde Ömer?” dedi Cemal.

“Bilmiyorum” anlamında omuzlarını kaldırdı. Başını önüne eğdi, cevap vermedi. Olumlu bir tavra yordu bunu Cemal. Sessiz kalarak gerçeği yarı yarıya doğruluyordu. Sonra yaşlı adama döndü:

“Amca sen sağduyulu birine benziyorsun. Ne siz sıkıntıya girin ne de bizi sıkıntıya sokun. Birbirimizi yormanın ve incitmenin bir anlamı yoktur. Senden bir ricamız olacak: Bu gece Ömer’i yanımıza vereceksiniz. O bize Çino’nun yerini gösterecek. Onu sizin huzurunuzla getireceğiz. Bu bir ricadır. Ricamız gerçekleşmezse senin dışındaki herkesi alıkoymak zorunda kalırız!”

Söylenen son söz toplu bir suskunluk yaratmıştı. Neden yaşlı adamın dışında herkes tutuklanıyordu? Birbirlerine baktılar. Yaşlı adama saygı ve hürmet gereği mi yoksa yaşanan katliamlara duyduğu samimi üzüntüden miydi? Bunu kimse bilemedi.

Oturduğu taşın üzerinden ayağa kalktı Cemal.

“Çino’nun yakını kim burada Ömer?”

“Zülfü’dür” diye cevap verdi Naci.

“Kalk Zülfü’nün evine gidiyoruz!”

Buna da kimse itiraz etmedi.

Dizlerini tutarak kalktı Ömer. Dizleri titriyordu.

Cemal, “Neden rüzgâr yemiş kuru bir yaprak gibi titriyorsun? Suç mu işledin?”

“Yo, yo” diye panikledi Ömer. “Ben korkmuyorum. Neden korkayım ki?”

Yaşlı adama döndü Cemal. Elini tokalaşır gibi uzattı.

“Amca, Ömer onun yerini gösterecek. Birlikte tekrar sizin çadırlara döneceğiz. Herhangi bir olumsuzluk yaşanmamasını diliyoruz. Buradaki tüm sorumluluk da sana ait. Yaşanabilecek herhangi bir şeyden sen sorumlu olacaksın. Şimdi gitmemize müsaade ediyor musun?”

“Müsaade sizin kardeşlik” diye memnuniyetini belirtti yaşlı adam. “Hiçbir olumsuzluk yaşanmayacak, hiç kimse herhangi bir yanlış yapmayacaktır. Bunun garantisini size veriyorum. Sizden de bir ricam olacak: Ömer’e bir şey yapmayacağınızın garantisini verin bana!”

“Söz veriyoruz” diye cevap verdi Cemal. “Onu bizim emanetimiz olarak kabul edin. Sağ salım geri gelecektir.”

“Ömer, yeğenim” dedi yaşlı adam “adamları duydun. Şimdiye kadar bu insanlardan ne bir zarar ne de bir kalleşlik gördük. Bu adamlar da bizden bir yanlış söz duymasınlar.”

Sonra öğüt verdi. Peşinden ortaya konuştu:

“Gece vakti üzerimizde uçan yarasalar ve ayaklarımızın altında uykuya dalan karıncalar da dahil, hiçbir kimse söylenenleri duymamıştır.”

“Söz mü?” diyerek sesini yükseltti. Ucu yanmış çubuğu toprağa vurdu.

“Ben bu dağda tek bir damla kan dökülmesini istemiyorum. En ufak bir düşmanlık istemiyorum!”

Komşu ve akrabalarından “söz” sesleri ve onay mırıltıları duyuldu.

Şahin, istekli bir şekilde önüne düşen Ömer’i takip etti. Geride kalanların rıza ve onayını almak kendilerini rahatlatmıştı. Ama hiçbir şeyin garantisi yoktu. Gösterilen iyi niyete üzerine ortam rahatladı. Herkesin elini sıkarak, tekrar görüşmek üzere ayrıldılar.

Yaşlı adam Cemal'in elini bırakmadı. Boynunu yana bükerek "Akıllı bir insana benziyorsun kardeşlik. Ocağına düşmüşüm, kan dökülmesin bu dağda!"

Sanki "burada yapma" diyor gibiydi.

"Rahat ol amca" diyerek bıyıklarını çiğnedi Cemal. "Bize bir zarar verilmediği sürece kimsenin kılına bile zarar gelmeyecektir" diyerek uzaklaştı.

Ömer önde, diğer iki genç arkasında hızlıca karanlığa daldılar. Gözleri karanlığa alışık olan Ömer'e yakın durdu Şahin. Düşüp kalkarak ilerlediler. Dere yatağı olan bir yerde kısa bir mola verdiler. Göğüs kafesleri körük gibi inip kalkan üç kişi, sessizce yan yana oturdu bir süre. Geceyi dinlemeye nefes alışverişleri engel oldu. Sesler eksilmişti. Obalardaki ışıklar sönmüştü. Herkes, gece ansınızın gelen konukların belayı kendilerine bulaştırmamasının duası içindeydi.

"Bak Ömer" diye söze girdi Cemal. "Seni bağlamadık. Tutuklu değilsin bu bir. Seni düşman görmüyoruz iki. Üçüncüsü bizi kazasız belasız o adama ulaştırırsan, hiç kimse zarar görmemiş olur. Ola ki herhangi bir olumsuzluk yaşanırsa bunun bedelini ödersin."

Kendisinden büyük olmasına rağmen, "Abi" diye uzun ve yalvaran bir sesle cevap verdi Ömer:

"Bana dokunmayın, sizin için her şeyi yaparım!"

"Suçluluk geriye bakar, iyilik ise ileriye" sözünü mırıldandı Cemal. Yalvarmamasını söyledi.

"Her şey senin elinde Ömer" diye cevap verdi Cemal.

"Yalvarma bize" dedi Şahin, "Yalvarmanın içinde ihanet gizlidir."

Şahin'in konuşmasını tam olarak anlamadı Ömer. Tedirgin oldu.

“Üç çocuğum var abi. Benden başka kimseleri de yoktur.”

“Korkma” dedi Şahin. Fakat peşinden “Biz ancak nişan aldıklarımızı öldürürüz!” diye ekledi.

“Nişan mı? Ölüm mü?” diye kekeleydi Ömer.

Söylediği söz doğrudu ama korkunun sultanı altından ezilen Ömer, söylenen tüm sözlerin kapısını ölüme açıyordu.

“Herhangi bir ihbar ve aksilik çıkmazsa senin kılına bile zarar gelmeyeceğine söz veriyoruz” dedi Cemal. Kendilerine yol gösterecek adamı mümkün mertebe rahatlatmak istiyordu.

“Sen sakın ol ve bize güven. Tek istediğimiz bizi sabah olmandan en kısa yoldan ona ulaştırman.”

“Tamam abi” dedi Ömer kekeleyerek.

“İyi o zaman” diyerek yerinden kalktı Cemal. “En kısa yoldan bizi Zülfü’nün evine götür. Panik yok! Oldu mu?”

“Emrin olur abi.”

Ömer önde, koşar gibi yürümeye başladı.

Düşerken kendisini inciten taş ya da ağaç dalına mırıldanarak küfür eder gibi sitemlerde bulunuyordu. Onu Şahin, Şahin’i de Cemal takip ediyordu.

“Abi çok musunuz?” diye soran Ömer’e cevap vermediler.

“Abi hayret ediyorum bizim buraya hiç kimse giremez. Her taraf özel tim ve asker kaynıyor.”

Düştüğü yerden tekrar doğruldu.

“Yani yanlış anlamayın kirveler. Sizin bir kılınıza gelecek zarar vicdan azabına sokar beni. Onun için merak ettim.”

“Sen sakın olursan hiçbir şey olmaz” diyerek geçiştirdi Cemal. “Yarın da çocuklarının yanına sağ salım dönersin.”

Önlerine çıkan ikinci tepeyi aştıktan sonra, inişte koşmaya

başladı. Onu iki genç takip etti. Birkaç kez düştüler. Dere ya-
tağında gözlerine çarpan siyah toprak örtüsü üzerinde durdular.

“Burada su var mı Ömer?”

“Eğer kurumamışsa bir çimenlik olacaktı” diye cevap verdi
Ömer.

Yürüyerek bir Acem kilimi büyüklüğündeki çimenliğe var-
dılar. Su ve taze çimen kokusu geliyordu. Kuruyan dudaklarını
yalayarak çimenliğin en üst tarafındaki kaynağa yürüdü Cemal.
Ayaklarının altından farklı boyutlarda kurbağalar sırıyordu. Ku-
rumuş çarşır ve kenger, diken, çürümüş çalılıklar, dağ ispinozu-
nun sarımsı ve dağ güvercininin maviye çalan, kayalar serçesinin
pasa benzeyen kısa tüyleri, ölmüş mavi renkli bir kelebeğin ölü
bedeni suyun üstünü kaplamıştı. Kaynağın çayıra zar zor damla-
yan bölümünde katır dışkısı duruyordu. İki avuç büyüklüğündeki
birikmiş suyun üzerine çömeldi. Yıldızların verdiği aydınlıktan
faydalanarak gözlerini suyun üzerine dikti. Kuş tüyleri ve ölü dağ
kelebeğinin cansız bedeni rüzgârın etkisiyle suyun üzerinde yü-
züyordu.

Avucunun içiyle tüyleri, ölü kelebeği ve diğer çalı çırpıyı ken-
ra itti. Avucuyla temizlediği yere ağzını daldırdı.

Tuz yutmuş gibi, ateş gibi yanıyordu içi. Tozlu, kırılmış kinkor
kırıntılarını midesine indirdi. Dudağına çarpan kurbağanın ayak-
ları üzerine yerinden doğruldu. Derin bir oh çekti. Kanayan diz
kapağı çimenlikte ıslandı. Su içince sancısı arttı.

“Kusura bakmayın su kurudu galiba” diyerek Şahin’e döndü.

Şahin eğildi üstüne, “Sen içecek misin Ömer?” diyerek suratını
buruşturarak geri çekildi.

Çimenliğin öte tarafına oturan Ömer “Bu su temiz değil, yu-
karıda temiz bir pınar var” dedi.

“Niye, daha önce buraya gelmediniz mi?”

Verdiği bilgilere kendi merak ve uyanıklığını serpiştiriyordu. Kimse Ömer'e cevap vermedi.

Yanına oturan arkadaşına döndü, “Zehirlenmenin etkisi kaç gün sürer Şahin?” diye sordu Cemal.

“Tam bilmiyorum ki” diye fısıldadı Şahin. “Sanırım iki gün kadar sürer. Sen iyi misin?”

“Evet iyiyim” diye durumunu gizledi Cemal.

Bacakları iyice güçten düşmeye başlamıştı. Ama bunu ustalıkla gizlemeye çalışıyordu. Kimseye zayıf tarafını gösterme gibi bir niyeti yoktu. Belki buna hakkı da yoktu. Sırtüstü uzandı. Bakışlarını gökyüzünün derinliğine daldırdı; pırıl pırıl gece yıldızlarla doluydu. Kulaklara iyimserlik üfleyen sakın bir gecenin içinde yıldızları yorgan yapıp sonsuza kadar uyumak istedi. Üç gündür doğru dürüst uyumamışlardı, uykusu geliyordu. Yorgunluk, uykusuzluk ve zehirlenme göz kapaklarını kurşun gibi ağırlaştırmıştı. Su içince yorgunluğu daha da arttı. Küçükken babasının keklik yavrularını pınar başında yakaladığı anı hatırladı. Demek ki su içen her canlı ağırlaşıyormuş, diye iç geçirdi. Zaman nasıl da kendi sınırlarını zorluyordu. Halbuki anı dediği geçmiş dün gibi yakındı ama ona dokunamıyordu. Elini her uzattığı an çok uzaklardan geliyordu sesler, hem de çok...

Gözleriyle Yedikardeş yıldız topluluğunu aradı. Saati olmadığı zaman gecenin ilerlemesini Yedikardeş'e göre tahmin ederlerdi küçüklüğünde.

Yanına uzanır gibi oturan Şahin'e baktı. Gece gibi dingin ve başkasına sır vermeyen bir mezar suskunluğuna bürünmüştü. Uykusuzluktan başı sallanıyordu. Biraz daha oturmaları durumunda uykuya dalmaktan korktu.

Su içtiği için yorgunluğu daha da açığa çıkmıştı ama bunu gizledi. Zorlanarak yerinden kalktı.

“Bunu gözüm tutmadı hiç” diye fısıldadı Şahin. “Bizi canavarın ağzına sürerse?”

“Rahat ol, cesaret edemez. Bizim sayımızı, nereden geldiğimizi ve nereye gideceğimizi bilmiyorlar. Onun için cesaret edemezler. Olabilecek şeylerin sonrasını düşünürler. Bizim kültürümüzü de tanıyorlar. Boş yere kimseye zarar vermeyeceğimizi çok iyi biliyorlar.”

“Umarım dediğin çıkar” diye iç geçirdi Şahin.

“Haydi Ömer, gidelim. Ama koşma. Çok ses oluyor.”

“Ama abi sabah olmadan buradan çıkmanız lazım.”

“Sen merak etme Ömer, her şeyi önceden ayarlamışız. Sadece koşmadan yürü!”

Cemal’in “Her şeyi önceden ayarlamışız” lafı, Ömer’i biraz duraklattı. Önceden neler ayarlandığını merak etti.

“Emriniz olur abi.”

“Emir değildir” diyecekken vazgeçti Cemal. Bir kez söylemişti. Tekrar etmeye lüzum yoktu. Buna mecali de yoktu.

“Size bir yanlışım olmaz abi.”

Yaşadıklarından çok iyi biliyordu ki zarar vermeyeceğini sık sık tekrarlayan kişiler zarar verirdi. Fakat vereceği zararın getireceği sonuçları düşünmek bile istemiyordu. Sonu nereye varırsa varsın bu gece bitecekti bu iş.

“Biliyor musun Ömer” diyerek iç çekti Şahin, “gücümüzü nereden alıyoruz?”

“Bilmiyorum.”

“Ölümden korkmuyoruz.”

“Size zararım olmaz abi” diyerek aynı şeyi tekrarladı.

“Cevabım tek bir söz olacaktır Ömer. Bir kez daha tekrarla-

mayacağım: Korkma!” diyerek sesini yükseltti Cemal. “Yeter, kabak tadı verdi söylediklerin” anlamında el salladı.

“Sorunsuz bir şekilde evine geri döneceğine söz veriyoruz. Korkma, yeter. Ve bize yardımcı ol!” diye araya girdi Şahin. Korkan adamı sakinleştirmeye çalıştı.

“Korkmuyorum abi. Ben size dostum” dedi Ömer kekeleyerek.

“Korkunun dostu, denizin de komşusu yoktur Ömer” diyecekken vazgeçti Şahin.

“Yürü lütfen” diyerek Ömer’e yanaştı.

Tekrar harekete geçtiler. Keklik gibi sekerek sıçradı Ömer. Sanki ayaklarını yere basmıyormuş gibi hızla yürüdü. Aradaki mesafeyi açınca, Şahin de hızlandı. Kendisini geçince Şahin’in bir at gibi terlediğini fark etti. Ter kokusu rüzgârla birlikte genzine doldu. Kendisinin nasıl koktuğunu merak etti. Bir haftadır banyo yapamamışlardı.

Sağ taraftan havalanan kuşun kanat çırpma sesleriyle yere çömeldi Ömer.

“Bu neydi ya?” diye titrek sesle söylendi.

Kimse cevap vermeyince yürümeye devam etti. Kurumuş dere yatağına vardıklarında herkes nefes nefese kalmıştı.

“Zülfü’nün çadırına yanaştık” diyerek yutkundu Ömer. “İsterseniz siz gelmeyin ben alır getiririm.”

“Neden?” diye sordu Şahin.

“Silahlı olabilirler. Hani anlıyorsunuz ya, korku insana yanlış yaptırabilir. O yüzden” diyerek kekeleydi. “Zarar görmenizi istemiyorum.”

“Bizi düşündüğün için sağ ol Ömer” diyerek yanıtladı Cemal. “Birlikte gidelim. Yürü!”

Ömer “Peki” diye elini yanlarına saldı.

Yokuş yukarı tırmanarak yan yana duran çadırların tepesine vardılar. Tepenin başında çömeldiler, karanlığı dinlediler. Karşı dağdan gelen beyaz baykuşun sesinden başka ses yoktu gecenin içinde. İn cin top oynuyordu.

“Köpeklere dikkat et!”

“Tamam abi.”

Çadırların yan tarafına dikey inen küçük dere yatağından aşağı inerek çadırların yanına vardılar. Dere yatağından çıkarak tek sıra hâlinde ve sessizce çadırların dış tarafındaki Zülfü’nün çadırının yanına ulaştılar.

İşaret parmağını ağzına götürerek “sus” işareti yaptı Cemal. Söylenene itiraz etmedi Ömer.

İçerdeki sesleri dinlediler. Birbirinden simetrik şekilde uzak kalan diğer çadırlar, ölüm kokusu ağırlığı altındaydı. Hayat yokmuş gibi sessizliğe bürünmüşlerdi. Dış gıcırıtlarına, ıslık sesine benzer horlama sesleri eşlik ediyordu.

Kadın ve çocuklar var diye çadırın içine girmediler. Şahin çadırın bir tarafına, Cemal ise diğer tarafına geçti. Çadırın ağzına dikilmiş Ömer’e işaret verdiler.

“Zülfü amca” diye seslendi. Çıkan sanki Ömer’in değilmiş de ödünç alınmış taklidi bir sese benziyordu.

Dış gıcırıtları ve homurtular kesildi.

“Zülfü amca?”

Ses yoktu.

“Zülfü amca?”

Boğazını temizleyen cılız bir ses içeriden geldi. Yorganın altından gelen boğuk, titrek ve kendisine güvenini yitirmiş, zorlanan bir sesle:

“Tu kiyi (Sen kimsin)?”

“Ezım Ape Zülfı. Ez Omerım (Benım Zülfü amca. Benım Ömer.)”

“Ki (Kim)?”

“Ez Omer, Apo (Ben Ömer, amca).”

Cevap gelmedi.

“Tu lı vı şewe reş lı çı tıgeri lo (Lan, bu karanlık gecede ne arıyorsun ulan)?”

“Dışarı çık Zülfü amca?” diye çıkıştı Ömer.

Cevap vermedi Zülfü. Çocuk mırıltısı ve bir kadının dua eden fısıltısı duyuldu.

“Allah’ım ağzını bağla onların, Allah’ım dizlerinin ferini al Allah’ım. Çocuklarımı koru Allah’ım!”

Kadının sözünü Ömer kesti.

“Beddua etme yenge” diye sesini yükseltti. “Zülfü amca korkma, dışarı çık. Seninle bir şey konuşacağım.”

“Ne konuşacaksın?”

Korkup dışarı çıkmayan Zülfü’ye yalan söyledi Ömer:

“Çocuğum hastalandı.”

“Yanında sanki birileri var?”

“Yok” dedi Ömer.

Şalvarını giyerek dışarı çıkan Zülfü, çadırın her iki yanında duran iki kişiyi görünce panikledi. Yarısını giydiği şalvarını bırakıp ellerini havaya kaldırdı, şalvarı aşağıya düştü. Peşinden eşi çıktı. Ellerini koynuna koyan kadın, çadırın kapısındaki iki yabancı kişiyi görünce yazmasıyla ağzını kapattı. Kimse bir şey söylemeden yalvarmaya başladı.

“Kardeşim suçsuz” diyerek ağladı. “Siz benim kocamdan ne istiyorsunuz?”

“Bunlar kim?” diye Kürtçe soru sordu Zülfü.

“Bunlar Partizancılar Zülfü amca. Korkma!”

“Ne ne?” diyerek kekeledi Zülfü.

Kadının yalvarmasına ve söylenmesine, eşinin paniklemesine müdahale etti Cemal. Sakinleştirmeye çalıştı. Seslerini alçaltmalarını ve kimseyi uyandırmamalarını söyledi. Çadırın içine bakacaklarını söyledi. Önce itiraz etti ev sahipleri. Kimsenin olmadığını, çocukların yattığını söylediler.

“Bakacağız” dedi Şahin.

Çadırın ağzına çömelen Cemal, çadırın içine el fenerini tuttu. Yatağın birinde iki kız çocuk koyun koyuna hareketsiz yatıyorlardı. Kumral saçlar birbirine karışmıştı. Nefes alışverişleriyle birlikte yorgun bedenleri inip kalkıyordu. Yan taraflarında bir erkek çocuğu yatıyordu. Onun da sadece saçları dışarıda kalmıştı. Saçının üst tarafına sakız yapışmış gibi bir hâl vardı. Birbirine dolanmış saçları ıslak gibi görünüyordu. Rahatsız olmamaları için feneri çadırın üst direğine tuttu. Heybelerin arka tarafını görmek için çömelerek her tarafı kontrol etti. Bir tarafı sarı olan iri bir karpuz vardı. Kenardaki kavunun kokusu çadırın içine yayılmıştı. Ev sahibinin yatak içindeki silah kabzasına bakışları takıldı, görmezlikten geldi. Fenerin aydınlattığı çadırın sarımsı rengi görüldü. Üstündeki siyahımsı lekeler daire şeklinde görünüyordu. Çadırın yan petekleri üzerine konulan ve rüzgârdan korunmasını sağlayan taşlar oturan adam görüntüsü veriyordu.

Uykusunda konuşan kız çocuğunun, “Kız bu benim kazağım. Versene!” sesiyle dışarı çıktı. Elindeki el fenerini söndürdü. Kendisine eşlik eden ev hanımının dua ve yalvarmayla karışık mırıltısını dinledi.

“Burada kimse yok. Ne istiyorsunuz bizden kardeşim? Yakınımı soruyorsanız, önce kendinize sorun. Onu götürüp bir sürü suça bulaştırdınız” diye mırıldandı. Fısıldayarak beddua etti. Eşarbi-

nın altından çıkan saçlarını geri eşarbin altına itti başparmağıyla. Korkudan dudakları kuruyan kadın, delirmiş gibi birbiriyle alaka-sı olmayan şeyler ve kimsenin evlerinde saklanmadığını söyledi.

Kendilerine yönelik bir şey olmadığını anlattı birkaç cümleyle Cemal. Kadın büyümüş gözlerle genç adamı bir yerlerden tanı-yormuş da unutmuş bir edayla bakıyordu. Ellerini nereye koyaca-ğını şaşırmıştı. Çenesi titriyordu.

“Rahat ol abla. Eşine ve size bir zarar gelmeyecek” diyerek kısık bir sesle konuştu. Sonra paltosunu üstüne saran ve titreyen ev sahibine döndü:

“Çadırlardan uzak bir yerde biraz konuşmamız lazım amca. Eşine de söyle rahat olsun!”

Ev sahibi, elleri koynunda çadırın kapısına dikilmiş eşine yanaştı. Bir şeyler fısıldadı. Ömer de yanlarına yanaşıp bir şeyler söyledi. Dua, mırıltı, korku, itiraz ve eşini koruma krizine giren kadın söylenerek çadırın içine girdi.

Önde Ömer, arkada Şahin, onun peşinden ev sahibi Zülfü ve onları takip eden Cemal, gölge gibi hızla uzaklaştı. Çadırların görünmediği dere yatağına vardılar. Zülfü, pardösüsünü kendisine dolamış şekilde birdenbire dikildi.

“Ne konuşacaksınız, burada konuşun kardaşlar?”

Soğuktan, korkudan ya da heyecandan bir yaprak gibi titreyen adama yanaştı Cemal.

Şalvarın paçaları kısa, sağ taraftaki paça ise yamalıydı. Tepeden tırnağa süzdü adamı. Ayakkabılarını heyecandan ters giymişti.

“Biraz daha yürüylim amca.”

Pardösüsünün yakasını ısırdı. Yatağından çıkacakmış gibi büyüyen gözlerle Cemal’e doğru bir adım attı.

“Burada niye konuşmuyorsunuz?”

“Sana denileni yap amca!” diyerek araya girdi Şahin.

“Peki” diyerek Ömer’i takip etti Zülfü.

Çadırları gören tepeyi aştıkları an, Zülfü yere attı kendini.

“Oyyy annne” diye inledi. Elini karnına bastırdı. Diğer üç kişi de etrafında halka oluşturdu.

“Ne oldu amca?” diyerek Kürtçe sordu Ömer.

“Oyyy” diye yanıt verdi.

Aynı soruları Cemal ve Şahin de tekrarladı. Aralarındaki soru ve cevap Kürtçeye döndü. Hem Zazaca hem de Kürtçeyi kullanan Şahin, soruların bir kısmını Zazaca karıştırarak sordu.

Sorulan her soru, yere yığılan Zülfü’yü daha fazla yere yapıştırdı.

“Çino nerede?” diyerek sesini yükseltti Cemal.

Yanıt alamadı.

“Amca, Çino evine geldi. Onu nereye gönderdin?” diye suçladı.

“Çocuklarım var kardeşlerim. Rica ediyorum sizden. Dokunmayın bana.” İki dizi üzerinde sürünerek Cemal’e yanaştı. “Elinizi ayağınızı öperim. Kıymayın bana!”

Yaşlı adamın diz çökerek yalvarma biçiminden rahatsız oldu Cemal.

“Hiç kimsenin ayağını da öpme. Kimseye de kurban olma.”

Komşusunun üzerine eğildi Ömer. Durumu kötüymüş gibi bir şeyler söyledi.

“Arkadaşlar lütfen çıkın gidin. Burası asker dolu. Size bir şey olmasından korkuyorum. Yemin ederim o Çino denen pisliği ben getirir kendi ellerimle size teslim ederim. Siz sadece yerinizi bana bildirin. O köpeğin kulaklarından tutarak getiririm size.”

Her kelimesi kusurluydu Ömer’in. İkna etmeye kalksalar da

tekrar başa dönüyordu. Bilerek oynuyordu onlarla. Fırsatını bulduğu en ufak bir anı dahi kendilerine karşı kullanmaya çalışıyordu.

Gece hızla ilerliyordu, zaman tükeniyor ve davetsiz iki adamın sinirleri geriliyordu.

“Bir daha bizi aptal yerine koyan kelimeler kullanırsan senin için kötü olur Ömer!”

“Bu sana son dostça uyarımızdır” diyerek araya girdi Şahin. Arkadaşını destekledi.

Ömer’in cevabını beklemedi Cemal. Vereceği cevabı merak da etmedi. Yerde iki dizi üzerine oturan Zülfü’ye döndü:

“Amca, Çino nerede?”

“Bilmiyorum” diye mırıldanarak cevap verdi Zülfü.

Başını önüne eğmişti. Doğruyu söylemekle vereceği zararı kestirememenin ağırlığı altında eziliyordu.

Alnını ovdu Cemal. Terin üzerine konan toprak ve tozun biriktiği kiri parmak uçlarıyla çıkardı. Buğday tanesinin kabuğu gibi yuvarlanan kir, yüzünden aşağıya döküldü. Bıyıklarındaki kiri eliyle sildi.

Gecenin efsunlu koynunda geçmişe dair çok şey vardı ama geleceğe dair tek bir söz yoktu. Cevabını aradığı, bilmek ve hükümünü vermek istediği kısacık bir kelimeye ihtiyacı vardı. Yoksul ve çaresiz iki köylünün suskun varlığı gerçeği erteliyordu.

“Bizi zor durumda bırakıyorsun amca. Çino dün sana geldi. Onu nereye gönderdin?”

“Allah billah aşkına, kardaşlık” diye yalvardı Zülfü, “ocağına düşmüşüm. Ne istiyorsunuz benden? Çino’yu siz götürdünüz. Suçluysa siz suçlu yaptınız.”

“Senden Çino denen aşağılık herifin yerini söylemeni istiyoruz!” dedi Şahin.

“Abiler belki adam yerini bilmiyor” diyerek söze daldı Ömer.

“Ömer” diyerek dişlerini sıktı Cemal. “Sana soru sormadığımız sürece konuşmayacaksın!”

Yerinde oturan Ömer’in üzerine yürüdü. “Anladın mı ulan?” diye bağırdı.

Büzülerek geriye çekildi Ömer.

“Kusurum olduysa affola abi.”

“Sus ve konuşma!” dedi Cemal.

Yerde oturan Zülfü’nün önüne çömeldi. Ayaklarına kapanmasına izin vermedi. Kendisini ikna etmeye çalıştı. Konuşma ve ikna süresi yaklaşık on beş dakika sürdü. Kalkıp yürümesini ve Çino’nun yerini göstermesini söyledi.

İnkâra sığındı yaşlı adam. Onlara inanmıyordu. Çino’nun eski arkadaşları olduğunu sanıyordu. Yapılan hiçbir açıklama adamı ikna etmedi. Altmış altı sivilin ölümü, doksana yakın kişinin yaralanmasında parmağı olan birini koruyordu. Üstelik devletin eline itirafçı olarak düşen bu katil, işlediği tüm cinayetleri itiraf da etmemişti. Cinayet rakamları bilinenden daha yüksek olabilirdi.

“Kalbim var, yürüyemem kardaşlık” diye yalvardı. “Bilmiyorum o köpek nereye gitti. Geldi geldi benim kapıma bela oldu.”

Öfkesinden bıyıklarını çiğnedi Cemal.

“Kalk diyorum sana!” diyerek bağırdı. “Bizde kalp yok mu be?”

Yerde oturan Zülfü’nün yakasından tutarak havaya kaldırdı.

“Şimdi önümüze düşün” diyerek iki köylüyü yan yana getirdi Cemal.

“Tek bir kelime söylemeden bizi Çino’ya götüreceksiniz!”

“Tek bir kelime itiraz etmeyin!” diyerek arkadaşını destekledi Şahin. Önünde duran Ömer’i itti.

“Son kez söylüyoruz size: Ya bizi ona götürürsünüz ya da hepiniz sonuçlarına katlanırsınız!”

Bir şeye hazırlanan Zülfü’yü itti Cemal. Yere düşen Zülfü’nün ağzına silahı dayadı.

“Ağzını aç ulan!” diye bağırdı. Çileden çıkmıştı. Sesinin etrafa yayılmasını umursamadı bile.

Ağzını açan Zülfü’nün ağzına soktu silahı.

Ellerini havaya kaldırarak boğuk, anlaşılmaz ve yalvarırcasına sesler çıkardı.

“Tamam, abi” dedi Zülfü. Boğulur bir sesle “kardaşlık” ifadesi yerine “abi” kelimesini kullandı. “Dokunmayın bize. Size yerini göstereceğim.”

Derin bir nefes aldı Cemal.

Aralarına geçici bir sessizlik çöktü. “Bizi neden sabahtan beri uğraştırıyorsunuz?” sorusunu bile sormadılar. İç çekmelere, derin ve kesintisiz soluk almalara, oturduğu yerde durmadan sesli sesli yellenen Zülfü’nün osurukları eşlik etti.

“Nerede?”

“Bu sabah Erzurum’a gitti” diye cevap verdi Zülfü.

Sesini kontrol etme çalıştı Cemal.

“Erzurum’un neresine?”

“Erzurum Çat’a gitti.”

“Gittiği yeri biliyor musun?”

Ömer de Zülfü de susmuştu. İlk cevabı veren olmak istemiyorlardı.

“Evet, Zülfü Bey” diyerek devam etti Cemal “cevap bekliyoruz!”

“Çat yaylalarına gitti” dedi ve boğazını temizledi. Yere tükürdü. Uygun bir kelime arıyormuş gibi sustu.

“Gelip kendini bize attı, sığındı ama yaptıklarını sorduk. Yemin ve tövbe etti, yapmadığını söyledi. Ben de kendisini korumak için oradaki bir dostumun yanına gönderdim. Orada kimse tanımıyor, gerçek kimliğini de kimse bilmiyor. Koyun çobanlığı yapması için gönderdim.”

Saatlerce uğraşmalarına rağmen ilk kez somut bir bilgiye sahip olmuşlardı. Verilen cevap üzerine biraz rahatladılar. Aralarındaki gerginlik yerini sükûnete bıraktı. Gerilen sinirler gevşedi. Ses tonları düzene girdi. Kurulan cümlelerin sertliği geçti.

Derin bir iç çekti Cemal. Söylenen doğru muydu? Kendilerini doğru adrese götürecekti miydi? Korkudan dolayı gerçeği söyleyen insanlara ne kadar güvenilebilirdi? Yığınla soruya cevap aradı.

“Haydi, oraya gidiyoruz” dedi.

Tekrar yürüyüş düzeni aldılar. En önde Ömer, onun peşinde Şahin, Zülfü ve en arkada kendisi yürüyordu. Ara vermeden uzun yol yürüdüler. Bir ara izledikleri patikayı kaybettiler. Yol vermeyen kayalıklar, kurumuş dere yataklarıyla karşılaştılar. Sık sık düşmeler ve mırıldanmaların eşliğinde bir pınarın başına vardılar.

Durmadan terleyerek su kaybeden Şahin, sırtındaki çantayı indirmeden kafasını suya daldırdı, uzun bir süre kana kana içti. Yutkunma sesleri “of be” demesiyle kesildi. Sağ avucunu suya daldırarak yüzüne serpti. Sakallarını, bıyıklarını ve alnını ovdu.

“Bu nasıl su ya?” diyerek pınarın yanına oturdu.

“Zeytinyağı gibi, şişirmedi bile beni.”

“Doğru” dedi Zülfü. “Bu dağın en güzel pınarı. Ne kadar içersen iç ne şişersin ne de doyersin. Dediğine göre, eskiden düşman olanlar bu suyun etrafında tuzak kurarlarmış birbirlerine.”

Cemal’in “İçmiyor musunuz?” demesiyle sözüne ara verdi Zülfü. Çömeldi suyun üzerine. Karanlıkta suyu kontrol eder gibi

yaptı. Suyu daldırdı ağzını, yutkunarak içti. Peşinden Ömer'e seslendi.

Ömer'in peşinden de kendisi diz çöktü. Suyu âdeta yüzüyle içiyordu. Burnunun yarısına kadar yüzünü daldırdı suyun içine. Hiçbir zaman yaşamadığı bir duygu yaşıyordu. İçi yanıyordu. Gömleğini ve terden su gibi olan atletini çıkardı. Pınarın altındaki su birikintisinden aldığı suyla vücudunu ıslattı. Derisi tuz tabakasına dönmüştü âdeta.

Doymamıştı, Munzurlar'ın en güzel pınarlarındaki suların tadına bakan Cemal, arkadaşına yanaştı.

“Şahin ne oluyor bize? İçince daha da susuyoruz. Bir gariplik mi var bu suda?”

Başıyla “Evet” anlamında onayladı Şahin.

“Ben de anlamadım. Garip bir şey. Ben de doymadım.”

Zülfü'ye dönerek “Bu suyun özelliği nedir?” diye sordu Cemal.

Oturduğu yerde dizlerini ovdu Zülfü. “Dediklerine göre bu su dağın içinde dolaşıp duruyor. Dağı sulayıp geldiği için yorgun oluyor. Bunun için kimseyi yormuyor.”

Boylu boyunca uzanarak suya daldırdı kafasını.

“Mübarek her yeri suluyor” diyerek, kuru ağaç dalına benzeyen elini türkü söyler gibi salladı. İçtiği sudan mıydı yoksa geçici bir rahatlık mıydı kimse bilmiyordu. Ama sesi tüy gibi hafiflemişti. Bu durumdan cesaret alan Ömer, hiçbir şey olmamış gibi söze girdi:

“Adam ateşin önünde olunca kör oluyor. Öyle birdenbire ‘teslim olun’ deyince geçici olarak baygınlık geçirdim. Sanırım biraz da kalbim durdu. Ne kadar durdu, onu da Cenâb-ı Allah bilir.”

Dişleri karanlıkta göründü. Tanışık ve samimilermiş gibi başka şeyler de söyledi ama kimse cevap vermedi. Verilen on beş da-

kikalık mola boyunca herkes sırayla su içti. İçtikleri su yorgunluğu ve uykuyu kıskırttı. Durmadan alttan güreşen kurnaz pehlivan gibi soru soran Ömer'in sözünü kesti Cemal:

"Herkes suyunu içtiyse gidelim" dedi, yerinden zorlanarak doğruldu. "Ömer bizi en kısa yoldan götür!"

Elini çenesine götürerek ihtimaller üzerinde hesap yaptı Ömer. Çenesini kaşıyarak kendi kendine konuştu. Zülfü'ye danıştı, aralarında durum değerlendirmesi yaptılar. Konuşma tarzları, sorulan sorular ve ses tonlarından gerçek niyetlerini anlamak isteyen iki genç pürdikkat konuşulanları dinledi.

"Bir sonraki pınarın olacağı yoldan geçelim" diyerek müdahil oldu Cemal.

Şahin "Bence de" diye onay verince, Ömer her zamanki gibi en ön taraftan yola koyuldu.

Uzun bir yol yürüdüler. Dereleri tepeleri aştılar. Geceyi, gecenin içinden gelen sesleri ve nefes alışverişlerini dinlediler. Risk ve olasılıkları sessizce hesapladılar. Düştüler, kalktılar ve bazen yollarını uzattılar. Ömer'in bahanelerine cevap verdiler, soruları ısrarlı hâl alınca terslediler. Zülfü sağlık sorunlarını sıraladı. Bundan yararlanan Cemal, tükenen gücünü toparlamak için sık aralıklarla molalar verdi.

Önlerine çıkan pınardan tekrar tekrar su içtiler. Kısa bir mola sonra tekrar yola koyuldular.

Dağın diğer tarafına vardıklarında karanlık fecir aydınlığa merdiven dayamıştı. Gece boyunca yoğunlaşan yıldız ışıkları zayıfladı. Gittikçe küçülmeye başladı. Varacakları yer çok uzaklarda kalmıştı. Aydınlık olmadan korunacakları bir yer bulmaları gerekiyordu.

Dağın doğu yamacında oldukları için şafağın ışıkları yamaçlara daha erken vurdu. Şafağın sökmesiyle dağdan ovaya doğru

esen serin rüzgârın gücü de düştü. Sancılı, kimsesiz ve gergin bir şafaktı ve geceyi kovmuş, başka sıkıntıları da beraberinde getirmişti.

Ayakları yere basan bu dört ayrı kişinin iç dünyaları başka yönlerle yürüyordu ve niyetler sorularla açığa çıkıyordu. Diğer üç kişi dışında yorulmayan, mola vermeye yanaşmayan, soruları ve mazeretleri olmayan tek kişi ise Şahin'di. O gece gibi sessiz ve dingindi. Tıpkı gecenin gizemi gibi kimse ses etmezse karşılık da vermiyordu.

“Şartlar ağır olursa, insan bir gecede bile değişebilir” sözünü hatırladı Cemal. Bu duruma denk düşünüyordu yol arkadaşı. Davet edilmiş bir düğünün icabetini yerine getirir gibi rahat ve özgüvenliydi. Gecenin içinde ya değişmiş ya da kendi gerçek kimliğini ortaya sermişti. Dudaklarını dişleye dişleye peşinden yürüdüğü arkadaşının, sık sık “Haydi biraz daha gayret” seslerini zar zor işitiyordu. Sesi kendisine moral, iyimserlik ve kuvvet katıyordu ama gücü tükenmişti. Aydınlık olmadan sığınacak bir yer aramanın derdine düştü.

Dağın tepesine varınca, durmadan hızla diğer tarafa devrildiler.

Tüm yıldızlar sönmeye başlamıştı. Onlarla en son vedalaşan Çoban Yıldızı oldu. Gün, kurtla kuzunun belli olacağı şekilde ağarmaya başladı. Önlerinde karartı gibi duran Erzurum ovası ve bir hayalet gibi duran uzaktaki dağların gizemli heybeti göründü.

İkisi gönüllü, ikisi ise zorla getirilmiş dört kişilik grubu durdurdu Cemal. Şahin'i biraz yana çekti. Aralarında kısa bir durum değerlendirmesi yaptılar. Sollarında kalan karşı tepenin üzerindeki parlak ışıkların karakol olduğundan şüphelendi.

Fısıldaşarak Ömer ve Zülfü'nün yanına vardılar.

“Bu karakola yakın başka karakol var mı?” diye zarf attı Cemal.

Kekeledi Ömer. “Yok abi, bu karakol dışındaki diğer karakol şehir merkezine yakın olandır.”

Şahin’le Cemal zıpkın yemiş bir balık gibi hareketsiz kaldılar. Fakat karakolun varlığından önceden haberleri varmış gibi davranıp daha fazla bir şey demediler.

“Bizi görmüşlerdir ama?” dedi Şahin. “Bir şey olsa önce sen olürsün Ömer!”

Başı önüne düşmüş ve oyuncuğu elinde alınmış bir çocuk gibi ellerini ovan Ömer’in yanından geçerek dere yatağına yöneldi. Bu kez grubun önüne Şahin geçmişti. Hızla yürüyerek karakolun görüş alanının dışına çıkan dere yatağına sarktı. Diğerleri bir şey söylemeden Şahin’i takip etti. Karakol ışıkları kaybolunca rahatladılar. Kızgınlığını ifade eden birkaç cümle daha sarf etti Şahin.

Zülfü, karakolun varlığından haberi olmadığını ileri sürerek Ömer’i suçladı.

Cemal’in araya girmesiyle durum yumuşadı ama herkes yay gibi gergindi. Dere yatağında oturdular. Bundan sonra geri dönme şansları yoktu. Ya oldukları yerde karanlık çökene kadar duracaklardı ya da dere yatağını takip ederek dağın aşağı yamacındaki ormana sığınacaklardı.

Karşılıklı oturdular. Herkes birbirini süzüyordu ve herkesin kendine göre bir hesabı vardı. Bakışlarla anlatılan ya da kaçırılan bakışlarla gizlenen hesaplar. Zorla getirilen kişiler bakışlarını ya kaçırıyor ya da yere indiriyorlardı. Durmadan davranışlarını değiştiren Ömer, kâh burnu yere düşse eğilip almayacak kadar kibirli kâh korkuyu gizlemek için yalakalığa kaçan mütevazı bir tavra giriyordu. Bazen gizemli bir hava yaratıyor, bazen sesine zoraki bir samimiyet katıyordu. Suratı anlamsızlıkların mekânı gibiydi. Alnına dağılmış kirli saçları, yüzüne yayılan bıyığı onu olduğundan yaşlı gösteriyordu.

Ömer'in tersine Zülfü hesap yapmadan bakıyordu. Kendisini zorla getiren iki kişiyi durmadan göz ucuyla kesiyordu. Bakışları gibi ses tonu da yumuşamıştı. Sanki bir yerlerden güven gelmişti ama korkuyordu. Gecedен kalan ve dudağında kuruyan kana dokundu. Ellerine baktı, parmağının ucuna sürülen kan lekesini diz kapağına silerek temizledi. Nereye varacağı ve hayatlarına ne getirip götüreceği belli olmayan hesaplanmamış bir gecenin şoku altındaydı. Yazgısı; daha önce görmediği, yolunun kesişmediği, hiçbir kötülüğü etmediği iki kişinin susuzluktan kurumuş iki dudağı arasındaydı.

Cemal'e gelince, o yolun sonuna gelmiş ama bunu gizleyen bir havadaydı. Dünden kalan zehirlenme vakası kendisini güçten düşürmüş ve tek bir adım atamayacak duruma getirmişti. Dere boyu yürüyerek iki saatlik yol alıp orman öbeği içine kendisini atamazdı. Günün doğmasıyla birlikte ısınan hava vücudunu bir çuval yığınınа döndürmüştü. Kendisiyle birlikte diğer üç kişinin de kaderi vereceği karara bağlıydı. Ve kararı bir an önce vermesi gerekiyordu. Beklemeden vermesi gerekiyordu. Kendisine bir şey olması durumunda Şahin'e bir şey olmamalıydı. O buradan çıkmalı, kurtulmalı ve yapılması gerekenler için yaşamalıydı.

Zorla getirilen iki kişiye dönerek "Siz burada kıpırdamadan bekleyin. Biz biraz konuşacağız."

Şahin'e dönerek "Biraz konuşalım yoldaşım!" dedi Cemal.

Şahin, yere düşmüş bir ekmek kadar masum, rahat ve kıpırtısızdı; sanki bir kır gezisine gelmişti. Duru denizinde ara sıra sinirlenmek dışında tek bir dalga yoktu.

"Tamam" diyerek ayağa kalktı.

İkisinden konuşmalarını duyamayacakları kadar uzaklaştılar. Sessizliği Şahin bozdu.

"Durumun iyi değil yoldaşım."

"Hayır, iyiyim" diye cevap verdi Cemal.

“Yüzün kireç kuyusu gibi bembeyaz.”

İki kişiyi gözetleyecek şekilde yan yana oturdular.

“Bak Şahin” dedi Cemal. “Benim mecalim kalmadı. Bir karar vermemiz lazım.”

“Nedir düşüncen?”

Gece ısırdığı ve ısırarak kanattığı dudaklarını dilinin ucuyla yaladı. Bıyıklarında birkaç telin ucu kanayan yere yapışmıştı. Bir şeyler konuşmaktan kaçınıyormuş gibi duraksadı.

“Burada kalırsak, gün boyu başımıza ne geleceğini bilmiyoruz. Geride kalanlar bizim nereye gittiğimizi bilmiyorlar. İhbar etmeleri durumunda asker Dersim, Bingöl ve Erzincan üçgenini tutacak. Bizim bu tarafa geleceğimize ihtimal vermezler.”

“Ama yine de belli olmaz” diyerek söze girdi Şahin.

“Evet” diye onayladı arkadaşı. “Onun için sen birini yanına alarak...” başını ovdu, kimi götürmesi gerektiğini düşündü. Uygun olan Ömer’di. “Ömer’i alarak bu alandan uzaklaş. Kendini ormana at. Ömer’in durumuna göre tavır belirlemen lazım. Sayımızı bilmedikleri için bunların herhangi bir şeye yelteneceklerine ihtimal vermiyorum. Onun için, inisiyatifin bizde olduğuna kanaat getirmeleri için çok rahat davranmalıyız.”

“Tamam, zaten rahatım. Ama senin durumun beni endişelendiriyor.”

“Endişelendirmesin” diye sözünü kesti. “Ömer’i al ve ormana git. Duruma ve onun verdiği bilgilere göre davran. Seni Çino’ya götürürse ve Çino’yu alırsan buraya getir. Ama dövme ve hakaret etme sakın. Onu sağ alıp yakınları ve halkın önünde sorguluyoruz. Onun ölümünden çok, konuşacakları bizim için önemlidir.”

“Aksilik çıkarsa?”

“Aksilik çıkarsa bu talihsizlik olur.”

“Ne yapacağız o zaman?”

“Sana zarar vermek isterse ya da isterlerse, kimseye dokunma ama Çino’yu vur!”

Sessizlik çöktü aralarına. Güneşin ilk ışınları yamacında oturdukları dağın zirvesine vurdu. Düz ova, sise benzeyen ince tabakalı bir buğunun altına girdi.

“Onu tam iki kaşının arasından vur. Böylelikle ona bir kurşun ne eksik ne de fazla gelsin!”

Başını “olur” anlamında salladı Şahin. Yumruklarını sıkarak dişlerini birbirine geçirdi.

“Sana bir şey olursa?”

Sustu, kaynayan cadı kazanı gibiydi içi. Yıllardır bir ölü gibi içinde taşıdığı hesaplaşma isteği, hiç hesaplamadığı talihsiz bir anda yarı yolda bırakmıştı onu. Ölümünü düşündü bir an.

“Kendi belama yaslanırım” diyerek gülümsedi.

Ona yeni bir isim takarmış gibi vurgulu bir edayla “Şahin” dedi.

“Yaşlı bir Dersimli ‘Köpeğin iyisi leş başında, adamın iyisi iş başında belli olur’ derdi. Şimdi böyle bir durumdayız. Önümüzde bitirmemiz gereken bir sürü iş var. Duygusal davranıp da yanlış yapacak lüksümüz yoktur. En büyük görev sana düşüyor.”

Uykusuzluk, açlık ve yorgunluk Şahin’in gözleri etrafında hafif siyah halkalar oluşturmuştu. Konuşmanın nereye varacağını kestiremeyen kişilerin yaptığı gibi alnını kırıştıtarak sustu. İnzi vaya çekilirken kendisinden uzaklaşan keşişlerin tavrını takındı.

“Seni nasıl bırakabilirim böyle?”

Şahin’in nemlenen gözlerine baktı. Yüzündeki anlam değişmişti.

“Tarih bir değirmen taşıdır Şahin” diye gülümsedi. “İnsanlar

ise bu değirmen taşının altında ezilen buğday taneleridir. Hepimiz bir gün ezilip gideceğiz. Giderken bile ezilmenin de bir anlamı olmalıdır. Öyle değil mi?”

Zoraki bir sesle “Evet” diye kafasını salladı Şahin. Avucuna doldurduğu çakıl taşlarını önce sıktı. Parmakları arasından ufak olanların bir kısmı döküldü. Geri kalanları aşağıya doğru fırlattı. Sekerek bayır aşağı yuvarlanan çakılların peşinden baktı. Son taş durana kadar konuşmadı.

“Seni burada bırakmayacağım. Bir çözüm sun bana!”

“Gün ağarmadan, gündüz saklanacağımız bir yer bulamadık. Ne korunacağımız bir yer var ne de su. Aşağıdaki ormana yürümek dışında yapacağımız bir şey yok.”

“O zaman gidelim!”

“Sorun da bu ya. Benim ayakta duracak gücüm bile kalmadı. Zehirlenme etkisini daha fazla göstermeye başladı.”

“Sırtlarım yoldaşımı!”

Son söylediği söz üzerine yutkundu. Karşısında oturan ve avucundaki kırmızı toprağı ovan arkadaşına baktı. Uzun uzun süzdü.

“Şu anda yapacağımız en doğru şey ikimizin yan yana durması. Bir beygir gibi güçlüsün biliyorum” diyerek güldü.

Zoraki gülümsemeye çalıştı Şahin.

“Beni sırtlarsan, çevreden görenlerin dikkatini çeker. Başka bir sorun da sırtlarsan hasta olduğumuzu zannederler. Bu bizi zayıf duruma düşürür.”

“En azından en son alternatifi değerlendirmiş oluruz.”

“Birçok alternatifimiz var. Çünkü inisiyatif bizde. Zaman kaybetmeden hareket etmemiz lazım. Eğer hareket etmezsek Çin’o’ya haber verirler; o da kaçır.”

Söylenen söz üzerine ayağa kalktı Şahin.

“Çantanı al Şahin. Ama silahını gizle! Sizin gören olursa yolcu zannetsin!”

“Tamam” dedi Şahin. Söyleneni yaptı. Ömer ve Zülfü’ye doğru yürüdü.

“Şahin” diye seslendi Cemal. Geri dönüp arkadaşının tepesine dikildi.

“Ne var yoldaşım?”

Arkadaşının ayı pençesi gibi kalın, kıllı ve etli olan ellerini avuçladı.

“Bak Şahin’im, bana bir söz vermeni istiyorum.”

“Söyle” dedi yutkunarak.

“Eğer bulduğum yerden silah sesi gelirse lütfen bu bölgeyi terk et. Sakın buralarda kalma! Eğer takibe denk gelersen tek güvencen susmaktır. Belge yok, yazı taşımak da yok. Ölümüne susmak. Ağzımızı kilitleyeceğiz. Öyle bir kilitleyeceğiz ki ağzımızı musalla taşında bile açamasınlar.”

Çenesi titredi Şahin’in: “Olur mu öyle ya?”

“Çino’nun izini bulduk nasıl olsa. Önce Altınbilek’in işini bitir, sonra Kulaksız’ın, sonra da listenin gerisini tamamla. Kenan’a git. O seni Dergo ve Cenke’ye götürecektir. Bu ekip deşifre olmamış. Bu işleri yapabilirsiniz. Ha yazdığım *Çılgılık* adında roman var. Onu virgülüne dahi dokunmadan yayımla. Bir kopyası annemde, biri de Dergo’da. Birine ulaşmazsan diğerine ulaşırsın. Bilgisayarda yazılı olan ikinci cildi ise Dergo’nun yanındadır.”

Dudakları kurumuş, yüzü solmuş, zoraki gülümseyen arkadaşına baktı. Kurumuş dudaklarından dökülen her sözcük, zamansız soğuk bir veda gibiydi. Soğuk veda, yaralayıcıydı. Cevap vermekte zorlandı. “Hayır” dese önünde bir kilim gibi serili duran sorumluluklar yerine getirilmeyecekti. “Evet” dese, canından

bir parça olarak gördü yoldaşını geride bırakacaktı. Hayatında hiçbir zaman birbirinin zıddı olan “evet” ve “hayır” sözcüklerini birbirine bu kadar yakın duyumsamamıştı. O an telaffuzu bile bu kadar zor olan iki sözc  n ikisine birden tamam demek isterdi. Ne var ki birinden birini seçmek zorundaydı.

“Bu zor ve güzel görevi neden burada söyledin bana?” diye mırıldandı.

Arkadaşının yüzünü inceledi. Ne mutlu ne de  zg nd . İkiisi arasındaki bir virg l gibiydi. Geceden kalan diş izine gömülen tütün sarısı bıyıklara baktı. Dudağının yan tarafından akan ve sakallarına karışan kan, toza bulandığı için kahverengi bir renge bürünmüştü. Kan izi, ene bölgesindeki sakalların içinde kayboluyordu. İi bir tuhaf oldu, burun direğ  sızladı.

“Vay be! Her Şey yayınlanacak bir kitap gibi duruyor be Cemal!”

“Belki de Tanrı, yazgımızı bir tek kitaba sığdırmamış” diye cevap verdi. Yüzüne garip bir gülümseme yayıldı. “Belki daha çok kitap yazarız Şahin’im!”

Yuvasından dışarı fırlamış bir köstebek yavrusu gibi savunmasız kalan yol arkadaşına baktı. Ne diyeceğini bilmiyordu. Kekeler gibi bir Şeyler mırıldandı.

Aralarındaki konuşma epey sürdü. Güneş üzerlerine vurunca, konuşmaya ara verdiler. Sağ tarafındaki sivri taşın üzerine konan tepeli toyyar kuşuna baktılar. Demir pasını andıran tüylerinin aksine, gerdan altı mavi ve kırmızı şeritlerle süslenmişti, göz kapklarının etrafındaki tüysüz deriyi kırpıştırdı. Dağ başındaki davetsiz yabancıların varlığını fark edince, havalanarak güneye utı.

Bir adım atamayacak durumda olan Cemal, Şahin’i kendisini bırakıp gitmesi konusunda ikna etmişti.

“ l mden önce cellatlar bizden korksun” diyerek isteksizce yerinden kalktı Şahin.

Sessizce bakiştılar.

“Ölümden başka kimse cesur değildir” diyecekti, vazgeçti.

“Dediğim gibi onu alırsan sağ getir bana. Ola ki bir aksilik çıkarsa vur. Eğer bulunduğum yerden silah sesi gelirse, bölgeyi terk et. Git ve listeyi baştan sona düzenle. Çino bu listenin en son halkası olsun. Sen bunu o ekiple başarırısn. Ama kimseye bulaşma şehirde. Sadece o ekiple kal!” dedi Cemal.

“Seni nasıl bırakırım?” diye kekeledi şahin. Yüzüne kan hücum etti. Kıpkırmızı oldu yanakları. Belli belirsiz titredi çenesi.

“Önemli olan umudun yürümesi. Bir zincirin kırılıp düşmesi halkayı zayıflatmaz aksine güçlendirir.”

Huzursuz eden sessizlik, garip uğultular, sıkışan zaman, bir gün sonrasına çıkamamak korkusu, çengelli soru işaretleri, fısıltı gibi esen dağ rüzgârı... Hepsi ama hepsi bir araya gelmiş gürültü çıkarıyor gibiydiler...

Suç cezasız kalırsa, vicdanları çürüten bir zehre dönüşür.

Rehin aldıkları iki kişinin yanına dingin bir hava içinde yaklaştılar. Her şey yolundaymış gibi davrandılar. Elleri bağlı olmayan ve karşılıklı iki taşın üstünde oturan iki kişi ayağa kalktı.

“Oturun yerinize!” dedi Cemal.

Karşılıklı oturdular. Aldıkları kararı açıkladılar. Şaşırdı rehine-ler, ne diyeceklerini bilemediler.

Zehir ve bal karışımı bir hesaplaşma, bakışma ve karşılıklı birbirlerini tartan bir hava oluştu. Hem hayran kalan hem korkan, belki de hem nefret eden hem de gizlice seven. Kim bilebilirdi ki?

“Bize bir şey yapmayacaksınız, öyle değil mi?” dedi Ömer. Boynunu yana büktü: “Çünkü çocuklarımız var.”

“Sizden kaynaklı bir sorun çıkmazsa herhangi bir olumsuzluk yaşanmayacaktır. Bir gün sonra evinize döneceksiniz.”

Arkadaşının sözünü kesen Şahin, alnını ovmaya devam etti. Karşısında oturan iki kişiye bakmadan konuştu:

“İkide bir aynı şeyi tekrarlamayın. Bizi az buçuk tanıyorsanız sözümüz senettir. Güvenip güvenmemek size kalmış bir şeydir.”

Geceden kalan kuruluğu, dudağını diliyle yaladı Zülfü.

“Size güvenmez olur muyuz?” diyerek arkadaşını azarlar gibi bir bakış fırlattı. Şapkasını düzeltti. Güneşten korunmak için şapkasının önündeki çıkıntıyı gözlerinin üzerine indirdi.

“Size güveniyoruz kardaşlık. Siz Ömer’in sözüne takılmayın.”

“Haydi Şahin” diyerek yerinden doğruldu Cemal, “Ömer’le gidin” dedi.

“Tabii tabii” diyerek söylediklerini onaylayan Ömer’e döndü:

“Bak Ömer, arkadaşımızın başına bir şey gelirse, tüm sorumluluk sana ait olacaktır. Bunu bir an olsun unutma!”

Söyleneni onaylayan Ömer, ayağa kalktı, yürümeye başladı. Onu Şahin takip etti. Biraz yürüdükten sonra geri döndü. Zülfü’yü biraz uzaklaştırdı. “Verdiğin karardan emin misin?” diye fısıldadı Şahin.

Sorulan soruya cevap vermedi Cemal. Konuyu değiştirdi:

“Katillerle kurbanların eşit hakka sahip olması adaletsizliktir. Suç cezasız kalırsa, vicdanları çürüten bir zehre dönüşür.”

“Ahlaksızlıktır da!” diye ekleme yaptı Şahin.

Elini Şahin’in çadır gibi geniş olan omzuna koydu. Bir aslan kadar dirençli ve bir mezar kadar kapalı olan arkadaşına baktı. “Savunma ve intikam amaçlı öldürmek cinayet değildir!” dedi Cemal.

Gülümseyerek göz kırptı Şahin. Yüzüne iyimserlik ve cesaret yayıldı. Yüzündeki çizgiler daha da gevşedi.

“Sana güveniyorum, başaracağız” diyen Cemal’e tekrar göz kırptı. Kendisiyle birlikte gülümsemesini istiyor gibi yaptı. Hızlı yürüyüp açılan mesafe üzerine duran Ömer’e doğru yürüdü. Geri dönüp önünde oturduğu taşa sırtını yaslayarak yayılan arkadaşına bakınca hızla geri döndü.

“Sen gerçekten iyi misin yoldaşım?”

Şahin yoldaşını bırakmak istemiyor ama ne yapacağını da tam olarak bilmiyordu. Başparmağıyla çenesini kararsızca kaşıdı. Aşağıya doğru giden ayakları kendisini taşımıyordu.

“Sadece yürümekte zorluk çekiyorum, dizlerim tutmuyor. Bunun dışında iyiyim, birkaç saatte kendime gelirim.”

Yatıştırıcı birkaç söz daha söyledi Cemal. Dizlerinin kırılmış gibi güçten düşmesi daha önce ölüm orucunda olmuştu. Bu kez kendisini güçten düşüren zehirli peynirdi. Eğer kanına karışan zehir kendisini öldürmezse, iki güne kalmadan eski gücüne kavuşacaktı. Bu bilgiyi bir yerlerden anımsıyordu.

“Peki” diye cevap verdi Şahin.

Felaket anındaki insanları düşündü Cemal. Kimisi eğilir, kimisi de kırılırdı. Sırtını taşa yaslayarak kendisine bakan yol arkadaşının yüzünü yokladı gözleriyle. İçine düştüğü felaketlerden ağır yara almasına rağmen güçlenerek kurtulmuştu. Ölüm, işkence, pusu ve ölüm orucu. Unutulmuş birer anı gibi sözcüklerle hatırlanıyordu sadece. Eğer bu doğruysa bu talihsiz felaketten de kurtulacak mıydı?

Gözlerini açmakta zorlanan arkadaşını teselli etmeyi geçirdi aklından. Sesinin sahiciliğini kaybedeceğini düşündüğü için vazgeçti.

Büyümüş gözlerle kendisini süzen arkadaşına seslendi Cemal:

“Çino’ya haber gitmeden önce sen oraya varmalısın Şahin. Kaybedecek zamanın yoktur!”

Ardına bakmadan hızla yürüdü. Sanki arkasına baksa, geri dönüp arkadaşını da sırtlayacakmış gibi bir duyguya kapıldı. Dere yatağında taşın üzerinde oturan köylünün yanına vardı.

“En kısa yoldan fakat karakola görüntü vermeden yürü Ömer! Sakın dere yatağını terk etme! Bu bir emirdir! Hızlı yürü!”

“Tamam” diyerek söyleneni yaptı. Şahin’in takdirini almak istercesine, koşar adımlarla dere yatağının en dar bölümüne girdi.

Bu sigara gibi yanayım ki haberim yoktu.

Koşarak yürüyen Ömer'i takip eden arkadaşını gözden kaybolana kadar seyretti. Gövdesi üzerinde bir değirmen taşı gibi ağırlaşmış kafasını zar zor çevirdi. Kararan gözleriyle önce dağın yakın tepelerine, sonra da uçsuz bucaksız zirvelere baktı. Çevrede ne bir karartı ne de insan sesi vardı. Yaslandığı taştaki çıkıntı sırtını incitti. Yan taraftaki düz taş a yaslandı. Boğazını temizleyen Zülfü, "ben buradayım" anlamında peş peşe öksürdü.

"Zülfü amca, yanıma gelir misin?"

Çömeldiği yerde iki kolunu dirsekten dizlerinin üstüne yaslayan yaşlı köylü, gözüne indirdiği şapkasını geriye doğru iterek ayağa kalktı. Eline aldığı kırmızı iki taşı dere boyuna fırlattı. Avucunda taşıdığı deniz kabuğu desenli kurumuş ot rengindeki taşı da sağa sola döndürerek yanına vardı.

"Kardaşlık, bir şey söyleyeceğim ama kızma!"

"Söyle amca, kızmayacağım!"

"Sen çok kötü hastasın. Yüzün kireç gibi beyazdı sabah. Şimdi de kararmaya başlamış."

Ne cevap vereceğini şaşırdı.

"Yok, amca" diyerek inkâr etti.

"Üstelik gözlerinin feri de sönmüş. Oysa gece bile gözleriniz ateş gibi parlıyordu."

Bir süre ayakta duran yaşlı köylü, sonra karşısına geçerek küçük bir taşın üzerine oturdu. Birbirlerini süzdüler. Niyetleri, gizli planları, istek ve hedeflerini yokladılar. Kimse kimseye sır vermedi.

“Gerçekten karşı tepedeki karakolun varlığından haberin yok muydu?” diyerek konuyu değiştirdi Cemal.

Yeni yaktığı ve dudakları arasına götürdüğü sigarayı eline aldı. Gözlerine doğru götürdü.

“Bu sigara gibi yanayım ki haberim yoktu.”

Başını “bilmiyorum artık” anlamında sallayan gence doğru eğildi:

“Kardeşlik, sizden sonra da Ömer’le konuştum. Bir çılgınlık yapmamasını söyledim. Sık sık tembihledim. Onun kafasından ne geçiyordu bilmiyorum ama hepimize karşı dürüst olması için yemin verdim. Ona ‘çala çocuğumuzu sakın ateşe atma’ dedim.”

Sönmeyen sigarasının ateşiyle ikinci sigarasını da yaktı. Yüzüne yayılan dumandan gözlerini kısıtı.

“Şimdi size ne diyeyim ki, size karşı çok kusurluyum.”

“Neden?”

“Boşuna gece sizi yordum. Korktum ve inkâra sığındım. Bunun için özür dilerim. Her şeyi aydınlık olunca anladım.”

“Neyi anladın?”

“Yüzünüze baktım.”

“Ne var yüzümüzde?”

“Vicdanlı insanların yüzündekiler.”

Yaşlı adamın dilindeki vurguyu ölçmeye çalıştı. Uygun bir söz aradı ama son anda vazgeçti. Silahı ağzına soktuğu zaman namlu dudağına değmiş ve dudağının dış tarafını kanatmıştı. Dudağın üzerindeki kurumuş kana baktı.

“Sizi rehin aldık. Üstelik sana silah çektim. Hatta ağzına silahı bile soktum. Onurunu bile kırdım.”

“Sıkma canını, kardeşlik” diye teselli verdi.

“İçime çöken korkunun etkisi geçince ve aydınlık olunca, ‘ulan Zülfü korkma!’ dedim. Kusur benimdi. Sizin hiçbir suçunuz yoktur. Sizden özür diliyorum. Kusurum oldu, kusurumu affedin!”

Söylediği söz üzerine mahcup oldu. Yaptıklarından az da olsa pişmanlık duydu. Fakat bunu belli etmemeye çalıştı. Bakışları her şeyi sorguluyordu ama çok tedirgin olduğu için güven vermekten uzaktı.

“Kusur, erdemin bir koludur, derler amca.”

Şapkasını başından indirdi. Bir eliyle şapkasını tutup diğer elini de tarak gibi saçlarının içine daldırarak geriye doğru taradı. Kırılmış saçları dökülmemiştir. Söyleneni anlamadı. Dudağında silahın neden olduğu çizdiği eliyle yokladı.

“Bizim kültürümüzde düşman olmayan hiç kimseye silah çekmek yoktur.”

“Hepimiz bu toprağın insanıyız, kardeşlik. Tüm kültürler de birbirine benzer.”

Diyaloğu sürdürmek istemeyen gence baktı. Başı dik tutamıyordu. Arada bir gözleri kapanıyordu. Boğazını temizledi. Bir sigara daha yaktı. Bir sigara da gence teklif etti. Teklifi kibarca reddedildi.

“Kulun açtığı yaralar iyileşmez, kardeşlik. Açılan yaralar hem insana düşman kazandırır hem de insanın sırtına taşımayacağı kadar ağır bir yük yükler. Allah’ın açtığı yaralar çabuk iyileşir ama kulun açtığı yarayı iyileştirecek, hiçbir derman yoktur yeryüzünde.”

Sigaranın uzayan külü ucu delinmiş ayakkabısının üstüne düştü. Serçe parmağıyla külü itti ve ezilip dağılan külü üfledi.

“Üstelik bu yaralar insanın yüreğinde ve beyinde leke bırakır. Bunları yıkayacak bir temizlik maddesi de yoktur. Bu lekeyi kanla temizlemek ister insan ama bu kez daha fazla kana ihtiyaç duyulur.”

Gencin söylediklerini onaylamasına bir şey demedi. Uygun bir sözcük aradı. Saatine baktı. Kendi kendine bir şeyler mırıldandı. Gizli dua etti. Belli belirsiz dudakları oynadı.

“Ama Allah’ın verdiği acıya katlanılır, çekilir ve şükredilir” dedi. Ellerini göğe açtı. “Yüce Allahım sen yücesin ve her şeye kadirsin, ne diyeyim. Her şeyin en iyisini sen bilirsin. Bizi sağ salim evimize, bu gençleri de gidecekleri diyarlara sağ salim gönder! Kan dökme bu dağda Allah’ım! Sen her şeyi esirgeyen ve bağışlayansın!”

Yaşlı adamın dedikleri karşısında yumuşadı ama bir şey de söylemedi. Saplantılarından kaygı duymasına rağmen yine onun esiri olmuştu. Gelmemesi gerekirken kendisi gelmişti. Kimse itiraz etmeye cesaret edememişti. Zehirlenmesine rağmen yine gelmek için kendisi ısrar etmişti. Bir an kendini günahkâr bir kurban olarak gördü. Issız dağın başında ölmesi yine saplantısının eseri olacaktı. Ama o her şeye rağmen içinde kendisini hafifleten bir duygunun ve iyimser olmanın rehaveti altındaydı. Kendisini rahatlatan tuhaf, yabancı bir duygu vardı. Ağır bir iç çatışmanın içindeydi. O çatışmayı kendi içinde çözecekti. Bir ay önce evlerini ziyaret ettiği Gêğî’li (Kiği’lı) yaşlı Usive İvrayım’ın, “İnsan eti yenilmez, insan derisi de giyilmez” sözünü hatırladı.

“Sana bir sorum olacak delikanlı!”

Yüzüne vuran güneşten dolayı bir gözünü kısıarak “Evet” anlamında başını salladı.

“Yüzünüz Partizancılarınkine benziyor. Siz gerçekten onlardan mısınız?”

“Evet.”

“Ha anladım” dedi yaşlı adam. Biraz düşündü. Tereddüt geçirdi. Sonra konuyu değiştirdi:

“Bu Çino, sana ya da yakınlarına acı mı verdi yoksa?”

“Çino’nun mahkeme dosyasını okudun mu?”

“Yok okumadım.”

“Neden?”

“Hakkında söylenenleri sordum. Bana yemin etti, ben de inandım. Ne de olsa kız kardeşi benimle evli, yeğenleri benim çocuklarım.”

Elini boşluğa salladı. “Belki de inanmam gerekiyordu.”

“Devlete verdiği ifadelerde 66 masum sivilin ölümü var. Doksanın üzerinde yaralanma var.”

“Öyle mi?”

“Sadece bu kadar da değil. Devlete verdiği eksik ölüm rakamları vardır. Bu 66 kişinin yakınımız olması ya da olmaması bir şeyi değiştirir mi? Onlar masum, savunmasız, suçsuz ve sivillerdi.”

Yaşlı köylü, “Anlıyorum” anlamında başını salladı. Derin bir iç çekti. Askı gibi yere düşen omuzları daha da aşağıya düştü.

“Bu lanet herif gelip bana sığındı geçen gün. Hani akrabayız, atamıyoruz. Hakkındaki söylentileri sordum. İnkâr etti, yemin billah etti. İddialar ağır ve utanç verici. Bilmiyorum onu mu suçlayayım, yoksa onu bu duruma düşüreni mi suçlayayım? Belki de birinin bedduası bizi bu lanete bulaştırdı. Belki de bir günahımız vardı.”

Yaşlı adamın ceketindeki yırtıklara baktı. Yüzünden, konuşmalarından ve elbiselerinden yoksulluk akıyordu. Söylediklerine ne bir şey ekledi ne onay verdi ne de itiraz etti.

Ölüm korkusu her zaman insanın fikrini değıştirdi, bunu adı gibi biliyordu. Belki de yaşlı adamın değışik beyanlarda bulunması ölüm tehlikesini hissetmesindendi. Ufak bir ihbar veya etraflarının sarılması durumunda kimseye kimlik sorulmayacağını adı gibi biliyordu.

Yaşamak için amaçları vardı. Bu hedef, kesişen bir yol gibiydi. Ortak bir noktada buluşup yaşama çıkarı, kapılarını çalmıştı. Çıkar, ister sıradan ister erdemli olsun, birleştiriciydi.

“Durumun iyi değil delikanlı” diyerek yerinden kalktı. Elini kafasıyla taşın arasına koyan adamın üzerine eğildi. Bir ihtiyacı olup olmadığını sordu.

“Karşımdaki çıkıntının gölgesine geç ve dinlen amca. Böylelikle güneşten korunursun.”

“Sen gölgeye geç” dedi titrek bir sesle.

Genç adamın güvenlik amacıyla kendisini yanaştırmadığını hemen anladı. Yaklaşık on metre kadar uzaklaştı. Suyun açtığı yarığın içine oturdu. Sabah güneşinin henüz ulaşmadığı gölgelik yere uzandı.

Sırtını kendisine dönüp uzanan yaşlı adama baktı. Çantasını sol koluna dayadı. Silahının ağzına mermiyi sürdü. Yedek şarjörün içindeki bir mermiyi kendisine ayırdı ve gömleğinin sol göğsü üzerindeki cebine koydu. Burnundan akan teri koluyla sildi. Sıcak basınca alnından ter akmaya başladı.

Hava sıcak ve bunaltıcıydı. Gereksiz bahanelerin, bastırılmış öfkelerin, anlamsız niyetlerin basıncı altındaydı. Bu yolculuk artık yazgısı olmuştu. Sığınacağı hiçbir mazeret kalmamıştı. Kendi kendisini hoşnut etmenin dışında bir çare de kalmamıştı. Bir ak-silik anında üstündeki mermileri harcayacaktı, sol göğsünün üzerindeki son mermiyi de şakağına dayayıp ateşlemek için ayırmıştı.

Uyumamak için direniyordu, fakat uyku bedeninin her yerine hücum ediyordu. Dik tutmak istediği başı, yana düşüyordu. Kapanan göz kapaklarını açmaya çalıştı.

Sıcağın buğusu, görüş menzilini kısaltmıştı. Şahin de görünmüyordu artık. Sesler de yoktu. Aşağı ovalar görünmüyordu. Dağın yamacı yanıyordu. Yaşlı adama baktı son kez.

Şapkasını yüzüne kapatmıştı. Uyuyup uyumadığını kontrol etmek istedi. Bir ara seslenmek istedi, vazgeçti. Yerinden kalkmak istedi. Bedeni paslı, demir bir külçe gibi ağırdı. Yavaş yavaş kapanan göz kapaklarına söz geçiremedi. Uykuya yenik düştü.

*Uyurken başlarımı, yastık niyetine cellatların
diline yaslamışlardı.*

Ormana girdiklerinde güneş, ormandaki yüksek ağaçların tepesine vurmaya başlamıştı. Deve sırtına benzeyen tepeye vardıklarında, karşı taraftan koşarak kendilerine doğru gelen katır büyüklüğündeki dişi boz bir ayıyla burun buruna geldiler. Gece uzak yerlerde avlanan ve günü uzak bir yerde geçiren ayı, yuvasına girmek için koşuyordu. Dilini iki karış dışarı çıkaran ayı, boğuk, kesik ve homurtuyla karışık sesler çıkarıyordu.

Kanadı kırılmış bir kuş gibi kollarını çırpmaya başladı Ömer. Dili büyüdü. Ağırlaşan dil, sözcükleri kuramadı. Boğulur gibi anlaşılmas sesler çıkardı. Korkudan titreyen dizlerinin üzerine oturdu.

“Korkma” diyerek Ömer’i sakinleştirmeye çalıştı Şahin. Ayıyla yere düşen rehinenin arasına girdi. İki arka ayağı üzerine kalkan ayıya doğru sakince yürüdü. Elini hafifçe belindeki tabancaya götürdü. Ayıyı kaçırtmak için bir iki ses çıkardı.

Şahin’in sakin hareketleri, korkan ayıyı biraz da olsa sakinleştirdi. İki ayağı üzerinde duran ayı, homurdanarak, tepenin diğer yüzüne doğru döndü. Önden ses, arkadan da dışkı fıskırtan ayı, bağırarak kuzeydoğudaki ağaçlara doğru kaçtı.

Karnını iki eliyle tutup inleyen Ömer’in başına vardı.

“Ne oldu?”

“Ne olduğunu biliyor muyum ki abi?” diyerek yuvalarından çıkmak üzere olan kanlı gözlerle Şahin’e baktı.

Karnına daha da bastırdı. “Oyyy dayê, bu neydi, başıma neler geldi?”

Korku, kendisini farklı bir insana çevirmişti. İstem dışı kollarını ve başını sallıyor, karnını avuçluyordu.

“Abi, bu gece başıma ne geldi?”

Cevap verilmeyince, kendisi cevap verdi:

“Abi, yüzüme bir tokat at kurban olayım. Ne oldu bana böyle? Bu nasıl bir geceydi. Bu nasıl uzun bir kâbus böyle?”

“Ayağa kalk Ömer, altı üstü bir ayıydı. Zavallı hayvan senden daha çok korktu. Ona kim tokat atacak?”

“Abi, ayı isterse ona da tokat at. Ama kurban olayım, önce beni bu kâbustan uyandır!”

Dudaklarını sıktı. Gülmemek için kendini zor tuttu. Yanına çömeldi, istem dışı bir kahkaha attı. Yere yatan köylünün omzundan tutarak hafifçe sarstı.

“Ömer, Ömer! Geçip gitti. Korkma!”

“Suçum ne ya?” diyerek yere tükürdü.

“Suçun yok Ömer” diyerek gülümsedi. Etrafına baktı. Su aradı. Yüzünü suyla yıkamak ve su içirmek istedi. Korkunun hafiflemesi için bu gerekliydi.

“Su var mı buralarda Ömer?”

Karnına bastırıldığı ellerini ağaç öbeğine doğru uzattı.

“Aha görmüyor musun abi?”

Etrafına baktı. Ellerin döndüğü yerleri süzdü.

“Abi, görmüyor musun bu yeşilliği. Hepsi su!”

“Onlar ağaç Ömer.”

“Suyun olmadığı yerde ağaç mı olur?”

“Su var bir yerde, gel birlikte arayalım.”

“Nereye gidelim abi, dur hele. Ben yolumu, kiblemi ve pusulamı şaşırdım.”

Sendeleyerek ayağa kalktı.

“Beynine sıçığımın ayısı, bir bu eksikti ya! Bu beyinsiz serseri nereden çıktı ya?”

Şahin'i takip etti. Ayının üstüne pislediği taşa basınca ürker gibi ayağını geri çekti.

“Götün mü delindi yavşak ayı? Başka zaman bana denk gelmez misin? Büzüğünü sıkar, o kapatmadığın mağara gibi pis ağzından vurmazsam, bana da Ömer demesinler.”

Kıraç araziye ve ağaç öbeğini gözetledi. Palavra atan Ömer'in söylediklerine cevap vermedi. Korku, heyecan, belirsizlik ve yorgunluğun Ömer'in aklını başından aldığını düşündü. Ayıya söylerken kendisine yönelik bir gönderme olup olmadığını anlamaya çalıştı. Fena hâlde susadığını fark etti. Köylüyü teselli etmeye çalıştı. Sırtın diğer tarafını kontrol etti. Görünürde ne insan ne de su kaynağı vardı. Ayı da görünmüyordu, iki taşın arasına çömel-di. Dizleri titreyen, rengi balmumuna dönen köylüyü de yanına oturttu.

“Abi kurban olayım, lütfen yürümeyelim.”

Yalvaran gözlerle boynunu bükerek baktı. Sonra başını iki elinin arasına aldı.

“Allah'ım neydi bu başıma gelen?”

Elini omzuna koydu.

“Çok abarttın Ömer. Alt tarafı bir ayıydı, inine gitmek için acele ediyordu. Üstelik o bizim yaşam alanımızı ihlal etmedi, biz onun yaşam alanını ihlal ettik. Şimdi kendine gel ve sakın ol.”

“Nasıl olayım? Başımıza ne geleceğini Allah bile bilmiyor.”

“Biz biliyoruz ama.”

“Ayağının esiri olurum abi. Bildiğin şeyi sesli söylemiyorsan da aha kulağıma fısılda.”

Elini kulağına götürerek öne eğilen Ömer’in rol yapıp yapmadığını merak etti. Yüzü, sesi ve hareketleri sahiciydi. Geceden kalan korku ve gerginlik ayının birden karşısına çıkıp böğürmesiyle bir patlamaya dönüşmüştü. Korkunun genç adamı fena hâlde pençesine alıp hırpaladığını fark etti.

“Her şey yolunda giderse gece çocuklarının yanında olacaksın.”

“Olacağım değil mi?”

“Söz verdik, evet!”

Yüzünü ovdu: “Ah en çok da küçük oğlumu özledim.”

Genç köylüyü rahatlatan birkaç yatıştırıcı laf daha söyledi. Suyun yerini sordu tekrar. Tepeleri, ovayı, orman adacıklarını ve tek tek ağaçları göz alabildiğine süzdü.

Suyun asla bulunmayacağı tümsek ve tepeleri tarif etti köylü. Suyun oralarda asla bulunmayacağını söylemek istedi ama vazgeçti. Köylü konuyu tekrar değiştirdi:

“Abi, emrin olursa biraz uyuyabilir miyim?”

Devlet karşısındaki garibanlığı, korkuları ve çaresizliği kendi karşısında da yaşıyordu. “Emir” kelimesi, rahatsız etti Şahin’i. Yumuşamak istedi. “Rica ederim” demek istedi fakat Ömer’in tekrar işi yokuşa süreceğini hesaplayarak vazgeçti.

“Rahatına bak kardeşim. Uyu!”

“Kardeş” kelimesini akşamdan beri ilk kez kullanmıştı.

“Allah ne muradın varsa versin abi. Tüm dualarım sizinle olacak!”

Büyük bir taşın gölgesinde kurumuş otun üzerine uzanan köylüye baktı. Zehirlenen yaşlı bir koyun gibi kulakları düşmüştü. Fıldır fıldır dönen gözlerinin ferisi sönmüştü. Her an her şeyin fırsatını kollayan adamın merakı yerine, teslim olmuş, itaatkâr bir havaya girmişti. En ufak bir fırsatı ve bilgi kırıntısını kuru bir sünger gibi emiyordu. Meraklı, kurnaz ve zeki biriydi. Yuvarlak yüzündeki baykuş gözleri daire gibi dönüyordu.

“Arzum tüm halk düşmanlarını namlumuzun menziline koymasındır!”

Mırıldanan Şahin’e bakarak kafasını kaldırdı. Söylenen sözleri yanlış anlamış gibi bir ifade belirdi yüzünde. Kekeleyerek “Ne dedin abi? Bir emrin mi var?” diye sordu.

“Bir daha ‘emir’ kelimesini kullanma Ömer. Biz düşman askeri değiliz. Biz devrimciyiz.”

“Ne diyeyim abi?”

Omzunu kaldırıp dudaklarını büktü.

“Ne bileyim, bir isteğin var mı gibi şeyler söyle” diye çıkıştı Şahin.

Köylünün karşısındaki taşın önüne oturdu.

“Şimdi uyu. Rahatına bak!”

Başını sağ kolunun üstüne koyarak gözlerini kapatan köylüye baktı. Sol koluyla da yüzünü korur gibi kapattı.

Saatine baktı. Daha öğle bile olmamıştı. Ama geçen zaman uzun bir gün gibi gelmişti kendisine. Çantasını açtı. İçinde yiyecek olup olmadığını kontrol etti. Ne yiyecek ne de su vardı. Karın açlıktan ve gece çok su içmekten dolayı gurulduyordu. Yerinden doğrularak taşın arka tarafına geçti. Kekik otunun köküne işedi. İdrarın değdiği yerde avuç içi büyüklüğünde oluşan birikintide köpüren idrarını baloncuklar sönene kadar seyretti. Kırmızı top-

rak, ıslanınca koyu bir renge büründü. Rahatladı. Peş peşe yellendi. Pantolonun kemerini bir delik gevşetti. Ezilen dağ sümbülünün kokusunu içine çekti. Zamansız bir şekilde annesinin yaptığı kayısı şurubunu hatırladı. Fena canı çekti. Yedek su almadığı için kendisine kızdı.

Köylüye baktı. Karnına doğru çekik olan dizlerini düzeltmiş, kolların yana açmış sırtüstü sere serpe uyuyordu. Saçları otların içinde görünmüyordu. Açık olan ağzının kenarına konan sinek, dudaklarını oynatınca uçup alnına kondu.

Sırtını taşa dayadı. Göz kapakları demir külçe gibi ağırlaşmıştı. Durmadan kapanıyordu. Bir iki kez başı göğsüne düştü. Direndi uykuya. Uyuması durumunda başına nelerin geleceğini bilmiyordu. Üstelik her şey belirsizliklerle doluydu. Kalkıp yürmesi gerekiyordu ama köylünün içine düştüğü durum, işini zorlaştırmıştı.

Ömer'in biraz uyuması ve dinlenmesi durumunda kendisine geleceğini düşündü. Öğle güneşinin terlettiği göz kapaklarının etrafındaki teri sildi. Ağırlaşan göz kapaklarına masaj yapar gibi ovdu. Esnedi peş peşe. Belinden çıkardığı tabancayı kontrol etti. Silahı kasığının üstüne koyup sırtını çantasına yasladı.

Ellerini birdenbire karnının üzerinde kenetleyerek anlamsız sesler çıkaran Ömer'e baktı. Yatış pozisyonunu değiştirerek sağ kolu üzerine döndü. Ağzını şapırdatarak elini apış arasına daldırdı.

Üç gün önce uğradıkları köydeki kadının söylediği sözü düşündü. "Ben ölü kocamla evliyim hâlâ" diyen kadın, ne demek istemişti? Yarı kaçık ama sağlam olan kadın, neden baktığı en son faldan bahsetmişti?

"Rüyamda iki yolcu gördüm. Yol yerine uçurum uçlarına basıyorlardı. Suyu kaynağından içiyorlardı. Fakat uyurken başlarını, yastık niyetine cellatın diline yaslamışlardı."

Cevabını arayan soru işaretleriyle doldu kafasının içi. Aklı arkadaşında kalmıştı. Attığı her adımda geri dönüp bakıyordu. Sık sık nefesini tutup tepenin diğer tarafından gelebilecek seslere kulak kabartıyordu.

Falcı kadını zamansız hatırlaması, içindeki sıkıntıları büyüttü. Sıkıntı, içinde koca bir düğüme dönmüştü. Rüya yorumcusu kadınlardan ürküyordu. Bu kadar zamandır deşifre olmayan kadını kimin kendi saflara kazandırdığını merak etti.

“Ali Mete ya da Ağa Şimşek’tir” diye iç geçirdi.

“Anneee, kurtar beniiii!”

Kâbusun etkisiyle bağırان köylünün bağırıtısı, sessizliği bozdu.

Terden sıırıslıklam olan Ömer’in başına vardı. İki eliyle boğazını sıkıyordu.

“Abi ayı ayıııı!”

“Ayı yok Ömer. Rüya gördün!”

Yüzüne sabitledi bakışlarını. Söylenene inanıp inanmayacağına karar veremedi. Eliyle boğazını ve göğsünü yokladı.

“Olur mu abi, üstümdeydi. Pençelerini omzuma, dişlerini boğazıma geçirmişti” dedi Ömer.

Gördüğü rüyanın etkisinde kalan köylüye cevap vermedi. Biraz kendisine gelmesi için uzaklaştı.

Yola çıkmak için sabırsızlanıyordu. Saatine baktı, zaman hızla akıyordu. Tepeleri ve arkadaşının olduğu alanı gözetledi. Yan taraftaki meşe ağacından aşağı inen kahverengi sincaba baktı. Gözden kaybolana kadar izledi.

Kuru otları saçından temizleyen köylünün yanına vardı.

“Gidelim Ömer.”

“Emret abi! Emrinle sincabın ağzındaki fındığın içine bile girerim!”

Elini, “yine başladı” anlamında salladı. “Emir” kelimesini kullanma diyecekti vazgeçti. Kısacık bir gece içinde Ömer, kendini yaşılandırmıştı. Bu kadar söz dinlemeyen bir adamın karısına üzül-
dü. Ancak şirret bir kadının hakkından gelebileceğini düşündü.

“Nereye gitmemi emredersin abi?”

İç geçirdi.

“Akşamdan beri sana anlatıyoruz. Biz neden buradayız? Sana laf anlatacağım diye çene kemiklerim ağrıdı.”

“Ben peynir sen de bıçaksın. Nereden vurursan oradan ikiye ayrılırim.”

Gerilen alnını ovdu. Yanı başında dikilen köylüye bir şey diyecekti vazgeçti.

“Çino’nun bulunduğu yere götür beni!”

“Abi, arkadaşın galiba çok ağır hastaydı?”

Cevap vermedi.

Eğilip, kuru bir dalı yerden alıp ağzına koyan köylüyü takip etti.

*Bundan sonra kulağımız oralarda olacak ama
başka yerlere bakarak yaşayacağız.*

Zülfü'nün nefes alışverişi ve ayaklarının altından yuvarlanan küçük taşların sesiyle uyandı. Kendi kendine konuşan, ellerini ovan ve kafasını sallayan adamı süzdü. Hareket biçiminden yaşlı adamın iç çatışmaları fark edilebiliyordu. Bir şeylere girişmenin tereddüdünü yaşadığı her hâlimden belliydi. Bir şey söylemedi. Sol tarafı üzerinde uyuyakaldığı için uyuşan kolunu dizine koydu. Dili kurumuş, yüzü güneşte kaldığı için sızlıyordu, kafası ateş gibi yanıyordu. Uzun süre güneş altında uyumuştur. Sol gözünde oluşan çapağa dokundu, şaşırdı. Daha önce gözlerinde hiç oluşmayan çapağı gömleğinin ucuyla sildi.

“Seni kaldırayım dedim ama sen uyandın.”

Gözlerini üzerinde sabitleyen yaşlı adam, kasketiyle oynadı. Bir suç işlemiş olmanın mahcubiyetle duraksadı.

“Uyumadın mı? Ben iyi dinlendim.”

Genç adamın bilerek mi, yorgunluktan mı yoksa hastalıktan mı uyuduğunu kestiremedi. Karşısında çömeldi. Yarnalı şalvarının kasık kısmını sigara sarmak için açtı. Tütün tabakasını şalvarın üzerine koydu. Çıkardığı sigara kâğıtlarını birbirinden ayırmaya çalıştı. Gözleri sigara kâğıdından kaldırmadan:

“Sana bir soru soracağım. Merakımı maruz gör, arkadaşlık?”

“Sor” dedi Cemal, uyuşan kolunu ovarak.

“Bu kadar rahat olmana bir anlam veremedim.”

“Neden?”

“Yahu, ben nefes almaktan korkuyorum. Ama sen uyumaktan korkmuyorsun. Böyle şey mi olur?”

Kendine güveni varmış gibi sahte bir havaya girdi Cemal. Oluşan güveniyle eğlenceli bir hayranlık atmosferine girdiği için soruya cevap bile vermedi. Ölümle uyku seçeneği karşı karşıya konulduğu zaman kimse uykuyu tercih edemezdi.

Gerçeği yani zehirlendiğini, güçten düştüğünü, direnmek için çok çaba sarf ettiğini ama uykuya teslim olduğunu söyleyemedi. Ayağa kalktı. Vücudunun her tarafı sızlıyordu. Ayak tabanları falakaya yatırılmış gibi ağrıyordu. Kurumuş dudaklarını yaladı. Biraz yürüdü. Dizlerine yavaş yavaş güç gelmişti. Buna sevindi. Tümseğin başına vardı.

Bölgeyi, ormanın tepeciklerini ve zar zor seçilen dağ başlarını süzdü. Hiçbir yer sırrını ele vermiyordu. Şahin’i merak etti. Dizleri kendisine ihanet etmişti. Başına gelecek bir olumsuzlukta kendisini affedemeyeceğini biliyordu. Çömelerek karakolu gören tepeye vardı. Taşın ardından kafasını çıkardı. Tek gözü dışarı çıkacak şekilde, karakol ve çevresini süzdü. Ortalık sakindi. Hiçbir yerde hareket yoktu, rahatladı biraz. Karakol mevzileri ve nöbetçi kulübeleri güneşte hareket ediyormuş gibi bir buğu vardı.

“Bir aksilik mi oldu, arkadaşlık?”

Sardığı sigaradan birini Cemal’e uzattı. Sigara teklifi red edilince, ısrarcı oldu yaşlı adam. İletişimi daha da geliştirmek ve sohbeti ilerletmek istiyordu. Sardığı iki sigaradan en kalın olanını kendisine, diğerini kenardaki taşın üzerine koydu.

“Yok” diyerek kuru bir cevapla sigara teklifini reddetti Cemal.

“Merak etme” diyerek zoraki gülümsedi Zülfü ve ekledi:

“Bizimkiler sizi ihbar etmez, kardeşlik!”

Söylenen söze bir anlam vermeye çalıştı Cemal. Kaşlarını çatı.

“Şimdiye kadar bize bir zararınız olmadı. O yüzden size gelecek bir zarara taraf olmayız” diye sözüne devam etti Zülfü.

Öne uzattığı ayaklarını, bilek kısmından üst üste atarak sallamaya başladı.

Söylediklerinde ciddi gibiydi. Kırçıl bıyıklarının altındaki dudakları, önemli bir sır veriyormuş gibi gülümsüyordu. Rahatlamıştı.

Verilen güven, hak ettikleri bir ödül müydü? Söylenenlere sevinmesi mi ya da onur duyması mı gerekiyordu? Karar veremedi. Niyetinin daha iyi anlaşılması için itiraz etmedi.

“Kusurumu maruz gör, kardeşlik” dedi Zülfü. Sigarasından bir fırt çekti. Konuşmasına devam etti:

“Seni bir yerlerde görmüş gibiyim. Yüzün benimle konuşuyor ama tam olarak çıkaramadım.”

“Tanıdık gelmem normaldir. Hepimiz bu toprakların insanıyız. Ondandır” diye cevap verdi Cemal.

“Nerelisin sen?”

Zülfü, sorduğu soruya yine kendisi cevap verdi.

“Neyse, yanlış bir soruydu bu” dedi.

Elini sallayarak yüzündeki sigara dumanını kovdu.

“Uyuyordun, seni rahatsız etmek istemedim. Ama çok susadım.”

İç i bir tuhaf oldu Cemal’in. Akşam yaptıklarını düşündü, zorla alıkoyduğu yaşlı köylü, şimdi kendisine kıyamıyordu. Üstelik uyuduğu hâlde kendisine bir zarar vermemiş, kaçmamıştı. Oysa yüz metre uzaklıktaki tepeye varması ve bir el sallaması duru-

munda karakoldakiler yarım saate varmadan etrafını sarardı.

“Akşamki kaba davranışlarımız için özür diliyorum” dedi Cemal.

Akşamki gerginliğin bıraktığı tek somut kanıt olan dudaklarındaki çizdiği yokladı. Yutkundu peş peşe. Beklenmedik şekilde gözleri doldu. Taşın üzerine koyduğu ikinci sigarasını yaktı. Aralarında beklenmedik bir bağ oluşmuştu. Özür üzerine rahatladı. Davranışları değişti.

“Ne bileyim kardeşim, ölüm her yere ağlarını örmüş” dedi.

İlk kez “kardaşlık” kelimesi yerine “kardeşim” kelimesini kullandı.

“Kader, herkese ağlarını değişik değişik örüyor. Ama gençlerin halay yerine ölümle dans etmesi bir türlü vicdanımda yer bulamadı. Dün kim diyebilirdi ki bugün seninle böyle karşılıklı oturup konuşacağız?”

“Yazgı böyle bir şeydir işte. Kimseden izin almadan kapını çalar. Tıpkı ölüm gibi... Ölüm ve yazgı ikiz kardeşler. İkisi de kimseden izin almadan kapıyı çalar. Yapacağını yapar. Kimseye de hesap vermeden çekip gider.”

“Ama biz, yaptığımız her şeyin hesabını bir gün vereceğimizi düşünürüz.”

“Bizi korkak ve çıkarıcı yapan da bu duygudur.”

Değdiği her yeri veba hastalığı gibi kirleten bir suç vardı ve orta yerde duruyordu. Böyle düşünen bir kişi, neden Çino'ya sahip çıkıyordu?

“Benim de korucu olduğum yalanını yaydılar. Bu korkudan dolayı şehirde rahat gezemedim. Ben devletin silahını elime almadım. Almam da” deyip iç çekti Zülfü.

Cevap vermedi. Aralarındaki muhabbetin ilerlemesini istemi-

yordu. Ne olursa olsun yaşı adamla şartları eşit değildi. Kendisi silahlıydı fakat yaşı adam silahsızdı. Kendisi isteyerek gelmişti ama yaşı adam zorla getirilmişti.

“Suç, zevk gibidir amca. Mutlaka bir karşılığı vardır ve hayatta yapılan hiçbir şey karşılıksız kalmaz. Şu ya da bu şekilde bedeli ödenir.”

Bu kez yaşı adam cevap vermedi. Göz bebeklerinin derinliğinde korkudan çok pişmanlık okunuyordu. Belki de söylenen söz geçmişinde yaptığı bir kötülüğü ya da bir pişmanlığı hatırlatmıştı. Elinde oynadığı şapkayı tekrar başına geçirdi. Kılçıklı bıyığını sıvazladı. Gecedен kalan kurumuş sümük parçaları döküldü içinden. Ayaklarını havalandırmak için çıkardığı ayakkabılarının içine giren toprak ve küçük çakıl taşlarını silkeledi, topuk kısmını taşa vurarak temizledi. Yüzünü ekşiterek tekrar giydi.

“O kadar uzun bir yol yürüdük ki ayaklarım davul gibi şişti.”

Gitmek için ayağa kalktı Cemal. Zülfü’ye gidenleri nasıl bulacaklarını sordu. Kararsızlık geçiren köylü, sanki gitmek istemiyormuş gibi bazı bahaneler ileri sürdü. Akşam serinliğinde yola çıkmanın riskli olacağını ve geceyi beklemesini söyledi.

Genç adamın taviz vermeyen tutumu üzerine istemeyerek de olsa ayağa kalktı. Gözükmemeye çalışarak dere yatağına girdiler.

Bu kez güvenlik önlemi almadan yürüdü Cemal. Yaşı adama karşı garip ve zamansız bir güven duygusu oluşmuştu. Normalde yaşı adamın önde, kendisinin de arkadan yürümesi gerekiyordu. Yaptığı ihmalkarlıktı, güvenlik zafiyetiydi ama o hislerini takip etmeye devam etti.

“İstersen çantayı bana ver kardeşim.”

Yaşı adama bakıp “Herkes yükünü de günahını da kendisi taşıyın amca” diye cevap verdi Cemal.

Cemal'in ayak izlerine basmaya dikkat etti Zülfü. Sesli bir şekilde mırıldanarak dua ve temennilerde bulundu.

Karakolun görüş menziline girmeyen sol dereye saptılar. Sırtüstü yere düşen yaşlı adam, baldırını tuttu, batan dikenleri küfür ederek çıkardı.

"O kadar şey girmiş zaten kıcımıza, bir diken eksikti o da girdi!" dedi Zülfü. "Kıç da kıç olsa babam! Serçe yavrusu üstüne konsa aç kalkar."

Cemal, uzun boylu ve cılız köylünün, şansızlığına mı yoksa yoksulluğuna mı kızdığını tam olarak anlayamadı.

"Biliyor musun bu kıcımdan nefret ediyorum?"

Zülfü'nün konuşmasına anlam veremedi Cemal. Ayağı kayınca sırtüstü yere düştü. Taşa değen kafasını ovdu. Duyduğu acı, kendisini biraz daha uyandırdı. İki yüz metre uzaklıktaki dere yatağında bulunan yeşillik yere baktı. "Galiba su var" diye iç geçirdi. Yeşillikler içinde ısırgan ve dereotunun tohum vermiş uçları görünüyordu. Yönünü kimsenin bulamayacağı ve derenin içinde saklı olan küçük su kaynağına toplanan kınalı keklik, dağ güvercini, serçe, kar ispinozu ve değişik türden kuşların değişik sesler çıkararak havalanmalarını seyretti.

Küçük su birikintisinin etrafındaki taşların üstü, beyaz kuş dışkılarıyla kaplanmıştı. Kurumuş ot, kenger ve meşe yapraklarıyla kuş tüyleri birbirine karışmıştı. Ufacık su birikintisinin başına çömeldi. İki avuç büyüklüğündeki suyun üstünden tüy, kıl ve yaprakları yana itti. İçmeyi, önce yaşlı adama teklif etti.

"Su küçüğün, söz büyüğün baba" diyerek reddetti. Bu kez hitap şeklini "baba"ya çevirmişti.

Cemal, suyun üzerine eğildi. Suda yansıyan silüetine baktı. Bir an yüzü kendisine yabancı geldi. Hiçbir zaman görmediği, kendisine rakip bir yüzle karşılaşmış hissine kapıldı. Ateş gibi yanan yüzünü suya gömdü ve kana kana içti.

İçindeki yangın susuzluğun ötesindeydi. Suyla söndüreceğini düşünerek durmadan içti. Dudakları mile değince, su göletini kuruttuğunu fark etti.

“Özür dilerim amca” diyerek doğruldu Cemal, şişen karnını ovarak “Fark etmedim suyun bittiğini.”

“Önemli değil babacığım. Damla damla geliyor ama birazdan tekrar su dolar çıkırık” diye teselli verdi Zülfü.

Konuşmadan beklediler. Epey bir zaman sonra suyun başına çömeldi Zülfü. Küçük bir taşı alıp ıslak yerin üzerine indirdi. Diz kapaklarını taşın üzerine koyarak suyun üzerine eğildi. Doğruldu, bıyıklarını sildi ve tekrar dolması için bekledi. Tekrar dolan çıkırıktan su içti. Derin bir “offf” çekerek yana kaydı.

Çekinerek, biraz da utanarak özel bir soru sordu Cemal’e. İçinde yer aldığı siyasi yapıdan emin olmak istedi.

Verilen cevap üzerine ikna oldu, rahatladı. Gülümsedi, gevşedi, geçmişî yâd etti ve derin oflar çekti peş peşe.

“Biraz önce bir şey söyledin amca. Susuzluk, yarı buçuk aklımı başımdan almıştı?”

“Sen mi yarı buçuk akıllısın?”

“Evet.”

“Ben insan sarrafıyım. Öyle söyleme kendine. Bir şeyler söyleyeceğim ama yaltaklanmaya girer diye söylemeyeceğim.”

“Rice ederim.”

“Bu kadar tecrübeyi bu yaşa nasıl sığdırdın? Sahiden sen kimisin kardeşim?”

Cevap vermeden bakıştılar. Şalvarındaki yamaların kenarından dışarı çıkan ipliklerle oynayan köylüyü inceledi. Nasıl böyle bir sonuca varmış olabileceğini düşündü. Sonra soruya soruyla cevap verdi Cemal:

“Neden kıçından nefret ediyorsun?”

“Konuşmak için zamanımız var mı?” diye sordu Zülfü. Oturma pozisyonunu değiştirdi.

İzin istemesi kendisini mahcup etti ama belli etmedi.

“Evet” anlamında kafasını salladı Cemal. Anlatacağı şeyi merak etti. Neden başka yerinden değil de diken battığı için kıçından nefret ediyordu?

“Biliyor musun Çırçırık yaylası, Kırklar’ın güney yamacına düşer. Kupik yaylasının yan tarafı. Biliyorsun değil mi? Buralara kadar gelmişsen oralara da ayağın değmiştir?”

Bakışlarını genç adamın üzerinde gezdirdi.

“Ayağın değmiştir” sözü dikkatini çekti Cemal’in. “Evet, biliyorum oraları amca” diye cevap verdi.

“Kardeşimle orada kuzu otlatıyorduk. Daha bıyıklarımız yeni terlemişti. Aramızda bir yaş vardı. O benim küçüğümdü. O gün hava bulutluydu. Yağmur yağmadan önce kuvvetli bir rüzgâr vardı. Biliyorsun oraları. Yamacı diktir. Eğer adam düşerse uçurumdan Aliboğazı’na yuvarlanır.”

Sardığı sigarayı ağzına götürünce konuşmasına ara verdi Zülfü. Derin bir iç çektikten sonra konuşmaya devam etti:

“Bizim dışımızda kimse yoktu o ıssız yaylada. Dağ keçileri mi yoksa rüzgâr mı bilmiyorum. Birdenbire taşlar yuvarlandı üstümüze. Kardeşim bana on, on beş metre uzaklıktaydı. Rüzgârdan korunmak için keçenin içine girmişti. Meğerse uyumuş. Taşlar gelince kardeşimi uyandırmak için bağırarak kendisine doğru koştum. Sanırım rüzgârdan sesimi duymadı. Tam yetişeceğim an göt üstü bir gevenin üzerine düştüm. Sonbahar olduğu için gevenin dikenleri sertleşmişti. Hepsi birden batınca o acıyla bağırdım. Bağırmamla uyanan kardeşimin alnının ortasına füze gibi bir taş

düştü. Gözlerimin önünde beyni dağıldı. Taşla birlikte yuvarlanmaya başladı. Yuvarlanan taşlara aldırmadan kardeşimin peşine düştüm. Dere yatağındaki bir çekeme takılıp duran cesedini görünce, bu kez korkarak kaçtım” dedi. Anlatımın etkisiyle elini “aman” anlamında sallayarak yüz ifadesini değiştirdi. Sonra genç adamın yüzünde bakışlarını sabitledi:

“Şimdi göt üstü düşünce, bir an gözlerimin önünde kardeşim Haydar gibi göründün bana.”

Kendisine bir sığınak arar gibi geçmişini anlatıyordu. Neden anlatıyordu ve kendisini neden kardeşi Haydar’a benzetmişti? Soru mu sorsa yoksa teselli mi etse, bir türlü karar veremedi. Kal-kıp Zülfü’nün yanına oturdu. Kendisi için sardığı ama içmeyi kabul etmediği sigarayı aldı. Yaşlı adamın sigarasının ateşinden yak-tı. İkramını kabul etmesinin bir teselli gibi geleceğini biliyordu.

“Biliyor musun bir köpek yavrusunu gömer gibi kardeşimi gömdük oraya. Lanet olsun böyle hayata!” dedi Zülfü. Eliyle, diz kapağının üstüne sürülen kuş dışkısını ve ıslak toprağı sildi:

“Uzun yıllar oldu oralara gitmeyeli. Mezarın toprakla düzleştiği söyleniyor. Gitsek yerini de bulamayız. Hem Kırklar’ı hem de Tapik yaylasını gören tepenin başına gömmüştük.”

“Neden mezar ziyaretine gitmiyorsunuz?”

Boğazını temizledi. Gerçeği söylemekten çekindi. “Sizden dolayı” dedi, yutkundu.

“Nasıl bizden dolayı?” diye sordu Cemal.

Elini yere paralel salladı Zülfü, “Boş ver babacığım. Uzun mevzu” diye cevap verdi.

“Sen de kısa tarafından söyle bana lütfen! Neden olduğumuz şey çok mu ağır? Neden mezar ziyaretine gidemiyorsunuz?” diye ısrar etti Cemal.

“Oraların tadını siz kaçırdınız.”

“Nasıl?”

“Suçsuz yere muhtar öldürdünüz. Sonra Apocuları memlekete sokmakta öncülük ettiniz. Baktık bu buğday taşlı. Ondan sonra pılımızı pırtımızı toplayıp kaçtık.”

“Evet, o iki günah da bize ait. Bir gün bunun hesabını vereceğiz.”

“Bu kadar yıkımdan sonra mı?”

“Muhtarların yüzde doksanı suçsuz yere öldürüldü. Belki doğru bir siyaset uygulansaydı, hiç ölüm olmazdı.”

“Ölen öldü, geri kalan mağdur insanların hakkı ne olacak?”

“Bu partinin adaletine güveniyorum. Bir gün bu insanların itibarı iade edilecektir ve işlenen suçların özeleştirisi verilecektir. Buna inanıyorum” diyen Cemal’in sözünü kesti Zülfü:

“Haksız yere öldürülen birçoğunun yakını Apoculara sığındı. Apocular bu durumu istismar ettiler.

“Haklısın amca. Bölge halkına büyük haksızlıklar yapıldı.”

“Bu kadarını kabul etmeniz de iyi bir şey. Ama hiçbir şeyi geri getirmez” dedi Zülfü. Sonra iki elini sallayarak:

“Siz hiç ev yakan hem de çocuk öldüren devrimci gördünüz mü? Ya da öldürdükleri insanların hayvanlarını bile kurşuna diken devrimci gördünüz mü? Duydunuz mu? Bunların olduğu yerde kalmanın bir anlamı var mı?”

Cemal “Senin koruduğun ve sakladığın Çino bunların hepsini yaptı” diyecekti, vazgeçti.

“Çemişgezek tepesinde yol kesildi. Dokuz çocuğu olan Komerli şoför, arabasının yakılmaması için yalvarmış. Adamı belden aşağı kurşunla biçtiler.”

“Bunu Çino yaptı” diyecekti, tekrar vazgeçti. Zülfü’nün konuşmasını kesmek istemedi.

“Siz o kadar evlerimize geldiniz. O kadar yaylacı vardı. Biri sizi ihbar etti mi? Etmedik. Peki neden sadece Çemişgezek’te bir gecede on yedi köy birden korucu oldu? Sen çocukların rızkının yakılmasına engel olmak isteyen yoksul köylüyü kurşuna dizersen, halk ya susar ya da senin karşına dikilir. Biz de oraları ömür boyu terk ettik. Bir daha da o topraklara ayak basmamak için çocuklara öğüt verdim. O beladan kaçıp geldiğimizi düşünüyorduk ama meğerse belayı biz davet etmişiz evimize.”

Unutulan ama yaşayan efsanelerden bahsediyormuş gibi bir havaya girdi. Gözlerini kapattı. Kırışık, tozlu, kirlenmiş, zayıf yüzüne farklı bir ifade çöktü. Konuştukça ses tonunu düşürmeye başladı:

“O topraklara çocukların çığlıkları ve yaşlıların iniltisi düştü evladım. İnilti ve çığlıklar kanla birleşerek toprağın bağrına sığındı. Onun için oralarda ne tılsımın hükmü ne ziyaretlerin kerameti ne de Allah’ın nuru huzur bulur. Anlayacağın toprak bizi kustu ve attı oralardan. Bundan sonra kulağımız oralarda olacak ama başka yerlere bakarak yaşayacağız. Asla oralara huzur geleceğine inanmıyorum.”

“Üzülme amca, artık hiç kimse doğduğu yerde yaşlanmıyor” diye araya girdi Cemal.

Cemal’in konuyu değiştirmek isteyen sözlerini duymamış gibi yaptı. Suçlama ve eleştiriyle dolu konuşmasına devam etti:

“Bence birini suçlamadan önce kendinizi suçlayın. Tüm bu kötülüklerin öncülüğünü siz yaptınız. Siz davetiye çıkardınız. Siz bize söylemeseydiniz, biz ne Apoculara kapımızı açardık ne de ckmek verirdik. Yaşlılarımız bunlardan korkuyorlardı. Bizi çok uyarmalarına rağmen, siz ‘bunlar da devrimci, destek olun!’ deme-

ye devam ettiniz” dedi Zülfü. Elini yere vurarak “Vallahi kapımın eşiğinden içeriye adımlarını atamazlardı. Ta o zaman onlardan korkuyorduk” diyerek kafasını anlamlı şekilde sağa sola salladı. Tepkiyle karşılaşmayınca, eleştiri tonunu sertleştirdi:

“Siz var ya, siz! Kendi insanlarınızı korumadınız. Hepimizi onlara yem ettiniz!” dedi.

Konuşmasını sadece dinlemekle yetinen Cema’le baktı uzun uzun. Peşinden nasihatlarda bulundu:

“Biliyor musun kirve, ben de sizin taraftarınızıydım. De ki nasıl taraftar oldun?”

Akşamdan “kardaşlık”la başlayan hitabeti “kardeşim, babacığım”a evrilmiş en son “kirve”yle sonuçlanmıştı. Artık kulağına cırcır ve ağustos böceklerinin sesinden ziyade yaşlı adamın sesi geliyordu.

Yüzü güneşten ıstakoz gibi kızarmış, büyümüş gözlerle ve şaşkınlıkla kendisini süzen genç adama sorduğu soruya yine kendisi cevap verdi:

“Bir dönem yaylalarımız Pırkani’deydi.”

Gözlerini kısarak genç adamın yaşını tahmin etmeye çalıştı.

“Sen yirmi sekiz ya da otuz yaşlarında görünüyorsun. Yani o zamanı hatırlamazsın. Çocuktun. Bir gün Kâzım Çelik grubuyla bize geldi. Ne güzel insanlardı onlar. Yüzlerine nur yağardı. Çünkü niyetleri temizdi.”

Biten sigarasını yaktı. Derin bir nefes aldı. Unuttuğu bir şeyi hatırlamak için gözlerini yumdu, başını havaya kaldırdı.

“O zaman rahmetli Kâzım’ın bir olayına denk geldim. Allah taksiratını affetsin mübarek adamın.”

Ellerini göğse açtı. Kâzım için dua ederken dudaklarını oynattı.

“Ben Çemişgezek’e hasta kuzular için Zerik aşısını almaya

götmüştüm. Ağtük'te Kâzım köylüleri toplamış konuşuyordu. Beni de davet etti. Mevzu şuydu: Üç arkadaşı ihbar edilip Amutka'da öldürülmüştü. İşin içinde eski aşiret husumetleri vardı. Aslında ayrı aşiretler bile değildi. İhbar edilip vurulmalarına sebep olan üç kişiden biri Ali Karadağ, Reskan Aşireti'ndendi. Reskanlılar, Qoçanlılar'ın en iyi silahşorlarıydı. Biraz da marabaları gibiydi tabii. Reskanlı birinin devrimci olup onlara emir vermesi gururlarını incitti. Ondan sonra Qoçanlılara yakışmayan bu mevzu cereyan etti. Qoçanlılar Amutka'da Seyitxan'ın emri ve Qopo'nun öncülüğünde devletin karakoluna yıldırım bir baskın düzenleyip karakolu ele geçirmişlerdi. Bacaya sığınan asker sağ kurtulup Hozat'a kendisini atmasaydı, devletin basılan karakolun hâlinden haberi bile olmazdı. Amutka Karakolu, Qoçanlılar'ın böğrüne dayanmış bir hançerdi. Qopo'nun baskısıyla bu hançer kırılıp devletin kucığına atıldı. Amutka taşıdaki sınır gibidir. Devlete Amutka'da silah çekenlerin, yine Amutka'da devlet eliyle kendi çocuklarını öldürenlerin çıkması kötü bir talihsizliktir. Bence bu mevzu, ikrarı ve musayıpliği bitirdi. Qoçanlılar'ın hükmünü de kırdı ahirete kadar. Bu talihsiz leke olmamalıydı. Sen ne diyorsun?"

Sorduğu soruya, sadece başını "olabilir" anlamında sallayan Cemal'in yerine kendisi söze devam etti:

"Eskiden kapatılmamış hesaplar vardı. Mevzunun toplamı, hepsi buydu. Yoksa ihbar edenler ihbarcı değillerdi. Yani devleti sevmiyorlardı. Ama hesaplarını öyle görmeyi uygun bulmuşlardı. O zaman üç kişiyi öldürmüştü sizinkiler. İhbar işine karışan diğer aşiret üyesinin öldürülmemesi için Kâzım ve çoğunluk çaba sarf ediyordu. Bence de bu tutum doğrudur. 'Kardeşimi vurdu-nuz, oğlumu bana bağışlayın' diyen bir annenin ricası vardı. Beyaz leçeğini Kâzım'ın önüne atmıştı. Kadınların beyaz leçeği Der-sim'de savaşları bitirir."

Beyaz leçeğin Dersimliler için taşıdığı önemi düşündü Cemal. Nedenini sormak istedi fakat sözü kesmemek için vazgeçti.

“Kâzım da köylülerin fikrini ve onayını almak istiyordu. Köylüler de ‘kirve bize sorarsan da yazık, öldürmeyin’ dediler. Kâzım Ağtük, Tekke ve Eğinik köylülerine kadının oğlunu öldürmemeleri ve affetmeleri talebini ilettiler. Köylülerin onayını almak istedi. Köylüler de ‘affedilmesini’ söyleyince, o acılı kadının isteği yerine getirildi ve oğlu öldürülmedi. Bundan dolayı halen Qoçanlılar’ın çoğunluğu sizin taraftar. Velhasıl sözü uzatmayayım, o gün o geniş omuzlu adamın adaleti benim yoksul gönlümü çaldı. O zamandan beridir sizin taraftanım.”

Omzunu “bilmiyorum” anlamında kaldırdı Cemal. “Ama biz Qoçanlılar’a çok haksızlık yaptık” dedi. Yaşlı adımı tepeden tırnağa süzdü.

“Affetme yüceliğini davasında haklı olanlar gösterir. Güçlü insan affeder; korkak ve zayıf adam affetmez, sadece intikam alır” diye konuşmasını kısa kesti Cemal.

Aralarında garip bir sessizlik oldu. Yaşlı adam, söylenen son söz üzerine sustu. Biraz düşündü.

Buruşmuş elleriyle oynadı. Başparmağının tırnağı ikiye yarılmış, siyah bir kan toplanmıştı. Garip bir duruma girdi, ağlamaklı oldu, peş peşe yutkundu. Geçmişi yâd etmesi belki de içine girdiği utanç durumundandı. Bunu bilemedi.

“İnan ki bu Barasor (Başbağlar) Katliamı, Sivas’ın içimizde yanan ateşini daha da büyüttü. Üstelik bu bölgedeki faşistler az daha bizi linç edeceklerdi. Vali Recep olmasaydı, hepimizi keserlerdi. Oysa biz, bizi linç etmek isteyenlerden daha çok Barasor’a yanıyorduk. Ama kime neyi anlatacağız ki? Sahipsiziz biz. Üstelik bu dağ başlarında tek bir güvencemiz de yoktur.”

Esnemesiyle konuşmasına ara verdi Zülfü.

“Öyle işte kirvem” diyerek gülümsedi Zülfü. Gülümsemesi yorgun ve yaşlı bir çöl devesine benziyordu. Dişler sararmış ve çoğu da çürümüştü.

Aynı anda birçok duyguyu birlikte yaşayan yaşlı adamın duygu anaförüne anlam veremedi Cemal. Çemişgezek Doğan Köyü’ndeki Katliamı vurguluyarak söyleyince, gerçek kimliğini tahmin etmiş olabileceğinden şüphelendi.

Kâzım’la ilgili anlatılanlar doğrudu ama doğrunun sadece bir parçasıydı. Ya diğer söyledikleri doğru değilse? Bir şey değişmezdi. Fakat gerçekten taraftarlarıysa, işleri daha da kolaylaşacaktı. Değilse bile, yaşlı adamdan kendilerine zarar gelmeyeceğinden emin oldu. Bir günü henüz dolduran kısa bir sürede, aralarındaki bağ bir sürü değişikliğe uğramıştı. Önce rehin alınan, sonra tehdit edilip zorla alıkonulan yaşlı adamla eski Romalılardan kalan bir gelenek olan ve kan bağına dayanmayan kardeşlik anlamındaki kirvelik bağı kurulmuştu.

“İddia ettiğin gibi bizim taraftansan, akşamdan beri neden bizi uğraştırdın? Biz de sana öyle davranmak zorunda kalmazdık?” dedi Cemal.

“İki gündür çok kötü rüyalar ve kâbus görüyordum. Yine çok ağır bir rüyanın altındayken önce ayak seslerini duydum. Sonra da o uğursuz Ömer’in kargadan beter sesini duyunca altıma işedim. Yatağımı ıslattığım için geç çıktım çadırdan.”

Elini şalvarına götürdü. Altında don bile olmadığını söyledi. Şalvarını diz kapaklarının altına kadar indirdi. Mahremine eliyle kapattı. Donsuz, kıllı ve terlemiş kasığını gösterdi.

“Üstelik korkudan bir süre ağızımdaki dil soğudu. Hayatımda ikinci kez oldu bu. Birincisi kardeşim Haydar açık gözlerle bana baktığı zaman, ikincisi ise geçen gece oldu. Konuşamadım. Konuşsaydım, belki imdat çılgınlıkları atardım. Bu da hem sizin için hem de bizim için iyi olmazdı.”

Kemersiz şalvarını tekrar üstüne geçirdi. İple bağladı. Sağ elini, cebi delik olan şalvarına daldırdı. Apış arasını tatlı tatlı kaşıdı.

Çadıra girmemekle iyi yaptıklarını düşündü Cemal. Ne olursa olsun insanların özel alanlarına müdahale edilmesine karşı olduğu için çadırın ağzında beklemeyi seçmişlerdi. O hâlde görmeleri durumunda rencide olabileceğini düşündü.

“Çünkü bu bölgeye girmek isteyen kimse yaşayamadı. Devlet, nasıl bir sistem kurmuşsa gireni avlıyor. Onun için bu yaylaya yabancı kimse gelmiyor. Sizin gelişinize inanmadım. Korkudan saçma sapan şeyler yapınca ancak gün aydınlık olana kadar kendimi toparladım. Davranışlarınız, konuşmalarınız ve bize karşı tutumunuzdan dolayı sizin kirve olduğunuza kanaat getirdim. Uyurken elimi bağlamaman çok etkiledi beni. Kendini bana teslim ettin. Bence bu çok akıllıca bir davranıştı. Bu olunca içime bir taş gibi oturan korku uçup gitti. Korku illeti insanı köpekleştirir. Korkan insanın hatasını mazur görmek lazım. Kusuruma bakma” dedi Zülfü.

Kapalı bir kapının anahtarını bulmuş gibi rahatladı Cemal. Başı değirmen taşı gibi ağırlaşmıştı. Konuşma sesleri, beynine balyoz darbesi gibi iniyordu ama sabretti. Zayıf tarafını belli etmemeye özen gösterdi. Ve susarak dinledi.

Başı ağrıyor, vücudu falakaya yatırılmış gibi sancıyordu. Mide bulantısı geçmemişti. Ama hayati tehlike geçmiş gibiydi. Birikintiye dolan ve iyice durulaşan suyu içti. Safran sarısı bir su kustu. Çömeldiği yerde ellerini başına koyan yaşlı adamın bileklerini tutarak ayağa kalktı. Göz göze geldiler. İlk kez dostluk namına yaşlı adama dokunuyordu. Birbirlerine karşı duydukları gizli minnetin ve sevginin dilsiz izleri varmış gibi gülümsediler. Aralarındaki yabancı mesafe birdenbire kaybolmuş gibiydi.

Ne diyeceğini bilemedi. Sadece “teşekkür ederim kirvem” diye

gölümsedi. Etrafı sarılırsa sağ ele geçmemek için intihar gibi bir çaresizliği düşünürken, bir dost eli saçlarına değmişti.

Birçok soru sordu yaşlı adam. Almak istediği cevabı beklerken, bambaşka bir konu açtı. Aralarındaki sohbet daha da koyulaştı. Ortak tanıdıkları birbirlerine sormaya başladılar.

“Sen iyi değilsin kirvem. Sana bir önerim olacak. Geri dönüp seni bölgeden çıkarayım. Diğer kirveyi de sağ salım çıkarırım. Çino’yu nereye isterseniz, kendi ellerimle oraya getiririm.”

Beklemediği, hayal edemediği bir öneriyle karşılaşmıştı Cemal. Aralarındaki ilişki, bir yardımlaşma ve dayanışmaya evrilmişti sanki. Nasıl bir cevap vereceğini düşünürken, gömleğini çıkardı. Yüzünde, boynunda ve göğsünde terin oluşturduğu ter tuzlarını sildi. Hiçbir ayrıntıyı kaçırmayan yaşlı adamın bakışları altında giyindi tekrar. Rahatlatıcı bir nefes aldı.

Parantez şimdilik kapanmıştı. Parantez kapanmasına kapanmıştı ama her şey tuhaf bir bilmece gibiydi. Kelimeler olması gereken yerde mi duruyordu? Harflerin, bulmacanın başına mı yoksa sonuna mı konulacağını kimse bilmiyordu...

Ağır, mutlak ve sıkıcı gün yavaş yavaş eriyordu. Kendi kuyruğunu kovalayan bir tilki gibi dönüp duran gün akşama evriliyordu. Akşam güneşi, karşı yamaçları nar gibi kızılaştırdı. Kuzeye, yamacına inen gölgenin varlığıyla kınalı keklüklerin ötüşü çoğalmaya başladı.

“Beni Çino’ya götür kirvem!”

İtiraz etmedi. Düşünceli ve sorumluluk sahibi bir tavırla kafasını salladı. Cevabı “evet”ti. Ama bu kez zoraki değil gönüllü bir “evet”ti. Uzaklardan bir ses geldiğini iddia etti. Aceleyle yürüyerek ormanın içine girdi.

*Bu saniyeden itibaren Azrail hepimizin alnının
çatına bağdaş kurmuş.*

Şahin, Çino'yla köyün üst tarafında karşılaştı. Kendisini görür görmez dizleri titredi. Hiçbir tepki vermedi, olduğu yere çömel-di. Karşılıklı birbirlerini süzdüler. Kafasını önüne eğen Çino, sol eline aldığı ağaç dalıyla toprağı eşeliyor, durmadan yutkunuyordu.

Dizleri kırılan Çino'nun üzerine eğilen Ömer, Kürtçe fısılda-yarak bir şeyler söyledi. Diyalog kurarken özellikle Kürtçe konu-şuyordu. Arada bir mırıldanarak ve kelimeleri yutarak konuştu. Hem Kürtçe hem Zazaca bilen Şahin, Ömer'in oyun içinde oyun oynamasıyla çileden çıktı:

“Silahın patlamaması ya da bir helikopterin çalışmaması için ne kadar Tanrılarınız varsa dua edin. Cami, manastır, sinagog ve cemevi her neyse... Ne kadar kutsalınız varsa ona dua edin. Ne kadar dua biliyorsanız hepsini şimdi kullanın. Birinden biri tutar belki. Aksi takdirde şu Erzurum toplanıp gelse, yine de kurtul-mazsınız elimizden!”

Kuruyan dudağını diliyle yaladı Şahin.

“Tüm iyi niyet ve çabalarımızı istismar ediyorsun Ömer! Bu sana son uyarım anladın mı?”

Omzunu kaldırdı “Ne yaptım ki abi?” diye cevap verdi Ömer.

“Size zarar vermeyeceğimizi defalarca söyledik” diyen Şahin, dişlerini birbirine geçirdi: “Sana yalan borcumuz mu var lan?”

“Yok abi” dedi kısık bir sesle Ömer.

“O hâlde Çino’ya neden kaçması için taktik veriyorsun? Kaçsa, ikinizi kim bizden kurtaracak?”

“Taktik vermedim abi” diyerek söylediklerini inkâr etti Ömer. Kafasını önüne eğdi.

Konuşmasının tümünü anladığını ispatlamak ister gibi Kürtçe konuştu Şahin:

“Sana çok uyarım oldu. Bu son uyarıdır. Eğer bizimle oyun oynayacak bir hareket yaparsan, ben değil bu soğuk namlu konuşur seninle.”

Belindeki tabancayı çıkardı Şahin. “Beynini mermi yuvasına çeviririm. Bir daha da sesimi duyamazsın anladın mı?”

Elindeki çubuğu karın boşluğuna dayayıp kendisine bakan Çino’ya döndü. İntikam alır gibi bir bakış fırlattı.

“Sen de bakma bana öyle! Havuç yüzlü çilli yaratık! Midem bulanıyor senden!”

“Şu anda ben bile kendimden korkuyorum” diyerek kendi kendine mırıldandı.

Köyün üst tarafındaki diğer kişiler de konuşmanın olduğu yere vardılar. Toplam yedi kişi oldular. Aralarındaki el hareketleri ve karşılıklı itirazlar üzerine, en yaşlısı konuya girdi:

“Biz bu adamı size vermeyiz” diyerek Şahin’e dikti bakışlarını. Heyecanlı bir şekilde el kol hareketleri yaptı.

“Bizi öldürsen de size vermeyiz.”

Şahin, adamın sesindeki kararlılığı ölçmeye çalıştı. Yüksek sesle konuşmasını, korkusunu bastırmaya çalıştığına yordu. Sözü nü kesmeden sakin olmaya çalıştı.

“Ölmek için birden fazla nedenimiz vardır” dedi Şahin.

Çino'nun etrafına halka olan kişileri tek tek süzdü.

“Peki sizin ölmek için hangi nedeniniz vardır?”

Sorunun soruluş tarzı, ses tonu ve tane tane söylenişi herkesin üzerinde belirgin bir etki bıraktı. Kimse doğrudan cevap vermedi.

“Biz her şeyi Ömer’e anlattık ve gereken güvenceyi de verdik” diyerek konuşmasına devam etti Şahin. Grubun içine doğru yürüdü:

“Şimdi fazla zaman kaybetmeden” diyerek, öksürdü peş peşe. Boğazına kaçan tozu temizlemek için zorlanarak öksürdü:

“Çünkü gereksiz konuşmalardan nefret ederim” diyerek sözünü bitirdi Şahin.

“Çino’yu size vermeyeceğiz. Bu, burada bulunanların ortak kararıdır” dedi uzun boylu olan.

“Çino’yu öldürecek misiniz?” diyerek araya girdi şişman, kel ve sarkık dudaklı Emrullah.

“Herkesin olduğu bir ortamda halk mahkemesi kuracağız. İsteyen herkes halk mahkemesine katılır, dinler ve tanık olur. Kendisine bazı sorularımız olacaktır. Bilmek istediğimiz, aydınlanmasını istediğimiz noktalar vardır.”

“Sonuç ne olacak?”

“Onu o ortamdaki insanların düşüncesi, suç işlemişse niteliği ve yapacağı savunma belirleyecektir.”

Birbirine sokulan altı kişi, söylenenleri anlamaya çalıştı. Hayatlarında çoğunun ilk kez duyduğu halk mahkemesi de neyin nesiydi? Bunu kimse bilmiyordu.

“Peki savcı, hâkim ve avukatlar da var mı?” dedi Emrullah.

Ses tellerinde kararsızlık, bilmezlik, korku ve saflık vardı.

“Orada olan herkes her şeydir aynı zamanda?”

Şahin'in son söylediklerini anlayamadılar. Yaylalarda bulunan köylüler nasıl hem hâkim hem savcı hem de avukat oluyorlardı ki?

"Bu nasıl mahkeme ya?" diyerek içlerinden en yaşlı ve tecrübeli olan Halil'e döndü.

"Ya vermezsek Çino'yu?"

Alnını ovdu Şahin. Sorulan soruya uygun bir cevap aradı.

"Kimse hayat köprüsünden tek bir vücut olarak karşıya geçmez."

Yaslandığı taşın üzerinden doğrulan Halil, el hareketiyle herkesi susturdu.

"Biz de Partizancıyız."

"Partizancı olanın katillere, itirafçılara ve ajanlara karşı tavrı dürüst olur."

Halil'le aralarındaki diyalog yaklaşık on dakika sürdü. İkna etme çabaları olunca, diğer grubun üyeleri farklı yöntemlerle konuyu yokuşa sürdü. Söylenen her sözcüğün ardından gelen yeni sözcük, diğerinin tekrarı gibiydi.

Yoruldu iri kıyım adam, derin bir iç çekti. Özellikle Ömer'e bakarak konuştu:

"Şimdi ben gidiyorum. Size beş dakika müsaade veriyorum. Ömer ve Çino'yu da benimle göndereceksiniz. Düşünün, taşının, karar sizin ve tüm sorumluluğu size ait olacaktır."

Sözünde en ufak bir kararsızlık yoktu. Blöf yapmadığı da ke-sindi.

Ömer'in tam önünde durdu Şahin: "Dediğimi anladın mı?" anlamında göz hapsine aldı.

Ömer, yüzündeki zorlama ve umutsuz gülümsemeyi kontrol edemedi. Gözleri sinirden ters dönen gence baktı. Baldırı kadar

kalın, açık ve kas yığını olan bileklerine baktı. Silaha gerek kalma-
dan sıkması durumunda, kendisini öldürebileceğini düşündü. Yüz
çizgilerini inceledi. Yaşını kestirmek istedi. Bir şeyler söyleyecek
gibi oldu, vazgeçti. Yokuş yukarı kendisinden emin, gerisine dahi
bakmayan çam yarması firari adama baktı. Söylediği her sözüne
hürmet eden adamın evliyalara soyundan geldiğini düşündü.

“Bu adama kurşun da değmez” diyen Kel Halit’in sesiyle ir-
kilir gibi oldu Ömer. Verilen beş dakikalık sürenin dolduğunu
düşünüp tedirgin oldu.

Hasan’ın “Biz Çino’yu kimseye vermeyiz” sözüyle herkes sus-
tu.

Kendi aralarında yüksek sesle ve birbirlerini dinlemeden bağı-
rıp çağıran köylülere bağırdı Ömer:

“Bu saniyeden itibaren Azrail hepimizin alnının çatına bağdaş
kurmuş komşular, kendinize gelin diyorum size!”

Ömer’in uyarısı üzerine herkes sesini kesti. Söylediği söz etkili
olmuştu. Kafasını önüne eğen Çino’nun yanına yürüdü, tiksine-
rek bir bakış fırlattı.

“Her şey senin yüzünden başımıza geldi” diyerek elini salladı
Ömer.

“Kalk ulan pislik gidiyoruz!”

Ömer’in emri üzerine fırlar gibi oturduğu yerden havaya kalk-
tı Çino. Ömer’in ardından yürümeye başladı.

Sessizce yola koyuldular. Ağır bir tarzda yürüyen Şahin’e ye-
tiştirler. Şahin, Ömer ve Çino’ya önde yürümeleri için emir ver-
di. Diğer beş kişiyi Bingöl, Erzurum ve Erzincan’ın kesiştiği bir
noktada arkalarında bırakarak yol aldılar.

“Sadece korku sizi heyecanlandırıyor” diye mırıldandı Şahin.

Geriye dönüp “Bir şey mi söyledin abi?” diyen Ömer’e:

“Hızlı yürüyün dedim!” diye sertçe cevap verdi.

Alnından damlayan teri avucunu içiyle silerek savurdu. Terden ıslanan elini pantolonuna sürerek kuruttu. Sinirlendiği zaman “kaburgalarına sıçtığımanın faresi!” küfrünü Zazaca savurdu.

“Yılan gibi gözlerini bana dikme! Bana isim mi takacaksın lan?” diye Çino’yu azarladı Şahin.

Önünden çekirge gibi sıçrayan iki kişiyi aynı hızla takip etti. Tempoları koşmayla hızlı yürümek arasındaydı. Dik yokuştan kayıp düşen Çino’nun ayağa kalkmasını bekledi. İçinde yükselen tiksintiyi kontrol etmekte zorlandı.

“İçimdeki ateş sönmeden gerçeği bilmeliyim?” diyen arkadaşının sözünü hatırladı.

Çino’nun içindeki tüm umutlar sönmüştü. Yüzünün hiçbir hücrelerinde canlılık namına bir belirti kalmayan Çino’nun, gerçeğe hiçbir bağının olmadığını düşündü. Karşılaştığı âna kadar hiçbir şey söylemeyen adamın ses tonunu lüzumsuz bir şekilde merak etti. Soru soracaktı ama vazgeçti.

“Kalk ulan alçak herif!” diyen Ömer’in ses tonuyla doğrulan Çino “Bir daha bana alçak dersen, ben de sana başka bir şey diyeceğim!” diye itiraz etti.

“Ne diyeceksin bana alçak?” diye soran Ömer’in sözünü kesti Şahin:

“Kesin vırvırı da yürüyün!” diye sert çıkıştı.

Katil vafına bile sahip olmayan zavallı bir adamla konuşmanın zaman ve enerji kaybı olacağını düşündü. Arkadaşlarının özellikle de Cemal’in ısrarla Çino’yla konuşmak istemesini anlamsız buldu. İlk kez sesini duyduğu kişinin konuşurken gözlerini yumması ilk gözüne takılan şey oldu. Ömer için söyleyeceği şeyi bile merak etmedi.

Bir şey söylemeye hazırlanan Ömer'i itti.

“Yürü!”

Çino'ya karşı acımasızlığını görünce ondan da tiksindi. Fırsat düşkünlüğü yaptığını düşündü. Elindeki fırsatı, Çino üzerinde acımasızlığa çeviriyordu. Kendisine hiçbir itirazı olmayan Çino'ya küfretmemesi ve onu aşağılamaması konusunda uyardı.

Dere boyu konuşmadan, dinlenmeden ve mola vermeden yürüdüler. Gölgele karşı dağlara vurunca küçük ağaç öbeğine vardılar. Gelen ses üzerine Şahin'in verdiği komuta uyarak çömeldiler.

Korku, her türlü düşkünlüğün kaynağıdır.

Akşama doğru güneş dağların karşı yamaçlarını kan rengine boyadı. Bulundukları kuzey tarafındaki gölgeler ovaya kadar indi. Ortalık serinlemişti ama buna rağmen tuhaf bir sessizlik hâkimdi. havaya. Sessizlik, rahatsız ediyordu onu. Bu sessizliği hayra yormadı. Ayaklarının önünde birdenbire havalanan kınalı kekliğin çıkardığı sesle irkildi. Korku, şamata ve gürültüyle uçan keklik yamaca paralel süzülerek gözden kayboldu.

Görünürde Şahin yoktu. Hangi yöne gideceklerini tam olarak bilmiyordu. Birbirlerini kaybetmeleri durumunda buluşacakları ortak nokta, çok uzak bir yerdeydi.

Zülfü, Cemal'deki kararsızlığını fark etmiş olacak ki kafasından geçen önerileri sundu.

Söylenenleri dikkatli dinledi Cemal. Ne de olsa rehin aldığı kişi sadece dostu değil aynı zamanda davasına taraf olan kişiydi. Yaşlı adamın ses tonu, yürüyüşü, hareketleri, bakışları, sunduğu öneriler ve tavsiyelerde bir soru işareti yoktu.

“Bence patikaların kesiştiği aşağı tepenin başında bekleyelim. Hem gelenleri hem de çevrede olabilecek şeyleri görebiliriz.”

Zülfü, öneriyi mantıklı buldu.

Küçük meşe öbeğini geçerek, sivri, siyah ve kaya yosunuyla kaplı taşlık alanın içinde çömelerek oturdular. Dürbünleri olmadığı için her kaya dibini, ağaç kovuğunu ve meşe öbeğini çıplak

gözlerle taradılar. Ortam kaynamış ve soğutulmaya bırakılmış ılık süt gibi sakindi.

“Bu sessizlik beni rahatsız etti kirve” dedi yaşlı adam.

“Güneş batmaya yakınken böyle olur” diye cevap verdi Cemal.

“Bilmiyorum” diyerek omzunu kaldırdı. Sekiz köşeli kasketini çıkardı. Astarı yırtılan yerleri elleriyle iç içe geçirdi.

“O dengesiz Ömer, umarım bir sakarlık yapmaz” diye mırıldandı Zülfü.

“Sence bir aksilik mi oldu?” diye sordu Cemal.

Zülfü, mevsimlerin yazgısını bilen yaşlı bir bilge gibi karşısında oturan genci süzdü. Soruya cevap vermedi. Peş peşe yutkundu. Sanki Ömer’den dolayı bir tehlike varmış gibi başını sağa sola salladı.

“Korku, insanın her türlü düşkünlüğünün kaynağıdır kirve” diyerek derin bir iç çekti Zülfü.

“Ömer’in malına ve canına yönelik bir tehdit yoktur. Korkmasının gerektirecek şeyler yapmadık. Yapacağımız şeyi de gizlemedik. Eğer buna rağmen korkuyorsa başka günahları vardır” dedi Cemal.

Cevap bekledi. Ömer’i tanıımıyordu. Fakat gece boyunca sergilediği hileli tutum kendisini endişelendiriyordu. Ayağa kalkıp tepenin en uç kısmına yürüdü. Bir şeyler diyerek peşinden gelen yaşlı adama, başparmağını ağzına götürerek “sus” işareti yaptı. Kayanın arkasına geçip sesin geldiği yere baktı. Ovaya yakın patikada hızla yürüyen iki kişinin birbirine bağırarak tartışmalarını dinledi. Konuşmaların içeriğini anlayamadı. Yanına çömelen Zülfü’ye, kişileri tanıyıp tanımadığını sordu.

Gözlerinin bozuk olduğunu öne sürdü. Kişileri tanıyamadığını söyledi. Elini dağdan ovaya doğru esen naif rüzgâra siper ederek sesleri dinledi.

“Bu sesler kulağıma yabancı kirve” diye mırıldandı Zülfü.

Gözleri iyi görmeyen yaşlı adamın sesleri okuma hünerini seyretti; dinlerken nefes bile almayacak şekilde hareketsiz kalışına baktı.

Uzağı net görme özelliği vardı. Değişik zamanlarda yanında kiler dürbünle, kendisi çıplak gözle fark ederdi. Birbiriyle tartışan, ara sıra birbirinin burnu önüne dikilip tekrar yürüyen iki kişinin elbise renklerini ve yürüyüş tarzlarını yaşlı adama aktardı. İki kişiyi kendileriyle bir ilgisinin olmadığına emin olduktan sonra, kayanın vadiye bakan tarafına geçtiler.

Tepelerden düzlüğe inen, birbiriyle kesişen ve ayrılan patikalara baktı. Hepsini tek tek bakışlarıyla kontrol etti Cemal.

Dağlarda gölgelerin gizli gözleri olduğuna inanıyordu. Gölge-lerin olduğu yamaçlara dikkatle baktı. Hiçbir ayrıntıyı kaçırmadan hem de. İnsan namına tek bir canlı yoktu.

Yaşlı adama nerede olabileceklerini sordu. Verilen cevap belirsizlikle doluydu. Bu durum, beklemekten daha zor ve katlanılmaz hâle geldi. Arkadaşının inmiş olabileceğini düşündüğü vadiye benzeyen dik boğazı takip ederek inmeye karar verdi. Yanında sessizce duran yaşlı adamın yorgunluktan ve açlıktan kendisiyle yürüyemeyeceğini, gelse bile hızını yavaşlatacağını düşündü. Karanlık çökmeden arkadaşını bulması gerekiyordu. Aksi takdirde ortak buluşma noktasına gitmesi gerekiyordu.

“Seni buraya kadar getirmek zorunda kaldık” diyerek boğazını temizledi Cemal. “Benim onları bulmam için gitmem lazım.”

“Ben de kalırım yanında.”

“Hayır, sen kalmamalısın. Evine geri dönmelisin.”

“Olmaz, seni burada yalnız bırakmak istemiyorum.”

Yorgun, fersiz gözlerle kendisini süzen yaşlı adama baktı. Sesinde kararlılık vardı. Zorla getirdiği kişi, kendisini bırakıp gitmek istemiyordu. Bir gün bitmeden zorunlu karşılaşmaları gönüllü bir ilişkiye dönüşmüştü.

“Eğer eve dönmezsen ailen ve komşuların endişelenir. Sizi merak ederler. Yanlış şeyler yapabilirler. Devlete haber vermeleri durumunda her şey aleyhimize döner” diye ısrarını belirtti Cemal.

İçinde birikmiş sesleri dinliyor gibi gözlerini kapattı Zülfü. Bir şeyler düşünüyor ve çağırıyordu. Genç adamın önerisini şartlı kabul etti:

“Tamam, dediğini yapacağım. Ama karanlık çökene kadar yanımda kal. Bir yere gitme. Tanımadığın bir diyarda başına bir şey gelmesini istemiyorum.” Sıkıntıdan alnında biriken teri sil-di. Derin derin iç çekip: “Eğer karanlığa kadar gelmezlerse, bir aksilik var demektir. O zaman ben evime, sen de geldiğin yere dönersin. Şayet karanlık çökene kadar gelirlerse, bu hiçbirimiz için sorun olmayacağı anlamına gelir” diye şartını açıkladı Zülfü. Söylenene olumlu ya da olumsuz bir yanıt vermedi. Uygun ve mantıklı buldu. Bunun yerine susmayı tercih etti. Belki de biraz düşünmeye ihtiyacı vardı. Gölgeler koyulaşana kadar oldukları yerde beklediler.

Çocukluğunu, gençlik yıllarını, evliliğini anlattı Zülfü. Geçim sıkıntısını, engelli kızının tedavisini ve tedavi masraflarını anlattı. Bir türlü iyileşmeyen çocuğunu Tercan’daki Oğulveren Ziyareti’ne götürceğini söyledi. Kızının o duruma düşmesine kendisinin geçmişte işlediği bir günahın sebep olduğunu iddia edip kendine lanet okudu. Kızı için dua etti. Genç adamın sadece dinlemeye yetindiği bu tek taraflı sohbete, sigara tütününün bi-tişiyle ara verildi.

Tekrar kusan gence baktı. Bir şeyler söyleyecekti ama vazgeçti.

Güneş, karşı dağların uçurumlarını da terk ediyordu. Daha aşağılardaki arpa, buğday ve yulaf tarlalarına baktı. Bazen üçgen bazen de dikdörtgen şekline bürünen tarlalar, güneşin batmasıyla koyu bir renk aldı.

O gece hepimizi öldürdünüz, onun için pis kokuyorsunuz!

Şahin, önünde giden Çino'nun hızlı yürüyüşüne baktı. Sağ tarafa yatar gibi yürümesine dikkat etti. Durmasını söyledi. Verilen her komuta itirazsız itaat eden adamın yüzüne baktı. Gözlerini kendisinden kaçıran ve durmadan önüne bakan adamın yüzünde bir tek ter damlası bile yoktu.

Yüzüne baktığında kabaran öfkesini kontrol etmek için bakışlarını başka yöne çevirdi Şahin. Terden sıırsıklam olan göğsünü ovdu. Gömleğinin yakasını açtı. Yalpaze gibi yaparak serinlemeye çalıştı. Sonra gömleğinin ucuyla alnında, yüzünde ve göğsünde biriken teri sildi. Yürümekte zorlanan Ömer'e baktı, yüksek sesle çağırdı. Ömer'in cevap vermesini beklerken arkadaşının sesini duyunca yüzüne şaşkınlık ve iyimserlik yayıldı.

Cemal önde, Zülfü arkada kendilerine doğru yürüyorlardı. Yüzüne yorgun bir madencinin gülümsemesi yayıldı. Derin bir nefes aldı, gevşedi. Verilen bir görevi başarmanın huzuruyla dolup taşı. Zehirlenen arkadaşını sapasağlam gördüğüne sevindi.

Cemal'le göz göze geldi Şahin. Işıltılı gözlerle birbirini tebrik eder gibi bakiştılar.

Cemal'i gören Çino, titremeye başladı. Ellerini saklamaya çalışır gibi hareketler yapmaya başladı. Oturduğu yerden ayağa kalktı. Elleriyle başını ovdu, sıktı ve yüzünü ekşitti. Yanına varan gence baktı. Bir kâbustan uyanır gibi mırıldandı:

“Sen misin Cemal?”

Sessiz hesaplaşma yaklaşık on dakika sürdü. İç çekişler, kafa sallamalar, dış bilemeler, kinayeli bakışlar eşliğinde, birbirlerinin yutkunma seslerini duydular.

“Sen misin Cemal?” diyerek, ağlar bir sesle mırıldandı tekrar.

Sorduğu soruya cevap almayın Çino boş bir çimento torbası gibi kendisini yere bıraktı. Başını öne eğip, yüzünü başka bir tarafa çevirdi.

Cemal, morg görevlilerinden daha fazla ceset gören yaşayan ölüye baktı. Ölmüştü. Canlı namına hiçbir şey kalmamıştı. Gözlerinde tek bir ışık çeşidi kalmamıştı. Korkudan titreyen çenesinin hareketi olmasaydı, canlı olduğu bile fark edilemezdi.

Gözleri, farklı zamanlarda ölen koyunlardan alınmış ve zorla başka göz çukurlarına yerleştirilmiş gibi cansızdı. Yüzündeki çiller, uzun burnu üzerinde beyaz kabuklar gibi kalmıştı. Kabuğun kalktığı yerler kırmızımsı bir et gibi dışarı fişkırmıştı. Yüzündeki seyrek boz tüyler, çimentoyla zehirlenen donmuş bir fareninki gibi çirkindi.

Sıktığı kurşunla bedenlerde küçücük delikler açmıştı belki fakat o deliklerin açtığı yaralar koca ırmakların geçeceği kadar büyüktü. Yaraların büyüklüğünü sağ kalanlar biliyordu sadece...

Bir katil bile olmayan biri yapmıştı bunların tamamını. Ya da kendisine yaptırılmıştı. Sonuç değişmiyordu. Sonuç, kanlı gerçeğiyle orta yerde sere serpe duruyordu. Bildiği şuydu ki dolaylı ya da dolaysız tanıdığı hayatların yaşam suyunu ebediyen kurutan cellat, avcıyken av olmuştu.

Kız kardeşlerine ve babasına kurşun sıkan; sadece evlerini değil, aynı zamanda hafızasını ve geçmişini de ateşe veren Çino'nun kuru ellerini süzdü. Zeynep'in ela gözlerine, Meral'in körpecik narin vücuduna ve yaşlı babasının yorgun bedenine saplanan kurşunlarla, bu kesik tavuk bacağı gibi duran cansız, donuk ve çirkin parmaklar son vermişti.

Hafızasını, geçmişini, anılarını ve sahip olduğu tüm güzellikleri çalan bir hırsızdı Çino aynı zamanda. Anılar, hatırlamak istemediği geçmişi, kâbus dolu günler, yasla beslenen yılların tümü gelip beynine üşüşmüştü.

Bir örgü gibi saçlarına dolanan anılar, geçmişin unutulmuş kolları ve özlemleriyle doluydu.

Evdeki değerli eşya ve elbiselere “savaş ganimeti” olarak el koyan kişilerden biriydi Çino. Savaş ganimeti ise, Arap çöllerinde doğan ve Yezid’in yönettiği Bedevi mirası olan çapulculuk, insan onurunu da yaralayan seviyesiz bir düşkünlüktü. O gece kendilerine onur kırıcı bir saldırı düzenlenmişti. Onuru dahi olmayan zavallı ganimet avcısı, dizlerinin önünde yere çömelmiş, kafasını önüne koymuş, toprağı eşeliyordu. “Ne arıyordu toprağın içinde acaba?” diye düşündü Cemal.

Kurşun sıktığı insanlar artık nefes almıyordu. Ama o nefes almakla kalmıyor, dudaklarını yalıyor, yılaninkini andıran gözlerini, fare kuyruğundaki tüylere benzeyen boz kirpiklerini kırıştırıyordu.

Hesap verme, kötülüklerin adını koyma ve kurbanlarıyla karşılaşan bir tetikçinin klasik hâllerinin ötesinde bir şey yaşıyordu. Etrafında toplanan insan kümesi gizli bir tarikatın sessiz ibadetini yapar gibi bedenleriyle nefes alıyordu. Herkes susmuştu. Yutkunmanın dışında çıt bile çıkmıyordu. Havada sadece dağdan ovaya doğru esen rüzgârın sesi vardı.

Rüzgârın önündeki bir toz zerreciğine benzetti kendisini Cemal. Ufak bir rastlantı, ihbar, yer bildirme veya tesadüfi bir karşılaşma hayatlarını ebediyen sona erdirirdi.

Kaç gece gözünü mahpus tabanına dikerek, iç geçirerek, dişlerini sıkarak, gözleri yaşararak “neden ama neden?” sorusuna yanıt almadan...

Yazdığı ama henüz yayımlamadığı Çığlık adlı romanının son sayfasındaki en son satır da bu feryattan ibaretti:

“Neden ama neden?...”

İssız dağ başında söylenceyi hatırlatan tek bir söz bile yoktu. Tam da bu gece yıllardır sorduğu tüm soruların cevaplarını alacaktı. Gerçeği kimsenin itiraz edemeyeceği şekilde ortaya çıkarmak istiyordu. Böylelikle bir gün ölürse gerçeğin kendisiyle birlikte toprağa gitmesine engel olacaktı.

Ne var ki herkes yetim bir çocuk gibi bedeniyle konuşuyordu. Orta yerde ağızla konuşulacak bir şey de yok gibiydi. Ama sorulara cevap bulma fırsatını yıllar sonra yakalamıştı.

Çino'nun başında dikilen iki gencin göğüs kafeslerindeki her nefes alışveriş, bir tiksinti ve öfkenin tercümesi gibiydi. Nefes alırken zehirlenen bir kurbağa gibi şişip patlayacak oluyorlardı.

Şahin, Cemal'den gelecek hamleyi ve söylenecek sözü bekliyordu. Ömer ve Zülfü ise put gibi dikilmişlerdi. İnsanı korkutan bir sessizlik ve belirsizlik vardı. Yaşlı adam, bir şeyler söylemek için boğazını temizledi. Son anda konuşmaktan vazgeçti.

Cemal, ölü bir köpek leşi gibi kokan Çino'nun üzerine eğildi.

“O gün hepimizi öldürdünüz, onun için hepiniz pis kokuyorsunuz!” diye mırıldandı ve “Ayağa kalk Çino!” diye bağırdı.

İtiraz etmeden ayağa kalktı Çino. İki ayağını birleştirerek hazır ola geçti. Kafasını önüne eğdi. Nefes almakta güçlük çeker gibi boğazından sesler çıkardı.

“Partimiz tarafından tutuklandın” dedi Cemal. İçine çöken ağır öfke duygusudan nefesi kesilir gibi oldu.

“Seni koruyanlar da dahil herkesin katıldığı bir ortamda halk mahkemesi kuracağız. Sorularımız herkese açık olacaktır. Senin vereceğin tüm cevaplar da herkese açık olacaktır. Ama kaçma girişiminde bulunursan infaz ederiz seni.”

Çino'nun cevaplaması için sözüne ara verdi Cemal. Cevap gelmeyince: "Şartlarımızı kabul ediyor musun?" dedi.

Zülfü, terk edilmiş bir harabe gibi yıkılmıştı. Çino'nun suskunluğundan ve vücut dilinden her şeyi anlamıştı. O güne kadar suçsuz olduğuna inandığı eşinin yakınına, tiksindir gibi bir bakış fırlattı. Cinayet işleyen birine ekmek vermenin utancını yaşadı; yüzünün rengi değişmişti, kime tam olarak kızdığını kimse bilemedi ama Çino'nun burnunun dibine kadar yanaştı. Çenesini eliyle yukarı kaldırarak yüzüne baktı. Bir şeyler söyleyecekti vazgeçti. Sonra içtiği tütünden dolayı sararan dişlerini birbirine geçirdi.

"Arkadaşların söylediğini duydun mu alçak?" diye inler gibi bir ses çıkardı.

Zülfü'nün söylediklerini onaylar şekilde "Tamam" dedi Çino.

Cemal, kendilerine teslim olan birine hakaret edilmeyeceğini ileri sürerek Zülfü'nün Çino'ya hakaret etmesini engelledi.

"Biz bir şey sormadan nefes alıp verme dışındaki tüm sesler yasaktır sana!"

Cemal'in sözüne cevap vermeyince Şahin, araya girdi:

"Anladın mı?"

"Tamam" anlamında tekrar kafasını salladı Çino.

"Ellerini bağlamıyoruz. Önümüzde yürü! Çadırlara gidiyoruz!" dedi Cemal.

Elleri bağlanmayan tutuklunun dizleri titriyordu. Yürüyen bir ceset gibi sendeledi. Yokuş yukarı yürümeye çalıştı ama korku dizlerini kırmış gibiydi, dengesini kaybetti, düştü. Tekrar ayağa kalktı Çino.

Kulağına eğilen Şahin'in, "İyi misin yoldaşım?" sorusuna "Çok iyiyim yoldaşım. Her şey için teşekkürler" diyerek yokuş yukarı tırmanan Çino'ya yetiştirdi Cemal.

Şahin, yürüyüşün en sonunda, lider bir kurt misali sürüsünü çok geriden takip ediyordu.

Rüzgâr kuzeyden batıya doğru esmeye başladı. Kurumuş otların başı, ağaç dalları ve taşın üzerindeki iki dağ güvercininin kuyrukları rüzgârdan batıya doğru eğilmişti. Havada hissedilir bir nem ve yağmur kokusu vardı.

“Ölüm iz sürer” diyen Şahin’in sesi rüzgâra karıştı. Kimse söylenene cevap vermedi. Ölüsünü omuzlarında taşıyan Çino sendeleyerek düştü. Bir süre yerde kaldıktan sonra yalpalayarak kalktı ayağa.

Ufuk çizgisi kızıla büründü önce. Onu serin bir karanlık takip etti. Soluk karanlık koyulaşmaya başladığı an, grup patikaya girmişti bile.

Bunun pis kanını üstümüze sıçratmayın.

Birçok kişinin ve ailenin çırasını akşamdan söndüren yaratığın eceli yüzüne toplanmıştı. Karanlığın içindeki dere yatağına gizlenmişti ecel. Aha şuracıkta, sitildeki sütü kaynatmak için bir sönüp bir rüzgârla tekrar alev alan ateşin şavkı gibi yanıp sönüyordu. Ecel, öfkeyi kışkırtıyordu. Talan edilen vicdanları habis bir ur gibi kanatıyordu.

Elleri koynunda, ağızlarını başına bağladıkları beyaz leçeklerle kapatan kadınların şalvarına tutunan, saçları kirden birbirine yanaşan çocukların ağlamasıyla bozuldu sessizlik.

“Yapacağımız toplantı bir halk mahkemesidir. Herkes katılıp katılmamakta özgürdür” diyerek konuşmasına başladı Cemal.

Etrafını saran endişeli ve meraklı yüzleri süzdü.

“Katılan ya da katılmayan herkese şimdiden teşekkür ederiz. Fakat katılmayıp daha sonra itiraz eden her kim olursa olsun itirazı kabul edilmeyecektir.”

Hiçbir hukuk bilgisi olmayan genç adam, güneyden gelen eşeğin anırmasıyla konuşmasına ara verdi.

“Bu gece, sizin huzurunuzda Çino’ya sorularımız olacaktır. Yargılama kadın ve çocukların olmadığı bir ortamda yapılacaktır.”

Çocuk ve kadınları düşünen genç adama kimse itiraz etmedi. Kendi aralarında fısıldaşmalar, öneriler ve itirazlar yükseldi. Evler-

den uzak ama çadırları gören tepenin başında toplanması uygun görüldü. Belirlenen yere Çino'yla onu takip eden Şahin yürüdü. Grubun içinde bulunan ve diğer obalardan gelen kişiler katılmama kararı aldılar. Gerekçesini açıklamaya kalkan Zülfü, karşılarında bir put gibi duran genci yanına çağırdı. Gerekçesini açıkladı:

“Benim güzel kirvem” diye yutkundü.

“İşlediğimiz günah için önce Allah katında sonra da sizin huzurunuzda af diliyoruz. Hayat, beni hiçbir zaman böyle kepaze etmemişti. Eşimin kardeşidir diye nasıl böyle bir günah işledim bilmiyorum.”

Diğer yaşlı huzursuz oldu.

“Kısa kes Zülfü amca!” diye sabırsızlandı Cemal.

“Biz bu toplantıya katılmayacağız. Öyle tahmin ediyorum ki korkunç şeyler söyleyecektir. Bunları duymak istemiyoruz.”

“Gerçekleri duymamak için kütük gibi uyudum” diye araya girdi diğer yaşlı adam:

“Sizin geldiğinizi haber verenlerin sesiyle yeni uyandım.”

Söylediklerini desteklemek ve kanıtlamak için uykudan şişen yüzünü ve çapaklanan gözlerini ovdu.

“Ben gidiyorum” dedi Zülfü. “Bugün öyle şeyler yaşadım ki bir gecede vereme yakalandım.”

“Halk mahkemesinde olmalısın amca” dedi Cemal.

Topluluktan birkaç adım uzaklaşmıştı. Özellikle “amca” olarak hitap etmesi dikkatini çekti. Araya mesafe koyarak kendisini koruduğunu düşündü.

“Bak güzel kardeşim. Ben iyi değilim” diye zar zor konuştu. “Senden tek bir ricam olacaktır.”

“Söyle” dedi Cemal. “Bunun pis kanını üstümüze sıçratmayın!” deyip küfür eder gibi yere tükürdü:

“Sizin adaletinize güveniyorum. Asla bilerek kimseye haksızlık yapmayacağınızı biliyorum. Ama onu burada cezalandırmayın. Sizden tek ricam budur!”

Söylediği sözlerle karşılık bir şey söylemeyen gencin cevabını beklemeden elini uzattı ve gönülsüzce uzatılan eli tuttu. Şans sunar gibi hızlıca Cemal’in kolunu salladı. Gözleriyle bir şeyler dedi. Sonra da sırtını dönerek bir şeylerden kaçır gibi karanlığın içinde kayboldu.

Yaşlı adamın dost silueti, karanlığın içinde kayboluncaya kadar seyretti Cemal. Sonra erkeklerden oluşan topluluğun yanına döndüğünde aralarındaki fısıldaşmalara son verdiler.

“Evet, kim bizim toplantımıza katılmak istiyor?” diye sordu Cemal.

Yaşlılardan biri:

“Dediğim gibi biz mazlum insanlarız. Kötü şeyler duymak bizi yaralar. Eğer bize saygınız varsa bu talebimizi olumlu karşılayın, kardeşlik.”

Komşuları ve yakınları yaşlı adamın sözlerini destekleyen vücut hareketleriyle, onaylama ve mırıldanmalarda bulundular. Üstelik çekip giden Zülfü’nün yokluğu kendilerini daha da cesaretlendirmişti.

“Tabii katılım gönüllüdür. Bunun zorlaması olamaz” diye cevap verdi Cemal. Şahin’in önünde büzülerek hareketsiz duran Çino’ya baktı. Topluluğun içinde durmadan farklı ifadeler kullanan Bekir’in önünde durdu:

“Diğerleri gidebilir ama sen katılacaksın!”

Bekir, titrek, korkmuş ve şaşırmış bir ses tonuyla, eline göğsüne koyarak:

“Ben yani, ben mi kalıyorum? Sizin vereceğiniz karara saygı duyarım.”

“Vereceğimiz karara saygı duymayacağını bildiğim için gelmeni istiyorum.”

“Ben mi ya?” diyerek kollarını yana açtı.

“Evet sen! Sen ve senin seçeceğin kişi toplantıya katılacaksınız. Konuşmaların tümüne tanık olacaksınız!”

Cemal’in bir kılıç gibi önlerine inen sözü karşısında sustular. Kararsızlık ve homurtuyla beraber onay sözcükleri de duyuldu. Bir taraftan gitmemeyi savunan, diğer taraftan da seçeceği kişiye bakan Bekir’in itirazına Cemal son verdi:

“Bu bir emirdir Bekir Bey. İtiraz istemiyoruz. İşimizi daha da zorlaştırma. Gelip gelmeyeceğini sormuyorum. İkinci kişi olarak kimi seçiyorsun?”

Yaşlı adam “Ama kimseye bir zarar verilmeyecek değil mi genç kardaş?” diye sordu.

“Akşam size söz verdik. O sözümüzde de durduk değil mi amca?” diye söylediklerini tekrar onayladı Cemal.

“Evet.”

“Size söz veriyoruz. Sorgulamayı bitirdikten sonra adamlarınızı bırakacağız. Ama bu iş bitmeden hiçbir yere gitmeyeceğiz ve bunu mutlaka yapacağız. Kimseye bir zarar gelmemesi tamamen sizin tutumunuza bağlıdır.”

“Peki” diyen yaşlı adamın elini sıktı Cemal:

“Her şey için teşekkür ederim amca. Hepiniz gidebilirsiniz. Bekir ve onun seçtiği kişi hariç.”

Seçtiği kişinin yanında durmasına rağmen itirazlarına devam eden Bekir’in yanına vardı.

“Önüme düş Bekir!” dedi Cemal.

“Neden ben ama?” diye itiraz etti Bekir.

Kendisini seçen Bekir'e küfür eden Hasan'ın itirazını da bastırdı. Sesini yükselterek bağırdı. Grup, gecenin işinde kayboldu. Çocuk ağlamaları, eşek anırması, itirazlar sustu; tek tük yanan ışıkların tümü söndü.

“Bu bir emirdir. İkiniz de bizimle geleceksiniz!” dedi Cemal. Karara itiraz eden Bekir'i ve Çino'yu itti Şahin: “İlaydi yürü! Sen de Hasan Abi, lütfen!”

*Kendinizi işlediğiniz iğrenç suçlarla zehirlemişsiniz.
Mutluluğunuz gibi başarınız da size iğrenç gelecektir.
Bu topraklar bıkıştır sizden.*

İki dere yatağını ayıran sırtın taşlarının üzerinde durdular. Çino, büyük bir taşın üzerine oturtuldu. Bekir, onunla vücut teması olmayacak şekilde iki adım ötesine. Diğer tarafa da Hasan oturtuldu.

Gecenin kasvetini dağıtıp ferahlatacak yağmur da yağmayacak gibiydi. Dağın başında siyah bir kubbe gibi biriken bulutlar, rüzgârın etkisiyle kalınlığını yitirmeye başladı. Ağzını açan yılanın dişleri gibi sivrildi dağların çıplak zirveleri. Kuzeyde daha uzaklara çakan fakat sesi gelmeyen yıldırımlar düşüyordu. Gök-yüzü arada bir aydınlanıp tekrar karanlığa gömülüyordu.

Belleği elektrik akımına kapılan Cemal, taşın üzerine oturdu. Sorgulamanın yöntemi, soruların sıralaması, katliam ve katliamlara katılanların sorumluluğunu ve bağlantılarını düşündü. Alev topu gibi yanan alnını ovdu. Ölü bir eşeğinki gibi ağırlaştı başı. Rüzgârın içindeki bir tutku gibi belirsiz olan hesap sorma özlemi gelip çatmıştı ama zamanın yetmeyeceğini düşündü. İşini kolaylaştıracakmış gibi taşın üzerinde put gibi oturan Hasan'a baktı. Gece karanlığı içinde yüzünü kaplayan bıyıkları ona daha gür ve kaba bir hâl veriyordu.

“Yolda gelirken, yanında yürüyen Bekir’e ‘eğri hıyarı düzeltme

gafletine düşme Beko!’ diye fısıldadın Hasan amca. Bekir ne yapmak istedi, sen neye engel olmak istedin?”

Suçüstü yakalanmış gibi başındaki mavi külahı çıkararak avuç içine aldı.

“Ben mi söyledim ya?”

Soruya soruyla karşılık veren Bekir’e cevap vermek gereği duymadı. Korkunun altındaki dilin rahat yalana kayacağını ve inkâra sığınacağını çok iyi biliyordu Cemal.

“Evet, Çino seni dinliyoruz!”

“Neyi anlatayım?”

Çino’nun Cemal’e verdiği yanıt üzerine Şahin’in diş gıcırıltıları yayıldı gecenin içine:

“Bu dağdaki ağaçların tamamını bu alçağın kemikleri üzerinde kırmak istiyorum” diye mırıldandı.

Koca bir taşın üzerinde olmasına rağmen altında yaşayan bir kurbağa gibi büzüşmüştü. Yerinden kalkarak üstüne dikilen Cemal’in sağ eline baktı. Taşın üzerinden kayarak toprağın üzerine oturdu. Önce konuşmak istemedi. Sorulan sorulara kopuk ve kesik cevaplar verdi Çino.

Kısa, net ve özlü bir açıklama yapıldı. Sorguyu açacak uygun bir kapı aradı Cemal.

“İşkence kapsamına giriyor diye gözlerini bağlamayacağız. Eller ve ayakların zaten bağlı değil. Bizi zor durumda bırakma. Apoculara nasıl katıldın? Buradan başlayalım.”

Genel bir açıklama yaptı.

“Nenkanlı Delil ve grubu evimize gelmişti. Ben kuzuları otarıyordum. Yol göstermemi istediler. Onlara yol gösterdim. Kimsenin beni göremeyeceği yere gelince silahı başıma dayadılar. Beni zorla kendilerine kattılar.”

“Delil kim?” diyerek araya girdi Şahin.

“Delil Ovacık (Wacuğ) Nenkanlı. Daha önce Apocuların içindeydi. Bir kızla aşk yaşayınca hakkında ölüm kararı alınıyor. O da kaçıp size sığınan adam. Birkaç yıl sizin içinizde kaldıktan sonra ölüm kararı kaldırıldı. Eşinin itirazlarına rağmen tekrar Apocularda döndü. Eşini öldürdüler, onu da affettiler. O da affedilmenin verdiği hevesle hizmet etti.”

“Bunları biliyoruz. Burayı geçelim, devam et!” dedi Cemal.

Delil denen kişinin kopuk işaret parmağı zamansız bir şekilde gözlerinin önüne geldi. Gereksiz bir şekilde parmağının nerede koptuğunu merak etti.

Kumda sürünen yılan gibi kıvrandı Çino. Konuşacaklarını unutmuş gibi düşündü:

“Delil, Partizancıların arasında kaldığı için tarzlarını iyi biliyordu. Halka yaklaşırken bu hassasiyetleri kullanıyordu. Önce tatlı dille konuşuyordu. Ağına düşürdüğü kişiyi bu yöntemle ele geçiriyordu. Bu olmadığı zaman da gözüne kestirdiği, savaşma potansiyeli olan, siyaset yapan ve halkın içinde sevilen insanlara yöneliyordu. Kaçırarak istediğini kaçırmıyordu. Kaçıramayacakların üzerinde de bir tür etkisizleştirme yöntemi deniyordu.”

“Bunları da biliyoruz” diyerek sözünü kesti Cemal. “Kaçırıldıktan sonra nereye götürüldün?”

“Delil’in esas faaliyet alanı Ovacık’tı. Ovacıklı olmasına rağmen o halktan nefret ediyordu. Çünkü halk destek vermiyordu. Verilmeyen destek onların başarısızlığı olarak yukarıya yansıyor. O örgütte başarısızlık çoğu zaman ölümle sonuçlanıyordu.”

“Sonra nereye gittiniz?”

“Tam da oraya geliyorum” diyerek boğazını temizledi.

Konuşmaya başlayınca rahatlar gibi oldu. Üstüne oturduğu için uyuşan ayağını ovdu.

“Ovacık’tan Kemah bölgesine geçtik. Konyalı Savaş’ın grubuyla birleştik.”

“Konyalı’yla ilgili bilgi ver!”

“Savaş çok kurnaz, zalim ve hileci biriydi. Zaten daha sonra zorla getirdiği Dersimli bir kızı ve örgütün paralarını alıp kaçtı. Yine o Savaş, Kemah’ın Maksutuşağı köyünde iki kız kardeşi, zorunlu askerlik politikası sonucu zorla kaçırmıştı. Soyisimleri Binay’dı. Kızların ismini şimdi hatırlamıyorum. O kızları görene kadar ailemi korumak için kaçmamıştım. Örgütün yöneticileriyle ne bileyim Doktor Baran’la (Müslüm Durgun) konuşurum, yapılan yanlış düzeltirim umudunu taşıyordum. Ama o kızları gördüğüm zaman içime bir daha atamayacağım bir korku düştü.”

Elinde kırdığı ağaç dallarını gecenin içine savuran Şahin “Neydi bu korku?” diye sordu.

“Korku şuydu” diyerek tozdan karıncalanan boğazını temizledi.

“Aileyle bir şekilde ilişki kurmuşlardı. Zaten Apocuları o köye Ali Botan koymuştu. Sanırım kızlar Ali Botan’ın yeğeni ya da akrabasıydı.”

“Ali Botan’la ilgili bilgi ver!”

“Ali Botan, Mardinli yardımcısı ve Dersim yönetiminde bulunan diğer arkadaşlarıyla birlikte Doktor Baran’la gelen yeni yönetim tarafından başarısız bulunarak infaz edildi. Mardinli’yi Dersim’de bulunan birliklerin önüne çıkarıp af diletmek istediler. Sanırım gözdağı vermek için. Ama adam haklıydı. Bir suçunun olmadığını iddia etti. Korkusuzdu. Gözlerimizin önünde öldürüldü.” Konuşmasına biraz ara verdi.

“Maksutuşaklı kızlara ne oldu?”

“Kızların ailesi ve akrabaları örgütün peşine düştü. Ama örgüt

kızların babasını sindirmek için devletle iş birliğine girmiş bir ajan olduğu iftirasını attı. Aile kızlarının peşini bıraktı. Kendisine atılan iftiranın asılsız olduğunu kanıtlamaya çalıştı. Kızların peşinden gitmeyi de bıraktı. Sonra da aileye köyü terk etme cezası verip hepsini sürgün ettiler.”

“Aileye iftira atılarak ne hedeflendi?”

“Ajan ve işbirlikçi söylemi en etkili psikolojik savaş yöntemi olarak işliyor. Burada ben bunu gördüm. Nasıl uygulandığını ve nasıl sonuç alındığını, Savaş denilen kişi kahkaha atarak bir seferinde İsa’ya (Orhan İlbay) anlatmıştı. Beni fark etmemişti, duydum konuşulanları. Sonra ‘Yıldırım konuştuklarımızı duydun mu?’ diye sordu. Ben korkudan ‘hayır duymadım’ dedim. İşte korku böyle içime girdi.”

“Ali Botan’a ne oldu?”

Sorduğu soruyla üstüne oturduğu ayağını değiştirdi Cemal.

“Ali Botan, elleri bağlıyken bir gece vakti kızlarla karşılaşılıyor. ‘Sizin burada ne işiniz var?’ sorusunu birisi duyuyor. Kızlardan en küçüğü de ‘Xalo onu kendine sor’ diye cevap veriyor. Çünkü Kemah ve Erzincan’a Apocuları Ali Botan soktu. Zaten ölüm kararı verilmiş ama bu söz ölümünü daha da vahşileştirdi.”

“Neydi bu vahşilik?” diye araya girdi Şahin.

“Dövülerek ve telle boğularak öldürüldü.”

Sönen insan hayatlarını, kasap tarafından boğazlanan kurbanlık koyun gibi anlatan Çino’nun verdiği cevap üzerine herkes sustu. Bir korku filmi izler gibiydi Bekir ve Hasan. Gözleri fal taşı gibi açılmıştı, ağızlarını sadece yutkundukları zaman kapatıyorlardı.

Gereğinden fazla soru üst üste binmişti. Gereğinden fazla haksızlık katmer katmer birbirine dolanıyordu. Her şey bir şe-

kilde yolunu buluyordu ama gerçek denen belalı Şey bu katmerin altında dibe çöküyordu.

Toprakta kaybolan ve sonra tesadüfen açığa çıkan bir mezar gibi hareketsiz duran ino'nun ağzından yaşam, ölümü doğur-muyordu. Ölüm, ölümü çağırıyor ve çoğaltıyordu. Ölüm, ölümü doğuruyordu...

"Kızlara ne oldu? Çok kısa bilgi vererek geç!" diye sert ıktı Cemal.

"Ali Botan'ın yakını olan küçük kız, büyük kız kardeşinin bıra-kılması karşılığında duracağını söylemek zorunda kaldı. O zaman yani 1992 yılının sonbahar aylarında Kemah'tan o iki kız kardeş, Dersim'in değışik yerlerinden de on üç kişi olmak üzere on beş kişi getirilmişti. Ha, getirilen ve kalmaya karar veren kızın adı Türkan'dı."

Kemahlı kızın ismini hatırlayınca epey sustu. Sözüünü bölmek isteyen Şahin'e engel oldu Cemal.

"Kalan kıza ne oldu?"

"O on beş kişinin hikâyeleri değışik değışik. Benim hikâyem tam da onlarla birlikte başladı. Hepsine girmemi istiyorsanız an-latırım."

"Onları dinlemek istemiyoruz. Çünkü uzun sürer. Madem kızdı bahsettin onu anlat!"

"Ben ve Kemahlı kız hariç hepsi öldü. Kimisi kaçıp kurtuldu. Çoğu da kaçarken yakalandı ve infaz edildi. Ben de kaçtım, ya-kalandım ama infaz edilmedim."

"Sen neden öldürölmedin?" diye araya girdi Şahin.

"İlk kaçışımda beni yirmi gün, adına uygulama denilen bir tecride aldılar. Kimse benimle konuşmadı. Ellerim ve ayaklarım bağlandı. Dövdüm, aç bırakıldım ve hakarete maruz kaldım.

Onurum kırıldı. Kendime olan saygımı kaybettim. Tekrar kaçarsam ailemi öldüreceklerini söylediler. Özellikle Koçer (Erdal Benler) denilen zalim adam bütün kaçma direncimi kırdı. Çünkü o benim köylümdü. O da Diyarbakır'dan katılmıştı. Sonra pişman olmuş, kaçma girişiminde bulunmuştu. Onu bir ay uygulamada tuttular. Ondan sonra halka yöneldi. Tüm yakınlarımla yerini biliyordu. Sonra düşündüm, taşındım kalmaya karar verdim. Özeleştirimi verdikten sonra kendimi kanıtlamak için ölümüne eylemlere gittim. Kemahlı kız da benim gibi ölmek için eylemlere katıldı. Ama ölmedik işte.”

“Neden ölmek istedin?”

“Çünkü ben bir Partizan taraftarıydım. Halka yapılan zulme ortak olmak istemedim.”

“Ama ortak oldun.”

“İç infazlarda tetikçi olarak kullanıldım.”

Uzaktan, Tercan tarafından gelen sesler üzerine konuşmasına ara verdi. Bekir, seslerle ilgili endişe verici sözler sarf etti. Askerin geldiğini söyledi.

Cemal, Bekir'in bilinçli olarak yalan söylediğini düşündü. Kendilerinin ürkütüp kaçırmak ve sorguyu boşa çıkarmak için hile yaptığını düşündü.

“Bekir, izin almadan konuşmayacaksın!”

Sonra tekrar Çino'ya döndü:

“Kendine göre tespitlerin var. Bunların doğruluğu ve yanlışlığı sana kalsın şimdilik. Tetikçi olarak masum halkın ve gençlerin kanına girmeye meşruluk kazandırmaya çalışıyorsun. Kendi hayatın için başkasının ölümünü savunuyorsun.”

“Doğruyu anlatıyorum.”

“Delil'in birliğinden sonra kimin yanına gittin?”

“Epey zaman onun yanında kaldım.”

“Ne zamana kadar?”

“Barasor (Başbağlar) Olayı’na kadar.”

“Barasor Olayı” söylemi üzerine daha da gerildi Cemal.

“Sivas Madımak Katliamı’na misilleme olarak Barasor köyündeki otuz üç sivil insan sorgusuz sualsiz kurşuna dizilerek katledildi. İkiyüze yakın ev, köyün çeşmeleri, kültür evi, cami, ilkokul hepsi kundaklanarak yakıldı. Sen bu katliama nasıl olay dersin? Bu adice bir katliamdır!”

“Doğrudur, katliamdır” diyerek Cemal’i onayladı Çino.

“Seninle birlikte kaç kişi vardı?”

“İçinde olduğum birlik, kırk üç kişilik bir birlikti. Toplam yüze yakın kişiydik.”

“Komutanınız Delil miydi?”

“Evet.”

“Başka kimin grubu vardı?”

“Mazgirtli İsa ve Koçer’in grubu.”

“Karar kiminle alındı?”

“Karar, Ovacık’ta toplanan Dersim Eyaleti tarafından alındı.”

“Örgüt merkezinin onayı alındı mı?”

“Merkezin onayı olmadan hiçbir şey yapılmaz.”

“Bu katliamın amacı neydi?”

“Başta Dersimliler olmak üzere Alevileri örgütün yanına çekmekti.”

“Amaca ulaşıldı mı?”

“Ters tepti. Dersim’de bu katliama onay veren tek bir kişiye bile denk gelmedim. Bize Karataş köyünde öncülük eden kurye E... bile daha sonra yapılanlardan dolayı çok pişman oldu. Zaten bu kişiyi tanıyorsun.”

“İnsanları öldürmeyi hadi bir şekilde anladık. Ev, çeşme, okul ve camiye niye yakıyorsunuz?”

“Ama oradaki uygulamada geçmişten nefret edilmesi sağlanıyor. Politika şu: Dersimli Dersimli’ye, akraba akrabaya düşman edilir. Tıpkı Botan’da olduğu gibi bir aşiret devlete doğru itilir, diğeri yanlarına çekilir. Dersim sahasında da çok daha ince ve özel uygulama yapıldı. Yakın yakına düşman edildi. Bu düşmanlık içinde kendilerini var ettiler. Bir daha da bu toplumun içinden çıkıp gideceklerini sanmıyorum.”

“Tüm bunların Barasor Katliamı’yla ne ilgisi var?”

“Alevilerin koruyucusuymuş gibi bir politikaya girmek istediler. Sünniler düşman, Aleviler dostmuş gibi. Böylelikle devlet Alevilere daha fazla baskı uygulayacaktı. Aleviler de kendisini ifade etmek ve korumak için örgüte katılacaklardı.”

“Yapabildiler mi bunu?”

“Devrimci örgütlerin varlığı kısmen buna engel oldu. Sosyalist kimlik bu oyunu boşa çıkardı.”

Kirli bir oyun için Barasorlular kurban seçilmişti. Bir mum gibi ağır ağır eriyen Barasor’u düşündü Cemal. Köyün yangını tekrar gözlerinde canlanmıştı. Yakma anında evde saklanan kadını ve iki çocuğunun akibetini düşündü. Midesine kramp girmiş gibi kasıldı. Tanıdıkları, evlerine konuk oldukları, ekmeklerini yedikleri ve kapılarını sonuna kadar açan yoksul Barasorluların çoğunlukla kırmızımsı yüzleri canlandı hayalinde. Günlerce süren yangın dumanının vadiden yükselerek Yılan Dağı’nı kaplamasını, sağılmadığı için memeleri çatlayan ve ölen inek, keçi ve koyunların cesetlerini hatırladı. Köy muhtarı olan ve yaralı kurtulan Ali Akarpınar’ın söylediklerini sormak istedi. Özellikle evlerinin yakılması esnasında bebeğini beşikte unutan genç gelinin bebeğini yangın içinden kurtaran Dersimli kadın gerillanın

akıbetini, hangi soydan geldiğini merak etti, sormak istedi. Aniden vazgeçti. Konuyu değiştirdi:

“Öldürdüğünüz insanların eşyalarına, değerli varlıklarına, sürülerine ve atlarına neden ‘savaş ganimeti’ olarak el koyuyorsunuz? Bu politikanın amacı nedir?”

“Bilmiyorum.”

“Yaptığın şeyi nasıl bilmiyorsun?”

“Sanırım korku yaymak.”

“O gün öğle vakti Deveboynu tepesinde karşılaştık. Bu karşılaşmadan kaç saat sonra köye girdiniz?”

“Deveboynu’ndan iki saatlik yürüyüş sonucu köye girdik.”

“Köye girdiğinde ne oldu? Köy halkının tutumu ne oldu?”

“Köylüler, özellikle size yakınlık duyan ve sizi daha önce görenler gelişimize sevindiler. Gerçek kimliğimizi öğrendiklerinde tedirgin oldular.”

“Köy halkını nasıl bir araya topladınız?”

“Tedirgin olan köylülere ‘Küçük bir açıklamamız var. Onu yaptıktan sonra köyü terk edeceğiz’ dedik. Bir kısmı böylelikle söylediğimiz yere toplandı. Tehlikeyi sezmiş olanları ve saklanmaları zorla meydana getirdik.”

“Sonra ne oldu?”

“Çok korkuyorlardı. Kendilerinden ne istendiğini sordular.”

“Sivas’ın hesabını vereceksiniz diye açıklama yapıldı.”

“Köylüler ne dedi?”

“İtiraz ettiler. Durumu anlamaya çalıştılar. Sivas Katliamı’nı lanetlediklerini söylediler.”

“Ne cevap verildi?”

“İtiraz edenler dipçiklendi. Katliamı engellemek için çok yalvardılar.”

“Ne yaptınız?”

“Küfür ve hakaretle susturdular.”

“Sonra?”

“Taradılar.”

“Tetik çektin mi?”

“Yok, çekmedim.”

“Ölen köylülere gül mü dağıttın?”

Alaya alınınca sustu. Sonra aniden yerinden kalkarak inkâra sığındı:

“Ben sıkmadım.”

“Yerine otur! Biz kalk demeden kalkma aşağılık herif! Tetikçi olarak tarayan grubun içindeki kişilerden biri de sendin.”

“Söyleyeceğin her yalan senin aleyhine dönecektir” diyerek arkadaşını destekledi Şahin.

“Evet, ben de taramak zorunda kaldım.”

“Katliamdan sonra ne yaptınız?”

“Katliamdan sonra evlere daldık. Bulduğumuz her şeyi aldık. Altın, para ne varsa. Köyün altında toplanan kadınlar bağırarak sağa sola dağıldılar. Hayvanlarını, sürülerini ve atlarını alarak köyü terk ettik.”

“Devlet müdahale etti mi?”

“Hayır, Ovacık yüzüne devrilene kadar kimse ortalıkta yoktu. Asker gelmedi. Ovacık köylülerine ve Ortadağ’daki Şavaklı yaylacılara yaptığımız eylemi açıkladık.”

“Eylem deme, katliam de! İnsanlık dışı alçakça vahşet de! Bir daha olay ya da eylem deme!”

Başıyla “Evet” diye onayladı.

“Yaylacıların ve Ovacık köylülerinin tutumu ne oldu?”

“Herkes tepki duydu. Zaten Ortadağ’da bulunan yaylacılar hemen orayı terk ettiler. Merxo, Cevizlidere, Karataş, Biçini ve Kureyşan köylülerinin çoğunluğu Bezgevrان aşiretindendir. Ciddi aşirettir. Tepki duydu, üzüldüler ve tedirgin oldular.”

“Siz ne dediniz?”

“Sivas’ın öcünü aldık dedik.”

“Köylüler ve yaylacıların tepki duyması üzerine ne yaptınız?”

“Köylülerin ve yaylacıların sizin etkinizde kaldığını düşünüyorduk. Onun için size öfke daha da arttı. Yönetimdekiler size karşı daha fazla hırçınlaştı. Zaten senin ölüm kararın, Ovacık’taki karşılaşmamızda Barasor Olayı’na ‘karşı devrimci eylem’ dediğiniz için alındı. Oradaki tartışmalar, karşılıklı restleşme ve tehditlerden sonra tamamen size yönelik bir genel strateji işlemeye başladı. Daha öncesi varsa da ben bilmiyorum.”

“Bize yönelik ölüm kararı listesi hakkında bilgin var mı?”

“Ölüm kararı önce Savaş için alındı.”

“Neden önce Savaş?”

“Savaş’ın halk tarafından çok sevilmesi ve geçtiği yerlerdeki karakolları basması kıskançlık ve nefret oluşturdu.”

“Başka kaç kişiydiler ve kimlerden oluşuyordu?”

“Savaş, Lenko, Nasır, Bektaş, Laz ve DABK (Doğu Anadolu Bölge Komitesi) kökenli komutanların hemen hemen hepsi.”

“Kaç kişiden bahsediliyordu?”

“Sanırım on beş kişiydiniz. Ama en çok Savaş üzerinde duruyorlardı.”

“Ne yapıldı?”

“Savaş’a dört kez pusu atıldı. Dereköy, Kakberi, Samoşi ve Eğinik. Ama başarılı olmadı. Aslında 1993 Eylül’ünde Aliboğa-

zı'nda üç kişilik biriminiz rehin alındı. Bu rehin almadaki amaç Savaş'ı pusuya çekmekti. Yardıma gelecek Savaş'ı almayı istiyorlardı. Çünkü birim Savaş'ın grubuna bağlı çalışıyordu. Grup, teslim ol çağrısıyla rehin alındı. Silahları alındı ve elleri bağlandı, aşağılandılar. 'Bizim bulunduğumuz bölgeye bir daha girmekle şartıyla' üç gün sonra serbest bırakıldılar."

"Sen orada mıydın?"

"Evet."

"Koçer alçağının grubundaydık. Ama Ekrem ve Delil de oradaydı. Ekrem ve Koçer infazdan yanaydılar. Çatışma pozisyonu alınmıştı o zaman."

"Sence amaç neydi?"

"Bence amaç, Savaş'ı oraya çekip öldürmekti. Planlardan ve yapılan hazırlıklardan bunu anladım. Ama Savaş uzaktı. Telsizden irtibata geçti."

"Ne söylendi?"

"Ben o zaman nöbetteydim. Ama anlatılana göre Savaş, 'erkeksen gelip askerlerini alsana!' diye tahrik edildi. Kendisine küfür ve hakaret edildi."

"Başka?"

"Ben sadece bir kez karşılıklı bağırımların olduğu bir görüşmeye tanık oldum. Savaş taviz vermiyordu ve rest çekiyordu. Başka da bildiğim yoktur."

"Üç gerillanın alıkonulmasıyla ilgili tam olarak ne hedeflenmek istendi?"

"Sanırım sizi çatışmaya çekmek istediler. Fakat sizinkiler sürekli bir diyalog yürüttüler. Bunu boşa çıkardılar."

Acımasız ve kuru bir sesle konuşmasına ara verdi. Konuştuğu zaman sadece kolları hareket ediyordu. Örümcek tuzağına düş-

müş bir sineğin ayakları gibi kolları havada oynuyordu. Sorumluluğu olmayan şeyleri anlattığında kollarını daha fazla devreye sokuyordu.

Herkes sustu ve Cemal'in konuşmasını bekledi. O ise anlatılan şeylerin içinde unutmak istiyordu kendisini. Hatta mümkün olsa kendisini bile reddetmek istiyordu. Acıyı intikam düşüncesiyle bastırmak mı yoksa acıyı bir güce mi dönüştürseydi? Bir türlü karar verememişti. Ama şurası kesindi: Kişisel intikamını başka bir zamana erteleyecekti. İçinde biriken nefreti acıyla yoğurarak, yapabilirse eğer bir onura dönüştürmek istiyordu.

"Devletin bizimle ilgili on beş kişilik infaz listesi vardı, 'bu örgütte zeki ve militan kadroları yan yana getirmeyeceğiz' diye bir infaz kararı almıştı devlet" dedikten sonra boğazını temizledi Cemal. "Sizin de aldığınız on beş kişilik bir ölüm listesi var. Üstelik Savaş yine birinci sıradaydı. Sence bu bir tesadüf mü?"

Çino cevap vermeyince sorduğu soruyu tekrar etti Cemal.

Çino'nun kolları aşağıya sarktı. Tekrar tedirgin oldu. Kafasını önüne eğdi. Toprakla meşgul oldu; işaret parmağıyla üzerine belirsiz ve şekilsiz işaretler çizdi.

"Bilmiyorum" diye yanıt verdi.

"Senin nasıl teslim olduğunu, sonra da nasıl devlete samimi itiraflarda bulunup itirafçı olduğunu ve hangi katliamlara karıştığını anlattığın ifade dosyana ulaştık. Orada anlattıklarını geçiyoruz. Ama anlatmadıkların var. Onları bize anlatmanı istiyoruz. Başka hangi katliamlara karıştın?"

"Başka bir şeye karışmadım."

Tekrar inkâra sığındı Çino. Epey bir zaman sessizlik oldu. Obalardan birbirine değen iki bakır sitilin sesine köpek havlamaları ve rüzgâra karışan belli belirsiz sesler eşlik etti.

“Bizim yerimize başkasının eline düşseydin, seni bir ağaca bağlar lime lime doğrarlardı. En büyük yerin neresi kalırdı biliyor musun?” diyen Şahin yerinden kalkarak Çino’nun başına dikildi:

“O yarasalara benzeyen kepçe kulakların kalırdı.”

Cemal, cevap vermeyen Çino’ya seslendi.

“Bizim eve geldiğiniz zaman sen ve Dekkeli Bedran silahın namlusuyla babama vuruyordunuz. İçeri girdiğimde vazgeçtiniz. Daha sonra yaptığınızı konuşmak için Doktor Baran’la görüşmek istediğimi ben söyledim ve ben sizinle geldim. Değil mi?”

“Evet doğrudur.”

“Doktor Baran yerine Kırzi’de konaklayan Ekrem’in yanına vardığımızda yedi kişi etrafımı sararak ellerimi ve ayaklarımı bağladınız. Buraya kadar doğru mu?”

“Doğrudur efendim.”

“Bana efendim deme!”

“Tamam.”

“Ondan sonra küfür ve işkenceye başladınız. Gece gündüz yağan güz yağmurları altında bıraktınız beni. Buraya kadar da doğru mu?”

“Ama direnmekten vazgeçmen isteniyordu. Onun için yaptılar.”

“Direnmekten kastın nedir?”

“Partizan’ı bırakman.”

“O nasıl oluyor?”

“O kadar aktif olmasaydın ölüm kararın alınmazdı.”

“Aç bunu!”

“Dersim bölgesine ilişkin merkezî politika gereği Apocular dışında kalan tüm örgütler ya Apocular’a katılacaktı ya bölgeyi

terk edeceklerdi ya da öldürüleceklerdi. Bölgede gerek silahlı birim olarak gerekse halk tabanı olarak siz güçlüydünüz. '93 Sonbaharı'nda çatışma göze alınarak güç Dersim'e yığıldı. Amed ve Bingöl'den daha fazla birlik buraya kaydırıldı. O tarihten sonra silahlı güç dengesi Apocuların lehine değişti. Her şey size göre ayarlanıyordu. Siz çıkınca diğerlerinin kendiliğinden çıkacağı hesaplandı. Planlanan buydu. Fakat bu yapılırken korku ve güç gösterisiyle kazanma politikası işlendi. Bu politikada söyleneni kabul etmeyen sonu ölümdü. Ölüm kararı listesi; halk tarafından sevilen, zeki ve aktif kişileri kapsıyordu. Bu infazlarla halka ve size boyun eğdirilmek istendi.”

“Bu kararların yazılı hâli var mı?”

“Yok. Apocular çoğu kritik kararı sözlü alırlar. Eğer tepki gelirse rahat bir şekilde manevra yapılır. Merkezî olarak alınan karar şahıslara yüklenerek işin içinden çıkılır.”

“Bunları nereden biliyorsun?”

“Ben özel vurucu birliğin içindeydim. Sabah içtiması sırasında günlük bilgilendirme ve talimatların içinde bu ve buna benzer politikalar işlenerek örgüt yapısı şekillendirilirdi.”

“Buna karşı çıkanlar oldu mu?”

“Başta üniversiteli gençler ve özellikle batıdan gelen Dersimliler şaşkınlık yaşıyorlardı. Karşı çıkanlar sindirildi. Dersimliler de yoğun olarak Kemalist suçlaması altında ezildiler. Sanki örgüte kayıtsız şartsız itaatle Kemalizmden uzaklaştırılıyorlarmış gibi bir psikoloji vardı. Apo'nun Dersimli kişiliği söyleminin verdiği hava esiyordu her yerde. Dersimliler, kendilerini kanıtlamak için kendi halkına ve başka örgütlerde olan Dersimlilere karşı uç bir düşmanlığın içine girdiler.”

Konuşmasına aniden ara verdi.

“Sence Kemalist söylemi ve suçlaması siyasal bir tespit mi?

Yoksa Dersimlileri egemenlik altına almak için uygulanan haksız, sinsi ve ikiyüzlü bir psikolojik savaş aracı mı?”

“Bence ikincisi.”

“Başarılı oldular mı?”

“Uzun vadede ne getirir ne götürmez bilmiyorum ama kısa vadede vurarak, sindirerek, bastırarak ve şu ya da bu şekilde kendilerine bağladılar insanları. Bence başarılı oldular.”

“Bu suçlamanın mimarı olan Apo, bugün devletin elinde rehin. ‘En büyük Atatürkçü benim’ diyor. Üstelik ‘devlet izin verirse hizmet etmeye hazırım’ diyor. Bunun adı nasıl başarı olabilir? Üstelik Kemalisttir diye infaz edilen Dersimli gençlerin hakkı ne olacak? Buna ne diyorsun?”

“Ne diyebilirim ki?” dedi. Cılız bir sesle mırıldandı:

“Giden babasının kesesinden gitti.”

Kese ve hesap! İki de sahipsiz bir cenaze gibi orta yerde duruyordu. Çino’nun hesabı da dahildi buna. O bile orta yerde duran hesabına sahip çıkmıyordu. Bir başkası nasıl sahip çıkabilirdi ki? Belki de mırıldanarak söylediği laf doğruduydu? Belki de öldürmekten artık zevk almıyordu. Ama yaşamak isteği çok güçlüydü. Bunun kanıtı da korkusu, titremesi, sık sık yutkunması, dudaklarının kurumaması, gerçeği çarpıtıp başka bir kılıfa sokmaya çalışmasıyla anlaşılıyordu.

Bedeni ona bir yük hayvanı olmuştu. Ruhu, vicdanı; pişmanlık ve acıma hisleri korkunun esiri olmuştu. Öldürdüğü kişilerden bahsettiği zaman yüzündeki çizgilerde en ufak bir değişim olmuyordu. Kurbanları anılınca vicdan azabı duymayan, rahatsız olmayan bir kişinin yaşamak için gerekçesi neydi acaba?

“TDKP’lilerin (Türkiye Devrimci Komünist Partisi) ölüm kararı alındıktan sonra ne oldu?”

“TDKP’liler alınan merkezî karar üzerine hileyle pusuya düşürüldü. Ekrem’in planlaması sonucu Suriyeli Hıdır, önce onlara konaklama misafiri olacağını ve bir şey konuşacağını ileri sürerek yaşıyor. O anda yemek yiyorlarmış. Gelenleri misafir olarak karşılamışlar.”

“Sonra?”

“Bizimle geleceksiniz, diyorlar. Komutanları Yunus da verilen emri kabul etmiyor.”

“Sonra?”

“Aralarında tartışma çıkıyor. O gün onların yanında iki tane de liseli genç varmış. Konuşma esnasında iki genci yana çekip diğerlerini beklemedikleri bir anda tarıyorlar.”

“İki gence ne oldu?”

“On altı yaşında olan Barış adındaki Dersim merkezli olan çocuğa ‘Savaş Ganimet’i olarak el konuldu. Diğer çocuğun akıbetini bilmiyorum.”

“Sonra?”

“Hepsinin öldüğünü düşünerek ayrılıyorlar. Dev-Sol birliği silah sesleri üzerine oraya gidiyor. Olayı yapanlarla karşılaşılıyorlar.”

“Olay değil, katliam de!”

“Özür dilerim. Ağız alışkanlığı.”

“Sonra?”

“O karşılaşmada, ‘Silah sesi geldi. Neydi?’ diye soruyor Dev-Solcular. Onlar da ‘Bir kontra birliği bize denk geldi ve öldürdük’ diyorlar. Dev-Solcular söylenenlere inanmıyor. Çünkü o bölgede TDKP’lilerin olduğunu önceden biliyorlarmış. Olay yerine gidince o manzarayla karşılaşılıyorlar. Ovacık Şahverdili yaralı genci onlar kurtarıyorlar.”

Halk tarafından sevilen birliğin Pertekli komutanı Yunus Aydan'ı ve yetim kalan iki kızını düşündü. Kızlardan birinin adı Şuleydi. Diğerinin adını hatırlamaya çalıştı.

"Yapılan ilk açıklamada 'TDPK'lilerin, gerilla birliğine saldırısı üzerine kendilerini korudukları' söylendi. Halk katliama tepki gösterince 17 Ekim'de ARGK Basın Bürosu'nca, 'devlet tarafından görevli kılınmış kontralar cezalandırılmıştır' denildi. Durmadan ağız değiştirildi. Nedenini anlat!"

"Sanırım güç dengeleri ve kamuoyunun tepkisiydi. Bilmiyorum."

Ayakkabılarıyla oynayan Çino'ya baktı. Keskin bir tiksinti içini kapladı.

"Katliamdan önce yapılan hazırlıklar neydi?"

"Hatırlamıyorum."

"Ben çok iyi hatırlıyorum. TDPK'lileri öldürmemeniz için yaptığımız itiraz üzerine sırtlan sürüsü gibi üstüme çullandınız. Sonra da meşe ağaçlarıyla beni dövdünüz. İşkenceye katılan grubun içinde sen de vardın. Nasıl hatırlamazsın?"

Derin bir sessizlik oldu.

Bu kez başını sallayarak kafasını önüne eğdi Çino. Ayakkabılarıyla oynamaya devam etti.

"Oynama! Yoksa bağlarım seni!" dedi Cemal.

Verilen emre ânında uydu Çino.

"Söylediklerime cevap vermedin. Doğru muydu?" diye üsteledi Cemal.

Bir alçalan bir yükselen sesinin kısıldığı bir anda "Doğrudur" diye mırıldanarak başını salladı Çino.

"Sabahtan beri adamlar seninle insan gibi konuşuyor Çino" dedi Hasan. "Sen de adamları uğraştırma. Ne bok yemişsen efendi efendi anlat!"

Yerinden kalkan Bekir, kafası önüne düşen Çino'yu dürttü:

“Ne biliyorsan anlat, neden hem adamları hem de bizi riske atıyorsun?”

“Sonra sen Çino” dedi Cemal:

“İki elinle havaya kaldırmakta zorluk çektiğin kalın meşeyi bana vurdun. Sağ kolumu omzumdan çıkardın. Bu doğru mu?”

Bedenine çubuk bastırılınca birbirine dolanan çayır yılanı gibi kıvrandı. “Şey” diye kekeledi. Kollarıyla başını sıktı ve bir şeyler mırıldandıktan sonra:

“Susman ve onlara itiraz etmemen için yaptım. İyiliğin için yani” diye cevap verdi Çino.

“Yani iyiliğimi düşünerek işkence yaptın öyle mi?” diye sordu Cemal.

“Evet.”

“Alay etme benimle. Doğru dürüst konuş. Nasıl bir iyilik?”

“Partizan'ı bırakmanı istiyorlardı. Bırakacaktın, başka şansın yoktu. TDKP'lileri öldürme hazırlıkları vardı, karşı çıkıyordun. Bunları yapmamalıydın.”

Uzun ve rahatsız edici bir sessizlik çöktü tekrar.

“Bana yapılan işkenceye bilfiil katıldın. Ama biz sana işkence yapmıyoruz. Sadece yapılan şeyleri burada doğru bir şekilde anlatmanı istiyoruz. Ya her şeyi burada detaylı ve yalan söylemeden anlatırsın ya da seni alıp götürürüz. Seçim senin!”

Cevap vermeyince Şahin, sessizliği bozdu:

“Bu kadar suç ve günah işlemişsin. Dua et ki bizim elimize düştün. Senden geriye kalan en büyük parçan kulağın olurdu! Şimdi daha fazla bizi çileden çıkarma. Sorulan sorulara doğru cevap ver! Oyun oynamana izin vermeyeceğiz!”

Yerinden kalktı Hasan. Anlatılanlar üzerine orayı terk etmek istediğini söyledi.

“Bu alçak herifi ateşte yakmak lazım. Bize de suçsuz olduğunu söyledi. Namussuz herif. Bir de iyilik yapmak için işkence yapmış!” diyerek yakasına yapıştı: “Topunuzu kızgın yağda kızartmak lazım. Siz ne zalim adamlarsınız böyle ya!”

Sorgulamanın aksamaması için araya girdi Cemal. Akşamdan beri ağzından tek kelime çıkmayan sessiz köylü, öğrendiği gerçek üzerine çılgına dönmüştü. Sakin kişiliği altından başka bir kişi ortaya fırlamıştı. Sinirden titriyordu. En önemlisi ise safını firari iki gençten yana belirlemiş olmasıydı. Sesi ağlamakla bağırma karışımı gibiydi ama tıpkı yoksulluğu gibi sahiciydi. Epey bir uğraştan sonra sakinleşti sessiz köylü. Sorgu bitene kadar kalması gerektiği konusunda ikna edildi.

“Başka katliamlara katıldın mı?”

“Yok.”

Verdiği cevap üzerine yerinden ayağa kalktı Şahin. Ses tonunu değiştirdi:

“Ayağınla kulağını kaşırmaktan vazgeç lan. Sorulara doğru cevap ver!”

“Komerli şoförün öldürülmesi?” diyerek araya girdi Cemal.

“Evet, onu ben öldürdüm.”

“Güneybaşı’ndaki on iki köylünün öldürülmesine katıldın mı?”

“Evet, ona da katıldım.”

Suskunluk çöktü araya tekrar.

Direkt içinde olmadığı öldürme olaylarında dili açılıyordu. Normal bir sohbet yapar gibi rahat konuşuyordu. Sorgulamanın akışıyla ilgisi olmamasına rağmen Hozat Sinli iki kız kardeş olan

Sevgi ve Didif'in hikâyesini bilip bilmediğini sordu.

“Sinli iki kız kardeş, sanırım Yıldırım ailesindendirler. Bu iki kız kardeş kaçırılıyor. Sonra on altı yaşında olan Sevgi, kaçıp abisinin evine sığınıyor. Gündüz vakti köy kalabalık gruplar tarafından kuşatılıyor. Gündüz köy evleri ve ahırlar aranıyor. Kızı ahırda buluyorlar. Bu olay Aralık ayında oluyor. Nisan ayında da gelip Sevgi'nin beş çocuk babası olan otuz iki yaşındaki Hıdır'ı dışarı çıkarıyorlar. Çocukları ve eşinin gözleri önünde vurup evlerini ateşe veriyorlar.”

“Ne oldu daha sonra kızlara?”

“Sevgi, Aralık ayında öldürülmüş. Sevgi'den iki yaş küçük olan Dilif de birkaç ay sonra öldürülmüş. Kızlarla ilgili korkunç şeyler duydum. Kızlardan birinin saman çuvalı içine konularak öldürüldüğü söylendi ama hangisi olduğunu bilmiyorum. Bunu öldürdükten sonra mı yoksa canlı olarak mı yaptılar bilmiyorum. Ama anlatılanlar ve halkın üzerindeki etkileri korkunçtu. Dersim halkını silah ve otorite yoluyla yola getirme politikası Hozat'ın Deşt bölgesinde böyle tuttu kısmen. Korkup yardım edenler ve destekleyenler vardı.”

Çino'nun “korkunçtu” sözünü tarttı. Korkunç olmanın mazereti ya da ölçüsü neydi ki böyle söylemişti? Yoksa kızlara yapılan ve anlatılmayan şeyler mi vardı? Detaylandırmasını isteyecekti ama vazgeçti. Çünkü sabah olmadan bölgeden çıkmaları ve o alanı terk etmeleri gerekiyordu.

“Ya Sağmanlar katliamı? Orada dokuz kişi kurşuna dizildi. Kim yaptı onu?”

“Bizimkiler yaptı.”

“Katliam esnasında ne yapıldı?”

“Üstlerindeki eşyalara el konuldu.”

“Sen orada mıydın?”

“Hayır değildim.”

“Harsi, Mansura, Aktaş, Burnak, Yoncalı ve Mamkirek gençleri kaçırılırken orada mıydın?”

“Harsi, Mansura ve Aktaş’ı İsa, diğerlerini Koçer, Konyalı Savaş, Suriyeli ve Delil yaptı.”

“Harsi’deki evleri kim yaktı?”

“Onu İsa yaptı.”

“Kamer Özkan’ı kim katletti?”

“Hangi Kamer?”

“Tekoşinci.”

“Onu Kemal’e (Haydar Alpaslan) yaptırdılar?”

“Neden Kemal’e yaptırdı diyorsun? Örgüt emir vermiş ve birisi yapacak.”

“Kamer, Özkan’ın akrabasıydı. O da Kamer’in kuryesi de Haydaranlıydı Adamdan görüşme talep ettiler ve gelirken pusuya düşürdüler. Akrabayı akrabaya, komşuyu komşuya ve aşireti aşirete düşman etmek politikadır. Sonra Kemal’i de İsa’yı da vurdurdular. Buna ben tanıgım.”

“Tanıklığını anlat!”

“Ben devletin elindeyken Etkin Pişmanlık Yasası’ndan faydalandım. Bildiğim yerlerin ve şeylerin tamamını anlattım. Apo’nun çekilme sürecine karşı çıkanlara nasıl bir akıbet hazırladıklarını devlet görevlileri konuşurken ve telsizleri dinlerken duydum.”

“Devletle ilişkin devam ediyor mu?”

“Hayır. Bildiklerimin tümünü aldılar.”

Geçici bir sessizlik oldu. Devletle ilişkisinin olup olmaması kendi verileri için önem teşkil etmediğinden detaya girme gereği duymadılar.

“Dersim Sarıtış Katliamı’nı?”

“Onu Kemal yaptı. Orada yedi kişiyi vurdular.”

“Yoldaşımız Mehmet Yeşil’i kim, nasıl katletti?”

“Onu İsa ve grubu yaptı.”

“Bunun detayını anlat!”

“Bu olay Ekim ayının sonlarına doğru yapıldı. Hem devletle hem de Apocularla çalışan bir taksici tarafından tuzağa düşürüldü. Mehmet Yeşil’in, Pulemuriye (Pülümür) Çakırkaya köyünde bulunan altı kişilik birliğinize randevusu varmış. Mehmet’i getiren taksici bölgede bulunan İsa’ya haber veriyor. Onlar da köyü sarıyor. Mehmet’i isteyince sizinkilerle birbirilerine silah çekiyorlar.”

“Hepsini tam anlat!”

“İsa ve grubu iki yüz kişi. Sizinkiler de Piro komutasında altı kişiymiş. Piro daha sonra Munzurlarda vuruluyor. Üç kadın da yeni katıldığı için silahsızmış. Tartışmalar sonucu köylüler sizinkilerin tarafını tutmuş. Zaten sizinkilerden taraf oldukları için daha sonra o köyden on beş genç zorla alıkonuldu.”

“Ne oldu o insanlara?”

“Akıbetleri hakkında bilgim yoktur.”

“Mehmet’in mevzusuna geri dön!”

“Sonra tartışma evin içinde sürüyor. Sizinkiler vermeyeceklerini söylüyorlar. Köylüler de sizinkileri destekliyor. İsa, önce çatışma çıkar diyor. Ama daha sonra da namus sözü veriyor. Sonra da kurnazlık yapıyor. Mehmet sizin adamınızdı ve bölgede görevliymiş. İsa, bir konu hakkında küçük bir soru soracaklarını söylüyor. Kendisine zarar verilmeyeceği, sağ geri gönderileceğine dair namus sözü veriyor.”

“Devam et!”

“Mehmet götürülüyor. Günlerce dolaştırılıyor. Ceviz işi yaptığı için 60 bin TL para cezası kesiliyor. Ailesine haber gönderiliyor. Ailesi parayı sağdan soldan temin ederek götürüyor. Fakat Mehmet boğularak öldürülüyor.”

“Mehmet’in gözlerine ceviz konulduğu iddia ediliyor. Bu iddia doğru mu?”

“Mehmet’in gözlerine ceviz konulduğu iddiası doğru değildir. Ama daha sonra Mehmet’in ölüm kaseti Pulemuriye Savcısı’nın eline geçiyor, o da Pulemuriye’de birkaç kişiye gösteriyor. Mehmet’i Diyarbakırlı Çekdar boğarak öldürüyor. Mehmet’in çırpınması, boğulurken ses çıkartması hepsi kasetteymiş. Zor ölmüş, çok çırpınmış. Tel boğazındayken epey sürüklenmiş yerde.”

“Ulan oğlum” diyerek sözünü kesti Şahin. Çıldırılmış gibi oldu. Kendisini kontrol edemeyecek bir cinnet havasına girdi. İri kıyım cüssesi sinirden zangır zangır titredi:

“Devletin ’38 Soykırımı’nda yarım bıraktığı işi siz yapmışsınız Dersimlilere. Devlet ‘silah dipçikleri yıpranmasın’ diye meşe kütükleriyle Dersimlileri katletti. ‘Mermi pahalıdır’ diye insanlar ateşe verildi. Siz de bir asır sonra insanları telle boğuyorsunuz. Telle insan boğmak nedir alçak herif? Neden telle boğdunuz lan?”

Kendisiyle ilgisi olmayan şeyleri rahat anlattığı gibi analizlere de girmekten kaçınmayan Çino, Şahin’in cinnet hâli karşısında toprağın altına girecek şekilde büzüldü, küçüldü. El kol hareketlerine son verdi. Kendisini çepeçevre saran suç yığını içinde çıkış yolu aradı. Cevap verecekti ama vazgeçti.

Arkadaşı tarafından sakinleştirilen Şahin’in önündeki taş oturmasıyla suskunluk çöktü. Herkes Şahin’in yaralı bir aslan gibi burnundan nefes alışverişini dinledi.

Evlerin aşağısından gelen köpek havlamaları arttı. Uzaklardan gelen bir at kişnemesi gecenin sessizliğini böldü.

Devrimin emektarı Elgazi'nin, Balıkan Mezrası'ndan olan Baxtiyaranlı yiğit adamın uzun, kaslı ve kalın damarlı boynunu düşündü. Parti üyesi olan yoldaşının ölüm karşısındaki çaresizliğini düşündü. Kendisini bitmiş, anıları tükenmiş gibi çaresiz hissetti. İstemedi boynuna el attı. Mehmet'in ölümüyle bir kez daha boğularak ölmüştü. Ölüm o kadar çoktu ki her taraf mezar tarlası gibiydi.

Mehmet'in yetim kalan iki kız çocuğu ve bir oğlunun nerede olduğunu ve onlara kimin baktığını merak etti. '38 Soykırımı'nda direnişe geçen ilk aşiretlerden biri olan Baxtiyaranlı kumral adamın kaderi, tıpkı Dersim'in kaderi gibi orta yerde yetim kalmıştı. Telle boğulan ve moraran cesedi, ibretiâlem olsun diye Kırmızı Köprü'ye yakın Fenerli köyündeki trafik levhasına, boynuna "Doğa katliamcısı" yazılarak teşhir edilmişti.

Baxtiyaran Aşireti lideri Şahan Ağa'nın üvey kardeşi tarafından para karşılığında devlete teslim edilen ve teşhir amacıyla gazetelerde çıkan kanlı başı canlandı gözlerinin önünde. Şahan Ağa da gür bıyıklıydı. Mehmet'le hem kan bağları hem de yazgıları aynıydı. Birinin kesilen başı, diğerinin de oksijensiz bırakılarak nefessiz kalan cesedi teşhir edilmişti.

En kıskanç tanrıların bile kabul edeceği kesintisiz ve birbirine benzeyen yazgılar, birileri için iğrenç bir günahken, başkaları için yüce bir anıt gibi duruyordu orta yerde. Vay be üstünde oturdukları topraklardaki acının hızı, yazgının hızını geçeli hayli zaman olmuştu.

Çino'nun bir dönem içinde kaldığı yapı, devletle "barış" ilan ettiği bir vakitte, üzerindeki taşlara oturdukları toprak yüksek sesle ağıt yakıyordu. Toprağın yası çok derindi.

Çeperleri dağılan tarlaların sınırı tezden bozulmuştu, yıkılan köylerin taş evleri toprak içine kapanalı epey zaman olmuştu ama

acının yaralı yüreklerde açtığı gedikler hâlâ kapanmamıştı. Çünkü hesap açık kalmıştı. Utanç verici ağır suçların tüm günahı yerde serili duruyordu öylece...

Şahin'in sorusuna cevap vermeyen Çino'yu kokmuş bir cesede bakar gibi buruşmuş bir yüz ve çatık kaşlarla süzdü. Zor nefes alıp veriyordu Cemal. Konuyu değiştirmek için başka bir soru sordu:

“Çekdar nerde şimdi?”

“Çekdar'ı hain ve devlet ajanı ilan ederek tepkileri kırmaya çalıştılar. Ama bunların hepsi bildiğiniz gibi ikiyüzlü politikalar.”

Konuyu yeniden değiştirdi Cemal.

“Apocuların, 1993 Ekim ayında yayınladığı bir bildirideki 10 maddelik yasak listesini hatırlıyor musun? Kararlar Dersim bölgesinin mi yoksa merkezin talimatı ve bilgisi dahilinde mi alınmıştı?”

Sedef hastalığından dolayı beyazlaşmış ve korkudan kurumuş dudaklarını avının kokusunu alan bir yılan gibi yaladı. Kertenkele kışını anımsatan ağzı, kişisel sorumluluğu olmayan konular açılınca kapanmıyordu:

“O yapıda hiçbir karar kişisel ve bölgesel olmaz. Merkeze direkt günlük rapor sunulur. Bunu yazılı yaptıkları gibi direkt telsizle de yaparlar. Fakat telsizle yapılan görüşmeler de merkezde yazılı hâle getirilir.”

“On maddelik listeyi hatırlıyor musun?”

“Savaş var diye Dersim genelinde her türlü eğlence ve düğünler yasaklanmıştı. TV seyredilmemesi için antenlerin sökülmesi talimatı vardı. Ayrıca sosyalist gazete de dahil tüm basın yasaklanmıştı. Hatırladığım kadarıyla TV seyretmek, gazete okumak ve düğünler yasaklanmıştı. Diğer maddeleri tam olarak hatırlamıyorum. Ama Dersimlilerin nefes almaları bile neredeyse ya-

saklanmıştı. Hatırladığım bu kadar. Ha, bir de ‘kirve’ demek de yasaklanmıştı.”

“Apo geçen yıl, devletle yaptığı ateşkes anlaşması gereği Güney Kürdistan’a çekilen gerilla güçlerinden 500’ünün Dersim’de kalmasını istedi devletten. Devlet de bunu yaptı. Yunanlar ve Ermenilerle ittifak yapan TİKKO (Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu) boşalan mevzileri doldurur’ gerekçesiyle silahlı güçlerini çekmedi. Onların içinde kalan biri olarak ne diyorsun bu konuda?”

“Hem onlar hem devlet sizin gelişmenizi istemiyor. Bunda başarılı oldular. Çünkü daha kendi öneminizin farkında olmayacak kadar kendinizden uzaksınız. Bu benim düşüncem tabii.”

Dediği doğrudu. Ama acı gerçek o doğruyla uğraşamayacak kadar meşgul olduklarıydı.

“Ağa’yı anlat. Kim size getirdi, ne yaptınız Ağa’ya?”

“Ağa, kaymakam adayydı. Katılmıştı ve gerçeği gördükten sonra pişman olup kaçmıştı. Doğan Katliamı’ndan sonra aileye gözdağı verildi. O dönem bize kuryelik yapan Hemzo’ya bir not verildi.”

“Hemzo’yu gördün mü?”

“Aliboğaz’a üç kez geldi.”

“Kiminle görüşüyordu?”

“Ekrem, Doktor ve Koçer’le.”

“Görüşmenin içeriğini biliyor musun?”

“Örgüt olarak Hemzo’nun ölüm kararını almıştınız. O da onlara sığınmış ve görev almıştı.”

“Verilen görev neydi?”

“Para toplamak. Vergisini vermeyip İstanbul’a ve Batı’ya kaçan Dersimlileri gidip buluyor ve para alıyordu.”

“Hemzo’ya verilen notun içeriği neydi?”

“Hemzo aracılığıyla ailesine gönderilen notta ‘Ya oğlunuzu teslim edersiniz ya da sonunuz Veli Kahraman gibi olur!’ denilmişti. Bunun üzerine Ağa’yı annesi getirip teslim etti. Ağa’nın elleri bağlandı ve 20 gün boyunca uygulamada kaldı. Adi Ekrem, çok hakaret etti, dövdü. Ekrem zalim biriydi. Gençlerin ve özellikle de çocuk yaştakilerin ölümünden özel zevk alan biriydi. Sen onların elinde bağılyken gördüğün, ince, zayıf ve on altı yaşlarında Azad isimli gence ne yapıldıysa aynısı o çocuklara da yapıldı. Hakarete maruz kalarak öldürüldüler.”

“Azad nereliydi?”

“Ovacık Şemkolu’ydu. Şemuşaklıydı. Bilgeş’e yakın köylerden zorla getirilmişti. İsmi Azad koymuşlardı. İki kez kaçtı ama yakalandı. Tilekli Murat Zan’la birlikte getirilmişti. Ona kendi mezarını kazdırdılar. Öyle emir verdi.”

“Mezar kazdırma mevzusunu aç!”

“Öldürülecek kişinin mezarı çoğu zaman öldürülecek kişi tarafından kazdırılır. Kişi kendi mezarını kendi kazar.”

“Dur bakalım şimdi” diye araya girdi Şahin: “Öldürülecek kişi kendi mezarını kendisi kazıyor. Bu nasıl oluyor?”

“Sanırım hem ölecek kişinin onurunu kırmak hem de geride kalanlara gözdağı vermektir amaç. Tam olarak hangi politika uygulanmak isteniliyor bilmiyorum. Ama ölecek kişiyi yalvartıyorlar. Kişinin kendine olan saygısı elinden alınıyor. Bu açıktan yapılıyor. Böylelikle seyirci olanlar susar ve siner. Kendilerine güvensizlikleri gelişir. Korkuya teslim olurlar.”

“Bu nasıl bir şey yoldaş ya?” diyerek arkadaşına döndü Şahin.

Elini boşluğa sallayarak “İttihat ve Terakki’nin Ermenilere ve kendi muhaliflerine uyguladığı eski bir politika. Burayı geçelim, uzun bir mevzu” dedi. Sonra Çino’ya döndü:

“O gencin mezar yerini ailesine söylediniz mi?”

“Benim bildiğim söylenmedi. Söylenmez de.”

“Neden?”

“Eğer açığa çıkmazsa ailesine ‘şehit düştü’ denilir. Böylelikle ailenin diğer bireyleri de saflara dahil edilir. Bunun için gerçek söylenmez. Zaman içinde aile, çocukların yokluğuna alışırılır.”

Hayatında ilk kez kanlı bir gerçekle yüzleşen iri kıyım genç, zor nefes alıyordu. Diğer iki köylü de put gibi hareketsiz duruyorlardı.

“Şemuşaklı olan çocuk nasıl öldürüldü? Kısaca anlat!”

“Mezar için Konyalı Savaş tarafından ‘derin kaz!’ denilmişti. Sonra infaza götürülürken ‘mezarımı derin kazın dar olsun’ türküsü söylendi. Bağlı olan gençlere gözdağı için söylendi. Nihayetinde kaçırılan Kürmeşli çocuklar içinde en çok direnen kişi olan Özgür İmak bu sahneden sonra direnmeyi bıraktı. Ailesine zarar gelmesin diye kaderine razı oldu. Sonra Sivas’ta devlet tarafından vuruldu.”

“Sence mezarı halen orada mı?”

“Evet orada. Kırsal ormanlarındaki ceviz ağaçlarının altındaki çeşmenin yaklaşık 100 metre güneyindedir. Zankirek köyüne bakan güney yamacındaki kalın ağacın altındadır. Yerini iyi hatırlıyorum. Hatta daha sonra mezarına işeyenler bile oldu.”

“Öf yaaa!” dedi Şahin. “Bu kirli savaş her tarafınızı çürütmüş.”

Duydukları karşısında buruşmuş yüzüyle ayağa kalktı şapkalı köylü:

“Ölü ya, ölü. Onun canından çekilen ruhuna saygı olur.”

“Bu ayrıntıları geç!” diye araya girdi Cemal. “Aileye nasıl bir açıklama yapıldı?”

“Çocuk zorla getirilmişti, iki kez kaçmıştı. Bunu için çocuğun

annesi kardeşiyle birlikte Aliboğaz'a gelip görüştüler. Oğluna elbise de getirmişti annesi.”

“Aileye ne denilmişti?”

“O zaman oyalandı. İyidir ve başka bölgededir, denilmişti. Ama daha sonra ‘şehit düştü’ denildi. Amcasının oğlu da katılmıştı. Ama ona ne oldu bilemiyorum. Duyduğuma göre Mart ayında devlet tarafından başlatılan operasyonda ölen yüzlerce kişi arasında olduğu söylendi.”

“Baran hakkında ne biliyorsun?”

“Doktor Baran, intihar etmeye zorlandı. Bu kuşatmayı Ekrem ve ekibi yaptı. Doktorun öldüğü gece Ekrem, Hazari köyüne gitti ve gelişmeyi köydeki sabit telefonla Apo'ya bildirdi. Ondan sonra da yetkilerin tümünü aldı. Zaten Doktor'un yardımcısıydı ama fiili yönetici oydu.”

“Doktor neden intihar etmeye zorlandı?”

“Bu uzun konu. Hepsini anlatayım mı?”

Cemal, sorulan soru karşısında kararsızlık geçirdi. Hepsini bilmek istiyordu ama zamanları azdı. Sabah olmadan bölgeden çıkmaları lazımdı. Bir an Çino'yu kendileriyle birlikte götürmeyi düşündü. Sonra Doktor'la ilgili bir detayın kendisi için hiçbir önemi olmadığına kanaat getirdi.

“Detaya girmeden genel hatlarıyla söyle!”

“Doktor Baran için adına ‘müdahale gücü’ denilen güç gönderilecekti. Bunun ne anlama geldiğini Doktor Baran çok iyi biliyordu. Bunu Ali Botan'a yapılan uygulamadan iyi biliyordu. Ali Botan'a ‘Dersim'i al’ denildi, o yapamadı. Doktor Baran'a ‘Dersim'i Botanlaştır!’ denildi. Her şeyi denedi ama yapamadı. Hatta iki oğlunu saflara kattı. Buna rağmen başarısız bulundu.”

“Ali Botan'ın asıl ismi nedir?” diye araya girdi Şahin.

“Ali Botan, sanırım gerçek ismi Ali Rıza Varlı’dır.”

“Anlat!”

“Dersimlilere yapılanlara karşı çıktığı için Ali Botan’ın elleri bağlandı. Dövüldü, işkenceye ve hakarete maruz kaldı. Mert ve dik durdu. ‘Beni kurşuna dizin, ölümüm onurlu olsun’ dedi. Çok insan bu manzaraya tanık oldu. Bir gün birileri bunu anlatacak biliyorum. Ama adam telle boğduruldu. Boğazına tel takılarak sürüklendi. Tüm bunlara alet olan Doktor, başına gelecek şeylerin daha da korkunç olacağını biliyordu. Kaçacağı hiçbir yer yoktu. Oğlunu bile saflarına katmış ve yüzlerce ölüm olayının altında imzası olan biri nereye gidecekti? Çaresiz bırakıldı. İntihardan başka bir seçeneği yoktu.”

“Zalimler en sadık adamlarını sonunda kendileri öldürürler” diye mırıldandı Şahin.

Cemal, Doktor Baran’ın ismini daha fazla duymaya tahammül edemedi mi nedir konuyu birden kapatmak istedi.

“Doktor’u geçelim. Bunun dışında ekleyeceğin bir şey var mı?”

“Doktor’u geçerseniz hiçbir şeyi anlayamazsınız.”

Şaşırdılar.

“Ne demek anlayamayız?”

“Apocuların yarattığı sistemi, demek istedim.”

Alnını ovdu Cemal.

“Apocuların yarattığı ve yaratacağı sistem beni ilgilendirmiyor” deyip geçmek istedi.

Ama demedi bunu. Belki de gerekli görmedi. Ya da bir faydasının olacağına inanmadı.

“Neymiş sistemi? Ama kısa kes!”

“Bir örnek vermek istiyorum Cemal” derken rahatlar gibi oldu. Çino ilk kez Cemal’i ismiyle çağırırdı.

“Aliboğazı’nda bir cezaevi yapmışlardı.”

“Ne cezaevi mi?” diye şaşırarak araya girdi Şahin.

“Tutukladıkları insanlar için cezaevi” diye yutkundü. “Aliboğazı’ndan şelaleye doğru giderken ceviz ağaçlarının olduğu bölümde bir ayı mağarası var, onun içi kazıldı. Meşe ağaçlarıyla ayrılan hücrelerde altı ya da yedi kişi vardı. İki hafta orada nöbet tuttum.”

Şaşkınlığını gizlemeyen “Bu kadarına da inanmak istemiyorum ya” diyerek yerinde duramayan Şahin’e müdahale etti Cemal.

“Burada tanık olduğun uygulamayı ve sistemi anlat. Ama çok kısa olsun” dedi.

“Burada tutuklanan ve bağlanan insanlar genelde uygulamalara karşı çıkan üniversite kökenlilerdi. Bir gün Karslı Doktor Serhat, sadece şunu söylediği için tutuklandı: ‘Buradaki insanlar bütün bulmazken yöneticiler neden Marlboro içiyor?’ Düşünün işte tutuklanan insanların durumunu. Tutuklanana ‘unsur’ diye hitap edilirse bu demektir ki ölümü hak etmiştir. Her türlü muameleye tabi tutulabilir. Kendi yarattıkları jargonlarla ölüme gönderecekleri insanları ‘Paris’e gönderdik’ ya da ‘taş altı oldu’ denilirdi. Eğer ‘öge’ denilirse, durumu daha net değil ve dikkatli davranılması gerekir anlamına gelir.”

Saatine baktı. Zaman ilerliyordu. Canı fena hâlde sıkıldı.

“Kısa kes. Uygulama yöntemlerini özetle!”

“Nasıl anlatayım?”

“Örnek vererek geçelim burayı!”

“Bir gün Kara Fatma adında Diyarbakırlı Zaza bir öğretmeni tutukladılar. O da yönetimi eleştirmiş. Zamanında Apo’ya da kafa tutmuş ama Apo’nun biraz tutuklu tuttuktan sonra rencide edip Dersim’e gönderdiği biriymiş. Cesur ve korkusuz bir ka-

dındı. Onu aldılar. Ona işkence yapan da Cizreli Rojin adındaki kadındı. Ona naylon damlattılar. Naylon top ediliyor çakmakla yakılıp vücuda damlatılıyordu. Onun acısını yaşayan kişinin bağırtısı yeri göğü inlettir. Onun acısı hiçbir şeye benzemez. Kara Fatma'nın göğüs uçlarına naylon damlattılar.”

Put gibi hareketsiz duran ve nefes almadan Çino'nun konuşmasını dinleyen dört kişinin içinden ayağa kalktı Şahin. Midesi delinmiş gibi elini karnına bastırdı.

“Yoldaş, rica ediyorum senden. Bu adamı daha fazla dinlemek istemiyorum. Lütfen!”

“Tamam” diyerek Şahin'in oturmasını istedi. Sonra Çino'ya döndü:

“Konuşmanı kısa kes, çok uzatıyorsun. Bunu bitirdikten sonra sorulmayan şeyleri anlatma!”

“Tamam.”

“Ne oldu Zaza kadına?”

“O kadının bağırtısıyla olay yerine gelen Yado adlı Burnaklı Ali Biter, kadını o hâlde görünce itiraz etti. ‘Bunu devlet yapmıyor bu nedir böyle arkadaşlar?’ diye tepki gösterdi. O kadın da kendisine naylon damlatanlara küfür ediyor, ‘beni kurşuna dizin!’ diye meydan okuyordu. Sonra Yado gidip Delil ve Doktor Baran’a söylemiş. Onlar da Yado'yu tehdit etmişler. Zaten ondan birkaç gün önce Diyarbakır Dicleli iki kardeş vardı. Biri kaçtığı için yakalanmıştı. Ardından çocuğun ölüm kararı çıktı. ‘İnfazı gönüllü kim yapacak?’ diye soruldu. En önce çocuğun kardeşi elini kaldırdı ve ayağa kalktı. ‘Ben gönüllüyüm’ dedi. Oradaki hava, şekillenme öyle işte. ‘Babanı öldür’ dense babasını da öldürür insanlar.”

“Kadına ne oldu?”

“Botan adındaki Eruhlu biri telle boğarak kadını öldürdü.”

Susan, yay gibi gerilen dinleyicilerin nefes alışverişlerini duyacak kadar sessizleştirdi ortam. Boğazlanıyormuş gibi eliyle boynunu yoklayan Şahin “Lanet olsun!” diye bağırdı.

“Kişisel sorumluluk aldığın başka katliamlar var mı?” diye konuyu değiştirdi Cemal.

“Çatışmalar var.”

“Burayı geç. Bunlar sende kalsın. Sivillere ve devrimcilere yaptığınız katliamlara katılıp katılmadığınızı sordum sana.”

“Hatırlamıyorum.”

“Senin dosyanda 66 ölümden, 99 da sivil öldürdüğünden bahsediliyor. Bunlar senin itirafların. Bunun dışında söylemediklerin var. Örneğin Doğan Katliamı’nda direkt sorumluluğun var. Hatta tetikçisin. Ailede sağ kalanlar ve aile çevresi devlete ifade vermedi. Bunun için devlet bilmiyor. Sen de söylememişsin. Şimdi bize Doğan Katliamı’yla ilgili bildiklerini anlat. Nasıl planlandı, kim yer aldı ve kim tetiği çekti?”

Nihayet sormak istediği soruyu sormuştu. Soru, kemikleşmiş bir töre gibi yıllarca genzinde asılı kalmıştı. Ne yutabilmiş ne tükürebilmişti. Yüzü alev gibi yanan adam “Ablam Zeynep’i, kardeşim Meral’i ve babamı nasıl katlettin?” demedi “Doğan Katliamı” dedi. Sadece kendi acısına sahip çıkma bencilliğine düşmedi. Çünkü o acı, onu bilen herkesin yani insanlığın ortak acısıydı ve Dersim’in ciğerlerinin tam ortasına hançer gibi saplanmıştı.

“Sorulan soruya cevap ver!” diyen Şahin’in otoriter sesi, karanlığı bir kılıç gibi yardı. Öfkeden kıpkırmızı kesilen yüzünde belirgin bir şekilde görülen üst dudaklarının titremesi hâlâ devam ediyordu.

Korkudan felç olmuş gibi duran Çino karanlığın içinde sağa sola sendeledi.

“Şey” dedi.

“Sen ellerinden kaçınca” diyerek, diliyle dudaklarını yaladı tekrar. Sorulan soruya cevap vereceği yerde, beklenmedik bir anda soruyu o sordu:

“Sahiden o kadar insan içinden nasıl kaçtın?”

“Burada soruları biz sorarız, sen de cevaplırsın. Senin soru sorma hakkın yoktur!”

“Tamam” diyerek özür diledi.

“Katliamı kim planladı?”

“Katliamın planlayıcısı, Doktor Baran, Ekrem ve Koçer’di. Ama en aktif tutumu alan Ekrem ve Koçer’di.”

“Köye kim ve nereden geldi?”

“Koçer alçağının grubu Kujıman’dan, diğer grup da Ağzovník’ten Konaklar’ın arabalarına el koyarak geldiler. Önce köy sarıldı. Amaçları seni almaktı. Köyün etrafında seni beklediler.”

“Beklediler” derken, sözünü kesti.

“Sen orada değil miydin?”

“Şey” diyerek tekrar dilini yaladı.

“Getirildim zorla.”

“O zaman ‘beklediler’ değil ‘bekledik’ demen gerekiyor!”

“Tamam.”

“Köyün etrafında kaç saat beklediniz.”

“Üç ya da dört saat.”

“Köyde kim size destek sundu? Köyde size bilgi veren ya da irtibat kurduğunuz kişiler kimdi?”

“Koçer alçağının topal babası ve akrabası Meko.”

“Sen bunları şahsen gördün mü?”

“Evet.”

“Rollerini anlat!”

“Meko, sizin evin içini dinlemek için gönderildi. Geri gelirken. ‘Alo Herbi’nin evinde oturuyor’ sözünü duydum. Sen olduğunu düşünmüştüm. Daha sonra öğrendim ki orada misafir olan babana, ‘Veli Ağa niye gidip yatmıyorsun?’ deyip kafasını kapı aralığından içeriye sokmuş. Tabii baban da dahil herkes bu durumu tuhaf bulmuş. Sonra baban huzursuzlanmış ve aradan fazla zaman geçmeden kalkmış. O zaman güzün yeni yayladan dönmüşlerdi. Baban çadırı sizin tarlanın sınırındaki kilise duvarının kenarında açmıştı. Peynir ve yağlarınız o çadırdıydı. Köpekler peynir ve yağ yemesin diye çadırda yatıyormuş. Veli Amca’yı çadırın içine serdiği yatağın içinden çıkardılar. Yatağından kaldırıldığında kızlarını sormuş. Onlar da kızlarının yanına götürmüşler. Evin kapısını açmayan kızlara hile yapılmış. ‘Aç kardeşin Murat’ı getirdik’ diye yalan söylemişler. Kızlar da inanmış ve kapıyı açmışlar.”

Miş’li geçmiş zaman kullanarak ilgisinin olmadığı bir masalı anlatır gibi konuşuyordu. Cemal konuşmasına müdahale etmedi. Belki de yorgun olduğu için o gücü kendinde bulamamıştı.

“Devam et!” diye emir verdi Şahin.

“İçeri girdiklerinde tüm beyaz eşyaları elektrik prizine takıyorlar. Senin nerede olduğunu soruyorlar. Yerini söylemezlerse evde canlı namına ne varsa öldüreceklerini söylüyorlar. Zeynep ve Meral söylenenlere itiraz ediyor. Direniyorlar. ‘Siz düşman mısınız yoksa devrimci misiniz?’ bağırırları olunca kızlar dövülüyor, elleri bağlanıyor. Kızlar çok hırpalanıyor içeride. Tam olarak ne yapıldığını bilmiyorum. ‘Savaş ganimeti’ olarak el konulan eşyalar ve elbiselerle birlikte dışarı çıkartılıyorlar.”

“Sonra ne oldu?” diye sordu Şahin. Titreyen dudağının etkisi sesinin tonunu değiştirmişti. Elindeki tabancanın kabzasıyla yüzünde biriken teri sildi.

“Önce üst katlara benzin dökülerek yakıldı. Sonra evin alt katındaki ahıra indiler. Önce samanlık bölümüne benzin döküldü. Sonra da ahır ve ahırın içindeki hayvanlara benzin dökülerek ateşe verildi. Elleri bağlı olan baba ve kızları dövüldü. Zeynep slogan attı. Çok çırpındılar ve direndiler. Evin yangını kendilerine izlettirildi. Veli Amca, ‘beni öldürün ama kızlarıma kıymayın’ diye yalvardı. Sonra da ‘kızlarıma dokunmayın loo Yezitoğlu yezitler’ diye feryat etti. Kızların önüne siper etti kendisini. Ahırdaki katırlar ve kümes hayvanları yanınca bağırdılar. O anda Koçer alçağı, ‘canlı kimse kalmasın!’ diye emir verdi. Hemen peşinden de ‘ateş!’ emri verince tarandılar. Veli Amca, sonradan öğrendiğine göre 24 kurşun yarası almış. Ama en son o düştü. Güçlü oluşu ve kızlarını koruma isteği daha sonra çok kişiyi etkiledi.”

Kulak zarlarını çınlatan korkunç bir sessizlik oldu. Nefes alışverişi de kesildi. Kimse kılmılda cesareti gösteremedi.

Nefesi kesilen Cemal’in peş peşe öksürmesiyle o korkunç sessizlik uçup gitti. Titreyen elleriyle yüzünde biriken teri silmeye çalıştı. Dişleri, bir mezar taşı gibi birbirine değiyordu. Titremesi artmaya başlamıştı.

Yüzü ısırğan otuna sürülmüş gibi yanıyordu. Yangın, saçlarının kökündeki bir sızıdan yol alıp şakaklarında tere dönüşüyordu. Sızı, ısırğan otu acısı gibi sahiciydi. Acıtmıyordu sadece; zemheri ayında aç kalmış dişi bir genç kurt gibi ısııyor, parçalıyor ve dağıtıyordu bedenini.

Akşamdan sönmüş çıra gibi duran ama gün ışığında yanan, yansa da ateşi görülmeyen beyaz bir gazlı bez gibi sessizliğe bürünmüştü. Her şey kendisine yabancıydı. Onları koruyamadığı için kendisinden tiksindi.

*“Ben öldüm, cesedimi bulun!”
havası içinde kaybolmuş gibiydi.*

“Sen onları taradın Çino, sen!” diye var gücüyle bağırdı. Sesi, dalga dalga gecenin içinde yankılandı.

“Neden yaptınız bu alçaklığı? Neden?”

“Zeynep, saatlerce yaralı kaldı ulan!” diyerek araya girdi Şahin: “Zeynep, ruhunu teslim edene kadar aldığı her nefeste senin taradığını söyledi alçak!”

“Bizimkilerin yanında çobanlık yaptın. Ekmeğini yedin. Neden Çino neden?” diye ciğerlerini yırtarcasına bağırdı Cemal.

Kafasını kaldırdı Çino. Başını ellerinin arasına alarak salladı.

“Koçer alçağı enseme silahı dayadı. ‘Âşık olduğun ve seni almayı reddeden Zeyno’yu vur ve intikamını al!’ dedi. Ben reddedince, beni ve ailemi öldüreceğini söyledi. Dipçikle kafama vurdu. Ben de taramak zorunda kaldım” diyebilirdi ancak.

Sinek uça duyulacak kadar derin bir sessizlik çöktü geceye. Acı, koca bir kaya gibi herkesin göğüs kafesi üstüne çökmüştü. Tercan dağları, sanki soluğunu tutmuş onları dinliyor gibi suskundu. Kimse nefes alamıyordu. Her şey kılık değiştirmişti. Kimse acının suratına kapıyı kapatma cesaretinde bulunamadı bile. Çırpınırcasına inleyen köylü Hasan’ın dua ve lanet sesleri karıştı geceye. Konuşmak için cesaretini toplamaya çalıştı ama beceremedi Cemal.

Elindeki silahı sıkarak toprağa vuran Şahin, boğuluyormuş gibi sesler çıkardı. “Kahretsiin!” diye heceli sözcükler çıktı ağzından. “İ” harfini dişleri arasında ezdi, ısırıldı ve sözcüğe ceza verircesine dişleri arasından çiğneyerek çıkardı. Silahın kabzasını taşa vurdu. Ayağa kalktı: “Bu topraklarda her şeyi ama her şeyi çürüttünüz. Ölüm de dahil her şeyi kirlettiniz. Gözyaşının duruluğunu, matem acısını, sevincin tadını, onurun yüceliğini, erdemin sınırlarını, savaşın soyluluğunu kirlettiniz!” Başını elleriyle koruyan Çino’nun üzerine yürüdü, elini kaldırdı.

Cemal’in sesi, çürümüş bir ağaç kovuğu gibi cansızdı. Boğazındaki düğümleri söke söke zar zor seslenebildi arkadaşına:

“Yapma Şahin! Teslim olana el kaldırma!”

Cinnet geçiren Şahin, çıldırmış gibiydi. Kendisini paralıyordu. Öfkeden vücudu, rüzgâra kapılan kurumuş bir kenger yaprağı gibi titriyordu. “İnsanlara acı vermenin sınıfsal bir karakteri vardır” diyen profesör lakaplı Deli Mırto’nun lafını hatırladı ansızın. Dengesiz, vahşi ve kontrolünü kaybetmiş bir sesle bağırdı:

“Bahtınıza düşmüşüm çocuklar, sadece beni öldürün!” diye yalvaran yaşlı bir babayı kurşuna dizdiniz. Kim ölümü için yalvarır insana ulan katil herif? Kim ulan zalim yaratık? Söyle bana! Zeynep’i hastaneye götürecek köylüleri bile tehdit ettiniz. Zeynep sabaha kadar can çekişe çekişe kan kaybından öldü.”

Cevap vermeyen Çino’nun başına dikildi tekrar. Elini kaldırdı.

Zar zor yutkundu. İçi fena yanıyordu. İçindeki közler, azgın bir nehre düşse bile sönmeyecek kadar kızgındı. Yutkunamıyordu, yutkunmak bile eziyet hâline gelmişti. Kısık ve sakın bir sesle arkadaşına tekrar ricada bulundu Cemal:

“Lütfen yerine otur yoldaş!”

Geri çekildi Şahin. Çino’yla birlikte kafasını önüne koyan iki köylünün üzerine eğildi.

“Devrimcilik adına mazluma yapılmış böylesine hain bir kötülük yeryüzünde duydunuz mu lan?”

Bekir ve Hasan ikisi aynı anda mırıldandılar.

“Vallahi billahi de duymadık kardeşim” dedi Hasan.

“Allah gidene rahmet, geri kalana da acı karşısında sabır versin. Ne diyeyim.”

Elini havaya kaldırdı. İki avucunu açtı:

“Allah’ım bu gece duyduklarımın kâbus olduğunu söyle bana! Bahtına düşmüşüm, ne olur!”

Hasan’ın ağlamaklı sesini bağırarak bastırdı Şahin:

“Bu kadar cinayetden sonra vicdan azabı çektin mi lan?”

“Bunu hiç düşünmedim” diye cevap verdi Çino.

“Onlarca masum canın hayatlarını ellerinden aldın. Onlarca sakat ve yaralı bıraktın. Geride kalan yakınlarını acıya boğdun. Bunları hiç düşünmedin mi?” diye sordu Şahin.

Çino’nun “Yok düşünmedim” diye cevap vermesi üzerine bir kez daha sarsıldı Şahin.

Duyanları kulaklarına kadar kızartacak vahşet dizisinin sahiplerinden olan adamın “yok düşünmedim” diye cevap vermesi Şahin’i çaresiz kıldı. Tiksinmesine neden olacak vahşete mazeret bulmaya çalıştı. “Ya bu ne diyor Allah aşkına?” dedi Hasan. Hasan’nın ağzından çıkan her ses, dua ve lanet sahiciydi. Konuşması ortamı daha da gerdi.

“Yahu arkadaşlar, bu hayvanlaştırılmış, insanlığıyla birlikte vicdanını da kaybetmiş. Bunun kafası yerinde değil. Bakın bunu sorgulamanıza yardımcı olduk. Sizden bir ricam var. Böyle serseri bir adamla daha fazla konuşmayın” diyerek kurnazca araya girdi Bekir.

Cemal, Bekir’in “Size yardımcı olduk” sözünü tekrarladi.

Sonra ayağa kalktı. Hasan'la Çino arasında havaya dikilen köse sakallı adamın önüne kadar yürüdü. Çenesinden tuttu. Yukarıya doğru kaldırdı. Gözlerine bakarak:

“Ne demek ‘biz yardımcı olduk?’ lan? Buraya senden lütuf ve ihsan dilenmeye mi geldik alçak?”

“Rica ederim.”

“Başlarım ricana!” diye tersledi. Öfkeden titreyen elleriyle çenesini bırakmadan konuştu:

“Gözlerimin içine iyi bak! Kemah'ta avcı kılığında devletin subaylarıyla ava çıkan ben miyim adi herif?”

Söylenen söz üzerine kolları yana düştü Bekir'in.

“Bu bir iftira” diye kekeledi.

“Senin istihbaratçı olduğunu biliyoruz. Git o masalları mezar-daki ölülere anlat!”

“Bu da iftira!”

“Bizim taraftarlar seni tanımışlar. Hatta Buğday Meydanı'na yakın yerde subaylarla kadeh kaldırdığın fotoğraflar bile bizim elimizde. Hangi cana kıydınız ki bu kadehi kaldırdınız?”

Şoke olmuştu. Yere çömeldi. Cemal'in sorguya katılmasını istemesinin sırrını şimdi çözmüştü.

Yere serili vaziyette oturan adamın önüne çömeldi Cemal:

“Şimdi sıra sana geldi. Çino'yla nasıl bir faaliyetin var?”

“Ya abiciğim bunların tümü iftira” diyerek kekeledi.

“Akşama doğru geldim evlere. Sizin geldiğinizi duyunca herkesi uyardım ve dedim ki ‘korkmayın onlar Partizancıysa, sebepsiz yere kimseye zarar vermezler.’ Herhangi bir kimsenin karakola gitmesine izin vermedim. Yoksa küçük bir ihbar olsaydı kuş bile uçamazdı.”

“İhbar etmedin çünkü evlerin içinde yaşanacak çatışmaları ya da ölümleri görmek istemedin” diyerek sözünü kesti Şahin.

“Ama sizi bıraktığımız an karakola haber vereceğini çok iyi biliyoruz” dedi Cemal.

“Senin gibi parayla ruhunu satanlar, mezardaki babasının dişlerini çıkararak pazarda tespih namına haraç mezat satarlar” dedi Şahin.

Akşamdan beri şok üzerine şok geçiren Hasan, şapkasını önce ensesinin ardındaki kazağın içine geçirdi. Sonra da çıkarıp yüzünü sildi. “Ben öldüm, cesedimi bulun!” havası içinde kaybolmuş gibiydi. Aniden göğsünü sıktı. Kel ve saçsız başı gecenin içinde parladı. Komşusuna dönerek mırıldandı:

“Ya kardeşim, senin kadeh madeh ayakların varsa, beni neden seçtin o kadar insan içinde?”

“Sen ne diyorsun Hasan ya?” diye itiraz etti Bekir.

Bahsi edilen restoranda subaylarla yemek yediğini kabul etti. Ama suçsuz olduğunu ileri sürdü. Yemek masasına gitmek zorunda kaldığını söyledi. Devrimcilere yardım ettiği için şikâyet edildiğini, bunun için subaylar tarafından yemek bahanesiyle sor-guya çekildiğini ileri sürdü.

Bekir’in konuşması bitince, sessiz kalan iki gencin önünde eğildi Hasan.

“Bahtınıza düşmüşüm. Bunun bir sürü de çocuğu var. Hem de yoksuldur” diyerek iki gencin ellerini öpmek istedi.

“Ölüm, öleni acıtmaz benim güzel kardeşlerim. Geride kalan yetimleri acıtır. Bahtınıza düşmüşüm. Bunlara zarar gelirse, size yardım yataklıktan içeri tıklarız.”

Saç köklerine kadar tiksintiyle dolmuştu. Öfke gırtlığına çökmüştü. Sonra korkudan çuval gibi taşın önünde büzülen Çino’ya seslendi:

“Son bir sorum olacak” diye sesine düzen vermeye çalıştı.

“Babam katledildikten sonra parmağındaki yüzüğü kim çaldı?”

Böğrünü yılan ısırması gibi irkildi dinleyiciler. Titreyerek, durmadan dudaklarını yalayan suçluya baktılar.

“Şerefim üzerine yemin ediyorum ki bilmiyorum. Bunu ben de çok merak ettim.”

“Şerefine tüküreyim. Şeref var mı ki yemin ediyorsun, onursuz katil!” diye mırıldandı Şahin.

Kafası kopartılmış güvercin gibi çırpındı Hasan. “Ya yüce Allah’ım!” diye mırıldandı. “Duyduklarımın tümünün kötü bir rüya olduğunu söyle bana. Ne olursun!”

Aniden önünde duran gencin eline sarıldı. Aç olduklarını, yemek için kendi evine davet etti.

“Kimsenin önünde eğilme!” dedi Şahin.

“Ayak öpmek, el öpmekle başlar. Kimsenin elini öpme!” diyerek elini geri çekti Cemal. Israr eden, yalvaran köylünün ricasını geri çevirdi.

“Bu gece hem ihbarcı komşunu hem de onun yanındaki bu iğrenç cesedi öldürmeyecek kadar güçlüyüm!” diye mırıldandı. Herkes susup söylenenden bir şeyler çıkarmaya çalıştı.

Delirmiş koyun gibi etrafında döndü bir iki kez. Ateşli sayıklamalara tutulan bir hasta gibi mırıldandı. Karşısında korkuluk gibi dikilen, sadece arada bir nefes alan iki kişiyi öldürmemek için acele etti. Bir an önce uzaklaşmaları için avazı çıktığı kadar bağırdı:

“Defolun ulan aşağılık herifler! Defooluuuuun!...”

Herkesin ölüm beklediği bir anda söylenen bu zamansız söze, Şahin de dahil hiç kimse inanmadı.

Evlerde ışıklar yandı. Belli belirsiz sesler geceye karıştı. Onu köpek havlamaları ve eşek anırmaları takip etti.

“Cenabıhak sizin ayaklarınızı taşa vurmasın” dedi Hasan ve kaçarak uzaklaşan diğer iki kişiye doğru yalpalayarak yürüdü. Kaçan ayak seslerine, kel köylünün dua ve temennileri eşlik ediyordu hâlâ.

Babası ve kardeşlerinin seslerini hatırlamaya çalıştı Cemal. Narin bir kirpik gibi çırpınan Meral’in sesini unutmuş muydu ne? Memedo Herbi’nin oğlu Yılmaz, üzerine vardığı an “Dayêee” diyerek annesine söylediği son sözü sarf etmeden önce ne kadar yaralı kalmıştı? O “dayê”nin içinde neler saklıydı? Hangi dilde anne öyle imdatla çağırılırdı? “Dayê” diyebilmek için ne kadar beklemişti? Neresi acıydı acaba? Zeynep’in yüreğinden damlayan son kan damlasının rengi nasıldı? Ölene kadar ismini mırıldanan ablasının dudakları nasıl morardı acaba?

“Axuçanı’ın topu sana değsin Çino. O bizi taradı. İyileştirin beni! Bunun intikamını alacağım!” diyen sesinin tonunu merak etti.

Başını koynuna koyup ensesinden öpen iri kıyım yaşlı babasını düşündü. “Bra” deyişini duyar gibi oldu. Parmağındaki yüzüğü kim çalmıştı acaba? Neden bu kişiyi bulamıyordu? Becerisi mi yoktu bir şeye yaramıyor muydu acaba?

Yiğidin mantar gibi çoğaldığı Dersim’de, kimsenin bileğini bükemediği cesur babasını kahpece kurşuna dizmişlerdi. Kızlarına siper olan yaşlı bir adama el kaldırılır mı? Kızlarının öldürülmemesi karşılığında kendi ölümü için yalvaran bir babaya namlu çevrilir mi hiç? Kahreden bu çaresizliğe yirmi dört tane hain kurşun sıkılır mı? Cani eller, hayatlarını ebediyyen ellerinden almıştı ve bir daha asla geri gelmeyeceklerdi...

Halk mahkemesinin kurulduğu yerde suçluların gitmesine

müsaade etmişti. Katil avcırken av olmuştu. Sorgucu ise avken, avcı olmuştu. Ve Cemal, avına yaşaması için kendi elleriyle yol vermişti.

Avcının sorulara saplantı derecesindeki cevap arama merakı son bulmuştu. Sanki üzerinden bir yük kalkmıştı. Fakat geçmişe dair anıların tümü yara almıştı. Derin bir yerde, ta uzaklarda kanayan bir kaynağı vardı yaraların... Vefanın, aşkın, arkadaşlığın, komşuluğun hakkı yara almıştı. En çok da ekmek ve tuz hakkı yara almıştı. İntikam da dahil hiçbir şeyin tadı kalmamıştı artık. Hayat, artık kendisi için hiçbir umut vaat etmiyordu; içi oyulmuş gibiydi.

“Sizi koruyamadığım için özür dilerim... Özür dilerim... Keşke ölseydim de siz yaşasaydınız!” diye inleyerek boşluğa konuştu. Mutlak, sıkışmış ve ağırlaşmış gece karanlığını dinledi. Lanetlenmiş, kirlenmiş ve çürümüştü karanlık. İdeallerin kokuşmuş bir yumurta kadar değeri kalmamıştı artık...

*Bizim kurşunların gözleri vardır.
Asla yanlış adrese gitmezler!*

O kadar karmaşa, sinir harbi, itirazlar, kabuller ve itirafların ardından belirgin bir sessizlik çöktü ikisinin arasına. Yazgıları mücadele içinde kesişen, aynı kılıcı taşıyan iki arkadaş, iki dost ve iki kardeşin arasına zamanlar ötesinden akan azgın bir nehir girmiş gibiydi.

Uzaklardı birbirlerine... Aralarına taşı da eskiten bir asır çökmüştü. Elleri geçirdikleri bir avın, bir avuç açımıyla uçan bir yarasa gibi gecenin içinde kaybolup gitmesini içine sindiremedi iri kıyım olanı. Şoke olmuştu. Avuç içleri bile terlemişti öfkeden. Ne arkadaşını suçlayabiliyor ne haklı bir gerekçe arıyordu. Her şey donmuş ve ertelenmiş bir mantığın ağırlığı altında eziliyordu. Tıpkı iyiliğin kötülüğün altında ezilmesi, nefessiz kalması ve boğulması gibi. Tuhaf bir zaman, tuhaf bir andı. Gerekçe, mazeret ve meşruiyetin sadece adı kalmıştı.

“İntikam alamadık. Sence bu adaletsizlik değil mi?”

Arkadaşının söylediklerine hemen cevap vermedi. Sırtı arkadaşına dönük şekilde:

“İntikam ve adalet, ateş ve buza benzer. Birinin olduğu yerde diğeri olmaz!”

“İkisini de almalıydık. Halkın olmadığı bir yerde cezalandırmalıydık. Zaten mahkemeyi kurduk. Her ikisi de suçunu itiraf etti.”

“Bize karşı gibi görünen insanların tümünü bu gece kazandık Şahin. İkisini de cezalandırdık aslında ama harekete geçmeyi er- teledik yalnızca. O yerin yedi kat dibine de girse bulacağız onu.”

“Söylediklerine de sana da güveniyorum ama...”

“Ama’sını da söyle Şahin. Birbirimizden gizlimiz saklımız ol- masın.”

“Bekir suçunu itiraf etti. Alıp tek konuşsaydık, daha fazla bilgi alacaktık. Diğerinin de hakkında ölüm kararı var. Neden uygu- lamadık?”

“Bekir’in çocukları var ve uyardık kendisini. Onu cezalandır- mak bize bir şey kazandırmaz. Mağduriyet ve düşmanlık doğu- rur. Bundan sonra yakınları onun yakasını bırakmaz. İkincisi onu cezalandırmaktan ziyade çalışma tarzlarını öğrenmeli ve onu ta- rafsızlaştırmalıyız.”

“Ya Çino?”

“Onunla ilgili mevzu şudur: O bir tetikçi. Katil olmasına rağ- men kurban. Ona emir verenler bile birer kurbandır. O gece bizi öldürdüler. Bu doğru. Hem de hepimizi. O gece onların amaçları da insanlıkları da öldü.”

“O zaman?”

İri kıyım arkadaşının suçlayıcı ses tonuna itiraz etmedi.

“Beni yıllardır esir alan ‘neden?’ sorusuna cevap aldım bu gece. Önceliğim buydu.”

“Yani amacına ulaştın mı?”

“Eğer Çino’nun ölümüyse, evet!”

“Nasıl?”

“Katliamın arkasındaki mantığı ve siyasi amacı öğrendik. O zaten yürüyen bir ceset.”

“Neden nefes alıyor o zaman?”

“Nefesini kesmeyi erteledik sadece.”

Kafasını kaşdı Şahin. “Erteledik” sözündeki çoğul eki tekrarlardı. Sürpriz üzerine sürpriz, şok üzerine şok yaşayan beyni uğulduyordu.

“Ne zaman gerçekleşecek?”

“Önceliğimiz olan başka şeyler var. Ama sana söz veriyorum. Altı üstü birkaç ay sonra nefes alamaz olacaktır.”

Verilen söz üzerine rahatlar gibi oldu.

“Sana işkence bile eden o alçağa karşı nasıl sakın kaldın yoldaş?”

“Biz düşmanımıza bile haksızlık yapmamalıyız. İşkence bir insanlık suçudur. Kendi onurumuzu korumak için de olsa işkence yapmamalıyız, eğer yapsaydık, onlara benzerdik. Onu öldüreceksek de onurlarını kırmadan ve aşağılamadan yapmalıyız. Öyle de yapacağız. Kullandığımız araçlar, amaçlarımızı kirletmemelidir. Öldürmek zorunda kalıyoruz o alçağı; çünkü başka bir şansımız yoktur.”

“Öncelik deyince?”

Evet, “öncelik” ifadesi, bir suç ortağı gibi olmuştu. Boğulan bir adam gibi öfkeden ayakları yerinde duramıyordu. Bir şey söyleyecekti vazgeçti Cemal. Sonra kendisini de ikna etmek istermiş gibi aniden: “Öncelik şudur” dedi, “önce icabına bakılacaklar vardır. Bunu en sona bırakacağız. Bu da benim koyduğum inisiyatifdir. Ayrıca, oradaki yaşlı insanlar, ‘bunun pis kanını bizim üstümüze sıçratmayın’ diye ricada bulundular. O insanların ricasını göz önünde bulundurmamız gerekiyordu.”

“Sivil ve savunmasız insanı katletmek alçaklıktır” diye konuyu

değiştirdi şahin. Arkadaşının söylediklerini anlamaya çalıştı. Sonra ayağa kalktı ve dün gece mahkeme kurdukları tarafa döndü:

“Bizi ihbar ettiler mi sence? Bekir’le o alçak neredeler şimdi acaba?”

“Kesin ihbar etmiştir o işbirlikçi. Erzincan’daki arkadaşlarımız delilleriyle onu ortaya çıkardılar.”

Bekir’in hesapsızca orada bulunmuş olmasına anlam veremedi. Terden ve tozdan keçeleşmiş saçını düzeltti eliyle. Derin bir iç çekti.

“Yine de o iki alçağın nefes alması, benim nefes almamı zorlaştırıyor.”

Elindeki taşı yere vurdu Cemal. Sinirlenerek kalktı.

“Yeter yoldaş!” diyerek sesini yükseltti.

“Onu bırakmak zorunda kaldığım için şu an kendimden nefret ediyorum. Aldığım her nefes beni zehirliyor. Anladın mı?”

İri kıyım adam yutkundu. Hatalı davrandığını anladı. Sesi, duruşu ve vücut hatları değışen arkadaşının çektiğı ama sakladığı acıyı daha iyi fark etti.

“Neden susuyorsun şahin? Yoksa acımaya mı başladın?”

“Rica ederim yoldaşım. Sadece kabalık yaptığımı fark ettim.”

“Bak şahin, bu parti içinde istediğim insanı seçme hakkım ve fırsatım vardı. Ama ben seni seçtim. Seni seçmemin nedenini de sormadın.”

“Bana güveniyorsun, tıpkı benim de sana güvendiğim gibi. Kendini bu uçurumdan at desen hiç düşünmeden atarım.”

“Sorun sadece güven değil şahin. Çok insan tanıdık ve çok şeye şahit olduk. Sorgu gecesinde duyduğun itiraflar, açıklama ve gerçekler insanı bir gecede yaşlandıracak cinsten.”

“Evet, halen kendime gelemedim. Su ierken bile boğazımdan geçmiyor.”

“ünkü suçun sahibi başkası, vicdanın sahibi ise biz olduk. Onun için bu kadar ağır bir yükün altına girdik” diyerek tekrar taşın üstüne oturdu.

“Parti de dahil devrimciler nasıl bu kadar suça sessiz kaldı?” diyen Şahin’in diğeri sözünü duyar gibi oldu tam olarak anlayamadı.

“Apocular söz konusu olunca, sol, stratejik bir suskunluk içine giriyor. Birlik soytarıları, siyaset havarileri, taktik duayenleri, ittifak ve strateji uzmanı dolmuş ortalık. Herkes Apoculardan korkuyor. Solda geçmişin anılarına sahip çıkma cesareti, gereğ-i dile getirme cüreti kalmadı. Çünkü Apocular kendilerinden olmayan herkesi aşağılıyor, itibarsızlaştırıyor ve susturuyorlar. Herkesi sindirdiler. Yalan ve manipölasyon ustası, iki dilli barış elçileri, kışkırtıcı provokatörleri ve insanı öperken ısırın binlerce dudakları vardır. Devrimcilerin neyi kaldı ki?”

Cemal’in konuşma biçimi, söylediğ-i sözler ve ses tonunu ölçmeye çalıştı. Bir şey söylemek istedi ama vazgeçti. İlk kez sözünü kesmekten utandı.

“Bizim kolumuz kanadımız kırılmış. Devletin bizimle uğraşmasına gerek yoktur bile. Her iki taraf da güçlenmemizi engellemek için önlem alıyor. Onlar bizi bizden daha çok önemsiyor. Biz ne yapıyoruz?”

Kendi sorduğ-u soruya yine kendisi cevap verdi:

“Tüm enerjiyi i sorunlara harcıyıp hareketi güçten düşürüyoruz.”

“O kadar şey var ki şu anda sıralayamıyorum. Beynim arı yuvası gibi uğulduyor” diyerek arkadaşının sözünü kesti Şahin.

Elinde tuttuğu çakıl taşlarını, küfür eder gibi karşısındaki düz taşa doğru fırlattı:

“Evet, ben her şeye tanıgım artık.”

“Sen sadece tanık değilsin Şahin. Benim gibi yaşadın artık.”

“Biz bu manevi dövülme izlerini kabul edip bir ömür boyu böyle yaşayamayız. Bu bizi hasta eder.”

“İnsanlar birer ürüne dönüştürüldü. Çino denen alçak, bu fabrikadan çıkan sıradan bir üründür. Bunu bir gün tarih yazacaktır. Belki biz görmeyiz. Ama bir gün bu toprakların gerçek sahipleri, korkularını diplomatik nezaketlerin arkasına saklamazlarsa eğer şöyle diyeceklerdir: Devletten sonra Kürtlerin özellikle de Der-simlilerin başına gelen en büyük felaket bu anlayıştır.”

“Eğer biz yaşamayı başarırırsak, biz yazarız.”

Şahin’in dediği “Yaşamak” sözcüğünü mırıldandı. Galiz bir küfür savurdu yaşam denen sözcüğe. Yaşamı cazip kılan ölüm korkusu değil miydi zaten? Ağzına dolan bıyıklarını çiğnedi. Dişlerinin arasında ezdiği bıyık kıllarını tükürür gibi dilinin ucuyla toprağa doğru savurdu.

“Ölmek için ölmemeliyiz” diyerek oturma pozisyonunu değiştirdi. Taşın üzerinde uyuşan sağ baldırını ovdu. Boğazına kaçan tozu temizlemek için peş peşe öksürdü:

“Dövüştük ve yenildik. Bunu kabul etmemiz lazım. Ama aynı zamanda ne zalime boyun eğdik ne de mazluma zalimlik yaptık. Bu bizim sokağımız. Bu sokakta zora boyun eğmek yasaktır.”

“Yani?”

“Yani devrimci intikam denen zor şeyden bahsediyoruz. Dikkat et, intikamdan değil, devrimci intikamdan bahsediyorum. Bu tahinle pekmeze benzer. Biri haklılıktır, diğeri ise gerekliliktir. Tadını güzelleştiren bu ikisinin iç içe geçmesidir.”

“Nasıl yani? Bu ifadeyi ilk kez duyuyorum.”

“Biz haklıyız. Ama haklı olurken, haksızlık yapma lüksümüz yoktur. Bana kızdığın nokta tam da budur. Seni anlıyorum. Kendi içimde kopan fırtınalara da hak veriyorum. Ama bizim bir sorumluluğumuz var. Bir anlayışı temsil ediyoruz. Burada olmayan yoldaşlarımızın ve devrimcilerin hakkını da korumalıyız. Onun için o adi katile işkence yapmamakla, onur kırıcı davranmamakla iyi yaptık. İnan ki bu bizi daha da güçlendirdi. Onu koruyan tüm yakınlarını da dün gecedan itibaren kazandık. Buna emin olabilirsin. Bekir denen ihbarcıyı bile caydırdık. Bunların etkisini zaman içinde göreceksin.”

“Yaşarsak tabii” diye gülümsedi Şahin.

“Kimse bunun garantisini veremez” diye cevap verdi. Kaldığı yerden devam etti:

“Erteleme isteği yaşlıların talebi ve ricasıydı. Bunu dikkate almak bize kazandırır. En önemlisi de biz alacağımızı aldık. Bundan önce başka halk düşmanları var. Önem sırasına göre gideceğiz. Çünkü gücümüz, gerçekliğimiz ve yaşam bize bunu emrediyor. Gereklik dediğin de budur. Bu bizi biz yapar. Korur. Ne devlete ne de şu anda karşı olduğumuz anlayışa benzetir. O zaman biz yaptığımız şeyden zevk alırız.”

“Ölüm ve zevk” diye kendi kendine mırıldandı. Hasta mıydı acaba? Zevk alacağı başka bir şey bırakılmamış mıydı kendisine?

“Japonya’nın Kore’yi işgali sırasında sistematik olarak kadın ve kızlara tecavüz edilir. Buna rağmen işgale karşı Koreli bağımsızlık direnişçilerinin bir sözü vardır: ‘Bizim kurşunların gözleri vardır. Asla yanlış adrese gitmezler!’ Pekmez ve tahin denen güzel lezzet karışımı olan devrimci intikamın özü budur işte. Yoksa bağımsızlık adına ev ve hayvan yakmak, kadın, çocuk ve sivil öldürmek değildir. Zorla kaçırmak, insanların alın terine el koymak

ve ‘savaş ganimeti’ olarak çapulculuk yapmak hiç değildir.”

Söylediklerine “Devrimciler ancak nişan aldıklarını vurmalarıdır” diye cevap veren Şahin’e hak verdi.

Arkadaşına karşı biraz önce sesini yükselttiği için mahcup oldu. Karanlığın içinde kıpırdamadan oturan iri kıyım sırdaşının omzuna dokunup özür diledi: “Kalk gidelim yoldaşım. Haksızlık yaparak haklı çıkacağımıza, umudumuzla birlikte haklı kalarak yanılalım!”

“Bilmiyorum” diyen Şahin yerinden kalkmadı. O dağı terk etmek içinden gelmiyordu. İleriye giden ayakları kendisini geriye çekiyordu. Bir gecede yaşlanmış bir savaş mağduru gibiydi. Yorgundu, ağlamaklıydı. Belli belirsiz dudakları titriyor ve lüzumsuz yere tükürüyordu. Tükürüğüne tekme atıp bazen Zazaca bazen de Kürtçe küfürler savuruyordu.

“Burada sırtımızdan atamayacağımız bir tanıklık vardır. Sen de dahil herkes ama herkes sırtını dönüp gitse bile ben gidemem. Bu ne cesarettir ne korku, ne de aptallık.”

Şahin, gerçeği ağırbaşlılıkla yutkunarak geçiştirmeyen insanların soyundan geliyordu. Gerçeğin etrafında dönüp mırın kırın etmeyecek yiğit bir ananın sütünü emmişti. Binin yanında birin acısını yüreğinin şah damarından hissedecek adaletli bir ailenin üyesiydi. Merhameti, tıpkı belleği gibi adil ve yiğit bir devrimciydi.

“İnan ki bunların tümünü senin sayende yaptık. Sen olmasaydın bugün burada olamazdık ve böyle bir konuşmayı asla yapamazdık” dedi Cemal.

Kolunu yerde oturan arkadaşının boynuna doladı.

Arkasında sıralanan dağlara baktı. Oraya gitmişlerdi ve oradan dönüp gelmişlerdi. Arka taraf, artık başka bir zaman diliminde kalmıştı. Orada kendisine ait hiçbir mazeret ve gerekçe yoktu artık...

İntikam ve adalet arasındaki savaşı şimdilik sağduyu kazanmıştı. Yarını kimse bilmiyordu. Yaptığı her şey belki de lüzumsuz bir cevaptı. Belki de hayat onu sorumluluk taşımakla ödüllendirmişti? Kim bilebilirdi ki?

Sasaniler tarafından yenilgiye uğratılan Partlar gibi arkalarına bakmadan yürüdüler. Biraz mahcup ama mağrurdular. Acılı ama coşkuluydular. Tedbirliyidiler ama korkmuyorlardı. Geri dönmek için bulundukları yeri terk etmeleri gerekiyordu. Erzincan topraklarından ayrıldıklarında vakit gece yarısını çoktan geçmişti bile.

Hayat iyice köpekleşti bra. Yiğitleri hayatlarından ısıtıyor.

Dağdaki sulara, kanadı kırık dağ güvercinin tüyleri düştü. Sert esen rüzgârların ağırlığını ölçtü uçurum başları. Bağır dağı eteklerindeki ormanlarda kurt ulumaları duyuldu. Ulumalar, her şeyi yutan anlamsız bir boşluğa dönüştü. Maksadını aşan kurt ulumaları, gecenin içinde uzanıp durdu. Geceye, uzaklardan arada bir sesi zar zor duyulan çoban köpeklerinin havlamaları karıştı. Çadırların kuzey tarafındaki kayalıklarda bir baykuşun ani, kesin ve tek seferlik ötüşü duyuldu.

Koyunların tuzlanması için yan yana duran düz sal taşlarının üzerinde epey oturdular. Taşların üstündeki yosunlar, koyunların tuzu yalamasıyla yok olmuştu. Taşlar cilalanmış gibi saydam duruyordu gecenin içinde.

Yassı taşların çevresinde, koyunların bastığı yerlerde çukur oluşturmuştu. Çukurların içi, koyun sidiği ve kurumuş dışkısı kokuyordu. Taşların kenarındaki sivri yerlere koyun yünleri asılı kalmıştı, rüzgâra göre yön değiştiriyorlardı.

Hayatla kurdukları bağın, taş takılı kalan yün gibi olduğunu düşündü Şahin. Yaşamak için hiçbir garantileri yoktu ama hayatta kalmak için birçok nedenleri vardı. Belki de bu nedenler sadece gerekçeleriydi; lanetlenmek yerine, kutsal kabul edilen gerekçeler...

Oba, Bağır dağının tam kalbinde yer alan vadi şeklindeki kü-

çok bir alana kurulmuştu. Her tarafa sessizlik çökmüştü. Veba zamanındaki şehir sessizliği gibi uyukluyordu çadırlar. Hayalet gibi gecenin içinde duran üç beyaz çadırın varlığı dışında bir hareket görünmüyordu. Sağdaki büyük çadırın yanan ateşi olmasa, insan yaşadığına dair bir tanıklık olmayacaktı. Arada bir kenardan gelip giden karartı dışında bir şey de yoktu. Ateşin vurduğu şalvarlı bir kadın, olduğundan daha şişman görünüyordu. Epey zaman çadırları, yanan ateşi ve üstündeki sütü karıştıran kadını izlediler. Hayat obada normal akışıındaydı.

Birbirlerinden yüzlerce metre mesafeye çadırlara doğru yürüdüler. Cemal önde yürüyor, arkadaşı da kendisini takip ediyordu.

Çadırın içinde yanan gaz lambası, beyaz çadırdaki lekeleri dışarıya siyah bir yama gibi yansıtıyordu. Lambanın gazı azalmıştı ve titrek alevler, beyaz çadıra sarımsı bir görünüm katmıştı.

Evin en büyük kızı, ateşin üzerine koyduğu iki kulplu sitilin içindeki sütün taşmasını engellemek için elindeki kepçeyle karıştırıyordu. Yüzü alevlere dönüktü, bir sevdada türküsü mırıldanıyordu. Yüzüne düşen saçlarını yana savurduğunda alevlin etkisiyle elleri daha da büyük göründü.

Çadırın ağzında titrek gaz lambası ışığında ekmek pişiren Anık, “Fecire eşekleri iyi bağladın mı kızım?” diye seslendi.

Süt karıştırma ve mırıldandığı türküsüne devam eden kızına, tekrar seslendi.

“Fecire, kızım?”

“Sana bağladım dedim ya anne.”

“Bu kıza her şeyi iki kez söylemek zorunda kalıyorum” diye mırıldandı. Dirseklerine kadar yukarı kaldırdığı kazağı bileklerine düşünce, diz kapağıyla yukarıya doğru kaldırdı. İçerde horlalarak uyuyan kocasına seslendi:

“Şu horlama için doktora git dedim gero (sağır)! Bari horlama şeklini değıştir.”

Karanlığın içinden gelen çıtırtı üzerine hamur yoğurmayı bıraktı. Karanlığı dinledi, mırıldanan kızının sesi dışındaki sesleri seçmeye çalıştı. Taşan süt külün üzerine değince çıkan kokuyu genzine çekti.

“Fecire?” diye seslendi. Kızı türküsünü yarıda kesti.

“Ne var anne?”

“Bir şey yok kızım.”

Kızı yeniden mırıldanınca, tekrar sesleri duydu. Hamur yoğurmaya ara verdi, sesler kesildi. Tekrar yoğurdu hamuru. Sitaldeki süt kaynayınca kızına yardımcı oldu. Süt dolu sitil ağır olduğu için ateşin üzerinden kaldıramadılar. Bunun yerine altında yanan odunları ve közü yana çektiler.

“Sütü iyi karıştırmamışsın kızım. Sitalin altı tutmuş. Sütün altı tutmasın ve taşmasın diye taş da koymamışsın içine.”

Ateşi çekmek için kullandığı ağacın ucu tutuşunca, toprağa vurarak söndürdü. Kızını yatmaya gönderdi. Hamuru yoğurdu tekrar.

Korkmaması için fısıldar gibi kendisine seslenen karartıya baktı. Hamur yoğuran ellerini plastik leğenden çıkarmadan gözlerini çadırın ağzına yakın yerde duran gence dikti. Kirpikleri titredi, dudağı seğırdi. Önüne serdiği bezi havaya atarak fırladı.

Bir düştten uyanır gibi salladı başını. “Cemal!” diye fısıldadı önce Ani. Kendisine gülümseyen gencin varlığından iyice emin olunca, “Cemal!” diye bağırdı. Gencin ismindeki “l” harfini uzatarak boynuna atıldı. Kollarının mengenesine aldı boynunu.

“Bu sen misin Cemal’im?” diyerek rastgele yüzünden öptü.

“Bu sen misin brayemın (kardeşim)?” dedi tekrar karıncalan-

miş bir sesle. Kollarını doladığı gencin boynunu sıktı. İç çekti. Sonrada bir türküyü mırıldanır gibi ıslak sesler çıkardı.

“Sen iyi misin? Nasıl geldin buralara?”

Cevap beklemeden, kendisine sarılan gence peş peşe sorular sordu.

“Neden içimize bu ateşi düşürdüler looo?” diye sesli ağlamaya başladı.

Boynunu bir kelepçe gibi sıktığı genci daha fazla kendine çekti. Gözyaşları gencin boynundan yakasına doğru akıyordu. Gencin bedeni ufalmıştı. Yüreğinde bir yanardağ fokurduyor gibiydi. Sesi renkten renge giren hıçkırıklarla besleniyordu. Gırtlak felci geçirmiş gibi sesler çıkarıyordu. Sarsıla sarsıla ağladı. Nefesi kesiliyordu. Acı sanki yüzüne yapışmıştı. Gözyaşlarını bir bıçak gibi kullanarak yüzüne kazımak istiyordu o acıyı; bir ustura gibi, kazan içinde kurumuş hamur gibi kazımak istiyordu.

“Oyyy ölürüm bastığın topraklara looo, ölürüm!”

İbadet yapar gibi kendisiyle birlikte genci de sağa solla salladı.

Ağlamaması için kadını sakinleştirmeye çalıştı Cemal. Boynunu kelepçe gibi sıkarak güçlü kollardan kurtulmaya çalıştı. Kolları boynundan sökemedince, tutamadı kendisini. Kadına eşlik etti. Ve ağlamamak için ettiği yemini bozdu o gece...

Kimsenin göremeyeceği, duyamayacağı şekilde yüzünü kadının saçlarının içine gömdü. Kadının hamur, yanmış süt ve dağ ayazı kokan saçlarını ıslattı gözyaşlarıyla. O saçları örtü yaptı kendisine, gizlendi altında, bir şeylerden kaçır gibi saçların içine saklanmak istedi. Uzun bir süre sarılı kaldılar. Körük gibi inip kalkan göğüs kafesleri birbirine değip durdu.

Büyük kızı bir elini annesinin beline, bir elini de misafirin omzuna koydu. Başını ikisinin arasına yasladı.

“Anne lütfen” dedi titrek sesle.

“Lütfen Anı, lütfeen!” dedi. “Lütfen”deki “e” harfini epey uzattı. Bu sesindeki karıncalanmayı gizlemek içindi. Ağlayan kadın ve kızı dışında kimse ağlamasını farketmedi.

Gencin konuşmasından cesaret alan kocası, “Kız deli, misafirimi boğdun, hele bırak. Adam yorgun” dedi. Konuşan, kadının eşi Garo’ydu.

Koltuk altları yırtık ceketinin ucuyla yüzündeki gözyaşlarını sildi.

“Anne sen misafirlerini böyle mi ağırlıyorsun” diyen ortanca kızı Rojin araya girdi. Burnunu çekerek, gözyaşlarını elinin tersiyle sildi.

Boşluğa durmadan konuşan, lanet okuyan ve beddua eden kadın, fırtınaya tutulan bir ağaç gibi sarstı herkesi.

Şahin, tanımadığı insanların duygu fırtınası içinde ellerini nereye koyacağını, ne yapacağını ve teselli edici hangi sözcüğü kullanacağını bilemedi.

“O Çino köpeği Erzincan’da Özel Timlerle görülmüş. Özel Timlerle dolaşıyormuş. Onu bana bulun lo! Onu bir ağaca bağlayıp dişlerimle parçalamak istiyorum.”

Kadının gözyaşları bildiri gibiydi. Dolaylı konuşmanın anlamı kaçmıştı. İçindeki ateş ve yıllarca mayalanan bir şarap gibi fişkıran öfkesi yalın ve korkudan uzaktı. Kötülükle hesaplaşmada bir başkasını ileri sürmüyor, kendisini öne sürüyordu. Vicdan yumağıyla birlikte öfke yumağını da çözmüştü. İntikam duygusunu, “Alın ben buradayım” dercesine, iki gencin önüne atmıştı.

Kadının eşi, küt elleriyle eşinin gencin boynuna dolanan kollarını açmak istedi. Sakinleştirici birkaç sözcük söyledi. Kendisini dinlemeyen eşinin ağlamasına burnunu çekerek eşlik etti.

“Keçe Ano, dinê, bese (Kız Anı, deli, yeter)!”

Gencin gözyaşlarıyla ıslattığı yazmasını boynundan çıkardı. Yüzünü ve ağlamayla birlikte burnundan akan sıvıyı sildi.

“Yastayım loo... Ağır bir yastayım.”

Göğüs kafesi bir körük gibi inip kalktı. Yüzünden aşağıya inen gözyaşlarını içine akıtmaya başlamıştı. Sesine düzen vermek istiyor ama beceremiyordu. Ağlamasını kesince, hıçkırığa tutulup peş peşe öksürdü. Sonra aniden Şahin’e döndü. Onu ihmal ettiği için mi bilinmez, birdenbire iri kıyım gence yaklaştı, onu da bağrına bastı.

“Sen de hoş geldin bıra (kardeş)” dedi. Nezaket ayarı yapar gibi yüzüne baktı dikkatli bir şekilde.

“Hoş bulduk ana” diye cevap verdi. Hâl hatır soran ev halkıyla tek tek selamlaştı. Misafirlerini en son karşılayan evin büyük oğlu Zülfikâr oldu. Bir dönem faaliyet yürüten, dağa çıkan ve sonra sağlık nedenleriyle evine dönen ama deşifre olmayan genç, Cemal’i görünce, “Vay lemin bu ne sürpriz?” diyerek kollarını açtı. Kavuşana kadar kollarını kapatmadan yürüdü ve üstüne atlar gibi sarıldı, “Canım yoldaşım benim” dedi. Boynundan, saçlarından ve yüzünden öptü. Aynı karşılığı misafiri de verdi. Epey bir zaman birbirlerine sarıldılar. Mırıldanarak bir şeyler söylediler birbirlerine. Evin en küçük kızı, seslerle uyanıp ağlayınca, çadırın içine girdiler.

Çadırın içi, ekşimiş peynir ve peynir suyu kokusunun egemenliğine teslim olmuştu. Küçük çocukların kokusuna benzeyen başka güzel bir koku daha vardı. Ağlayan küçük kız, annesini istedi. Desenli kalın keçeler üzerine serili olan yorganın üzerindeki işlemeli yün yorganın altından doğrulan küçük kız, yanına oturan annesinin göğsüne koydu başını. Göğsü körük gibi inip kalkan ve ağlamaktan sakinleşmeyen annesini seyretti. Başını yukarı kaldırarak annesinin yüzünü yokladıktan sonra, davetsiz iki misafire baktı. Kendisine gülümseyen misafirlerin bakışları altın-

da yüzünü, annesinin iki memesi arasına koyarak gizledi tekrar. Yüzü annesininki gibi yassı ve yuvarlaktı. Gözleri açık kestane rengindeydi. Boynu annesininki gibi ince ve uzundu. Saçları da annesininki gibi gür, düz, parlak ve siyahtı.

Tek direkli çadırın orta yerine gazla yanan üstü kapalı, yanları camlı ve alt tarafından gazla dolan lamba asılıydı. Demirden halkasıyla direğine çakılan çiviye asılmıştı. Evin büyük kızı, lambanın fitilini yükseltmek için fenerdeki fitil ayarını yapan yuvarlak halkayı sağa doğru bükte. Çadırın içi aydınlandı. Yüzler daha net göründü.

“Uyu dayêmin (anneciğim)” dedi Ani. “Bunlar benim kardeşlerim, senin de dayıların. Hastasın. Uyu ki iyileşesin. Yarın onlarla tanışırsın benim güzel kızım.”

Dizlerinin üzerine oturttuğu kızını beşik, salları gibi sağa sola salladı. Yüzünün tümü annesinin iri göğüsleri arasında kaybolmuştu. Göğüslerini kaplayan gömleğin son iki düğmesi açıktı ama orayı da başına bağladığı beyaz yazması kapatmıştı. Yüzünün geri kalan kısmı siyah saçlarıyla örtülmüştü. Sadece kulağı görünüyordu. Gözlerini birkaç kez açtı küçük kız. Sonra annesinin söylediği ninniyle gözlerini yumdu.

Çiya bilinde dayê
Çiya mala gulîk û sosinaye dayê.
Melaike xew hesdikin dayê.
Tu bayê dilê minî dayê.
Tu şanîke li ser dilamîni dayê.
Tu mehvane ezîzî bra.¹

1 Dağlar yüksektir annem
Dağlar gül ve sümbüllerin evidir annem.
Melekler uykuyu sever annem.
Sen benim sevgimin rüzgârısın annem.
Sen yüreğimin üzerindeki bensin annem.
Sen benim aziz misafirimsin kardeşim.

Ninniyle birlikte gözyaşları tekrar süzöldü kadının. Göğüs kafesinin inip kalkmasını gizlemek için tekrar sallanıp durdu.

“Keçe dînê, bese (Kız deli, yeter)!” dedi kocası, “Misafirlerimiz aç.”

Ağlayan kadının en zayıf noktasına değmişti. Söylenen söz hemen etkisini gösterdi. Kucağında uyuyan kızının dağılmış saçlarından öptü. Sakinleştirici sözler söyleyerek yatağına koydu, üstünü yorganla kapatıp ayağı kalktı.

“Çay suyu koy Feciremın” dedi.

Söylediğı ninninin son satırında, davetsiz misafirinin önünde durdu. Uzun uzun yüzüne baktı. Sanki kaybettiğı ve bulmak isteğı bir şeyleri arar gibi bir havası vardı. Yatağın üstünde serili duran cacımı, elbise dolu heybelerin üzerinden çekti. Kök boyalarıyla kendi yaptığı tavus kuşu desenli cacımı özenle katlayarak davetsiz misafirine uzattı.

“O çantanı çıkar ve bunun üzerinde otur” dedi.

Annesini ve kardeşlerini tek tek sordu. Ellerini tarak gibi oturan gencin saçlarının içine daldırdı ve okşar gibi taradı. Terden ve tozdan yapış yapış olan saçlarını düzelitti. Kirlendiklerini ve günlerdir banyo yapmadıklarını anladı.

“Bir su koyayım, banyo yapın. İyi bir keselemem lazım seni” dedi.

Buruşturup şalvarının cebine koyduğı bez mendille, önce gözlerini, sonra yanaklarını ve ağzının kenarını sildi. Mendili dü-rüp şalvarının cebine koydu.

“Banyoyu başka bir zaman yaparız” diyerek teklifi reddetti Cemal. İlgi, şefkat ve dostluğun verdiği güvenle gevşedi.

Sesler, ilgiler, bakışlar, yüz hatlarındaki memnuniyet, özlem, kavuşma sevinci ve coşkulu ağlamaların tümü birbirine karış-

mıştı. Tüm duygular aynı anda yaşanmıştı. Ev halkının acelesi varmış gibi herkes bir şeyler soruyordu. Misafirlerini memnun etmek istemenin yoğun çabası içine girdiler sonra.

Kadının ağlaması bitmişti. Yerini coşku ve özlem almıştı.

Kocası merakını mütevekkil bir havayla gizliyordu. Evin bekâr oğlu Zülfikâr, üstü közlenen tutkusunun kapısını, esen yele açmıştı.

Büyük kızın tekdüze yaşamı, ansızın gelen konuklarla şenlenmişti. Hazırlıksız yakalanmış gibi durmadan saçlarını ve üstündeki şalvarı düzeltmeye çalışıyordu.

Evin sahibi, iki çadırın arasında boynunda kazığa bağlı olan ayağı kırık erkek kuzuya yöneldi. Kuzunun, iki gün önce yuvarlanan taşla arka sağ bacağı kırılmıştı. Kırılan ayak tahtalarla desteklenecek şekilde bağlanmıştı. Tahtaların altındaki bezler tuzlu suya batırılmıştı. Üstü düzgün kesilmiş tahtalar konulmuştu. Tahtaları da keçi kılından yapılmış iplerle sıkı sıkıya bağlanmıştı. Böylelikle kemiklerin oynaması engelleniyor, kırık yerler erken kaynıyordu.

Kazığa bağlı olan kuzuyu çözdü. Lambanın aydınlattığı çadırın ağzına bakan bölgeye kadar sürükledi. Sağlam arka ve ön ayağından tutarak kuzuyu havaya kaldırdı. İncitmeden yere yatırdı. Oğlu Zülfikâr'dan bıçak istedi.

Cemal, bıçağı kuzunun boğazına götüren ev sahibini kolundan tuttu. Yerde çırpınan kuzuyu ayağa kaldırdı. Kuzuyu kesmesi için kesin, net ve kararlı bir sesle karşı çıktı. Aralarındaki karşılıklı inat, Şahin'in de dahil olmasıyla Cemal'in lehine bozuldu.

“Sahipsiz bir köpek gibi zayıflamışsın. Beslenmeniz lazım bira” dedi evin kadını.

Yeni yoğurduğu hamurdan gözleme yapmaya hazırlandı. Oğ-

luna, kızına ve eşine emirler yağdırdı. Yuvarlak ve altı üçgen şekildeki ayaklarla desteklenen tahta sofraya, ateşin yanına konuldu.

Bakır tasın içinde iyi istiflenmiş kaymak, tereyağı, yoğurt ve yufka ekme konuldu.

“Hamurum zaten hazır. Birazdan gözleme de yersiniz.”

Bileklerine yapışan hamuru işaret parmağıyla sildi. Açtığı hamurun içine soğan ve dereotuyla karıştırılmış tulum peynirini koydu.

“Fecirem, biraz da pul biber getir” dedi.

Hamurun içine yaydığı peynirin üstüne kırmızı pul biber serpti. Oğlu Zülfikâr'ın getirdiği sacı ateşin üzerine koydu. Seri ve hamarat ellerin yoğurduğu ilk gözleme, sacın üzerine konuldu. İkinci gözleme hamuru tam kapanmadığı için akan tulum peyniri ateşe düştü. Nefis bir koku gecenin serinliğine yayıldı.

Bidondaki suyla ellerini ve yüzlerini yıkayan iki konuk, genç kızın verdiği temiz havluyla yüzlerini kuruladılar. Tereyağının yaydığı kokuyla yutkundular. Kurt gibi acıkmışlardı, iki gündür kursaklarından bir şey geçmemişti. Sorgu sonrası iç muhasebeyle iştahları kapanmış, epey bir zaman konuşmadan yürümüşlerdi. Sofranın etrafında dizili taşların üzerine oturdular.

Önce açlığa karşı zayıf olan Cemal oturdu. Uzun bir zamandır yemediği ve tadını nerdeyse unuttuğu kaymağın içine daldırarak ekmeği.

“Oğlum misafirlere kürsü versene!” diye çıktı kadın.

Ağaçtan yapılan kürsüleri yan çadırdan getirdi Zülfikâr. Üçünden ikisini misafirlere, diğerini de babasına verdi. Demlenen çayları bardağa dolduran Fecire, ayağı takılınca düşme tehlikesi yaşadı.

“Kızım, dikkat et! Sıcak çaydanlığı misafirlerin üstüne dökceksin” dedi babası.

“Biz doldururuz çayımızı ablacığım” diyerek azarlanan kıza destek oldu Cemal. “Gel sen de otur.”

“Biz yedik. Siz yiyin” dedi evin reisi.

“Siz de bize eşlik edin” diyen Cemal’in dolu ağzındaki ekmek kırıntıları, közün üzerine düştü.

“Bize de bardak getir kızım.”

Söylenenleri koşarak yapan evin genç kızı, heyecandan bardakları alırken çadırın içinde taşların üzerine dizili tabaklara çarptı. Kırılan tabakların sesine genç kızın mırıltısı karıştı. Kimse bir şey söylemedi.

“Çocuğu uyandıracak bu sakar kız” diye söylendi annesi.

Yaptığı gözlemeye tereyağı süren Ani, buharı kalkan iki gözlemeyi daha tahta sofranın ortasına indirdi.

“Bol tereyağı sürdüm bra. Gözleriniz çukura kaçmış. Yiyin, biraz fer gelsin gözlerinize.”

Yemek yemeyi seven Şahin, buharı kalkan gözlemenin birini ağzına daldırdı. Yarıdan fazlasını kopardı.

“Ana eline sağlık. İlk kez böylesi bir kloru (gözlemeyi) yiyorum.”

Zar sor yutkundu.

“Ana kurban olsun. Ana sütün gibi helal olsun bra.”

Doldurulan çaydan bir yudum aldı. Gözlemelerin içini dolduran en büyük kıza döndü:

“Fecirem, bak kavurmayı neredeyse unutacaktım. Tereyağının yanındaki bezin altında. Onu da getir kızım!”

Uçar gibi çadıra daldı Fecire. Küçük bir sitile benzeyen alüminyum broşun içindeki kavurmayı annesine verdi. Annesi kavurmayı tabaklara doldurup kızgın sacın üzerine koydu. Yağ erimeye başlayınca sofraya sundu.

Ateşin aydınlattığı ocak kenarında sesler kesildi. Tabaklara değen ve bardak karıştıran kaşık sesleri, yutkunmalar, ağız şapırtıları ve geçirmeler birbirine karıştı.

“Bu genç bir oğlağın kavurması. Keçi kavurması bir başka olur. Mübarek hayvanlar koyunlar gibi değiller. Keçiler çiçek yer ve otların başını koparır. Ot yemekte seçicidirler. Ama koyunlar seçici değil. Önüne gelen otu kökünden koparıp yerler” dedi Ani.

Kavurmanın altında biriken yağı kaşıklayan Cemal “Doğru söylüyorsun ana” diyerek başını salladı. Minnet duygusuyla dolup taşı. Gönüllü, severek ve isteyerek verilen her şeyin iki kat daha lezzetli olduğunu ileri süren Herdifli yarı deli Musa’nın sözünü hatırladı. Diliyle dudaklarını yaladı. Unuttuğu ve tekrar hatırladığı ama başka bir yerde bulamayacağı bir lezzeti tatmıştı yeniden. Cezaevindeki açlık grevi ve ölüm orucunda sadece hayal ettiği bir şeyi yapıyordu şimdi. Kavurma, tereyağı, tulum peyniri, kaymak ve yoğurt. Bir Dersim yaylasında saç ekmeği, odun çayı ve ateşin önünde. Üstelik elini toprağa değdirse ona dahi tat veren bir ananın elinden...

“Dersim’deki yoğurdun ve etin tadının neden farklı olduğunu bir türlü anlayamadım.”

Yediği lokmayı yutarken gözleri yaşaran Şahin’in sorduğu soru üzerine “Niye sen nerelisin bra?” dedi evin reisi.

“Nereli olduğunu sorma kero (sağır).”

Eşinin ikazı üzerine, “Sadece sordum” diyerek mahcup bir sesle kendini savundu.

Karınlar doyunca yutkunmalar da azaldı. Tahta sofranın üzerindeki tabakların tümü boşaldı. Onu arada bir içilen çayların bardaktan çekilirken çıkardığı sesler izledi.

“Bavemin (babacığım), ben sana kurban olayım. Nasıl geldin? Nasıl kurtuldun ve nasıl yaşıyorsun?”

Kadın, acelesi varmış gibi soruyordu.

“Anne, geceyi başımıza dar etme lütfen” diye araya girdi Zülfikâr. “O nasıl soru, nasıl yaşadın? Zaten ağlamanla dünyaya geldiğimize pişman ettin.”

“Sen Cemal’le aramıza girme gonco (kütük).”

Kadının oğluna taktığı lakaba güldüler.

“Zararı yoktur Zülfikâr” dedi Cemal. “Yolumuz buraya düştü ve sizi de görmeye geldik. Sevinmedin mi?”

Ellerini göğsünün üstünde birleştirdi. “Oy, o nasıl söz Cemo? Kurban olurum size. Hiç gitmeyin hep kalın. Gönlümü size sığınak yaparım. Ömür boyu saklarım sizi.”

Eşine takıldı Garo:

“Beni de sığınağına koy Anık!”

“Baba” diyerek güldü Fecire.

“Annem seni zaten önceden yüreğindeki sığınağına koymuş.”

Saçları arkadan bağlı, esmer, yassı yüzlü, ela gözlü güzel kızın söylediklerini herkes destekledi.

Kendisini naza çekti kadın:

“Ben saklamadım. O işgal etti kızım. Bir gece misafirliğe geldi, ertesi gün ev sahibi oldu.”

“Yaşa baba” dedi Zülfikâr.

“Türklerin Yunanlara yaptığını yapmışsın. Türkleri yardıma çağırmışlar. Türkler, yardımdan sonra asırlar boyunca yardım isteyenlerin ülkesini işgal ettiler.”

“Aşk işgalle karıştırıyorsun” diyerek gevrek gevrek güldü Şahin.

“Aşk doğası gereği işgalcidir yoldaşım” diye cevap verdi Zülfikâr.

Annesine doğru eğildi:

“Öyle değil mi güzel kadın? Şu inceliği bana da anlat, belki bir gün işime yarar” diye güldü. Annesinin boynuna sarıldı. Yanından öptü.

“Babam utanıyor anlatmıyor. Bari sen inceliği anlat bana. Nasıl bir gecelik misafirlik ki ömür boyu bir ev sahipliğine dönüşüyor? Kerametini anlat bize!”

“Keramet annende değil yavrum. Keramet bende” dedi Garo.

Söylediği söze itiraz eden eşine bakarak göğsüne vurdu. Çayından büyük bir fırt çekti. Duyulacak şekilde yutkundu. Övgüler ve iltifatlar arasında bir hoş oldu. Hindi gibi kabardı. Gülümse-di gevrek gevrek. Rakı kadehini bitirmiş gibi bardağını masanın üzerine hızlıca vurup çay doldurması için kızına seslendi. Boşalan çaydanlığı eline alan kızı, babasına yeni çay demleyeceğini söyleyerek, çadırın eşiğindeki beyaz su bidonuna doğru yöneldi.

Çaydanlığı ateşin üzerine koyan kızın nefes alışverişi, yanarak ölen dalların çıtırtısına karıştı. İri, ıslak kütüğü ateşin içine soktu Garo. Islak odun kokusu yayıldı gecenin içine.

“Doydunuz mu? Başka bir şey ister misin bra?” diyen kadının sorduğu soruyla uyanır gibi kendisine geldi Şahin. Karnı doyunca, ateşin verdiği sıcaklığın da etkisiyle göz kapakları ağırlaştı. Gözlerini kırıştırarak:

“Yok, ana işkembeyi o kadar doldurdu ki bir hafta yeter bize. Eline sağlık. Bu lezzeti ömür boyu unutmayacağım” diyerek gülümsedi.

“Helalühoş olsun bra” dedi Ani.

Sofranın üzerindeki boş tabakları kızına verdi. Sofranın üstünde yiyecek namına kalan ekmek kırıntısını eline aldı. Adını bildiği tüm ziyaretlerin ismini okudu. Yüzünü, devrilmiş bir heykel gibi geceye yaslanan Qıslê (Nazımiye) dağlarına doğru döndü.

“Ya ziyaretlerin piri Düzgün Bawa, sana sığındım. Kefenini boynuna saran gençleri kanatların altına al, ne olursun!”

Elindeki ekmek kırıntısını kutsamış bir şaraplı ekmek gibi ağzına attı. Ağır ve kararsız bir çiğnemenin ardından yutkunarak kursağına indirdi.

Kadının duaları da kendisi gibi zengindi. Kaybolmuş bir medeniyetin kodlarını taşıyor gibi eski zamanlara uzanıyordu. Yağmalanmış bir kültür, ataları yenilmiş ve mağlup olmuş bir medeniyetten geliyordu. Hafızası çölde bulunan kum gibi rüzgâra maruz kalmıştı. Yine de zihninin bir yerinde taşınabilir şeyler saklı kalmıştı ama kaybolduğu sanılan hafıza bir şekliyle yaşıyordu hâlâ.

Kökleri annesi ve babasından öteye gitmiyordu. Anne ve babasının akrabalarını tanımıyordu. Yaşıyor olsalar da onlardan haberleri yoktu. Üç kız kardeşin tek kocası olan Memo ismindeki kişinin soyundan geliyordu.

Ermeni Memo, ta Adıyaman’dan kaçıp Çemişgezek’in en kimliksiz olan Doğkan köyüne yerleşmişti. Dersim’de bulunan köylerin içinde hiçbir özelliği olmayan Doğkan denen köye neden yerleşmişti? Onu oraya ne çekmişti? Büyük dedesi Meme Ağa’yla neydi bağları? Neden o kadar insan yanına sığınmıştı? Neden Zelxe Aske’ye kilisenin kenarındaki tarlaya ev yaptırmıştı? Nereden gelmişti o uzun boylu, güzel ve cesaret küpü alımlı kadın? Küçük bir çocuk olmasına rağmen Harput’un Künk köyünden yaralı kaçan Haco, nasıl Cemê Bexçê’ye kadar gelmişti?

Nenesi Qerkanlı Hemed’in kızı olan Elê (Elif) tarafından bulunan Haco’nun nasıl iyileştirildiğini merak etti. Başındaki kılıç yarası kurtlanan küçük çocuk Haco’nun kurtlanan başına önce çakmak taşı koymuş. Çakmak taşından zehirlenince yoğurt sitiline koyarak zehirlenmeden kurtarmış. Haco’yu kurtaran Elê, o tıbbi bilgiyi nereden almıştı?

Kimdi bu insanlar? Koca geçmişleri nereye kaybolmuştu? Soru işaretleriyle dolu fakat asla tınak işareti kullanılmayacak bir hikâyenin ta kendisiydi hepsi. Ama gecenin bu saatinde bunları sormanın sırası mıydı? Hem de sual hakkı ve hevesi ev halkına aitken.

“Kurban olurum Cemal’im benim merakımı gider ne olursun! Bu kadar acı ve ölüme sebep olanlar ortalıkta dolaşıyor. Neden bana bir cevap vermiyorsun?”

Zülfikâr annesinin dua eden, meydan okuyan, merak eden ve hesap soran tarzını eleştirdi. Misafirlerin yorgun olduğunu ileri sürerek, hepsini yarına ertelemesini istedi.

“Ulan gonco!” dedi.

Taş arar gibi elini yere indirdi. Oğlunu tehdit edermiş gibi yaptı. Taş bulmayınca, ateşin kenarındaki bir dal odunu eline aldı. Sonra ateşin içine attı.

“Sen altı ay dağda kaldın. Kılına bir zarar gelmediyse, benim her gece yaptığım o mübarek dualar sonucu oldu.”

“Abartma anne!”

“Abartmıyorum. O beni duyuyor.”

“O kim anne?” diyerek gülen çocuklarına kızdı.

Eşi, kızı ve oğlu arasındaki tartışma arasında, “Kızımı hele biraz da karanfil getir şu çaya atalım” dedi Garo.

“Karanfil de tadını bir başka yapıyor.”

Birlikte yedikleri yemeğin ardından, odun közündeki demlenen karanfilli çay içtiler; düzensiz, rastgele, birbiriyle alakasız sorular eşliğinde kısa, kesik ve kaçamak sohbetlere daldılar. Ev halkının gelmek istediği sohbetin konusu; 10 Ekim 1993 tarihinde yaşanan Doğan Köyü katliamı, katliama sebep olanlar, sonrasında yaşananlar ve en önemlisi de bölgede dolaştığı iddia edilen Çino’nun üzerineydi.

Cemal, Zülfikâr'la beş dakika konuşmak için anne ve babasından izin aldı.

Bardağa doldurdukları çaylarını aldılar. Çadırların yan taraftaki tümseğin üzerinde oturdular. Her şey çok kısa sürdü; kısa bir hâl hatır sorma ve durum değerlendirilmesi yapıldı. Fazla zamanları yoktu. Zülfikâr çayını içtikten sonra sürüyü güdecekti. Oradan Qırdım'a, Qırdım'dan da Fême köyüne geçecekti.

Kendisine verilen notu iletenecekti. İsimlerin belirtilmediği notta her şey şifreli yazılmıştı. Bir aksilik olması durumunda buluşma yerleri Çırıke Lolan olacaktı. Çırıke Lolan'da aksilik çıkması durumunda yedek randevu yerleri Kurk köyüydü. Haberleşme biçimleri ise el feneriyle sağlanacaktı. Ortak parola belirlendikten sonra geri döndüler.

Cemal ateşin yanına, Zülfikâr da kimliğini almak için çadırın içine girdi. Elinde tuttuğu çay bardağını sofranın üzerine koydu.

"Bana müsaade ben davara gidiyorum. Yoldaşlarım size emanet çocuklar!"

"Sadece senin yoldaşların mı gonco?" diyen annesine güldü.

"Sürüyü fazla uzaklaştırma! Ayrıca geciktin. O çoban sürüyü yalnız yayamaz bu gece" diyen babasına, "Tamam baba" diye yanıt vererek gecenin içinde kayboldu.

Evin kadını kendisinden bahsetti. Eşiyle arada bir ağız dalaşına girdi. Demlenen karanfilli çay içildi. Ateş azaldı. Közün üzerindeki korlar yavaş yavaş sönmeye yüz tuttu. Uykulayan Şahin'e kızların bulunduğu ikinci çadırın içinde yatması için yer hazırlandı. Günlerdir uykusuz olan iri kıyım genç, başını yastığa koyar koymaz uykuya daldı.

Evin sahipleri, büyük kızı ve konuk genç, geç saatlere kadar sohbet ettiler.

“Fecire sen de git yat yavrum. Yorgunsun. Yarın erken kalkacaksın” dedi annesi.

“Anne ben de kalmak istiyorum” diye itiraz etti genç kadın.

Babasının ısrarı üzerine istemeyerek kalktı.

“Kırve, iyi geceler diliyorum. Yarın sabah buradasınız değil mi? Bolca sohbet etmiş oluruz.”

Soruya ne “Evet” ne de “Hayır” dedi. “Tamam, iyi geceler yoldaşım” diye yanıt verdi Cemal.

Evin kadını, misafir olan gence biraz daha sokuldu. Eliyle saçlarını okşadı ve düzeltti.

“Çok soru sordum biliyorum ama merakımı mazur gör kurbanım” dedi.

“Yaşadıklarını bana anlatmadın. Hepsini bilmek istiyorum. Aç kalışını, acı çekişini, çaresizliğini, yasını, gittiğin, geldiğin ve gideceğin yolların tümünü bilmek istiyorum.”

“Ano, diğerleri tamam da gideceği yolları bilme ama!” diye itiraz eden eşine, “Sen aramıza girme kero!” diyerek yumuşak bir tarzda tersledi.

Geçmiş zaman kipiyle konuşan kadın, masal anlatır gibi misafirinin çocukluğundan bahsetti. Onu yakalamak ister gibi, elini geçmişin içine daldırıyordu ama her seferinde eli boş kalıyordu. Geçmiş; yaşadıklarını yakalamak ister gibi, bir hamur gibi avucuna alıp yoğurmak istiyordu.

Konuşma esnasında aniden, “Çino denen laneti buldunuz mu?” diye sordu kadın.

Uygun bir cevap aradı Cemal.

“Aldık ve sorguladık” deseydi, soruların devamı gelecekti. Sorduğu soruların tümüne cevap verse dahi “serbest bırakılmasına” verecek hiçbir cevabı yoktu. Bunun açıklamasını yapamaz-

dı. Yapılacak herhangi bir açıklama, acılı kadının nazarında suçlu ağırlaştırılan bir mazeretin ötesine geçmeyecekti. Ne var ki tüm hakikatler gibi bunun da yakın bir zamanda öğrenileceğini biliyordu.

“Sana sadece şu kadarını söyleyeyim: Bu suça bulaşmış hiç kimse hesap vermekten kurtulamayacaktır! Sadece bunun sözünü verebilirim sana.”

Verilen cevap, inkârla hakikat arasında bir yerde duruyordu. Ne de olsa her şey gibi hakikatin de bir kusuru vardı. Söylenen söze bir anlam vermeye çalıştı kadın. Kaşlarını çatı. Ateşte patlayan ve şalvarının üzerine sıçrayan közü eliyle silkeledi, parçacığın şalvarında açtığı izi, ağzına daldırdığı başparmağının ıslaklığıyla gidermeye çalıştı.

“Eğer onu yakalarsanız, benim elime vermenizi istiyorum. Onu bu dağ başında bir kayaya bağlayıp lime lime doğramak istiyorum.”

Kadının birikmiş öfkesinin ısıltısı, ateşin üzerine düştü. Adalet arayışı karşısında sarsıldılar. Ağlamaklı gözleri başka bir tona girmişti. Islaklığın izi yoktu. Suçun bile kendisinden korkacağı bir iklime girmişti. Gözleri karanlıkta parlayan yaban kedisi gibi ışık saçıyordu adeta.

Sorusuna doğru cevap vermediği için utandı. Gerçeğin sonradan bilinmesi durumunda kadının hismından korktu. Ateşe bakarak söyleyeceği sözleri hayal etti Cemal.

“Ano, Ani’yemin (benim Ani’m)” dedi yalvarır bir sesle kocası. “Hepimiz yorgunuz.”

“Sen uyuyabilirsin kero.”

İçindeki acının yangını, uykusunu kaçırmış, gün boyu biriktirdiği yorgunluğu silmişti. Sayıklayan küçük kızın konuşmasına kulak kabarttı. Kızının sesi kesilince konuşmasına devam etti.

“Sabaha doğru arabanın önünü kestim. Zeynep halen yaşıyordu. Elini tuttum. O kadar güzeldi ki... Bir şey söylemeye çalıştım bana. Ama lanet olsun bana ki söylediği son sözü anlayamadım.”

Cemal, söyleneni duymamak için başını omuzlarının arasına gömdü. Kulaklarını kapatır gibi tuttu. Yüzü örselenmiş bir demir gibi büzüldü. Beyni uğuldadı. Yüreği, sönmüş bir ocak gibi soğuktu. İçinde bir yerlerde bir şeyler kopuyordu. Kırılan dalların sesini duyar gibi oldu. Sanki birileri paslı bir kerpetenle yüreğini sıkıyordu. Baş, mengeneye sıkıştırılmış gibi acıyordu.

Kadının su gibi berrak olan az önceki sesi, çürümüş gibiydi. Yüzü inancını kaybeden bir kutsal yapıt gibi çıplaktı. Diz kapaklarına yasladığı yüzünü, şalvarıyla sildi. Sarsılan bedenini burnunu çekerek kontrol etmeye çalıştı, başaramayınca da put gibi hareketsiz duran iki erkeğin arasından fırlar gibi ayağa kalktı. Anlaşılmaz bir şeyler söyledi.

“Ani’yemin bese (yeter). Bizi öldürmek mi istiyorsun?” dedi, karıncalanmış kararsız bir sesle.

Kocasının ağlamaklı sesine, “O günden beri iki ayaklı bir mezar oldum gayrı” diye cevap verip uzaklaştı. Çocukların çadırına daldı. Üstünü açan küçük kızının ve oturmuş vaziyette uyuyan iri kıyım misafirinin üstüne yorgan attı. Yabancı gencin yüz hatlarını inceledi. Kalın, kaslı ve geniş yüz hatları bir bebeğinki gibi masumdu. Derin bir uykudaydı. Nefes alışverişi bile duyulmuyordu.

Ani, ayağa kalktığı vakit, şalvarının cebinden közün üzerine düşen bezin bir ucundan alev alan el mendiline baktılar. Ellerini közün üstüne doğru tutmuşlardı. İkisi de kendi içine gömülmüş, hareketsiz, ölü ve anlamını yitirmiş gözlerle, yanan beze bakıyorlardı. Kendi içindeki dipsiz karanlığın içine çekilmiş gibi hareketsizlerdi. Kadının susmasıyla birlikte söz de ölmüştü. Sözün ve karanlığın anlamı da ölmüştü. Üstüne düşen bez mendili ısırın

ateşten başka herkes cansız gibiydi. Rüzgârın getirdiği kuru bir kenger yaprağı ateşin üzerine düşüp tutuştu. Yanınca içindeki damarlar göründü önce. Sonra da yanıp küle karıştı.

“Bu acı, bu kadının yüreğini ıslanmış ceviz içi gibi çürüttü. Beni de Qıml girmiş bir arpa gibi posaya çevirdi” diye mırıldandı Garo.

Elindeki çubukla külün altında kalan közü eşeledi.

“Apocular bir kez yanlışlıkla bize geldiler. Onları görünce çıldırıyor. Aklını kaybetmiş gibi oluyor. Ben gelmeden katliamı neden yaptıklarını sormuş. Onlar da suçu Koçer ve Ekrem alçağının üstüne atmışlar. Bunun üzerine Ani, tartıştığı kişinin silah namlusunu göğsünün üzerine koymuş. ‘Beni de öldürün alçaklar!’ diye bağırması. O gün cinnet geçirdi. Hastalandı, iki gün yatağa düştü. O günden beri bize uğramıyorlar.”

Eşi, geri dönünce hiç konuşmamış gibi aniden sustu Garo.

Kafasını gövdesinin içine çeken misafirinin üstüne battaniye attı. Yere düşen pardösüyü eşinin omuzlarına koydu. Eline aldığı ve ucu yanık odunu, közün içine batırdı. Çubuk önce yoğun duman çıkardı. Sonra alev alarak yanmaya başladı. İçindeki alevle çubuğun alevini kıyasladı. İkisi de aynı yanıyordu, tek bir fark vardı: Odunun alevi görünüyordu ama içindeki yangının alevleri görünmüyordu.

Koyun sağımında kullandığı eski şalvarından düşen parçayı alevlerin üstüne attı. Tutuşan bezi, közün daha diri olan yerine itti. Çıkan kokuyu içine çekti. Zayıf alevlerle aydınlanan yüzüne baktı. Alın bölgesinde damarları dışarı fırlamış genci inceledi. Doğumunu ve çocukluğunu hatırladığı genç, sadece olgunlaşmamıştı; aynı zamanda yaşlanmıştı da. Kesik, sancılı ve sahipsiz bir sesle seslendi: “Cemo, kusurumu affet. Dengesiz ve rastgele konuştum. İçimdeki fırtınaya bir engel bulamadım. Birikmiş her şey bir sel olup aktı

bu gece.” Sesine özür yüklü bir hava katmıştı Ani. Uykusuzluğu, yüzüne, davranışlarına ve gözlerine yayılan genç yerine, eşi cevap verdi:

“Alnımın derisini parçaladın be kadın. On yıl yaşlandırdın beni bu gece.”

Genç adam, eşine çıkışan küt elli, kalın enseli, iri baldırlı adama itiraz etti.

“İnsanoğlunun mayasında hainlik ve zalimlik var bra” dedi Ani.

“Birlikte yürüdüğün insanların içini duru su altındaki çakıl gibi görmediğin sürece kimseye sırtını çevirme. Sayınız çok az kaldı. Hem devletin hem de devlet kadar gücü olan Apocuların arasında kalmışsınız. İki tarafın kuşatmasını nasıl kıracaksınız, bilmiyorum ki?”

Elindeki çubukla, daha küle dönmemiş közleri bir araya topladı. Köz sönmesin diye üstünü külle kapattı. “Ateşin de bir canı vardır” inancından dolayı ateş söndürülüyordu. Üzerine su dökmek günah sayılıyordu. Gece esecek olan rüzgârla közler sağa sola savrulup bir yerleri yakmasın diye ateşin etrafını taşlarla ördü.

“Kalkın ve uyuyun. Gündüzü çekemlerin içindeki mağarada geçirirsiniz” dedi Garo.

“Ben nöbet tutarım.”

“Kero, şafak vurmadan bir saat önce kaldır ki çocuklara kahvaltı hazırlayayım. Gündüz bulundukları yerde aç kalmamaları için de yemek koyayım.”

“Biz kalmayacağız. Gideceğiz” dedi zar zor çıkan bir sesle.

“Olmaz” dedi ikisi aynı anda. Ayağa kalktı evin kadını:

“Seni hiçbir yere bırakmam. En azından bir iki gün kalın öyle gidin.”

Ucu yanmış değneği yere fırlattı.

“Sorduğum soruların tümüne cevap vermeden, benimle sohbetine nokta koymadan, seni hiçbir yere bırakmayacağım.”

Gencin elinden tuttu evin kadını. Kolundan çekiştirir gibi çadıra doğru sürükledi.

“Sana banyo yaptırmadan ve yorgunluğunu almadan hiçbir yere bırakmam!” diyerek gülümsedi.

“Misafirler için sakladığım yatak mis gibi kokuyor. İçine kurutulmuş dağ sümbülleri koydum. O kokuyu içine çeke çeke uyu ve yorgunluğunu at!”

Kadının sesinde otoriter bir emirle örülmüş bir söylem vardı. O gece hiçbir güç onu delemeydi. Çadıra girdi. Orta direğin yanında, kızlarınkine bitişik serili yatağın alt ucuna oturdu. Koyun yününden yapılmış desenli keçenin üzerine serilmiş bir döşek ve kuzu yününden yapılmış yorgan vardı. Yatak, dağ sümbüllerine batırılmış gibi mis kokuyordu.

Çadırın ağzında duran eşine, “Garı, sakın uyumayasın. Oldu mu?” dedi.

Eşinin kılıç gibi kesin hükmü karşısında gevşedi. Eşinin ağladığı ve kendisine emir verdiği zaman daha fazla güzelleştiğini düşündü. Önce gülümsedi, sonra gevrek gevrek güldü Garı:

“Sen yeter ki emret bana sultanım. İncir çekirdeğinin içine giren kurt bile olurum!”

“Aman sen de adam” anlamında elini salladı Ani. “Uygun gelirse, beni kaldır” diye uyarıda bulundu.

Kocasının gülümsemesine gülümsemeyle cevap verdi. Sonra uykusuzluktan gözleri gül şarabı gibi kızaran misafirine doğru döndü:

“Düzgün Bawa sana rahatlık versin Cemal'im.”

“Sana da versin” diye yanıt verdi alçak bir sesle. Evin üç kızı ve Şahin uyuyorlardı. Yan çadırdaki kapının önünde oturan evin kadını, yatmadan önce nöbet sırası ve yarınla ilgili planlamayı yaptı. Fısıldaşarak konuşmaları epey sürdü. İlk nöbeti Garo tutacaktı.

Yatağı kirletmemek için dış tarafta kalan keçenin üzerine kaydı. Karnına yasladığı dizlerinin üzerine koydu başını. Uykusuzluktan başı yaşlanmış öküz gibi ağırlaşmıştı. Yatağa uzandığı anda uykusuzluk ve yorgunluktan uyanamayacağından korktu. Epey bir zaman bekledikten sonra dışarı çıktı.

Ses çıkarmayan adımlarla Garo’nun yanına yanaştı. Sarıldığı battaniyenin içinde uyuyakalmıştı. Nefes alışverişiyle birlikte bedeni inip kalkıyordu. Sırtını taşa yaslamıştı. Yüzüne düşen şapkasının ucu kırçıl bıyıklarının içine gömülmüştü. Ses çıkarmadan yanına çömeldi. Sonra tilki oturuşuna geçti. Elmalı ve Vijan tarafındaki karakoldan gelecek askeri gözetlemek için sırtlardaki ufuklardan gözlerini ayırmadı. Gökyüzü ile kesişen uçurumların üzerindeki ufuklara baktı. Hareket edebilecek canlıların silüetini yakalamaya çalıştı.

Gökyüzüne baktı, sayısız ışık zerrecikleriyle kaplıydı. Yıldız topluluğu, gece karanlığı altında uçsuz bucaksız uzanan mor katarlı dağların üzerine yağacakmış gibi duruyordu. Kayan yıldızları seyretti. Altı yıllık mahpusluk onu bu güzelliklerden de mahrum bırakmıştı. Ama şimdi gözlerinden akan uyku dışında hiçbir engel yoktu. Karanlığı delen iştahlı bakışlarla yıldız kümelerini ve dağ zirvelerini süzdü. Ejderha ağzı gibi açılan uçurum başlarına baktı. Kuzeyden esen ılık bir rüzgâr, bir yerlerde iğde kokusuna benzer bir kokuyla yüklü gibiydi.

“Zülfikâr, looo” diye sıçradı yerinden Garo. Yanında çömelen karartıyı görünce daha da korktu.

“Wuuşşş looo. Çok kötü bir rüya gördüm. Çok şükür sağsınız” dedi boğulur bir sesle.

Kurumuş bir dal gibi cansız kollarını havaya salladı. Düşen şapkasını baldırına vurarak tozunu aldı.

“Darına düştüm ya boz atlı Xızır. Niyaz yurduna sığınan göçmen kuşlarına kol kanat ger ya Kemere Düzgün!”

Ellerini yokladı. Rüyasında kan görmüş olacak kisanki elleri kanlanmış gibi göğsüne sürerek temizler gibi yaptı. Parmakları koyun sağımından dolayı kurumuş toprak gibi çatlamıştı. Parmaklarındaki yarıklara güneşten rengi değişmiş kazığın yünleri girdi. Düzensiz nefes alışverişine öksürükler karıştı.

“Dersim can çekiyor Cemal. Usul usul ölüyor Çırmanciye Yurdu” diye mırıldandı Garo.

Duaları da güzel olan adam, rüyasının etkisiyle lendisinden uzaklaşmış bir duruma girmişti. Nasıl bir rüya gördüğünü merak etti. Mevsimlerin kaderini bilen rüya yorumcusu Ka'seri Sarızlı kör Nazlı'yı, burnunu havaya daldırıp iç çektikten sonra, rüyaları yorumlaması ve peşinden de nasihatlerde bulunmasını hatırladı. Yedi yıl oldu rüya yorumcusu kör kadını görmeyeli, îâlâ yaşıyor muydu acaba?

“Rüyalarım ölümlerin ziyaretgâhına dönüştü ve kısıtı sadece ölecek olanlara açık. Yaşayan ölümlere kapanalı epey zaman oldu” demişti. Fena şekilde rüyanın etkisinde kalan ve garip şeyler konuşan Garo'ya verecek uygun bir cevap aradı. Derin bir iç çekerek alnını uzay boşluğuna doğru kaldırdı. Her bireyin yaşamını uzay boşluğunda asılı duran yıldızlara benzetti. Bir gün dıĒar, parlar, yaşar ve ölür.

“Mücadele koşullarında devrimcilerin ömrü kısır olur Garo kirve. Kimse bu dünyaya kazık çakmadı. Bu evrende hepimiz geçici birer misafiriz, tıpkı yıldızlar gibi” diye sessizliğini bozdu Cemal.

“O misafirler hiç bitmemeli ama. Bu kirli dünya onlarla nefes alıyor” diye cevap verdi Garo.

“Ne yapalım? Hakikatle arzular hiçbir zaman bir araya gelmez.”

“Benim kötü rüyalarım çıkıyor Cemo. Gündüz çok iyi saklanmalısınız. Umarım Zülfikâr’da kazasız belasız geri döner.”

Oğlunun sadece sürüye gitmediğini anlamıştı.

Doğurgan bir kadın gibi bereketli ve dingin olan gece, ev sahibinin endişeleriyle aç bir çocuk gibi ağlamaya başladı. Normal koşullarda iyimser, yiğit ve sakin olan adamın söylediklerinden etkilenen Cemal, durumu belli etmemeye çalıştı. Garo’yu sakinleştirmek için birkaç cümle söyledi. Gidip yatmasını önerdi.

Rüya gördüğünü ve yatamayacağını söyleyerek itiraz etti Garo. Israrı üzerine yumuşadı biraz, ağzına soktuğu kuru dalı dişlerinin arasında ezdi. Tükürdü ağaç parçacıklarını yere. Sessiz yaptığı hesapları dışarıya yansıtan mırıldanmalarda bulundu.

“Hayat iyice köpekleşti bra. Yiğitleri hayalarından ısıyor. Önünüz tuzak, arkanız ölüm. Hangi yöne döneceksiniz?”

Rüyanın etkisiyle titreyen adamın solan yüzüne baktı. Karanlık, yüzündeki çizgileri gizlemişti. Yıldız ışığı altında yüzü olduğundan daha genç ve güzel görünüyordu.

“İnsanın en muktedir sığınağı yine insandır. Sizin gibi insanların olduğu sürece zindan bile en kutsal sığınağımız olur.”

“Bilmiyorum” diye mırıldandı. Konuyu değiştirdi ve nasihat verdi:

“Kaçaklık, kuşkunun toplamıdır. Bazen bir kaya gölgesine, bazen yuvarlanan bir taşın çıkardığı sese, bazen vakitsiz öten bir kuşa, bazen zamansız sallanan ormanın dilindeki merama bakmak lazım. Bu topraklara lanet çökmüş. İnsanların tenine sinmiş bir lanet, insanları bir gecede değiştirecek kadar güçlüdür. Elini sıkıttığın kişilerin göz bebeklerinin derinliklerine bak Cemo. Önünden çok arkana bak. Arkadan gelen kurşunun acısı iki kat beter olur.”

“Garo kirve, geceyi, başımıza suyu kesilmiş değirmen taşına gönderdin” diyerek zoraki gülümsedi. Kasvetli havayı dağıtmaya çalıştı:

“Sen iyimserlik deposuydun ne oldu sana böyle?”

Yüzünü ovdu. “Pis bir rüyaydı kirve, özür dilerim” diye cevap verdi.

“Sen git yat lütfen, çok yorgunsun. Daha zamanımız çok, bol bol sohbet ederiz.”

“Sen nöbet tutarsan, Ani rezil eder beni” diyerek öneriyi kabul etmedi.

“Ömür uzatan Ani’ye sarılarak yat Garo kirve. Ani’nin koyunda hiçbir kötü rüya kapını çalmaz!”

Üzerindeki battaniyeyi alıp bir ceket gibi omuzlarının üzerine attı.

Eşini hem seven hem de ondan korkan Garo, gülümser gibi oldu. Söylenen söz hoşuna gitti, yumuşadı. Titremesi geçer gibi oldu. Açık olan gömlek yakasını ilikledi. Biraz nasihat etti. Gece boyunca nereyi gözetlemesi gerektiğini söyledi.

“Sabaha iki saat kalınca beni kaldır. Yoksa Ani, seni yatırmamışım, diye yer bitirir beni.”

Güldü, dişleri arasında ezdiği kuru dalı yere attı. Sessizce çadıra doğru yürüdü. Çadırın birbirine bağlı kapı peteklerini çözecek içeri süzüldü.

Gece ilerledi. Evin kadını, iki hafta önce kaybolan atının ismini ve peşinden de kocasını azarlayan şeyler sayıkladı Ani.

Sıkıntıdan dişlerini biler gibi gıcırdatan Garo yanına girdi. Derin bir nefes alarak uyumaya çalıştı.

Oturduğu taşın önünde uyuklar gibi oldu Cemal. Uykusunu kaçırmak için gezindi. Rastgele, dengesiz hareketler yaptı. Göz kapakları ağırlaşmıştı.

Su almak için sessizce çadırlara doğru yürüdü. Süt dolu sitil yan yana konulmuştu. Yaya tutsun diye keçelerle örtülmüştü.

Yarıya kadar su dolu olan beyaz bidonun önüne çöktü. Avuç içine döktüğü buz gibi suyu içti. Soğuk havanın sütün maya tutmasını engelleyeceğini düşündü. Davar sağımı sırasında kullanılan eski elbiseleri de sitillerin üzerine serdi.

Uykusunu kaçırmak için yüzünü suyla yıkadı. Ensesini de ıslattı. Üşüdü. Islattığı yerleri omzuna attığı battaniyenin ucuyla kuruttu. Sırtını taşa yaslayarak oturdu. Pulemuriye tarafından gelen baykuşun ötüşünü dinledi.

“Altıma gelin” diye bağırان yıldızlara dikti bakışlarını tekrar. Uçsuz bucaksız evren, milyonlarca yıldız kümesi sonsuzluk, özgürlük hissini kışkırtıyordu.

Hayret yıldızlar da hiç kıpırdamıyordu. Kayan yıldız da yoktu. Çoban yıldızı güneye eğilmiş, parlıyordu. Yıldızların tanrıçasını aradı, yoktu o gece. Neredeydi şimdi acaba?

Varlığını unutmaya bağladığı bir zaman dilimi içindeki gelgitlerle geçen gece, ilerlemişti. Bitimine üç saate yakın bir zaman ancak kalmıştı. Karşı yamaçta taşlar yuvarlandı. Taşı yuvarlayan insan mıydı yoksa ayı mı, ayırt edemedi. Rüzgâr yön değiştirdiğinde sesler de kesildi. Daha büyük bir kaya yuvarlanınca sesleri daha net duydu. Arkadaşını uyandırmak için çadırın içine girdi. Çadırın içi nefes alışverişler ve iç çekişler altında eziliyordu.

Aynı yastığa başlarını koyan iki kız kardeşin saçları tavus kuşunun kuyruğu gibi yastık üzerine yayılmış, birbirine karışmıştı. Yüzlerini saçları kapatmıştı. Sağ gözü açıkta kalan evin büyük kızının gözlerine sürme çektiğini fark etti.

Kafasını yastık yerine içi elbise dolu heybenin üstüne koyarak yarı oturur bir vaziyette uyuyan Şahin’e baktı. Güzel yüzü gevşemiş, daha dış çıkarmamış bir bebek gibi sessizce uyuyordu. Sa-

dece göğsü düzenli aralıklarla inip kalkıyordu. Yavaşça omzuna dokundu. Kıpırdamadan sadece gözlerini açtı.

“Bir anormallik mi var” dercesine baktı.

“Kalk, gidiyoruz yoldaşım” diye fısıldadı.

Sanki hiç uyumamış gibi ayağa kalktı. Kimden duyduğunu hatırlayamadığı bir söz aklına geldi:

“Birinin uykudan kalktığı anki hâline bak. O insanın niyetini ele verir” denmişti. “Eğer suratı asıksa içi karışıktır. Suratı düzgünse içi duru ve temizdir.”

Sahi bu söz kime aitti?

Şahin, ses çıkarmadan bir dakika içinde hazırlandı ve çadırın ağzına çıktı.

Gitmeleri gerekiyordu. Hem de vedalaşmadan. O gün orada kalmanın geç, ama vedalaşmadan gitmenin de çok erken olacağını iyi biliyordu.

Evin kadını yine feryat figan edecekti. Bu kesindi. Hatta belki de bırakmayacaktı. Ama vedalaşmaması durumunda ise hem üzülecek hem de gücenecekti. Yıllar sonra karşılaşmış, ayrılmayacaklarmış gibi kendilerini ağırlayan insanlara “gidiyoruz” demek üzerdi onları. Hem “gidiyoruz” ne demekti? Ya bir daha geri gelmezlerse? Onlar da “Ne kadar kalacaksınız burada?” diye sormamışlardı. Yarın kendileri için en yağlı ve besleyici yemekleri yapacaklardı. Hatta misafirleri için yamalı olmayan yeni giysilerini bile giyeceklerdi.

Gece karanlığında davetsiz konuk olmuşlardı. Ve daha şafak sökmeden yine gece karanlığında vedalaşmadan ayrılıyorlardı. Aynıklar, bulaşıcı bir hastalık gibidir, derler. Bu hastalığı o insanlara bulaştırmanın ne anlamı var ki? Aynılırken gözlerini birbirlerinden kaçıracaklardı, bu kesin. Bu her aynılıkta olağan bir şeydi.

Gitme kararı, üstünden bir yükü indirir gibi rahatlatmıştı kendisini. Çadırlardan uzaklaştıklarında güneyden anlaşılmas belirsiz sesler geliyordu. Vijan Karakolu'nun gür ışıkları görüldüğünde bir saate yakın yol almışlardı. Karakolu basarken yaralanan Hıdır, Yeter'in öldüğü tepeyi merak etti.

Karanlık, Şavaklıların Ağustos güneşi görmüş tereyağı gibi usul usul eridi. Şafağın gelişini karşılayan ur kekliklerinin şakıyışı yankılandı her iki yakada. Uçurum başında nöbet tutan pezkovinin (dağ keçisi) boynuz silueti düştü sulara.

Aç bir kurt güneye indi. Ölmüş bir koyundan geriye kalan tüyleri kokladı.

Kayalık alanda dolaşan tilki aniden çıktı.

Gelenleri görünce, güneye doğru kaçarak gözden kayboldu...

Kahpelik onurlu savaşın sonudur.

Kalabalık içinde oturan üç kişi kafa kafaya vererek fısıldaştılar. Kendilerine gelen bilgi doğruydu. Yirmi yedi yıl önce bir kış vakti, kendisine yaralı sığınan genci devlete teslim eden emekli öğretmenin izi bulunmuştu.

Masaya yanaşan garsonun “Abiler, ne arzu ederdiniz” sözöyle aralarındaki fısıldaşmaya son verdiler.

“Bana çay ve bir adet simit verir misin lütfen?”

Cenk’in isteğinin aynısını Adil de tekrarladı.

Garsonun “Siz ne emredersiniz abiciğim?” sorusuna, “Ha ben de çay istiyorum” diye yanıt verdi Haydar.

Getirilen simitler çayla içildi. Meclis Mahallesi, Leman Sokak, Emek Apartmanı 17/8 Sarıgazi adresinin yazılı olduğu kâğıdı elinde çevirdi Cenk.

“Anlamıyorum şimdiye kadar nasıl bu adamın cezası verilmedi?” diyen Adil’in ağzından yere fırlayan simit parçasının ardından baktı.

“Adam tam yirmi yedi yıl önce İbrahim’i yaralı bir şekilde devlete ihbar etti. Kendi elleriyle cellatlara teslim etti ama halen yaşıyor.”

“Acaba gelen bilgi doğru mu?” diye araya girdi Haydar.

“Teyit ettik, doğrudur” dedi Cenk.

Alnına düşen saçlarını sağa yatırdı.

“Bu gece harekete geçiyoruz. Bugün görüşmemizin nedeni budur. Cezalandırma eylemini bu gece yapacağız.”

“Saat kaçta?” diye sordu Haydar.

“Gece yarısına doğru. İnsanların evlerine çekildiği ve ortalığın tenhalaştığı bir anda yapacağız” diye cevap verdi.

“Sorgulama olacak mı?”

“Suçu sabittir. Sorguya ne gerek var ki?”

“Uzun zaman. Bu süre içinde adam değişmiş ve pişmanlık duymuş da olabilir. Ya da farklı nedenleri de olabilir. Ne bileyim?”

Adil’in söylediği söze alayla karışık itiraz etti Haydar:

“Affedersiniz bir hata yaptım. Devrimin kaderini değiştirecek bir devrimciyi yaralı hâlde faşist devlete teslim ettim. Üzgünüm. Günahlarımı affedin peder.”

Söylenenler üzerine gerildi Adil. İnfaz kararı alınan öğretmenin eşiyle Hazal ve Dilan isimindeki iki kızını düşündü. Aklı isimlere takıldı “Devrimcilerin kızlarına taktığı isimlerdir” diye mırıldandı.

“Bu cezalandırma sonucu aile bireyleri de mağdur olacaktır. Bunların tümünü düşünmeliyiz. Adamı sorgularsak ve itiraf ederse aile bireyleri buna tanık olur. Ondan sonra bize düşman olmazlar.”

Alnını ovdu Haydar. Yüzüne oturan alaycı bir sesle güldü. Kafasını sağa sola salladı. Çayından bir fırt çekti, iştahla yutkundu.

“İnanamıyorum senin bu hümanizm krizlerine Adil. Adam şimdi önlemlerini almışsa ve biz öyle bir sorgu işini denersek, ondan önce biz musalla taşına yatarız dostum.”

“Bana inanmak yerine, adalet anlayışımıza inanmayı dene yol-

daş. Adamı sorgulamalıyız. Neden ihbar ettiğini sormalıyız. Eğer suçluysa pişmanlığını da dinlemeliyiz. Hatta son sözünü bile sormalıyız.”

“Gecikmiş adaleti yerine getireceğiz bu gece Adil. Bu tür ayrintıları düşünme lütfen” dedi Cenk.

Bir şeyi hatırlamak ister gibi kafasını kaşıdı Adil. İhbar edildikten sonra karın içinde, buz tutmuş sularda çıplak ayakla dövülerek yürütülen İbrahim’i düşündü. Ekim ayının getirdiği lodosun serinliğiyle ürperdi. Ayakları üşür gibi oldu. Avrupa yakasından Anadolu yakasına yanaşan vapurun üstünde uçuşan martılara baktı.

“Sonuçta bu eylemi yapan herkes gönüllü olarak kendisini sundu Adil. Ola ki senin kafana takılan bir soru işareti varsa gelmemekte özgürsün” diyen Cenk’in sesiyle kendine geldi.

“Bu işin içinde olmak istiyorum. Devrimcileri devlete ihbar eden bir insanın yaşamaması gerektiğini düşünüyorum. Bu benim genel düşüncem. Fakat adamı sorgulamamız gerektiğine de inanıyorum.”

“Sana inanamıyorum Adil” diyerek kafasını salladı Haydar. “Böyle bir eylemi neden sulandırırıyorsun!”

“Adil doğru söylüyor Haydar. Bence de sorgulanmalıdır” diye araya girdi Cenk. Sonra da Adil’e doğru eğildi:

“Onun sorgulanması konusundaki fikrin doğru ama buna ne zamanımız ne de imkânımız var. Gerçekçi olmalıyız. Onu alıp götürdüğümüz zaman güvenliğimiz tehlikeye girer. Bunu göze alamayız. Normal şartlar içinde olsa sorgu da olur, yakınlarının olduğu halk mahkemesi de kurulur. Ama öyle bir imkânımız yoktur. Öyle değil mi?”

Cevap vermekte kararsızlık yaşayan Adil’in yerine, yine kendisi cevap verdi:

“Buna rağmen eğer kafanda bir soru işareti varsa eyleme katılmayabilirsin. Bu konuda en ufak bir şey kimsenin aklına gelmez. Ertelenmiş, gecikmiş ve zamana yayılmış bu hesaplaşmayı yapmaya giden herkesin gönüllü olması gerekiyor.”

“Ben gönüllüyüm. Bunu daha önce de söyledim. Sadece planlama yapılırken, imkânımız varsa ona neden ihbarcılık yaptığını sormalıyız. Ona kendisini savunma hakkını da vermeliyiz. Belki bilmediğimiz başka bir şey de çıkabilir.”

“Senin yerine de soruları sorarım. Hatta senin adına ona savunma hakkı da veririm. Rahat ol sen Adil” dedi Haydar.

Yüzüne soğuk, kararlı, taviz vermeyen alaycı bir gülümseme oturdu.

“Seni iyi tanırım Haydar. Hiçbir şeyi doya doya yaşamak istemezsin. Ben bu eylemin en adaletli şekilde yapılmasından yanayım. Onun için kimsenin kafasında şu soru işaretinin kalmasını istemiyorum: ‘Adam masumdu, vay efendim suçsuzdu ya da pişmandı’ denmesini istemiyorum. Bilmem anlatabildim mi?”

“Merak etme, yarın herkes sabah gazetelerini açtığında Heydo’nun ömründe ilk kez doya doya bir gece yaşadığını yazacaktır. Ondan sonra, ‘Ulan çulsuz Heydo, şu konuşmamaktan diline kramp girmiş Adil’in diline düşmedin ya, en kötü gecen bu gece kadar dolu olsun!’ diyecekler.”

Eylem öncesi yay gibi gerili olan sinirler yumuşadı. Zoraki de olsa üçü de güldüler. Araya Cenk girdi.

“Burada karşılıklı laf yetiştirmek yerine, eylemin ayrıntıları üzerinde duralım.”

Varacakları adresi, takip edecekleri güzergâhı, birbirlerini kontrollü bir şekilde takiple hedeflerine yaklaşma ve geri çekilme, kimin dışarıda gözcü kalacağı, kimin içeri gireceği, herhangi bir aksilik durumunda tekrar nerede buluşacaklarını ayrıntılı bir şe-

kilde konuştular. Çantanın içindeki malzemeler kontrol edildikten sonra bir çay daha istenildi. Hesabı ödendikten sonra arada mesafe bırakacak şekilde hareket ettiler.

Oğul veren arı kovarı gibi uğuldayan şehrin içinden geçtiler. Birbirine yol vermek istemeyen dolmuşuların korna alışlarını, gidecek otobuslere yetişme telaşı içinde olanların acelesini, araba ve siren seslerini geride bıraktılar. Daha önce belirlenen adrese yakın bir yerde, birbirleriyle herhangi bir ilişkileri yokmuş gibi mesafeyi korudular. Sokak lambasının altında beliren iki sokak köpeği sokağa yabancı  kişiye süzdüler. Sonra alt taraftaki sokağın ucundaki plere doğru yöneldiler.

Evinde her şeyden habersiz oturan bıyıklı adam kazanan tarafı, sokağın değişik noktalarında duran  kişi de kaybeden tarafı temsil ediyordu. Ama daha hesap kapanmıştı. İçerdeki bıyıklının açtığı ama kapanmamış parantezin içindeki yazıya, bir virgl atılacak ve nihayet kapatılacaktı.

Milyonlarca insanı, sırları ve hayal kırıklıklarıyla ünlü ve lmsz İştanbul, birbirinden habersiz hayatların da başkenti gibi biydi âdeta.

Az sonra patlayacak bir silahla bir hayat son bulmayacaktı, sadece sayısız insanın intikam ateşi bir nebze olsun dınecekti.

Eve doğru yönelen Cenk, adımlarını yavaşlattı. Heyecanlı anlarda hızla alıp verdiği nefesini ağırlaştırdı. Ölümün kendisine doğru koşar adımlarla yaklaştığını hissetti bir an.

Kapının zilini almadan içerden gelen seslere kulak verdi. İçerden belli belirsiz hışırtılar ve televizyonun kısık sesi geliyordu.

Cenk'in arkasından içeri girecek Haydar, hareket etmeden önce Adil'e doğru döndü.

“Son bitirdiğim kitapta bir şey çok hoşuma gitti. Orada ‘Kahpelik onurlu savaşın sonudur’ diyor.”

Söylediklerine cevap vermeyen Adil'e bakarak, soğukkanlı bir şekilde gülümsedi:

"Kıymetli arkamız sana emanet be yiğidim. Puştluk yapana aman verme gayrı!" dedi kırık, özgün ve kaynağı belli olmayan bir şiveyle.

Konuşmayla arası fazla iyi olmayan arkadaşı, söylenen sözü başıyla onayladı sadece.

Kapının arkasında duran Cenk, susturucu takılı silahını eline aldı. Kendisine çapraz bir şekilde yanaşan Haydar'la bakıştı. Gözlerini aynı anda kapatan arkadaşının, "tamamdır" işaretiyle kapıyı çaldı.

İçerideki sesler kesildi. İkinci kez zile daha uzun bastı.

"Kim o?" dedi bir kadın sesi.

"Size kimsiniz dedim?" diye tekrar etti.

"Aç kapıyı!" dedi Cenk.

"Kimsiniz?"

"Biz jandarmayız."

Kadın, verilen cevap üzerine tekledi.

"Kapıyı aç dedim. Jandarma. Bir ihbar var hakkınızda. Arama yapacağız."

"Ama bu saatte..."

"İhbarın saati olmaz hanımefendi. Kapıyı açın lütfen. Bize zor kullandırmayın!"

"Amaa..." dedi kadın titrek bir sesle.

Uzandığı koltukta pijamasıyla kendisine doğru yaklaşan kocasına baktı. Yüzü kireç gibi beyazdı. Zar zor yutkunuyordu. Uykudan kalkan kızının, "Kim o anne?" sorusuna cevap vermedi. Duvardaki saate baktı, gece on bir buçuğu geçiyordu.

“Kapıyı aç bayan. Bu son uyarımızdır. Aksi takdirde zor kul-
lanırız. Sizin için iyi olmaz!”

Titreyen ellerin açtığı kapı, kararsız bir şekilde aralandı. Kur-
ban edilen koyunun boğazına dayanan keskin bıçak gibi daldı
odanın içine. Kendisini Haydar takip etti.

Silahlarını şaşkın, yutkunan ve konuşmayan evin reisine doğ-
rultular.

Basık yüzlü adamın çenesinin yan tarafları genişti ve kulak-
larını gizleyen bir perde gibiydi. Sadece titriyor, kekeliyor ve bir
şeyler sayıklar gibi sesler çıkarıyordu. Gözüne doğrultulan silaha
baktı.

“C. Atan sen misin?”

Kızlarına doğru baktı. Kendisi gibi öğretmen olan eşinin şaş-
kın ve korku dolu bakışları içinde kusat gibi cevap verdi: “Evet!”

Görünmez, çevik, seri ve güçlü bir el hareketiyle yüzükoyun
yere yatırıldı.

“İbrahim Kaypakkaya’yı hatırlıyor musun?”

Kaderine önceden razı olmuş gibi itiraz etmedi. Kendisini sa-
vunmadı. Yıllarca okul, şehir ve yer değiştirmekle kendisini yor-
muştu. Sonuçta bir faydası da olmamıştı.

“Ben suçsuzum, yapmayın!” deme gereği de duymadı. Teslim
olmuş kırık bir tonla, zar zor ses çıkarabildi: “Çocuklarımin göz-
leri önünde yapmayın!”

Canını bağışlamaya yönelik olmayan istek, içeri giren iki kişi-
den birinde kısa süreli “Acaba dışarı mı çıkarsak?” anlamında bir
kararsızlığa neden oldu.

“Yirmi yedi yıl önce yaralı hâlde Tunceli’nin Vartinik Köyü’ne
sığınan önderimiz İbrahim Kaypakkaya’yı jandarmaya teslim et-
tin.”

“Çocuklarımla gözünü önünde yapmayın. Ne olursunuz!”

“Faşist devlete yaptığın ihbardan dolayı seni cezalandırıyoruz.”

Korkudan taş kesilen eşi ve iki kızının ölü bakışları arasında enseye dayalı olan susturuculu silahın geri tepmesiyle, yüzükoyun yere yatırılan bıyıklı adamın titremesi bir oldu. Enseden aldığı kurşun yarasıyla bir iki kez çırpındı. Duvara fışkıran kanı gören ev halkının bağırışları arasında geri çekildi iki eylemci. Geceyi bağırışlar, imdat çığlıkları, kaynağı belirsiz gürültüler ve siren sesleri kapladı.

Gayrı bu mücadele benim yazgım oldu.

Eşinin mutfakta düşürdüğü cam tabağın dağılırken çıkardığı sesleri dinledi. Şahin'in söylediği şeyler üzerine düşündü. Çocukluğunu hatırladığı akrabasının erken olgunlaştığını, değişik yürümeye başladığını, çok gezip çok insan gördüğünü, farklı bir duruma girdiğini düşündü. Misafirliğe geldiği zaman bile aydınlık olmadan evden çıkan, gece karanlık çökmeden önce eve dönmeyen gencin, gündüzleri nereye gittiğini merak etti. Bir an onu takip etmeyi geçirdi içinden.

“Hayat mücadeleden ibaret değildir. Bir şeyin sonunun ve başlangıcının mutlak sınırlarla çizilmesine karşıyım.”

Eşinin falına bakması için pişirdiği kahveden bir fırt çekti. Fincanı elinde sağa sola çevirdi. Üstündeki renkli desenleri inceledi. Yaşamındaki desenler gibi renkli, çelişkili, barışık ve çatışmalı olduklarını düşündü.

“Bak Gedik'te seçimleri desteklediğimiz aday kazandı. Belediyede halkçı bir yönetim hâkim oldu. Ben de senin savunduğun düşünceyi savunuyorum. Ama silahlı ve illegal mücadele döneminin geçtiğini düşünüyorum.”

“Karşı olduğun mücadele olmasaydı, bu beldeyi de kazanamazdınız. Size oy verenlerin çoğu bizim taraftarımız. Hatta bu bölgede bizimle ilişkisi olmayanlar bile doğal olarak bizim taraftarlar.”

“Tam da dediğim budur. Mücadele yöntemlerini daha da zenginleştirmeliyiz. Sadece bir noktaya odaklanmışız. Bu doğru değildir. Benim gibi üç çocuğa bakan insan ne yapacak? Bunu hiç düşündünüz mü? İnsanlarımıza kendilerini ifade etme alanını açmanız lazım. Dar, kalıpcı ve kendini durmadan tekrar eden tarzların sonu ölümdür.”

Müslüm’ün “ölüm” kelimesinin üzerine düşündü. Böylesi bir duyguyu hiçbir zaman aklına getirmemişti. Kendisi gibi alıntısız, sade ve takıntısız yaşayan biri için yaşamdan ölüme gitmek, bir ülkeden başka bir ülkeye geçerken sınır ihlal etmek gibi bir ayrıntıydı sadece.

“Fincan” diye eşine seslendi evin sahibi.

Mutfaktan oda kapısına gelen eşinin ıslak ellerini kurutma şekline baktı. Kadının yüzünde tıpkı akrabası Şahin gibi bir duruluk, dinginlik, saflık ve duruluk hâkimdi.

Evine misafir olan kişinin üstündeki elbiseler yıpranmıştı. Ayakkabısının ucu da delinmişti.

“Bu soyun kazanı kapalı kaynıyor, sır vermiyor dışarı” diye mırıldandı.

“Ne dedin Müslüm?” diye soran Fincan’ın sorusu üzerine kafasını kaşıdı.

“Bebegin döşeği altına sakladığım para var. Onu getir Şahin’e ver.”

“Sen ver Müslüm. Benim elim boş değil.”

Yerinden kalkan Müslüm’ü kolundan yakaladı. Para verilmesine karşı çıktı. Karşılıklı ısrar ve itirazların sonunda Şahin’in dediği oldu. Fincan’ın mutfak işlerini bitirmesinin ardından iki kişi arasında geçen tartışmaya dahil olmamak için odaya geçti. Açık televizyonu, kanalı değiştirdikten sonra, sessize aldı.

“Şahin’i geldiğine pişman ettirdin Müslüm. Çenen açıldı mı Çiminilerin bozuk biçerdöveri gibi aynı sesleri tekrarlayıp duruyorsun.”

“Kan bağı nasıl da çekti. Hemen yatağına doğru döndü.”

“Bazen de farklı sözcükler kullan Müslüm.”

“Gel hele şu falıma bak.”

“Evde kalmış kızlar gibi, fal bakma merakın nereden çıktı?” diye itiraz etti.

Fala bakmayacağını söyledi. Yoğunlaştığı zaman başının ağrıdığını söyledi. Fincan’ın söylediklerini destekledi Şahin. Saatine baktı. Felek’le randevu saatinin yaklaştığını hatırlayınca aceleyle kalktı. Fincan ve Müslüm’ün dikkatli olması uyarıları ve iyi dilekleri eşliğinde dışarı çıktı. Yöreye has biçim verdiği bıyıklarını sıvazladı. Kendisine ait olmadığını düşündü bir an. Ulalı Metin’den son gelişmeleri devralacak olan Felek’i bekledi. O yörede daha çok dindarların oturduğu bir mekânı seçmişti. Selam verip, dip taraftaki masaya oturdu. Giriş kapısını kontrol edecek şekilde oturma pozisyonunu aldı. Bir çay söyledi. Dizlerinin üzerine yaydığı 99’luk yeşil tespihini çekti.

Beş dakika geçmeden Felek girdi içeri. Her şeyin yolunda olduğunu ifade eden vücut hareketini yaptı. O yörenin yerlisi olan Felek, şivesine daha da belirgin bir tarz katarak konuştu. Kafasına taktığı beyaz takkeyle yüzündeki teri sildi.

“Üçüncü ordunun yığıldığı Erzincan’dayız” dedi Felek. “Tilkinin aslanın kuyruğuna dolandığı gibi tehlikeli bir oyun oynuyoruz.”

“Giyim biçimini hiç değiştirme. Bazen aşırı özen de dikkat çeker.”

“Doğru diyorsun” diye onay verdi Felek. “Bu beyaz takke işi

çok abartılı kaçtı. Ama beni tanıyan kimse çıkmadı yoluma.”

Çaylarını içtiler. Bir tavra istediler. Oyun oynuyorlarmış gibi sohbet ettiler. Genel bir durum değerlendirmesi yapıldı. Felek’in takip ettiği kişilerle ilgili bilgileri aldıktan sonra Remo ve Doğan’ı görmek için kalktı. Ödemeyi yapmak istedi. Felek izin vermedi, çay paralarının yanında bahşiş de bırakarak herkesin duyacağı şekilde “Allah bereket versin” diyerek dışarı çıktı.

Epey bir mesafe yan yana yürüdüler. Sonra birbirlerini kontrol edecek şekilde yürüdüler. Belli bir mesafeden sonra ters istikametlere döndüler.

Remo ve Doğan’ı yemek yedikleri bir yerde buldu Şahin. Başıyla selam vererek tuvalet bölümüne geçti. Remo’yla tuvaletin girişinde tesadüfen karşılaşmış gibi yaptı. Not alışverişi bu kısa zaman diliminde gerçekleşti. Yemeğe buyur eden mekân sahibine “Misafirlerimi bekliyorum. Birazdan geliyoruz” diyerek ayrıldı.

“Bekleriz abiciğim” diyen yılan mekân sahibini, kayıtsız bir havayla geride bıraktı.

O gün Tercan’a hareket etti. Haçköy’e ve Geverenci’ye (Oğulköy) giden minibüse bindi. Çocukluğunda kendilerine kaval çalan yaşlı Haydar’ın yanına oturdu. Yaşlı adam yanına oturan genci tanımadığı hâlde hâl hatır sordu.

Minibüs hareket etmeden önce koşarak arabaya binen Hırsız Taso’yu göz ucuyla süzdü.

Kendisini ancak hırsızların ya da ihbarcılarının tanıyabileceğini düşündü. Her iki insan türünün algı ve dikkatlerinin diğer insanlara göre daha gelişkin olduğunu çok iyi biliyordu. Israrla bakmasına rağmen kendisini tanımayan Taso’dan gözünü ayırmadı. Bir dönem ardından söz söyledikleri ve küfür ettiklerinde dönüp kendilerini kovalayan hırsızlık hastalığından muzdarip Taso, yıl-

lar geçmesine rağmen halen diriydi. Geçip arkasındaki koltuğa oturan Taso'nun nefesini ensesinde hissetti. Köydeki yakınlarına aldığı meyve ve sebzeyi bacaklarının arasına çekti.

Minibüs şoförünün para istemesi üzerine, köyün en yaşlı ve en yoksul adamı olan Haydar'ın parasını da ödedi.

“Sen niye paramı ödüyorsun oğlum? Ben öderim” diye itiraz etti yaşlı adam.

“Bir şey olmaz amca. Başka sefer de sen ödersin” diye gülümsedi Şahin.

“No xamo nêzano Cemo (Bu buraların yabancıları Como)” dedi Zazaca.

“Heni asêno ke aspizê xo mirdê, cira peru jede bize (Yağlı birine benziyor, parasını fazla al.)”

Zazaca bilmiyormuş gibi, duymazlıktan geldi Şahin.

Söylenenlerden rahatsız olan yaşlı adam, minibüs şoförünü kastederek, “Na Como Avdeliz her waxt niya fırsatçıyo (Bu Abdanlılar hep böyle fırsatçı olurlar)” diye mırıldandı.

İstifini bozmadan verilen paranın üstünü aldı. Eksik verilen parayı istedi:

“Paramı eksik vermişsin. Geri kalanını verir misin lütfen?”

Tedirgin oldu Como. “Abi verdim ya” diye gözlerini hızlıca kapatıp açtı. “Tam olarak sayar mısın?”

“İyi saydım. Paramın üstünü ver!”

Kas yığını iri kıyım gence baktı. Herhangi bir dalaşmada kendisini ıslak mendil gibi sıkıp kurutacağını düşündü.

“Tamam, abi veriyorum. Lütfen uzatın geriye.”

Verilen parayı sakın bir şekilde cebine koydu. Memnun bir yüz ifadesiyle kendisine bakan yaşlı adama gülümsedi. Şoförle

konusması esnasında satın aldığı meyvelerin içinde kavunları göremeyince, arkasına dönerek Taso'ya seslendi:

“Çaldığın kavunlarımı verir misin?”

Minibüsün içindeki yolcuların tümü aniden sinirlenen yabancı gence döndüler.

“Çaldığın kavunlarımı geri ver!”

Eşinin kolundaki bilezikleri ve parmağındaki yüzüğü çalacak kadar hırsızlık merakı ve zevki olan adam, başparmağını göğsüne koyarak, ciddi ve kırılmış bir yüz ifadesiyle:

“Ben mi?”

“Evet sen!”

“Yani sen bana hırsız mı diyorsun şimdi?”

“Evet.”

Sessizlik oldu. Öksürmeler başladı. Taso dikkatli bir şekilde bir yerlerden tanıdığı gence baktı. Yüzünde enkaz altında kalmış yaralı bir insanın dengesiz ifadesi vardı.

“Ayıp oluyor ama birader” diye mırıldandı. “Her kişinin bir şerefi ve namusu vardır” diye seslendi.

Gayet sakin ve kendisinden emin bir şekilde “Kavunlarımı geri ver!” dedi.

Ön taraftan Abdalanlı şoför Como ve arka koltukta oturan Taso tarafından da soyulmaya çalışılan genç, sakin olmaya çalıştı. Köylü toplumunun açgözlü, uyanık, bencil, küçük ve kapalı dünyasının normal hâllerine verdi.

“Tamam, kardeşim, benim kavunlarımı sana veriyorum” diyen Taso'nun elindekileri aldı. Minibüsün içindeki kikirdemeler, fısıltılar ve laf atmaların eşliğinde yolculuğa devam ettiler. Gevrenci'nin alt tarafındaki Çime Ziyareti'nde kısa bir mola verildi. Şahin, Taso'nun çaldığı ve tekrar kendisine geri verdiği iki ka-

vunu kesti. Eşit parçalara bölerek köylülere ikram etti. Kavunu iştahla yiyen ve gözünü Şahin'den alamayan Taso, "Bıra to kama? (Sen kimsin?)" diye sordu.

Sorulan soruya cevap vermedi. Gülümsemekle yetindi. Tekrar yola devam ettiler. Karakolu geçtikten sonra yanında oturan Haydar amcaya kimin oğlu olduğunu açıkladı. Bazı isimleri sayıklar gibi andı.

"Demek Lolanlısın öyle mi?"

Şahin, yirmi beş yıl önceki geçmişine gitti. Anne ve babasını sordu. Anlaşılmaz ve garip bir şekilde ağlayan yaşlı adamı, evine kadar bıraktı. Köyde görmek istediği insanları gördü. Yirmi yıl önce kilitleyip bir yakınlarına bıraktıkları evlerini görmek istedi. Kapıları olduğu gibi duruyordu. Kireçle badanalanan evin ön cephesi sahipsiz kalmanın hüznünü taşıyordu. Kapıdaki menteşeler pas bağlamış, üzerindeki cila ise bölüm bölüm kabarmıştı. Fazla bir şey istemiyordu; içeriye girip çocukluğundan ve gençliğinden hatıra kalan parçalara dokunmak istedi.

Geçmiş çok uzakta kalmış gibiydi. Uzaktan gelen köylülerin sesleri bile değişmiş gibiydi. Annesini merak etti. Burnunun direği sızlar gibi oldu. Merak edip gelen köylülerle sohbet etti. Hasret giderdiler. Gidenlerin akıbeti soruldu, ölenler yâd edildi. Kalanların sağlığıyla ilgili sohbet edildi. Gelen komşuları kendisini evlerine davet ettiler, kibarca reddetti.

Ev anahtarını alacakları kişi hastaydı, Erzurum'a gitmişti. Şahin; kapıyı açmadan ve içeriye bakmadan geri döndü. Köyün kahvesine uğradı. Görmesi gereken insanları gördü. Bir gün sonra Subatan'a gidip piknik yapma önerisini kabul etti. Kuzuyu da Como'nun kardeşi Hüsnü alacaktı. Sabah Çarekan Komu'nunda Alipaşalar ile haksız yere tartışan minibüs şoförü Como'nun araya giren kardeşi Hüsnü olay yerinde ölünce, köyü asker bas-

tı. Evini ziyaret edemedi o gün köyü terk etti. Erzincan şehir merkezinde Melek'le Bingöl Kiğılı Daimi Kişin'in ablasını tanıştırdı. Daimi'nin Ovacık Ziyaret vadisinde bulunan mezar yerini arayan acılı ablasını kucakladı, teselli verdi ve ihtiyaçlarını sordu. Oradan Gümüşhane'ye geçti ve bir gün kaldı. Murat ve Selim'le görüştüktan sonra Tokat'a, oradan da Ordu'ya geçti. Ordu'ya geçtiğinde şehre karanlık çökmüştü.

Banka soyma iştahım kayboldu.

Nöbet tutan dağ keçisinin gölgesi, uğurumun dibine düşüyor-
du. Cemal, sırtını kaya çıkıntısına dayayarak kaşıyan dağ keçisini
seyretti. Taşa sürtünmek isteyen genç erkeği boynuz darbeleriyle
uzaklaştırdı sürü lideri. En iyi savunma stratejisini, onca tehlikeye
rağmen dağ keçilerinin kullandığını düşündü. Bir tehlike anında,
dağ keçilerinin aralarındaki iletişimi, burunlarından çıkardıkları
sesle sağladıklarını anlattı.

Bankacı kadın, yaban hayatı üzerine sorduğu ısrarlı sorulara
ara verdi. Gece uyuyamadığı için kızaran gözlerini ovdu. Uyku-
suzluktan başının ağrıdığını söyledi. Uyuması için uzaklaşan iki
kişi, on metre ilerde oturdular. Randevu noktası, terk edilmiş üç
evin harabeleri kenarındaki ormanlık alandı.

Bir tren garında Baskıncı'yla kurduğu bağ, tutsak düşmesiyle
kesintiye uğramıştı.

Buluşma, birazcık gecikmeye rağmen planladıkları gibi ger-
çekleşmişti. Bir Akdeniz kasabasından geliyordu, burada doğup
büyümüş, mücadeleye atılmıştı. Eski hayatını arkasında bırakıp
yeni bir hayata geçme kararı almıştı. Otuz yaşına kadar ördüğü
hayatı geride bırakıyordu bu kararla. İnandığı davanın verdiği gü-
ven dışında hiçbir garantisi yoktu artık.

Polis takiplerini atlatmada mahir, banka soygunlarında ve
sokak çatışmalarında usta olan Baskıncı'nın, bıçak izi gibi iri

gamzelerine sızan reçine lekesinin üstüne tozlar yapışmıştı. İşaret parmağını diliyle ıslatıp temizlemeye çalıştı. Aradan geçen yedi yıllık ayrılığın yarattığı mesafeyi kapatma telaşı içindeydi. Birçok hayat yaşamıştı; bu esnada yeni insanlar doğmuş ve ortak tanıdıkları bazı insanlar ölmüştü. Artık yaşamayanları, yaşayıp da görmedikleri, görüşmek istemedikleri, mücadeleye devam edenleri ve mücadeleyi bırakanları konuştu Cemal’le.

“Ölüm orucunda Aygün Uğur yoldaş şehit düştüğü zaman iki ilde eylem yapma kararı aldık. Öfkeden kudurmuştuk, yerimizde duramıyorduk. Tabii bir şeyler yapamadığımız için kendimizi suçlu hissediyorduk. Tasarladığımız bu iki eylemin birinde Emniyet’in içine girecektik. Planlar, hazırlıklar yapılmış; katılacak birimlerle ilgili tüm teknik ayrıntılar ayarlanmıştı. Orada iki sorunumuz vardı. Birincisi, partiden habersiz yapmak istemedik. İkincisi; eylem yaparsak kâr mı getirir zarar mı, bundan emin olamadık. Çünkü ölümlerin ardında müthiş bir kamuoyu desteği vardı. Yapacağımız eylemi devlet istismar eder endişesiyle sorumlu davrandık.”

Elindeki söğüt dalını bilezik yapar gibi bileğine doladı.

“Senin ismin ve resmin çıktı birkaç gazetede. Güya cezaevlerindeki Partizan ölüm orucunu sen yönetiyormuşsun. Hedefe konulduğun için yaşatmayacaklarını düşündüm. Ölüm orucu zaferle sonuçlanınca, hastane kapısında sedye üzerindeki hâlini, *Hürriyet* gazetesi manşette vermişti. Kemiklerin görünüyordu. O zaman da çok kötü oldum.”

Helikopter sesi duyulunca konuşmasını kesti Baskıncı. Hareketsiz kaldılar. Kendilerinden on metre uzakta uyuyan kadının panik yapmaması ve hareketsiz kalması için seslendi Cemal.

İki helikopterin önce sesleri, peşinden de görüntüleri geldi. Vadiyi dikey şekilde kestiler evvela. Ardından ani bir hareketle

sola döndüler. Thonjige ve Pancıras üzerinde üç kez daire çizdiler. İnişe geçer gibi yaptılar. Sonra da Aşkireg üzerinden Yalmanlar'a doğru döndüler. Oradan da yasak mıntıkaya doğru yol aldılar. Görüntülerinden sonra sesleri de kayboldu.

Bankacı kadın "Bir yerlere asker mi indirdiler?" dedi tedirgin ve meraklı bir sesle.

İki örgü olarak uzattığı saçlarından birini sol eline aldı. Sıkıntılı bir hava içinde saçlarıyla oynadı. Hayatında ilk kez ölüm kusan helikopter aracını görmüştü. Normal hayatında dönüp bakmayacağı bu araç, yeni seçtiği hayatında ölümle yaşam arasındaki bir oyuncak gibi duruyordu. Her şeyi çözme ve anlam verme sorumluluğu vardı artık. Hareket eden her şey farklı bir anlam kazanmıştı.

"Hayır, indirmediler. Sanırım Ovacık'a gittiler" diye cevap verdi.

Cemal'in cevabı üzerine tekrar yerine geçti. Uyumaya çalıştı ama uyuyamadı.

Brastik'e giden Seydali'nin geleceği yola baktı; yollar boştu, kimse görünmüyordu. Doğuda bulutlar kümelenmeye başladı. Yakın bir yerde oğul vermiş bal arılarının sesi geliyordu. Serin bir yel esti Hel dağından vadiye doğru. Üşümeye başladı Baskıncı. Kısa kollu gömleğinin yakasını yukarı kaldırarak rüzgârdan korunmaya çalıştı.

Sağmalcılar Hapishanesi'nde bulunan Zübeyde ve Gülay'ın diğer kadın tutsaklarla ördüğü ve kendisine hediye ettikleri el yapımı kazağını çıkardı üstünden. Üşüyen arkadaşına hediye etti.

Cemal'in kendisine verdiği hediyeği önce kabul etmek istemedi. Devrimci kadınların hediyesi olmasaydı asla kabul etmeyeceğini ileri sürdü.

Kazak çıkarma anında gördüğü tabancayı istedi. Altı yıl önce

bir çatışmada babasıyla vurulan ve yaralı bir şekilde sürünerek kurtulan fakat kan kaybı ve soğuktan ölen Cüneyt Kahraman'ın (Savaş) Pala İsmail'e hediye ettiği ondörtlülük. Pala'nın ona verdiği tabancayı, sigarayı külünden vurabilen keskin nişancı Baskıncı'ya hediye etti.

Verirken elleri titredi biraz. Anılarıyla vedalaşır gibi bir yabancılık kapladı içini. Savaş'tan kendisine geriye kalan tek hatıra gibiydi. Canlı öldüren bir demir parçasıydı. Fakat orada Savaş'ın teri, nefesi, sıcaklığı, öfkesi ve hıncı yatıyordu.

“Savaş'ı tanımadığım için o kadar hayıflanıyorum ki. İkimin adı da baskıncıya çıktı. O karakol baskıncısı, ben ise banka. O hesap görüyordu. Ben ise adına kamulaştırma denilen bir tür hırsızlık yapıyordum.”

“Neden banka kamulaştırmasına hırsızlık diyorsun?” diye araya girdi Cemal.

“Son banka soygununda boş bir kasa çıktı. Halbuki o gün çok para gelecek diye sağlam istihbarat almıştık. Malatya'daki miktar daha azdı diye o soygunu erteledik. Domates suratlı Kıvırcık, zamanlama hatası yaptı. Şarapçı da on dakika geç girdi içeriye. Boş kasa elime geçince banka soygunu, bende hırsızlık duygusu yarattı. İşte o gün bugündür, soygun iştahım kesildi. Lezzet alamaz oldum. İştahım kayboldu. Lezzet almadığım şeylerden uzak dururum.”

Trafik kazasında kaybettikleri Kâzım'dan bahsetti. Cüzdanında taşıdığı fotoğrafı gösterdi.

“Sivas Madımak'ta aydınları yakan sanıklara ilişkin eylemi yapmadan gitti Kâzım. İçinde kaldı bu öfke.”

Cüzdanı tekrar cebine koydu.

“Gerçi yapmak istediğimiz eylemi, benzer bir tarzla Mehmet Demirdağ ve yoldaşları yaptı. Cezaevi sevk aracına yönelik bir

eylemdi. Bombalı eylemle araç isabet aldı ama sadece yaralamalar oldu. Ama bizim tutsak düşmeler olmasaydı, o farelerin hiçbiri canlı kurtulamazdı.”

Söğüt dallarından yaptığı bilekliği çıkardı, farklı bir biçim verdi. Tekrar bileğine taktı, boşluklarına ince, bodur ve sarımsı çiçekler yerleştirdi.

“Peşinden cezaevi basma hazırlığı da devam eden yakalanmalarla sekteye uğradı. Bu iki başarısızlık, keyfimi iyice kaçırdı. Ondan sonra bir ara Toroslara gittim. Yörük olan akrabalarım ve tanıdıklarım takıldım epey zaman. Dağ bayır gezdim. Çok köye gittim. Çok insanın evine misafir oldum. Kimi bizi defineci sandı, çıkan definelerden pay almak için para yedirdi bize. Kimi hırsız diye kovdu bizi. Kimi ermiş insanlarız diye hayran kaldı. Tarzımı değiştirdim; fikrimi, zikrimi, niyetimi ve gideceğim yolu kendime bile söylemedim. Sinsi dövüşen insanlardan uzak durdum. Kör bir kadına el falı baktırdım. Benim uzun ama huzurlu yaşamayacağımı söyledi. İri, güçlü ve yarı kaçık bir Yörük kadınla aşk yaşadım. Fena bağlandık birbirimize. Ateşli bir kadındı. Tüm hayvani yönlerimi terbiye etti. Bir çocuk doğurdu benden. Dibi derin, kökleri kalın bir kadındı. Sır tuttu. Beni almak istedi. Sonra yoldaşımız oldu. Dağlara çıkmak istedi. O yere basarken toprak, ‘bana kıyma’ diye yalvarırdı ve soyu erkek döverdi. Bu yönü beni ondan uzaklaştırdı. Ondan uzak kalınca da alçaldığımı, korkaklaştığımı ve pespaye bir adam olduğumu fark ettim. Benden umudunu kesince köyün en çirkin, ona da direnen, erkeğini aldığı duydu.”

“Çocuğu ne yaptın?”

“Bir iki kez kızıma sahip çıkmaya kalktım. Kadın; onun hem annesi hem de babası olduğunu ileri sürerek kesin bir dille reddetti beni. En son gidişimde beni hadım edeceğini söyledi. O

kadın tehdit etmez, sadece yapardı. Kadının şakası bile korkutuyordu herkesi. Sinirlendiği zaman arkası da konuşurdu. O gün arkası makineli tüfek gibi hiç susmadı. O mesaj iyiye işaret değildi. Fidanları kökünden söken bir kadın için benim alet edevatımı yerinden sökmek çocuk oyuncağı gibi bir şeydi. Birçok yol denedim ama yüzüme kilitlediği kapıyı bir daha açmadı. Onurunu kırdım galiba.”

“Desene, seni sadece hayatından değil gelecekteki rüyalarından da kovmuş.”

“Sorma ya. Kadının onurunu kıracağına bir orduyu düşman et kendine. Daha kazançlı çıkarsın.”

Ensesinden kenetlediği elleriyle epey bir zaman boşluğu süzdü. Sonra aniden kollarını çözerek oturduğu yerden doğruldu. Konuyu değiştirdi:

“Savaş’ı görmek bana nasip olmadı. O tünelden nasıl oldu da kaçmayı başaramadınız?”

Elini salladı. “Olmadı işte” diye geçiştirdi.

“Neden olmadı ama? Eğer kaçsaydınız yıllar önce görüşmüş olacaktık. Güç verecektik. Savaş ve diğer yoldaşlar belki de ölmeyecekti. Savaş’ın, annesini üç kez senin yanına gönderdiğini duydum. ‘Bir an önce kaç. Eğer kaçamazsan da üç sağlam kişi gönder bana!’ demiş. Ama...”

Baskıncı’nın sesinde eleştiriden çok suçlama ve hayıflanma vardı.

“Ama”dan sonra çok şey vardı. Belki “Sen kaçmayı başarsaydın ölmeyecekti?” Belki de başka bir sitem vardı. Hapishanede başarısız ve beceriksiz olan firar girişimleri için kendisini suçlu hissetti.

“Tüneli yan komşumuz, iyi dostluk ve güven ilişkisi olan altıncı

koğuştaki arkadaşlar başlattı. İşin planlaması ve mimarisi tamamen o arkadaşlara aitti. Hiç kimsenin, güvenlik için kaçacak diğer altı yoldaşımızın bile haberi yoktu. Dışarıya da haber vermedik.”

“Bizim katkımız ne oldu?”

“Her şeyi o arkadaşlar organize etti. Biz kroki, kısmi bilgi ve içerideki ilişkileri onlara verdik.”

“Ne kadar kazdınız?”

“O hafta çıkıyorduk. Çok az kalmıştı.”

“Nasıl yakalandı?”

“Dışardaki il sorumluları alındı. O da ‘bir haftaya kaçacaklar’ diye ötmüş. Aramaya geldiler ama bulamadılar. Çünkü onların ummayacağı bir yerdeydi. Maltanın havalandırmaya bakan penceresinin tam karşısında kapak açılmıştı. Bu 24 saat gözetledikleri ama güvenlik açığı olarak akıllarına gelmeyecek bir noktaydı. Koğuş içlerini ve havalandırma diplerini kazdılar ama bulamadılar. Sonunda dışarıdan kepçeyle kazarak buldular.”

“Ne yazık ama.”

“Cezaevi savcısı, benim yanımda Serdar’a ‘Mühendislik harikası; bizim mühendisler böyle bir şaheser yaratamazlar. Tebrik ederim sizi’ dedi. Kapak tasarımı, merdivenler, havalandırma sistemi, çalışma ve dinlenme odalarının yapısına şaşırmışlardı.”

“Bizim ilişkilerimize bir şey oldu mu?”

“Sadece yaşlı gardiyan ve oğlu tutuklandı.”

“Haberi gazetede okuduğum zaman o anki yüz ifadem gözümde canlandı” diye güldü Baskıncı.

Karşılıklı gülüşüler.

“Bir gün boyunca battaniyeyi kafama çekip uyudum. Ha bir tutsağın özgürlüğe uzanan tüneline açığa çıkarmışsın ha adamı nefessiz bırakmışsın.”

“Ben olsaydım tüneli vereni vurmak için firar ederdim.”

“Koyu sohbetinizi böldüm” diye yutkundu Bankacı. Mavi gözlerinde oluşan çapağı işaret parmağıyla sildi. İkisinin arasına oturdu. Çözülen ayakkabı bağcıklarını seri bir hareketle bağladı.

“Ben senin gerçek kimliğini biliyorum yoldaş” dedi aniden.

Bu beklenmedik soruya “Nasıl yani?” diye cevap verdi Cemal.

“Yüz Çiçek Kültür Merkezi’nde (YÇKM) Öcalan’ın geliştirdiği ‘Demokratik Cumhuriyet Projesi’ni eleştiren bir panel vermiştin. Amcamla seni dinlemeye gelmiştik.”

“Kim ki?” dedi şaşkınlıkla Baskıncı.

Söylesem mi acaba der gibi baktı Baskıncı’ya. Sırtına bıraktığı diğer saç örgüsünü de eline aldı. İkisini birleştirerek saç uçlarını ağzına koydu. Konuyla alakasız bir cevap verdi:

“Çok kalabalıktı. Bir de demek ki çok güzel olmadığım için dikkat çekmemişim” diye güldü.

“Olur mu? Sen çok güzel bir yoldaşımızsın” dedi Baskıncı.

“Ölümün bu dağlarda sana uğramaya utanacağı kadar güzel-sin yoldaşım” diyerek Baskıncı’yı destekledi Cemal. İltifatlar üzerine yanakları kızardı genç kadının, memnun oldu.

“Senin cezaevinde kan işediğini anlattı bana akrabam.”

Çoktan unuttuğu kötü bir anısını hatırlatmıştı genç kadın. Tutuklandıktan sonra yaklaşık bir ay kan işlemişti. Alnını tuvalet duvarına dayayıp damla damla düşen kanı hatırladı. O kötü anıyı zihninden kovmak istercesine yüzünü buruşturdu. Genç kadının akrabasının kim olabileceğini tahmin etmeye çalıştı.

“Panele geldiğiniz hâlde, amcan neden merhabalaşmadı bizimle?”

“Çünkü acil bir telefon geldi. Hemen çıkmamız gerekiyordu. İki hafta sonra seni görmek için gazeteye geldik ama o zaman da

sen gitmiştin. Amcam senin buraya geldiğini öyle anladı. Biliyorsun çok meraklıdır” diye güldü.

Cemal’in kulağına eğildi:

“İsmi Resul.”

“Haa” dedi Cemal, “a” harfini uzatarak. Unutmuş gibi bir ismi hatırlamak istercesine “Resul” diye mırıldandı. “Sen hâlâ yaşıyor musun?” dercesine.

“Demek öyle?”

“Evet” dedi rahatlamış bir havayla.

Bir sırdan kurtulmuş gibi hafıfledi. Bir gün önce gece vakti kurye Seydo’nun getirdiği kadın, onu görünce kaybetmiş bir yakını bulmuş gibi sevinmişti.

“Bu kan işeme işini bilmiyordum. Hani şu şiirlere konu olan ‘Yiğitlerin hayaları burkulur, kan işer yiğitler’ cinsinden bir şey mi?” diye sordu Baskıncı merakla. Tekrar o kötü anı hatırlamak istemedi. Baskıncı’ya cevap vermedi.

“Şu yalandan infaz olayını da anlattı bana amcam” dedi Bankacı.

“Merak ediyorum. Gerçi merak ettiğim o kadar şey var ki” dedi Baskıncı.

“Merak küpü” diye gülümseyerek geçiştirdi Cemal. “Bunu bilmesen de olur!”

“Ben de bilmek istiyorum ama” dedi Bankacı. Ellerini havaya kaldırdı:

“Ben bilmem gerekenlerin dışındaki şeyleri bilmek istemiyorum. Onun için koyu sohbetinizi bile bölmek istemedim.”

“Yalandan infazda” diye cevap verdi Cemal. Rüzgârın havalandırdığı toz boğazına kaçtı. Peş peşe öksürdü: “seni infaz edeceklermiş gibi bir senaryo uyguluyorlar. Senin o senaryoya inanmanı sağlıyorlar.”

Devam etmek istemeyen arkadaşına itirazda bulundu her ikisi. İsrarcı oldular.

“Beni Polat’la aldılar İstanbul’dan.”

“Nasıl oldu?”

“İstanbul’da etrafımızı sardılar. Önce yanaşmadılar bize. Sonra kimlik istediler. Kendilerine kimlik uzattığımız an geri çekildiler. O zaman anladım ki işin içinde ihanet var. Sonra arkadan üstümüze atlayan sivil polislerle uzun bir boğuşma başladı. Daha önce polis kontrolünde verdiği kimliği inceledikleri an polisi vurup kaçan Polat’ı benden sonra otoyola sokabildiler. Ben de o kısacık anda üstümde bulunan isim listesini yuttum.”

“Sonra?” diye heyecanla araya girdi tekrar Baskıncı.

“Polis dolmuşu hareket edince Polat’ı neden aldıklarını sordum; onunla tesadüfen karşılaştığımızı, asıl ismini ve ailesiyle olan dostluğumu bağırarak söyledim. Polat mesajı alınca, o yönlü ifade vermiş ve on beş gün kaldıktan sonra bırakılmış. On beş gün Gayrettepe’de kaldıktan sonra beni Dersim’e gönderdiler. O zaman Dersim, Kürdistan’daki diğer üç ille birlikte Olağanüstü Hâl uygulaması içindeydi. Gözaltı süresi bir aydı ve savcılık kararıyla bu süre 45 güne kadar çıkabiliyordu.”

“Sonra?” diyerek acele etti Baskıncı.

“Eğer üstümdeki notu yutmasaydım, sen hapı yutmuştun. Altı kişiye yakın parti üyesi ve aday üyenin isim listesinin en başında yer alanlardan biri de sendin. Şimdi de merak edip sözümü kesemezdin.”

“Merak bir kusur değil. Soru sorma alışkanlığım da fazla zekâdan geliyor yoldaş” diye güldü. “Öyle değil mi?” anlamında Bankacı’ya göz kırptı.

“Neyse, işkence mevzusunu anlatmak istemiyorum. Onun için kısa kesmek istiyorum. Sanırım 44. gündü. Beni Harçık suyu

kenarına götürdüler. Ellerim ve gözlerim bağılıydı. Çevredeki sessizlikten gece olduğunu anlamıştım ama ne vakit tam olarak bilmiyordum. Diz çöktürdüler, başıma silah dayadılar. Merkez komitesinin toplantı tutanaklarının ellerinde olduğunu iddia ettiler. ‘Ahmet Polat, Sinan, Alaattin Ateş (Şerif-Aris) ve sen merkez komiteye seçilmişsiniz’ dediler. ‘Onlar senin baban yaşına geliyorlar. Onları anladık. Sen 21 yaşındasın. Ne yaptın da bu yaşta bu kadar yükseldin?’ dediler. Tabii dedikleri doğru değildi. Sonra ‘Son sözünü söyle’ dediler. O zaman gözaltında infaz ve kayıplar olağan hâle gelmişti. Kurtulacağıma dair ümidim yoktu. Öldürüleceğimi düşündüm. Dedim ‘Ulan oğlum, gidicisin. Bari diğer tarafa kuyruğun dik git!’ diye iç geçirdim. Nefesimi topladım. Var gücümle ‘Kahrolsun faşizm, yaşasın partimiz!’ diye slogan attım. Sloganı tam bitirmeden kafama dayatılan silah patladı. İşkencecilerin sesi kesildi. Yere devrildim. Barut kokusu genzime kaçmıştı, öldüğümü sandım. ‘Yaşıyor muyum?’ diye dilimi ısır-dım. Doğru dürüst acı da hissetmedim. Sonra kasık aramda bir sıcaklık hissettim. Silah başıma dayandığı halde ‘Kasığım neden sıcak?’ diye merak ettim. Kasığımdan vurulduğumu düşünmüş-tüm. Meğerse korkudan altıma işemişim.”

Dengesiz bir kahkaha attı. Anlattıkları karşısında yüzleri ku-rumuş elma kabuğu gibi buruşan iki genç de istemeyerek kahka-haya eşlik ettiler. Alt taraftan gelen sesle sustular aniden. Sesin geldiği yöne doğru baktılar. Bindiği atın üzerinden:

*Sarı çiçek sarartıyor dağları,
suna boylum ağlama.
kırmızı gül bez ediyor bağları
derdi güzel ağlama.
İkimizin gün göreceğ çağları
ben ölürüm ağlama.
Çekerim ayrılık seni bir zaman
derdi güzel ağlama.*

türküsünü söyleyen gencin su gibi berrak sesine kulak verdiler. Türküsü bittikten sonra ıslığıyla türkünün makamını sürdüren genç adam atından indi. Suyu az olduğu için tembelce akan göletten içti. Bir yerlerden ses duymuş gibi etrafını yokladı. Susayan atını da suvardı. Kırmızıya çalan atın alnında ve arka iki bacağında bilezik gibi beyaz bir akıtma vardı. Uysal, tüyleri parlayan besili hayvanın boynunu suyla yıkadı, avucuna doldurduğu suyu terli kasıklarına serpti.

Sonra ıslık çalarak çevredeki otları çişiyle suladı. Kasık arasını suyla yıkadı. Ata binmeden yularını çekti. Epey bir mesafe gitti. Sonra tekrar atına binerek türkü söylemeye başladı. Elinde tuttuğu atın yularını bir sağa bir sola savurarak türküsüne ritim tuttu.

Gözden kaybolana kadar kendisini gizlice dinleyen üç kişi söylediği türkülerini sessizce dinlediler. Epey zaman sessizce oturdular. Sigarayını bırakma kararı alan Bankacı, yarım bıraktığı paketten bir tane çıkarıp yaktı. Üflediği dumanın peşinden baktı. Belli belirsiz bir şeyler mırıldandı. At binicisinin söylediği türkü diline dolanmıştı.

“İstanbul’daki tutsak düşme ânında ihanetten bahsettin. Nasıl bir ihanet?” diyerek sessizliği bozdu Baskıncı.

“Kardelen Harekâtı’nda sorguya alınan karşı devrimci hücre elemanlarından Nurten bu yaptığı ihaneti itiraf etmiş. Kendisi gibi karşı devrimcilere çalışan eşi Bayram, benim ele verilmem üzerine eşinin de kendisi gibi polisle çalıştığını anlamış. Eşinin kendisinden habersiz aynı işi yaptığını itiraf etmiş. Bu açığa çıkınca birbiriyle tartışmışlar.”

“Ben onların sorgu kasetlerini seyrettim. Sen seyrettin mi yoldaş?”

“Hayır, seyretmek istemedim.”

“Neden?”

“Nurten’in o perişan hâlini görmek istemedim.”

“Neden? Kardelen Harekâtı’nı savunmuyor musun?”

“Kardelen Harekâtı’nı doğru buluyorum. Ayrıca gerekliydi de. Hatta sorgunun eksik olduğunu da düşünüyorum. Ama uygulanan iğrenç yöntemi kesinlikle reddediyorum” dedi Cemal.

“Hangi yöntem?”

Bankacı kadının sorduğu soruya doğrudan cevap vermek istemedi. Hakikati açıkladığı an, kenarında oturan iki kişinin dünyalarının başına yıkılacağını biliyordu ama gerçeği de bilmeleri gerekiyordu.

“Arkadaşlar, şu gerçeği bilmeniz gerekiyor: Kardelen Harekâtı’nda sorgulanan insanlara işkence yapıldı.”

“Ben partinin işkence denilen o karşı devrimci yöntemi uygulayacağına kesinlikle inanmıyorum. Düşmanına bile uygulamaz. Bunun yaşanmış örnekleri de vardır. 1995’te Hozat Dedeagaç’ta düşmana atılan pusuda imha edilen panzerlerin olduğu çatışmada Bursalı Arif yoldaşımızı vuran Afyonlu askerin yaralarını bile sarıp ailesine teslim eden bir parti bir yıl sonra kendi içinde yürüttüğü soruşturmada kendi yoldaşlarına nasıl işkence yapabilir ki?”

“Ne yazık ki işkence vakası doğrudur.”

“Nasıl olur?” diyerek arkadaşının sözünü kesti.

Baskıncı, şaşkınlık yaşadığı anlarda yaptığı gibi yüzündeki mimikler oynamaya başladı. En çok da dudağı titredi:

“Bu yönde duyumlar almıştık. Ama biz dedikodu ve karalama olduğunu düşünüyorduk.”

“Bence düşmanın karalamasıdır” dedi Bankacı.

“Ben de sizin gibi önce inanmadım. Hatta işkenceye uğramış bir kişi cezaevine ziyaretime geldi. İşkence gördüğünü söyledi, inanmadım. Öyle acımasız ve bağışlanamaz bir suç işledim ki

birlikte büyüdüğüm o güzel insanı ziyaretimden kovdum. Zerdüş'tü koruyamadığım için derin bir vicdan azabı duyuyorum. Onun pişmanlık dolu sesi beni hiçbir zaman terk etmeyecek. Onunla geçtiğimiz mekânlara bir daha gitmedim. Oysa sadece iş birliğini kabul etmişti. Hiçbir zarar vermemiştii. Acı çekiyordu, çok pişmandı. Ama vurdular bizimkiler.”

Herkes sustu. Herkes bakışlarını farklı yönlerle çevirdi. Sonra “Beni asla affetme Zerdüş't asla!” diye mırıldandı.

Bu söz üzerine herkes bakışlarını Cemal'in üzerine çevirdi. Tekmelenmiş bir kedi gibi baktılar. Cemal'in yüzünde endişe, özür, acıma, pişmanlık, şefkat ve çaresizlik vardı. Ama en çok da hayıflanma vardı.

Hakikat, kendisi dışındaki şeylere benziyordu fakat sadece kendisi değildi... Bazısı kabul edilebilir derecede kalıcı duruyordu ama gerisi kaba bir mazeretten başka hiçbir anlama gelmiyordu. Sayısız kayıplarla dolu geçmişin hatırası, hikâyesi yazılmamış insanların dramlarıyla doluydu...

Zerdüş'tü tanıyan Baskıncı, koltuk altındaki sararmış ter lekesini kaşıdı. Mahcubiyetin egemen olduğu bir sesle mırıldandı. Ölümünden acı duyduğu Zerdüş'tün durumunu soracaktı vazgeçti. Konuyu değiştirdi: “Yani biz de mi düşmanımıza benzedik?” diye sessizliği bozdu Baskıncı. “Asıl yenilgi ve felaketler buradan başlar.”

“Senin kişisel düşüncen nedir Cemal yoldaş?” diye sordu Bankacı.

Konuşmak istemedi. İkisi ısrarcı oldular.

“Hiçbir kaygıya kapılmadan tüm ayrıntılar kamuoyuna açıklanmalıdır. İşkence bir insanlık suçudur. Hiçbir mazeretin altına saklanmadan reddedilmelidir. İşkenceyi doğuran tüm ideolojik kaynaklarla mücadele edilmelidir. Parti ve benzeri örgütlenmeler

amaca giden araçtır. Eğer araçlar kirlenmişse amaçlar da kirlenir.”

“Yapının durumu bu suçun altından çıkmaya ne kadar uygun?” diye sordu Baskıncı.

“Bu bileşenlerle bu durumu aşmak çok zor.”

“Çözümü nedir?”

“Ancak cezaevindeki kadrolar çıkarsa bu sorun aşılr.”

“Parti kitlesi bu suçu affetmez ama.”

“Evet ama müdahale edilmezse nasıl sonuç doğurur onu bilemem.”

“Peki sonuçları?”

“İşkenceyle alınan tüm ifadeler iptal edilmeli ve işkenceye karışan herkes partiden atılmalıdır.”

“O zaman parti savunmasız kalır.”

“Bence daha da güçlenir.”

“Karşı devrimci hücreyi aklayacak mıyız?”

“Ben sorgulanma anında tutuklanan ve sorgulanan kişilerin çoğunluğunun düşmanla iş birliği içinde olduğunu düşünüyorum. Kardelen Harekâtı bittikten sonraki aylarda devam eden tutuklamaların kuru bir kuşkuculuk sonucu geliştiğine inanıyorum. Bu sorunun bir yönü. İkinci ve en önemli yönü, suçlu gördüğün kişilere devrimci tutumun ne olmalıdır? Her şey burada başlıyor ve burada bitiyor. İster direkt düşman ister onunla dolaylı ya da dolaysız ilişkisi olsun hiç fark etmez. Sorgulanan kişinin onuru asla rencide edilmemelidir. Ne olursa olsun işkence yapılmamalıdır. Hiç kimsenin işkenceci bir yapıya ihtiyacı yoktur. Hele devrimin hiç ihtiyacı yoktur.”

Şoke olan Bankacı kadın, iki arkadaş arasındaki konuşmayı sessiz ve çaresizce dinledi. Bir iki kez konuşmalara müdahale etmek

istese de söz almadı. Karşılıklı itirazlar, tartışma ve açıklamalar sonucunda gerçeği öğrenmenin üzüntüsüyle ellerini koynuna koyarak sustu. Kimse bir şey söylemedi. Belki de söylemek istemedi.

Baskıncı, sıkıntılı ve gergin havayı dağıtmak için peş peşe sorular sordu. Konuyu tekrar infaza getirdi.

“Ya sonra ne oldu?” sorusuna kadın da ortak oldu.

Konuşmak istemeyen Cemal, geçmiş zamana ait başka bir yalandan infaz anısını daha anımsadı. Bu durumu ikisi de bilmiyordu. Sadece yazdığı raporu okuyan sınırlı sayıdaki arkadaşı ve olaya tanık olan Apocular biliyordu.

Apocularla görüşmeye gittiğinde elleri ve kolları bağlandıktan sonraki zaman zarfında bıyıkları bile daha terlememiş Şemuşaklı Azad’ın kendi için kazdığı uzun ve derin mezarın içine konulmuştu. Konyalı Mehmet ve üç kişilik birimi tarafından mezarın içine yatırılarak bağlı olduğu siyasal hareketi bırakıp kendilerine katılması için başına dayatılan silahı düşündü. “Çabuk tetiği çekin ulan, ne duruyorsunuz? Siz devrimci misiniz?” diye sözü üzerine ağzı ve ayakları bağlanıp mezardan çıkartılmıştı.

Yaklaşık on dakika sonra “Bir şans daha verin bana heval” diye ağlayan Şemuşaklı uzun, ince ve cılız çocuğun yalvarmasına tanık olmuştu. Bulunduğu yerin altından geçerken ağlayarak kendisinden yaşlı siyah gözlerini ayırmadan “ımdat” çığlığını atan çocuğu, çaresiz bir vaziyette seyretmişti. Üzerinde bir teşhir çaputu gibi duran şalvar, Kırmancıyenin ruhunu boğuyor gibiydi. Gömleği ve şalvarı üzerinde kuruyan kan evveliyatında uğradığı şiddetin izlerini kanıtlar gibiydi. Günlerce aç bırakılmıştı; zayıf vücudundaki kemikler dışarıya fırlayacakmış gibi duruyordu. Elbiselerindeki iri kan lekeleri siyah birer yamaya benzemişti.

1892’de Osmanlının Ali Şefik Paşa komutasındaki Taburono Teyton’unu (Deliler Taburları), Qoçuşağıyla birlikte bozguna

uğratan Şemuşaklılar, sayısız imparatorluk seferini boşa çıkaran, '38'de de Cumhuriyet ordularına Reskanlılar ve Qoçanlılarla direnen aşiretin çocuğu öldürülmemek için yalvarıyordu.

“Lace Semkico (Şemko'nun çocuğu) yalvarma, başını dik tut!” diyecekti ama diyememişti. Mezardan çıkartıldıktan sonra anten kulaklı diye alaya alınan dana suratlı Suriyeli Şevket yüzüne vurmuş, burnu kanamıştı, akan kan olanca tuzuyla beraber genzine kaçmıştı.

Çocuğun hayatına son veren tek el tabanca sesiyle, önce çeşmeye yakın ceviz ağacına konan iki güvercin kanat çırparak havalandı. Onları Zankirek'e doğru uçan kuşlar takip etmişti.

Sey Rıza'nın akrabası Tilekli Murat Zan'la birlikte zorla kaçırılan çocuğun mezarını ailesine söyleyen biri olmuş muydu? Bir çocuğa kendi mezarını kazdıran dehşet verici çaresizliğin sınırlarını hayal etti. İmdat çılgılığıyla büyüyen gözleri; siyah, iri, buğulu ve çaresiz bakışları hatırladı tekrar. Kendisi de o cinayete tanık olmuştu. Bundan dolayı hem suçluydu hem de tanıktı. Ama bu tanıklık neye yarıyordu ki? Televizyon seyretmenin bile yasaklandığı yerde kendisine bu cinayet, daha çocuk denebilecek gencin infazı naklen seyrettirilmişti. Bu gerçeği anlatsa, sesi duyulur muydu acaba? Beynini bir mengene gibi delip geçen milyonlarca sorunun tümünü neden birkaç gün önce sorguladığı Çino'ya sormamıştı? Sorgulamayı detaylı yapmadığını ve daha bilmesi gereken çok ayrıntı olduğunu düşündü. Harçık suyunu tarif etmek için ayağa kalktı. Cevapsız soruların altında belinin kamburlaştığı hissine kapıldı. Yılan gibi kıvrılan vadiye doğru elini uzattı. Tarif etmeye çalışırken gözü yıkık bir eve dokundu. Harabeler, insanın yüzüne soğuk bir tokat gibi değen yarım hayatların toplamı... Bir şeyleri hatırlamak istercesine sustu Cemal.

Ziyaret, niyaz ve rızalık yurdu Jarı Diyar (Dersim), yırtılmış

eski bir harita gibi sere serpe orta yerde sessizce uyuyordu. Terk edilmiş harabe evler, sahibini arayan aç bir köpek gibi kayıp sesleri çağırıyordu. Evet, yıkılmış evler, başka bir deyimle harabeler! Ertelenmiş hayatların dilsiz tanıkları. Geride kalmışlığın ihmal edilmiş geçmişi. Bu geçmişin kusup attığı hayatlar, bir rüzgâr gibi nerelere savrulduğu belli olmayan toz tanecikleri idi âdeta.

Nerede sahipleriniz şimdi? Kuş sesleri gibi çocuk cıvıltıları, yaşlıların ağır ve yorgun konuşmaları, çocuklarını çağıran annelerin şefkatli sesleri, emir veren babaların otoriter seslenişleri, genç kadınların çalımları, sevdalı gelinlerin düşleri, akşam ağıla dönen hayvan sesleri, uzak yollarda duyulan köpek havlamaları. Nereye gitmişti bu seslerin sahipleri?

Köyleri boşaltılan insanlar, köpek ve kedilerini de götürdüler mi acaba? Götürmedilerse nereye gittiler? Yoksa onlar da Deme-nanlıların çocukları gibi karşı vadinin ağaç kovuklarında açlıktan mı öldüler?

Muhatabı olmayan bir sürü soru sormak, kaybolan insanların yıkıntıları içinde gezmek gibi ağır bir yolculuktu. Cevapsız sorular altında ezildi. Tam orada Buyer dağı ardındaki Harçık suyu kenarında olduğu gibi başına silah dayatıldığı zaman “son sözü” sorulduğu zamanki gibi çaresiz hissetti kendisini. Acıların iç içe geçtiği bir diyarda, hiç kimsenin son sözünü hâlâ söylemediği bir zamanda neden kendisine “Son sözünü söyle!” diye emir verilmişti?

Evleri yakıldığı zaman yas tutan Çalo ismindeki köpeklerini hatırladı ansızın. Bir şey yemeden, uluya uluya sahiplerini arayan hayvanın ölümünü düşündü. Katliamdan sonra göç eden akrabalarından tekrar köye dönen İbiş’in (İbrahim Kahraman) köpeklerle konuşmasını anlatan Naze’nin söylediklerini hatırladı. İbiş ve yas tutan köpeğin gözyaşlarını, Naze’nin acıdan tıtreleyen dudaklarını, bir daha dua gibi okunan o sözleri nasıl anlatacaktı? Köpeğin yas

tuttuğunu, ağladığını ve gözyaşı akıtıldığını ilk kez Naze'den öğrenmişti. Üzüntüden kalp krizi geçirerek ölen İbiş, kimsenin elinden yal yemeyerek yastan ölen Çalo'ya neden bir mezar yapmamıştı?

Yangından sonra evin harabelerine kimsenin el sürmesine izin vermemişti. Hiç görmediği açık havada bir utanç müzesi olarak durmasını istemişti. Zamanında iki katlı bir konak olarak yapılan taş ev, nasıl duruyordu acaba? Gerçekten söyledikleri gibi yıkılmış mıydı?

Sorular birbirine dolanan sarmaşıklar gibi, başı belli sonu belirsiz dallar gibi birbirine geçip duruyordu. Anılar, yaralı bir bedene sığınan sinek gibi geçmişin içinde gizlendi. Kendisine yabancı gelen sesiyle, sorulan sorulara cevap vermek istemiyordu. Sesler, boğazlanan bir hayvanın sesi gibi uzak bir yerden geliyordu. "Uzak kaldığımız zamandaki hatıralarımızı hangi öyküyle düğümleyeceğiz Cemal'im?" diyen Baskıncı, arkadaşının omzuna dokundu. Uzak zamanlarda kalan hatıralar, çocuğu elinden alınmış ve iffal edilmiş bir kadın gibiydi. Sadece kederine ağlıyordu sessizce. Ne kimseyi dinliyordu ne de etrafındaki sesleri duyuyordu...

Devrimlerin yapamadığını ölüm yapıyor.

Lawko'yla Hıdır, bir yıl önce kış vakti Pakire köyünün girişinde altı arkadaşıyla vurulan Mahir'in mezarı önünde durdular. Pakire Karakolu'ndan gelen sesleri dinlediler. Mahir'in mezar taşına elini sürdü, mırıldanarak bir şeyler söyledi. Her ikisi de daha önce anlaştıkları gibi yumruklarını yukarı kaldırmadan yan yana durarak bir dakikalık saygı duruşunda bulundular.

*Buradaki gökyüzünün altında
ölümler
tutkulu bir sevgili gibidir
ne insanı bırakır
ne de vedalaşır kardeşim.
Bir kış vakti ellerin üşüdüğü vakit vurdular seni.
Gırso bir yana düştü.
Songül sağına düştü.
Pınar'ın saçlarına karlar girdi.
"Beni bırakın" diyen Pınar'ın sesi asılı kaldı havada.
Yara alan birlik komutanına,
"Pınar'ı sırtla Rızol!" diye bağırdın.
Özgür'ün yırtık yakasından karlar doldu içeriye.
temizlemek istedin.*

Çemberi yarayım derken
düştün
vurulduğun karın üzerinde düştüğün an
üşüdü yüreğim.
Dereler ırmaklara varır
kış bahara evrilir
gün gelir
devran bize de döner Mahir'im.
Elbette bizim de söyleyeceklerimiz olacak.
Bahar,
bizim de kapımızı çalacak bir gün
bir gün
mutlaka
ama mutlaka...

“Bunu bana yapma Lawko!” diye çıkıştı Hıdır. Gür ve biçimli bıyıkları altındaki dudakları titredi. Mahir’in mezarına gelmeye cesaret edememişti. Doğduğu günü hatırladığı sarı saçlı güzel çocuk tez büyümüş, erken mücadeleye katılmış, acelesi varmış gibi zamansız ve soğuk bir kış vakti pusuya düşmüştü.

“Vurulduğuna hâlâ inanmadığım güzel bir çocuğun ölümüne alıştıрма beni!”

Konuşmayla şiir karışımı sözlerini kesti Lawko. Yüzünü kapattı, ovdu. Yaralı bir hayvan gibi soludu. Dişlerini birbirine geçirdi, yutkundu. Yumruklarını sıkarak karakola doğru baktı. Alnından öpermiş gibi mezar taşının ucundan öptü önce. Sonra da mezarın alt tarafına geçti. Ayakucu tarafındaki toprağı öptü.

Arkadaşına bakmadan “Gidelim Xıdo” dedi. Köye doğru birinin varlığından habersizmiş gibi yürüdüler. Her ikisi kendi içindeki sessizlikle konuştu. Köpekler kendilerini fark etmeden

köyün alt tarafından geçtiler. Zamana karşı koruma özelliğini yitiren ağaçtan kapıyı, aralıklarla üç kez vurdular. Ağaç kurdunun damarlarını yediği kapı sağırlaşmıştı. Kapının içindeki canlılık ölmüştü. Daha güçlü vurdu Lawko. İçerden gelen boğaz temizle sesleri duyulunca ara verdi.

“Kimsiniz?”

Titrek, meraklı ve ürkek sese “Ana biziz!” diye cevap verdi.

“Sıma kamé (Kimsiniz)?”

“Ma Partizancimé (Partizancıyız).”

“Tanımadım kardeşim. Kimsiniz? Ne işiniz var bu saate? Ne istiyorsunuz?”

“Eşin evde mi yenge?”

“Evde değil kardeşim. Çekip başka yere gidin. Ben yalnızım.”

Kadının olumsuz cevabı üzerine, kulağını anahtar deliğine dayayan Lawko, içeride başka birinin olduğunu anladı. Eşinin evde olduğunu fark edince, parolayı söyledi. Kapı yavaşça açıldı. Uzanan el Lawko’yu içeri çekti hızlıca. Evin sahibi geride kalan Hıdır’a seslenerek acele etmesini söyledi. Etrafını yoklayan ikinci misafirini de içeri çekti.

“Ne oldu kirve?” dedi şaşkınlıkla Lawko. Göz gözü görmeyen evin karanlığı içine daldılar.

“Torut’a bakan ormana girdi düşman. Oradan evi denetleyebilirler” dedi evin sahibi adam:

“Karanlık çöktüğü zaman köye alt taraftan girdiler. Sonra köyün altından ormana girdiler. Tam olarak nerede mevzilendiklerini kestiremedik.”

“Nasıl olur?” diyerek Hıdır’ı sorgulayıcı bakışların hapsine aldı Lawko. “Ama biz köydeki hareketi fark edemedik.”

“Pala İsmail’in evlerinin alt tarafındaki dereden çömelerek

ve tek sıra hâlinde köye yanaştılar. Böylelikle köyün tepesinden bunu fark etmeniz mümkün değildi. Üstelik bunu tam karanlık çökmeye başladığı an yaptılar.”

Pakireli ev sahibi eşine dönerek ışıkları yakmamasını, gaz lambasını getirmesini söyledi. Koridorda oturmalarını önerdi. Pencerelelere bakan oda kapılarını kapattı. Yan odada uyanan anasının “Oğlum kim onlar?” sorusuna cevap vermek için diğer odaya geçti. Bir şeyler fısıldadıktan sonra geri döndü.

“İki gün önce Pala İsmail’in evine iki subay geldi” dedi evin kadını.

“Dediler ki ‘Pala İsmail’e söyleyin, gelip teslim olsun!’ Kaç gündür köyün etrafına gizli pusu atılıyor.”

Gaz lambasını ocağını üstündeki çıkıntıya koydu eşi. Hâl hatır faslına geçildi. Aç olup olmadıkları soruldu.

“Çürük bir diş gibi sallanma Xıdo” diyerek gülümsedi ev sahibi. Gel yanıma otur hele. Erdem’e ne oldu? Duydum ki yakalanmış. Nasıl öyle bir tedbirsizlik yaparsınız?”

“Şeflik Erdem’e yaramadı Dılo. Benmerkezcilik hastalığına tutulunca uzaklaştı benden. Yıllarca benim şefliğimin altındaydı. Korudum onu. Ama o benim şefliğimde, ben de onun o hâlinde bıkınca şefliği ona verdim. Bilirsin, benden uzaklaşan herkes devlete ve Tanrılara yakın oluyor. Suç benim mi?”

Uzun bir zamandır tanıdığı Hıdır’ın gülmesine Lawko ve evin kadını da eşlik etti. Erdem’in konuşmamış olmasının rahatlığıyla huzur içinde şakalaştılar.

“Dua et ki Erdem de bizim köylü Murat gibi işkenceye karşı dayanıklıdır. Dayğa karşı yaratılmışlar. Yoksa böyle bülbül gibi ötmezdin” diye güldü Dılo.

Eşine dönerek bir şeyler hazırlamasını söyledi. Yoğurt, peynir

ve akşam pişirdiği taze etmeği koydu sofraya. Yoğurdunu kaşıklayan misafirlerine Erdem'in son durumunu, ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını sordu. Uzun bir dönemdir mücadelenin içinde olan iki kişinin verdiği bilgileri dikkatle dinledikten sonra, konuyu değiştirdi:

“Artık, bu devletin tekme hizasına girme işine son vermeniz lazım.”

Kuru bir öksürük tuttu Dilo'yu. Elinde tuttuğu küçük çubukla dizine tırmanan akrebe vurdu. Aşağı düşerek, ocağa doğru kaçmaya çalışan akrebi öldürdü.

“Bu köydeki akrep ve yılan istilas, devletin baskısını unutturdu bize.”

Ezdiği akrebi çubuğun başına geçirerek, gaz lambasının ışığına tuttu.

“Erkekmiş namussuz!” diye mırıldandı.

Ev sahibinin akrebin cinsiyetini nasıl bildiğini merak etti Lawko.

“Sen şu yılan mevzusunu anlat bize. Evini koruyan efsunlu yılan, gece uyuyan misafirinin göğsüne nasıl düştü?” diyerek, güldü.

“Wuşşş” deyip yüzünü tuttu karısı. “Lo bra Xızır'ı severseniz o konuyu açmayın. Daha yeni yeni uykularım düzene giriyor. Kurban olurum. Biz de adama inanmadık.”

“Sana kim anlattı?” dedi evin sahibine. “Sabriye Ana anlattı” diye cevap verdi Lawko.

Eşine ve misafirlerine baktı.

“O mevzuyu Bese'nin olmadığı bir zamanda anlatırım sana” dedi.

Yorgunluğunu alması için çay suyu koymak isteyen eşine engel olan misafirlere destek verdi.

“Doğru söylüyorlar arkadaşlar. Bu gece vakti evin bacasında duman tüterse şüphelenirler. Ben onların tümünden ormana çekildiğine inanmıyorum. Muhakkak köyü de gözlüyorlar.”

Ocağın kenarında oturanlar, ateş olmayınca, konuşacak konu bulmakta zorlandılar. Yakılan ateşin üzerine konulacak odunların sohbete ahenk katacağına inanıyordu Lawko. Hangi mevsim olursa olsun ellerini ateşe tutmadan konuşmasına biçim veremiyordu. Yoğunlaşmanın, sohbete derinlik katmanın, zengin fikirlerin jimnastiğini ancak yanan ateşin üzerinde pişen çay eşliğinde gerçekleştireceğine inanıyordu.

Hozat birliğini merak etti. Randevu noktası pusu atıldığı söylenen yere çok yakındı. İçini sıkıntı bastı. Yöreyi avucunun içi gibi bilen Şahan'ın grup içindeki varlığı kendisini biraz rahatlatıyordu. Fakat randevu noktasına yakın yerde pusunun atılması, endişesini derinleştiriyordu. Hareket tarzını değiştiren askerin, beklenmedik yerden, beklemedik noktalardan çıkmasına anlam veremedi. Orman içine gece pusu atmalar artmıştı.

“Yükselmenin ve genişlemenin tadını, yenilmenin ve daralmaların acısını tadan yoldaşlarımız, kazandıkları deneyimlerle mücadeleye farklı bir ivme kattılar. Herkes bir şekilde elini taşın altına koymalıdır.”

Ev sahibi, ortaya söylenen sözün kendisini hedeflediğini hemen anladı. Misafirlere yoğurt getiren eşinin saçlarını kulaklarının arkasına atmış hâline baktı. Eşinin en sevdiği hâli bu hâliydi. İlk kez kendisini Deşt'te çeşmenin başında gördüğünde bu hareketiyle tanımış ve âşık olmuştu. Eşinin bu hareketi kendisini geçmişe götürmekle kalmıyor, rahatlatıyor, iç huzurunu çoğaltıyordu.

“Delal'im bana da bir tas yoğurt getir. İçine de bir diş sarımsak doğra. Dılo ince beline kurban olsun!”

“Dılo, bu gece vakti sarımsak kokusunu çekemem. Canın çok istiyorsa sabahları davara gittiğin zaman ye!”

Eşinin sarımsak koymadan getirdiği yoğurdu kaşıkladı. Sarımsak isteğinin reddedilmesini umursamadı bile. Konuşacak mühim mevzular varken, dediğim dedik öttürdüğüm düdük türküsünü bıkmadan söyleyen inatçı eşiyle zamansız bir didişmeye girmek istemedi.

“Köyün girişindeki Mahir’in mezarına uğramışsınız. O çocuk doğduğu gece Aydın Hanbayatlar, Murat Ay’ın evine gelmişlerdi. Çocuğun ismini onlar verdiler. Çocuğun ismini veren yoldaşlarımızın çoğu öldü. Çocuk da büyüdü, genç oldu ve dağa çıkıp vuruldu. Bu nereden baksan bir nesillik ömür. Demem o ki hep aynı biçimde ölüyoruz.”

“Ölümün biçimi olmaz” diye itiraz etti Hıdır.

Dudaklarına yayılan kırçillaşmış bıyıklarını ovdu. “Ölüm hep ölümdür. Haşmetle vurur namussuz. Yüzü soğuk olsa da vurdu mu sınırları ve sınıfları ortadan kaldırıyor mübarek. Devrimlerin yapamadığını ölüm yapıyor.”

“Mücadele biçimimizi değiştiremiyorsak dahi ölüm biçimimizi değiştirmeliyiz” diye ekledi Dılo:

“Ölüm biçimlerine diyeceğim bir şey yok. Ama mücadele biçimimiz doğrudur. Her şeye kapım açıktır ama konunun anahtarı yoktur. Ben gelenekçiyim babam ama gelenekçi olmakla dogmatik olmayı sakın birbirine karıştırmayın!” diye kollarını yana açtı. Dışarıya kulak kabarttı. Peşinde sesini düşürerek: “Anahtarı olmayan kapı, kapı olma özelliğini kaybeder Xıdo. Yirmi yıldır bu mücadelenin içindesin ama Teştekli Çılmo’nun kör atı kadar bile düzgün yol yürümeyi beceremedin. Mücadele biçimlerini değiştirirsek, ölüm biçimleri de ona bağlı olarak değişir. Dediğim her şeye itiraz etme alışkanlığını değiştir artık!”

“Görev almalısın Dılo, eski zamanlar gibi” diye cevap verdi Hıdır. Konuyu değiştirdi.

“Bence Dersim’den komple çıkmalı hareket. Devlet insanlarımızı vurmak için bir havuz gibi buraya topluyor. Bir dönem dokunmuyor ve rahat bırakıyor. Sonra umulmadık anda darbeyi vuruyor. Bu havuz, tuzak için yemlenen kekliğin durumuna benziyor. Tam devletin en hazırlıklı olduğu, kendisini en iyi örgütlediği ve en iyi bildiği şiddet dilini konuşmasına olanak sunuyoruz” diye cevap verdi Dılo.

“Ne yapalım yani. Ona gül mü uzatalım?”

“Yoo” diyerek alaycı bir sesle Hıdır’a kafa sallayarak cevap verdi Dılo. Gömleğinin cebinden çıkardığı sigara paketini önce Lawko’ya sonra da Hıdır’a uzattı. Konuşmaları sessizce ve düşünceli dinleyen Lawko’ya: “Biraz siyaset değiştirmeliyiz. Taktik zenginliği önemli. Devletin aklını karıştırmalıyız. Biraz alttan güreşmesini öğrenmeliyiz. Güreştiğiniz devlet yaralı bir dev gibi. Biz ise tam olarak onun pençesinin degeceği yere sofraya kuruyoruz; namussuz tekmeyi sallayınca kemiklerimizle bokumuzu birbirine karıştırıyor.”

“Ne yani, mücadeleyi mi bırakalım?”

“Söylenen sözü kendin gibi yamuk anlama Xıdo! Mücadele yöntemlerini değiştirelim, diyorum. Bence şehirlere inmek lazım. Devletin oralarda güçlü yanları olduğu kadar zayıf yanları da vardır. Şu termal tanklar, kökümüzü pancar gibi biçiyor. Devlet tekniği devreye soktu. Kendisini hızla yeniliyor. Biz ise kendimizi yenilemediğimiz gibi ezberimizi bozma zahmetinde bile bulunmuyoruz.”

Silaha doymayan Dersim’i, silah deposu yapmak için akıl almaz yöntemler hayal eden Lawko, Dılo ve Hıdır’ın arasındaki tartışmayı dinlemekle yetindi. Ev sahibinin söylediklerini duymamış gibi kayıtsız davrandı. Uzun zamandır yaptıkları gibi kaçakçılardan silah almak yerine, kendi yarattığı kanallardan bulmak için inisiyatif

almıştı. İki posta getirdiği silahların ikisini Baraj'dan geçirmişti. Elazığ tarafında kalanları en kısa sürede geçirmenin çaresi üzerinde düşünüyordu. Elazığ'daki silahların yeri konusunda endişeliydi. Kahvede kâğıt oynama hastalığına sahip ev sahibinin, davranışlarındaki değişiklik ve kendisini içkiye vermesi kaygılandırıyordu. Bu iş için Dılo gibi gereğinden fazla konuşmayan, tanıştığı kişiyle iki yıldan önce tartışmayan, mezar gibi sır tutan ve içine kapalı insanların seçilmesi gerektiğini düşündü.

Dılo, palavradan uzak olduğu kadar toplumdan da uzaktı. Bu bir avantajdı.

“Sana dedim Lawko” diye omzuna dokundu Dılo.

“Ben çatışmaları kendi içimde yaşar, yine kendi içimde çözerim” dedi.

Tabağındaki kalan yoğurda kaşıkla iz yaptı.

“Ha katır Xıdo'yla konuşmuşsun ha benimle. İkimiz aynı şekilde toprağa basıyoruz. Tek farkımız Xıdo 46 numara ayakkabı giyiyor, ben ise 42 numara giyiyorum.”

“Tey, malamın (evim). Duyan da der ki Churchill konuşuyor.”

Toplumda saygın biri olan Lawko'ya söylenen söze itiraz etti eşi. Ev sahibiyle eşinin arasındaki ağız dalaşına, iki misafirin gülmeleri eşlik etti. Aralarındaki ilişkide sınır yok gibiydi ama son derece de ölçülüydüler. Herkes kendi sınırlarını uzun yıllara dayanan tecrübelerle çizmişti.

Lawko, W. Churchill'in “Savaşta karar ve azim, yenilgide meydan okuma, zaferde bağışlayıcılık, barışta iyi niyet!” sözünü hatırlattı.

“Akıllı adammış” diye iç geçirdi Hıdır. “Bence sohbeti bitirsek iyi olur. Gece ilerledi, dışarıya ses sızar. Hepimiz yorgunuz, uyuyalım.”

“Bence de” dedi Dılo. “Üstelik bu gece köy çok sessiz. Bu sessizlik beni rahatsız ediyor.”

Pencereye yanaştı. Perdeyi hafif aralayarak dışarıyı kontrol etti. Köyün dışında olan evin etrafında hiçbir şey görünmüyordu. Üstelik köyün köpekleri de uykudaydı.

Gece boyunca dışarıya çıkılmaması, ışık namına bir şey yakılmaması, kapı çalınırsa sadece Dılo’nun açması konusunda anlaşıldı. Herhangi bir aksilik durumunda ise Dılo’nun oğlaklarını satın almaya gelen tüccarlar olduklarını söyleyeceklerdi.

“Xıdo, sen boyu uzun ama hissesi az olan küçük ortağımsın biko (yavrum)” diyerek güldü Lawko.

“Bence ortaklığın hissesini ayakkabı numaraları belirlesin. Senin ayakların dört numara benimkisinden küçük” diye itiraz etti Hıdır.

İki odalı evin birisinde ev sahibi ve eşi, diğer odada da Dılo’nun ihtiyar annesi yatıyordu. Odaları, kapıdan başlayan uzun biraz da biçimsiz bir koridor ayırıyordu. Koridorun güneye bakan duvarın bacasını, toprak dama çıkan ocak bölüyordu.

Yaşlı kadının uyuduğu odaya yatakları sermeye çalışan Dılo ve eşine itiraz etti Lawko. Koridorda yatacaklarını söyledi.

Ev sahipleri, misafirlerini ayakaltında yatırmayacaklarını ileri sürerek öneriyi reddetti. Ağır olan yün döşekleri, erkekler taşıdı odaya. Ağaştan yapılan kanepenin üstünde yatan annesinin Zazaca söylenmesine cevap verdi Dılo. Erkek oğlakları almaya gelen iki tüccar arkadaşının bir gece kalıp sabah alışveriş yapıp gideceklerini söyledi.

“Oğlakları satayım da dayême (anneme) güzel bir fistan alayım. Kurban olurum ayaklarına.”

Oğlunun söylediklerine inanmadığını belirten bir iki homurtu

çıkardı yaşlı kadın. Yatış pozisyonunu değiştirerek kısa bir süre sonra tekrar horlamaya başladı. Yün yataklar, köyün içine doğru bakan pencerenin önüne serildi. Gün boyu süren yürüyüşten dolayı ayakkabı içinde kaldığı için kokan çoraplarını çıkardılar. Ses çıkarmadan yatağa uzandılar. Yatakta dönen yaşlı kadının uzun ince osuruğuna kikirdeyerek güldü Hıdır. Gülmesini kontrol etmek için yorganı ısırın Hıdır'ın çıkardığı tuhaf seslere Lawko'da eşlik etti.

“Ero te pe qına mı huyena (Götüme mi gülüyorsun ulan)?”

Susmaya çalışırken, kikirdemeleri daha da arttı.

“Ero Dılo, tu na mılaketo ko de. Ne vayis çiko ne zoneni. Ne tüccarî malî! Tüccarî tîzonî! (Ulan Dılo, gülmesini dahi bilmeyen bu yaratıkları nereden buldun? Oğlak tüccarıymış! Osuruk tüccarı desene bunlara!)”

“Dayê!” dedikten sonra gülmesini kontrol edemeyince yorganı ağzından çıkardı. Yorganla gülmesini kontrol etmeye çalışırken kriz daha da arttı: “Dayê, kusurumuza bakma” diyen Hıdır, sözünü tamamlayamadan tekrar gülme krizine girdi.

“Low Dılo, Lace kutkî (Ulan Dılo, köpeğin oğlu)! ”

Çağrısı üzerine odaya giren Dılo, sinirlenen ve küfür eden annesini sakinleştirmeye çalıştı.

Gülmelerini kontrol etmeye çalışarak koridora geçen misafirlerin peşinden gitti ve “Ne oldu” diye sordu Dılo. Ses gitmesin diye hem annesinin hem de eşinin yattığı odaların kapısını yavaşça kapattı.

“Osuruğa gülenin aklına uydum” diyerek kısık bir sesle cevap verdi Lawko. Gülmesini kontrol etti. Gülme krizine sahip Hıdır'ın gülme biçimine karşı kendisini kontrol edemiyordu. Olmadık yerlerde başına bela açıyordu. Çoğu zaman da komik duruma düşüyordu.

“Seni tanıdığım güne lanet olsun Katır Xıdo. Başımı kaç kez bu gülmen belaya soktu” dedi.

Eliyle ağzını kapatarak susmaya çalışan arkadaşına su veren Dılo’ya doğru eğildi.

“Siverek’ten saman getiriyorduk. Yanımızda Xalo da var. Samanla birlikte yüklediğimiz eşyaları gören Xalo gerilmiş, asabileşmişti. Meğerse strese girdiği zaman bazı organları harekete geçiriyormuş” diye fısıldadı. Su içmeye çalışan Hıdır, Xalo’nun ismini duyunca hapşırır gibi güldü. Ağzındaki su Lawko ve Dılo’nun yüzüne serpildi. Sesini daha da alçalttı Lawko. Gülme krizine ara veremeyen Hıdır’ın kafasına su dökmesini önerdi. Söyleneni yaptı Dılo. Misafirini çarkın yanına çağırdı ve yüzünü yıkamasını söyledi. Yüzünü, kafasını, ensesini ve göğsünü soğuk suyla ovan Xıdır, itiraz etti: “Su kesmez beni. Eğer sakinleşmemi istiyorsan, sesini kes Lawko!”

Kuru, boş ve soğuk ocağa ellerini ısıtır gibi uzatan Lawko’nun yanına çömeldi Dılo.

“Eee sonra ne oldu?”

“En iyisi bu bölümü yarın tamamlayayım.”

“Madem beni yataktan kaldırdınız, anlatın artık!”

“Vakit geç oldu. Hem de bu katır Xıdo’nun gülme krizi anlatmama izn vermez.”

Dılo’nun ısrarı üzerine kısık sesle yaşanan olayı anlattı:

“Üçümüz kamyonu yükledik, yola çıktık. Maden’e kadar soursuz geldik. Fakat Maden girişinde durdurulduk, yol kontrolünde indirdiler bizi. Önce kimlikleri aldılar. Sonra bizi aramaya başladılar. Dayı yanımdaydı. Ellerini havaya kaldıran dayıyı arayan asker birdenbire ‘Bu da ne?’ diye bağırdı. Zavallı asker Der-simlinin hacetine dokununca heyecanlanmıştı. Bizim Xalo da o

saf hâliyle, dokunduğu şeyin herhangi bir suç aleti olmadığını açıklamaya çalıştı.”

“Ne dedi?”

“Yarak!” diye heyecanlanan askere cevap verdi.

Sarsılarak gülen Hıdır gülmesini dizginlemek için gömleğinin tümünü ağzına tıktı.

“Eee sonra?” dedi Dılo.

“Yanımızda duran komutanı bu kez konuya dahil oldu. Dayının yaşına bakmadan ‘Ne diyorsun ulan? Neymiş?’ diyerek yanımıza geldi.”

“Xalo ‘Yarak komutanım’ diye cevap vermez mi! Bir de dediğini ispat etmeye çalışıyor.”

Boğulur gibi çırpınan Hıdır, nefes almak için fırın küreği gibi uzun ve geniş ayaklarını yere vurdu.

“Eee” diye ısrar etti Dılo.

“Onlar şaşkın, durumu anlamaya çalışıyorlar. Xalo ise arama esnasında askerin elinin değdiği şeyin cinsel organı olduğunu, herhangi bir suç aleti olmadığını kanıtlamaya çalışıyordu. Gerçek anlaşılan kadar akla karayı seçtik.”

“Sonra?” diyerek gülmeye kendisi de katıldı Dılo.

“Meğerse külotsuz ve şalvar cebi yırtık olan Xalo’nun cebine elini koyan asker, Xalo’nun uyanan hacetine dokunmuş. Yanlış soruya yanlış cevap takip edince, bir de katır Xıdo’nun gülme krizi eklenince az daha hapyı yutuyorduk. Onları alaya aldığımızı söyleyerek hakaret etmeye başladılar. Ben durumu çözmeye çalışayım derken daha da battım. En son bizi karakola çektiler. Kamyonu ince aramadan geçirdiler. Neyse ki benim özel bölmemi ortaya çıkaramadılar. Az daha naneyi yiyorduk.”

Boğulur gibi sesler çıkaran Hıdır “Dılo Dılo ez ciye xo de feku wayise tücaronê to kêrî!” (Dılo Dılo senin tüccarlarının gülüşlerine de ağızlarına da sıçayım) diyen Dılo’nun annesinin küfrü

üzerine gülüşünü daha da serbest bıraktı. Nefes almak için elleriyle dizine vurdu. Diğer iki kişi de kendisine eşlik etti. Olayın devamını merak eden ev sahibine cevap vermedi Lawko.

“En iyisi şimdi susayım. Başka bir gün Katır Xıdo’yla olan maceralarımı anlatırım sana, o kadar çok var ki. Aile ortamı ve vakit müsait değil.”

“Evet” dedi ev sahibi. “Gülmenin tadını çıkarmak yerine işkence çekiyoruz.”

Konuyu değiştiren Lawko’nun konuşması üzerine herkes sakinleşti. Üç kişi yanmayan ocağın kenarında kafa kafaya vererek kısık sesle sohbet ettiler. Geçmişte yaşadıklarını, birlikte çalışıp bugün yaşamayanları yâd ettiler. Esnediler, uyukladılar ve sustular.

Gecenin ormandan ödünç alıp getirdiği meltemin ve yabani hayvanların arada bir gelen garip seslerini dinlediler. Oturdıkları yerde önce Lawko başını duvara vererek uyudu. Onu Hıdır takip etti.

Gecenin bir vaktinde uyanan Dılo, ses çıkarmadan odasına geçti. Derin bir iç çekerek eşinin ısıttığı yün yatağın altına girdi. Arkadaşlarının mücadeleye tekrar başlama tekliflerine hayır deme gücünü bulamadı kendinde. İpsiz sapsız hayaller kurdu. 12 Eylül’de gördüğü işkenceyi hatırladı, ürperdi. Kötü anıları zihninden kovmaya çalıştı. Uykusu kaçınca, ellerini ensesinde kenetleyerek gözünü evin ağaç direklerine dikti. Kuyruğunu evin tavanındaki ağaca sararak kendisini aşağıya bırakan yılanı öldürdüğü için pişmanlık duydu. Evine misafir gelen Kâmil’in göğsüne düşmeseydi, evini farelerden koruyan yılanı öldürmeyeceğini düşündü. Kâmil’in hangi birliğe komutanlık yaptığını merak etti. İri gözlü adamı fena özlediğini fark etti. Evinde yaşayan yılanı öldürmekle evini korumasız bıraktığını ve büyük bir günaha girdiğini düşündü. Uykuya yenik düştü. İlk horozun ötüşüyle uyandı.

*Vicdan ve acı duyma hissini kaybeden o yaratık yaşarsa,
kendimi asla bağışlayamam. Onu vurursam katil de
olmayacağım asla!*

Anadolu yakasından gelen vapurun boğuk, insanı rahatsız eden fakat bir şekilde huzur da veren düdük sesini dinledi. İnen insanları dikkatli bir şekilde süzdü. Bu alışkanlığı edineli epey olmuştu. Hep duvar diplerinde oturur, kendine alan açar, kapıdan giren çıkanı rahat seyredecek yerleri seçerdi. Önce kural edindiği davranışlar, iç huzurunu artıran bir alışkanlığa dönüşmüştü artık. Yan masada mahcup bir edayla oturan kadınla konuşan, yüzünün bir tarafı yanık adamın sayıklıyormuş gibi bir hâli vardı. İstemeyerek kulak misafiri oldu. Alacak verecek meselesiydi. Yanık yüz-lü adam çamura yatıyordu.

Gece iyi bir uyku uyumuş, erken kalkmış ve kahvaltısız bir günün ardından öğle yemeği için gittiği Yalıköy'deki bir yakınının evinde, bir tepsi böreği yalnız başına bitirmişti. Uzun süredir görmediği ama elinin lezzetini özlediği akrabasının yaptığı böreği fazla kaçırdığı için ağrıyan midesini ovdu.

Canı balık ızgara çekti. Midesi ağrıdığı için vazgeçti. Demli bir çay istedi. Randevu saati gelince yerinden kalktı. Sahil boyu normal bir geziye çıkmış havası içinde sallana sallana gelen Dergo'yu görünce, göz teması kurdu. Her şeyin normal olduğu işaretini vücut diliyle birbirlerine bildirdiler.

Ardından Eminönü'ne doğru saptı. Kendisini Dergo, Dergo'yu da Cenk takip etti. Uzun süre yürüdüler. Dar, uzun ve eski sokaklardan geçtiler. Herhangi bir takip olmadığından emin olduktan sonra köşe başındaki bir pastanede oturdular. Garsona siparişlerini verdiler. Şahin, gelen tatlıyı yiyemedi. Dergo ve Cenk pastasını bölüştüler.

“Düğün cevabı ne oldu?” diye söze girdi Cenk. Dudak okuma tekniğine karşı elini bıyıklarının üzerine koydu. Onlarla oynuyormuş gibi yaptı.

“Düğün ertelenecek.”

“Ne demek ertelenecek?”

“Düğünde masum insanların öleceği hesaplanarak ertelendi.”

Sigarasını titrek bir kibrit ateşiyle yakan Cenk, sol dudağındaki seğirmeyi kontrol etmeye çalıştı. Titreyen elini sallayarak kibrit çöpünü söndürdü. Gözlerini kısarak Şahin'e doğru eğildi

“Bana sahte tevazuda bulunma!” diye mırıldandı Cenk. Ağzına giren bıyıkları çiğnedi. Önlenemez bir asabiyet çukuruna yuvarlandı.

“Hop, sebze gibi sakın adam” diye elini kaldırdı Şahin. Arkadaşı değişmiş, ölüme hevesli bir hâl almıştı.

“Bende ne tevazu ne de sahtelik var Cenk. Bunu sen de biliyorsun. Neden kişisel alıyorsun? Mantık ve gönül arasındaki ilişkide sadece hakikat vardır.”

“Binlerce insanın katili, binlerce kaybın sorumlusu, yine binlerce sakat bırakılan ve hapisanelerde çürüyen ve faili meçhul cinayetlerin birinci derecede sanığı ve uygulayıcısı ilk kez bizim namlularımızın menziline girmiş. Bu tarihî fırsatı çok normal bir şeymiş gibi açıklıyorsun bize. Bunun kötü bir şaka olduğunu söyle bari.”

Konuşmayı sessizce dinleyen Dergo'ya doğru eğildi Cenk.

"Kaybedenlerin, mağdur ve itilmişlerin, aşağılanan ve sömürülenlerin ve bunca kötülük içinde hiçleştirilenlerin hesabını kesiyoruz burada. Bu aşağılık herif, bunca şeyi devlet adına yaparken devletten maaş alıyor, bu maaşla çocuklarını besliyor. Boğazından kirli ekmek geçen insanlar da kendilerini besleyenlerin vereceği hesaba ortak olmamak için o ortamda bulunmamalıdılar."

"Suç bireyseldir ama" diye cevap verdi Şahin.

"Evet, suç bireysel ama o suçun hesabını görmeye gidiyoruz. Hedefimiz o insanlar değildir. Önceden davetiye de gönderemeyiz oraya. 'Gitmeyin, risk vardır' da diyemeyiz."

"Karşılaştırmalı ezilme teorisi yapıyorsun Cenk!" dedi Şahin. "Onlar bizi ezdi. Biz de onları ezmeliyiz öyle mi? Sistemin bizi tutsak almasını sağlayacak hiçbir eylem biçimini kabul etmemeliyiz. Yapacağımız hiçbir eylemde masum insanlar ölmemelidir. Arkadaşların bu fikrini ben de destekliyorum. Başta ben de sizin gibi düşündüm ama 'tek bir masum ve sivil insanın ölümünü savunmamalıyız. Masumların öleceği eylemlerle gelecek kazanç bizim olmasın' diyerek beni ikna ettiler."

Kamburundan dolayı sırtı tam duvara değmeyen biçimsiz sakallı adama baktı. Oldum olası kambur ve topal insanlara karşı bir güvensizliği ve önyargısı vardı. Onca eleştiriye rağmen bir türlü bu önyargısını, korkusunu ve güvensizliğini kıramamıştı. Huzursuz oldu. Sakallarını durmadan çekiştiren adamın, kendi iç seslerine mi daldığını yoksa kendilerini mi dinlediğinden tam olarak emin olamadı.

"Bence sen kendinden kaçırıyorsun Şahin. Sen de benim gibi düşünüyorsun. Gerçekçi ol lütfen."

"Eğer bu düğün işini ertelersek bir daha ne bu içten gelen bilgiyi yakalarız ne bu fırsatı. Bu işi de bir daha yapamayız. Böyle bir

eylemin getireceği yankıyı düşünsene! Bunun kitlelerde yaratacağı etki, moral ve coşkuyu düşünün. Egemen sınıfların üzerinde yaratacağı korkuyu da düşün derim!”

“Biz adalet anlayışımızı topluma göre düzenleyemeyiz. Ona bakarsan bu toplumun, mağduru hep haksız gören bir ikiyüzlülüğü vardır. Onların gerici yanlarıyla mı uzlaşacağız? Toplumun ne dediğine bakmamalıyız. Tarihin ne yazacağına bakmalıyız. Bizimle ilgili öyle bir şey yazılmalıdır ki düşmanımız bizden nefret etsin ama saygı duysun.”

El işaretiyle garsonu çağırdı. Üç çay daha söyledi.

“Evet, düşmanımız bize saygı duymalıdır. Bunu da verdiğimiz mücadeleyle sağlayacağız.”

“Hayal görme Şahin” dedi Cenk.

“Yeryüzünün en kalleş ve barbar düşmanıyla mücadele ediyoruz. Onun anladığı dilde ona cevap vermeliyiz ki muvaffak olalım. Bu aşağılık herifin elinde bir sürü devrimcinin ve yoldaşlarımızın kanı vardır. Bu düğünü, onun için gerçek bir eğlenceye dönüştürmeliyiz. Sivillerin ölmeyeceği şekilde azami dikkat göstererek yapabiliriz bunu.”

“Sence bu mümkün mü Dergo?” diye sordu Şahin.

Kır düşmüş şakaklarını ovan deneyimli şehir gerillasının üzerine eğildi. Araya rahatsız edici bir sessizlik çöktü. Aniden yerinden kalktı Dergo. “İşe gidelim çocuklar! Geciktik!” dedi.

Çevredeki insanların duyacağı şekilde yüksek sesle konuşmasına devam etti: “Yine o cimri patronun ağız kokusunu çekmeye yelim!”

Cebinden çıkardığı parayı masanın üstüne bıraktı. Üstünü beklemeden kapıya yöneldi. Kendisini takip eden arkadaşlarını bekledi. İkisi de uzun yıllar gizliliğini muhafaza eden uzun ada-

mın sezgilerine ve uyanıklığına güveniyordu. Herhangi bir soru sormadan açıklama yaptı:

“O top sakallı kambur adam, elindekileri düşürerek bize doğru eğildi. Yerden alacağı şeyi gecikerek geri aldı.”

“Zaten şu kamburlara hiç güvenmem, diyecektim ama bana ahlak dersi vereceğinizden korktuğum için susma hakkımı kullandım” dedi Şahin.

“Dergo, Şahin’in eline yine koz verdin ya” diye güldü Cenk.

Gülüşmeler eşliğinde normal bir işe gider gibi konuşarak yürüdüler. İşbaşı yapan insanların havasından ayrıldılar. Ara sokaklardan farklı yönler dağıldılar. Belli bir mesafeden sonra bir aksilik olmadığına kanaat getirildikten sonra tekrar bir araya geldiler. Dergo’nun ortada olacağı şekilde fikir alışverişinde bulundular, tartıştılar ve belli konularda hemfikir oldular. Epey yürüdükten sonra oturacakları yeri seçtiler. “Bence bu mekânı Cizvitli misyonerler yapmış” dedi Dergo. Nedenini soran arkadaşlarına solmaya yüz tutmuş taşlardaki oymaları gösterdi. “Cizvit misyonerleri gibi iş bitirici de olabilsek” diye seslice mırıldandı. Sesinde sitem ve kırgınlığın izleri vardı. Solucan gibi akan insan seline baktı. Kalabalıklar, Haliç kıyıları gibi her yerinden umutsuzluk akan bir acelelilikle itişe kalkışa akıyorlardı.

“Sahibini hatırlamadığım birinin söylediği bir söz vardır çocuklar. Der ki: ‘Ahlak, Alplere tırmanan yol gibidir. Durmadan U dönüşüyle karşılar insanı’ Bence bu çok doğru bir söz.”

“Yani?”

Kendisine soru soran Cenk’in yüz hatlarındaki gerginliğe baktı. Kaslı, güçlü ve biçimli güzel yüzünü süzdü. Bir panter gibi çevik, kararlı ve atılgan arkadaşının hırsını ölçmeye çalıştı.

“Şahin’in biraz önceki sorusuna verdiğim cevaptır bu söz. Yapacağımız şeyleri savunalım, savunmayacağımız şeyleri yapmaya-

lım. Saldırırsak bugüne kadar yaptığımız tüm hesaplara göre, ona ulaşmak ve oradan çıkmak için ilgisiz insanlar ölecektir. Ama çok ama az ölecekler.”

Gelen çaydan bir yudum aldı. Çayın sıcak olduğunu unutmuş olacak ki genzi yandı, yüzünü buruşturdu. Cebinde taşıdığı Kürt böreğini masanın üzerine yaydı. Bir parçasını ağzına atıp üçe böldü. Midesi ağrıyan Şahin’in payını da yedi. Elindeki tepsiyi ahenkle sallayan usta garsondan şu istedi.

“Mantığımın emrettiği şeyi gönlüme anlatamıyorum bir türlü. O katilin bizim sivillere zarar vermemeye hassasiyetimizden dolayı yaşamının biraz olsun uzamasına da gönlüm el vermiyor.”

Yağlı ellerini cebinden çıkardığı kâğıt mendille sildi: “Aydın ne diyor, Cafer ne diyor, Şahin?”

“Aydın vuralım diyor. Cafer siviller ölür, diye şiddetle karşı çıkıyor.”

“Eee ne oldu sonuç? Teraziyi kim bozdu?”

“Teraziyi Cemal bozdu. Cafer’den yana tavır koyunca hesaplar bozuldu.”

“Bu yoldaşlarla görüşmemizi sağla” diye heyecanlandı Cenk. Dergo da kendisine destek çıktı.

“Bu görüşmenin gerçekleşeceği yerler şehirler olamaz. Hepimiz için riskli. Benden daha eski ve deneyimli olduğunuz için bunun bu süreçte olamayacağını iyi biliyorsunuz. Koordinasyonu sağlayan biri olarak bu fikre sıcak bakmıyorum. Görüşsek bile fikirler değişmez. Partinin sınır taşları çok belirgin. Adalet anlayışındaki tutuma bizzat şahit oldum. Düşmanına bile haksızlık etmeyecek bir anlayış var karşımızda. Son üç ayda çok şeye tanık oldum. Bu tanıklık, beni sonsuza dek parti ve onun kültürüne kopmayacak şekilde bağladı. Çino denen adı yaratığın bile gözlerini bağlamadı Cemal, işkence sayılır diye. Ailesini katleden o

alçak herife, bir fiske bile vurmadı. Bu davranışın sebebi, parti kültürünün verdiği terbiyedir. Uğruna öleceğimiz değerlerin, düşmanımızı bile çıldırtacak bir saygınlığı vardır, öyle de kalmalıdır.”

İki arkadaşın merak ettiği gelişmeleri, Çino’nun ifadesini ve hangi yöntemi izleyecekleri üzerine konuştular. “Eğer müsaade ederseniz o onursuz katili ben temizlemek istiyorum” dedi Cenk.

Uzun parmaklarını masaya vuran uzun bacaklı adam, gözlemini açmadan kör tar çalgıcısının seri hareketleriyle masaya yavaş ve ritimli şekilde vurdu. “Onu sen değil ben yapmak istiyorum” diye fısıldadı Dergo.

Tırnağıyla saç köklerini kaşdı. Şakağından kır bir saç teli ni çekti. Kılı ağzına koyup iki dişi arasında ezmeye çalıştı. Bir kürdan gibi sağa sola çevirdi. Dişleri arasından çıkan kıl, bıyıklarına yapıştı. Oradan çenesine düştü. Uzun kır saçını işaret ve başparmağı arasına aldı. Sönmüş bir sigara gibi evirip çevirdi; yıllardan intikam alır gibi beyazlayan saçını seyretti. Nice kuşların konup göçtüğü bir kuru ağaç dalının tanığı gibiydi saç teli. O beyaz saçları taşıyan baş, nice badireler atlatmış ve sayısız şeye tanık olmuştu. Uzun bir zaman kendisini ve ekibini korumuş, polis ağına takılmamıştı. Yarı profesyonel yarı yerleşik hayatını sayısız zırhlarla kaplamıştı. Ama bu seferki sabırsızlığın, kendisini ihtiyatsızlığa sürüklediğini düşündü.

Islak bir kütük gibi ağır ağır hareket etti. Bir iç hesaplaşmaya girdi. Vuracağı ve duracağı yeri hesaplamaya çalıştı. Eğer başta vurulacak kişiye yönelik girişim ertelenmiş ise ilk sıraya kimi yerleştirmeliydi? Neden o kadar katil içinde Çino’nun yaşaması, kendisini bu kadar rahatsız ediyordu?

“Onu temizleme şerefini kimseyle paylaşma gibi bir niyetim yoktur” diye söze girdi Şahin. Oluşan sessizliği bozdu.

“Kaldı ki onun kulağına fısıldayıp şunu söyledim: ‘Yedi kat yerin dibine de gersen, seni bulup vuracağım!’ O lanet herifi dinlediğim günden beri kelimelere itimadım kalmadı. Açıklama, konuşma, mazeret ve hatta dil bile benim nazarımda hükmünü yitirdi arkadaşlar.”

“Bunun kararını sen veremezsin yoldaş. Biliyorsun ki sen bizim için çok önemlisin” dedi Cenk.

“Bırak konuşsun” anlamında elini kaldırdı Dergo.

“Kendimi gönüllü sunuyorum bu işe. En önemlisi de; bu gözlerim her şeye tanık oldu. Her şeyi duydu bu kulaklarım. O yılan gözlerini ben kapatmazsam rahat nefes alamam. O alçak herif, benim lanetim oldu. Değirmen taşı gibi bir ağırlığı üzerime çöktürdü. İçimde derin bir boşluk oluşturdu. Günden güne o boşluk büyüyor. Hayatımda ilk kez nefret etmenin ne demek olduğunu anladım. Vicdan ve acı duyma hissini kaybeden o yaratık yaşarsa, kendimi asla bağışlayamam. Ve onu vurursam katil de olmayacağım asla!” diye sözünü tamamladı Şahin.

Sayısız masum insanın canını alan bir katilin cezasını kesmek hevesli ve tuhaf bir rekabete dönüşmüştü; üç kişinin arasındaki rekabeti Şahin kazanmıştı. Kendisini kırmayan arkadaşlarına şükranlarını sundu. Şahin’in “Onu vurursam asla katil olmayacağım!” sözünü iki kez tekrarladı Dergo. “Peki, bu işi sen yapacaksın Şahin. O lanet herifin kepçe kulağına senin sesini duyduğu an, bizim de selamlarımızı iletmelisin: ‘Yoldaşlarımin selamı var sana’ de!”

“Bunu zevkle söyleyeceğimden emin olabilirsin yoldaşım” diye karşılık verdi Şahin.

“Ondan sonra Altınbilek’in net bilgisini getirmelisin. Bu ilişkileri en iyi sen biliyorsun ve senin sayende yaratıldı bunlar. Onun için kendine daha fazla dikkat etmelisin!” dedi Dergo.

Cenk’e dönüp hesabı ödemesini söyledi. Kendisi önden çıktı.

Parmaklarına doladığı tespihi salladı. Omuzlarına geçirdiği ceketini düzeltti. Geriden kendisine yetişen iki yoldaşı yokmuş gibi mırıldanmaya başladı:

*Barajın kapakları açılıyor
birer birer
kapalı defterler açılıyor
yavaş yavaş
tozlanmış sayfaları siliyorum
nemli mendilinle anam...
öfkem,
mendilini kurutan rüzgâr oluyor.
Zamanlamayı iyi yapmazsan
merhamet bile,
en kaba cinayete dönüşür.
Onun için derim ki,
acıma kendine!
Masumiyet bile suça dönüştü.
onun için
asla affetme kendini!
Modern zamanın Zerdüşt'ü ol!
O'nun dediği gibi,
"dağlara çıkarken külünü,
ovaya inerken ateşini taşı..."
Kaybedilen zamanın hatırına,
şarap
ve
gül kokulu mevsimlerin aşkına vur
vur loo,
de
vur!...*

Dergo'nun şiir mi yoksa türkü mü olduğuna karar veremedikleri mırıltısının hikâyesini sormadı kimse. Perspektifini kötülikle hesaplama üzerinden kuran uzun bacaklı adamın annesinin

mücadelede kaybettiği kardeşi için söylediği bir ağıt olabileceğine kanaat getirdi Şahin.

Köşeyi döndükleri an, daha önce yapıldığı gibi Cenk, ters istikamete döndü. Gittiği alanı güvenli bulmadığı için Senem’le olan görüşmesini erteledi. Uzaktan Senem’i izledi, Senem rahat bir şekilde buluşma noktasından ayrılınca kendisi de ayrıldı.

Dergo ve Şahin, herkes için konuksever görünen ama kendileri için tuzakla dolu olabilecek şehrin dar sokaklarını konuşa konuşa geçtiler. Genel planlama yapıldı. İş bölümü, bir sonraki randevu ve yedek randevu şeklinde ayarlandı.

Dergo, aniden göz göze geldiği kişiyi bir yerlerden tanıyor olabileceği kuşkusuna kapıldı. Şahin’le konuşmadan vedalaştı. Emin olmak için en yakınındaki cami avlusuna girdi. Bir cenaze merasimiyle karşılaştı. Ölü yakınıymış gibi kalabalığın içine girdi. Taşınan tabutu omuzladı. Tanımadığı ağlayan kalabalığın üzüntüsüne ortak oldu. Ağlar gibi gözlerini ovdu. Şehrin kalabalığına karıştığı an, karanlık tezden çökmüştü...

Seni seversem, sen de zamansız ölürsün Şare!

Kaçarak tepeyi aşan beyaz tüylü dağ tavşanı, saklanacağı yerde duran üç kişiyi görünce yönünü kuzeye çevirdi. Yokuş yukarı hızla koşarak gözden kayboldu.

Batmakta olan güneşin son kırıntılarını, göğün kuzeyinde bir basamak gibi yükselen siyah bulutlar sildi. Ava çıkan dişi bir kartalın avazı düştü uçurum başlarına. Birkaç daire çizerek gözden kayboldu. Yıldırımlar düştü peş peşe. Onları şiddetli bir gök gürültüsü takip etti. Göğün bağrından yeşil bir şerit gibi düşen yıldırım, dağın yamacındaki çekemin üstüne düştü. Önce duman çıktı, peşinden de yanmaya başladı ağaç. Zirve ve dağ eteklerine şiddetli, vadiye yakın olan kısımlara ise sinsî, ağır ve kararsız bir yağmur düştü. Kuruyan toprak, hamile bir kadın gibi genişledi, şişti ve kabardı. Nefis kokular ve buğular yükseldi topraktan.

Gönlü katı ve cimri bir soydan gelen sözü gibi gülüşü de çirkin olan manda suratlı adamla tartışmanın gerginliğini atamamıştı üzerinden Cemal. Konu Mehmet Yeşil'di. Haklı birinin mağdur edilmiş davasını savunmuştu. Fena hâlde öfkelenmişti. Dün gecedan kalan gerginlik halen geçmemişti. Çoğu zaman olduğu gibi sinirlendiği zaman sağduyusunu kaybetmiş, saçma sapan bir insana dönüşmüştü.

Baskıncı ise, akşamdan kalan hikâyelerin ağırlığı altında eziliyordu. Kendi içindeki yolculukta, oluşan labirentin verdiği kar-

maşayla meşguldü. Yaşlı Lolanlının anlattığı doğru muydu acaba? Eğer doğruysa kırımı uğrayan Dersimlilerin nasıl tımarhanelik olmadığına şaşırdı? Neydi bu insanları onca felaketin içinde ayakta tutan güç? Acıyı güce dönüştüren, acılarıyla alay eden bu insanların ilham kaynağı neydi?

Bankacı kızın ince, uzun ve biçimli ellerine kaydı bakışları. İşaret parmağındaki küçüklükten kalma yara izine düşen yağmur damlalarına baktı. Yağmur damlaları parmaktan süzülüp yara izi olan çukurun içine kayıyordu, oradan da toprağa boşalıyordu.

İnce, uzun elleri ve yaralı parmağından kadının kişiliğini çözmeye çalıştı. Güneşin altında gölgesiz gür bir ceviz ağacı gibi dışa sır vermeyen bir soydan geldiğini düşündü. Bu eller bu dağlarda soğuk demiri tutabilir miydi? Alışabilir miydi bu garip, tuhaf ve insanı çıldırtacak kadar güzel olan iklime?

“Özür dilerim yoldaş ama neden ellerime bakıyorsun?” diye huzursuz oldu Bankacı.

“Bir şey yok” deyip yüzünü çevirdi. Suçüstü yakalanmış gibi kızardı Baskıncı.

Banka baskınlarında ellerini masanın üzerine koyan insanları anımsadı. Ellerinin biçiminden niyetlerini anlama becerisini hatırladı. Baskıncı’nın en büyük zevki banka soygunlarında kaldırdığı paradan çok, rehin aldığı insanların ellerini masanın üzerine koydurmaktı. Bundan müthiş bir haz alırdı. Bunu anlatacaktı fakat anlatması durumunda gerçek kimliğinin açığa çıkması riski vardı. Bir şey diyemedi.

“Baskıncı’nın havaya kalkan ellere karşı zaafı vardır yoldaşım” diye cevap verdi Cemal.

Kadının yüzünde anlamsız bir ifade oluştu.

“Benimle alay etmeyeceğini biliyorum. Ama söylenenlerin başka bir anlamı da yoktur ki? Ne demek tüm bunlar?” diye sordu Bankacı.

Baskıncı “Cemal’in beni makaraya sarma gibi zaafı vardır” diye araya girdi ciddi bir yüzle.

Gülen arkadaşını meraklı ve ciddi bir yüzle süzdü Bankacı.

“Ya lütfen yoldaşlar. Şu zaaf kelimesine gıcık oluyorum. Bana işin aslını açıkla mısınız?” diye üsteledi Bankacı.

Rüzgârla birlikte yağın yağmurdan kaçan koyun sürüsü göründü. Fırtınanın önünde sürüklediği koyun sürüsü, korunmak için bir yün eğirme topacı gibi birbirine dolandı. Yağmuru kesen büyük bir kayanın önünde durdular. Yağın yağmur epey uzun sürdü. Önce hızını yavaşlattı, sonra da kesildi. Gökyüzünde yama gibi mavi halkalar oluştu. Yağmur yüklü bulutlar kuzeye zirvelere doğru çekildi. Gurık köyü üstündeki zirveleri tül inceliğinde, seyrek, yırtık bir bezi andıran sis çöktü.

Peşinden iki kadın göründü. Başlarına geçirdikleri ıslak parkaları taşlara vurarak kurutmaya çalıştılar.

“Evet, bunlar bizim insanlar” diye heyecanlanarak ayağa kalktı Cemal. İki genç kadını tanıdı. Söylenen sözle rahatladı küçük grup. Islanan üç kişinin yüzüne gülümseme ve iyimserlik yayıldı.

Yağmurun dinmesiyle silkelenen koyunlar, tekrar otlamaya başladılar. Derenin içindeki üç kişinin varlığından habersiz olan iki genç kadın, konuşarak gülüştüler. Sık sık kahkaha attılar. Islanan elbiselerini taşla vurarak kuruttular. Elbiselerinin yırtılması için taşların düz olmasına dikkat ettiler.

Sürünün içinde hareketsiz duran iki koyun dikkatini çekti. Kurdun boğazlarından yaraladığı hayvanların kulakları düşmüştü. Sürü otlayınca hareketsiz duruyor, sürü hareket edince de neşesiz, renksiz ve isteksiz bir şekilde eşlik ediyorlardı. Sürüyü otaran iki genç kadın yaralı koyunlardan habersizlerdi.

“Bu sürüye kurt dalmış” dedi Cemal. Üstünden çıkardığı kazağı sıktı. Kazağın rengini alan yeşil suya baktı.

“Nereden biliyorsun?” dedi Baskıncı meraklı hâliyle.

“Kurt, sürüye dalınca avını nefes borusundan ısıtır. Nefes borusu delinen kurban ne otlar ne de su içebilir.”

“Neden hemen öldürmüyor?” dedi Bankacı.

Arkadaşının kurtla koyun arasındaki savaşı nereden bilebileceğini kestirmeye çalıştı.

“Kurt sosyal bir hayvan. Belli bir stratejiyle avlanır. Eğer kurdun avı tek olursa boynundan ısıtır, parçalar ve yer. Fırsatı varsa karnını doyurur. Ama eğer kurbanlar fazla ise hepsini boynundan ısıtır, nefes borularını deler ve bırakır. Bu kışa hazırlık yapma refleksidir.”

“Gözü doymaz kapitalist bir faşisttir” diye güldü Baskıncı. Gülmek dışında her şey yakışıyordu ona; en çok da sinirli ve ciddi hâlleri.

Koyunlar, akşam sağımı için çadırlara doğru sürüldü. Dere boyu kendilerine yanaşan üç kişiden habersiz iki genç kadın, cep aynalarına bakarak birbirlerine bir şeyler anlatıp güldüler. Arada bir çadırlara doğru giden sürünün arasında kalan koyunlara seslendiler. Türkü söylediler. Türküye ıslık çalma eşlik etti: “Şareee!”

Ses verilmedi.

“Nergiz!”

Olduğu yerde hareketsiz duran iki genç kadın, sesin geldiği yere dönmeden oldukları yerde çakılı kaldılar. Koyunları ürkütmek için eline aldığı taşı avucunun içinde sıkın Şare, sesin geldiği yöne doğru dönmeye cesaret edemedi. Hafif yan döndü.

“Şareee!” diyen sese doğru döndü. Kendisine doğru yanaşan üç kişiye baktı. En önde yürüyeni tanıdı. Ama cevap vermedi. Bunun yerine onların güvenliklerinden sorumluymuş gibi etraflarını saran tepeleri ve araziye kontrol etti.

“Cemal” dedi Şare.

Elinde tutuğu taşı yere atarak kendilerine doğru yanan üç kişiye doğru koştu. Rüzgâr, şalvarını geriye doğru süzdü. İri kalçalı kadının, uzun ve bir heykel gibi güzel vücut hatları açığa çıktı. Üstüne bastığı ısırgan otu ayaklarının altından kayınca düştü. Mahcup olmuş bir edayla doğruldu. Toprağa gömülen çamurlu ellerini birbirine sürdü önce, sonra da önündeki ıslak ve yosunlu taşla sürerek temizledi. Gülümseyerek kendisine yanan gencin boynuna atıldı.

“Looo” dedi sayıklar bir sesle.

Gözlerini kapattı. Heyecan, şaşkınlık ve mutluluktan felce uğramış gibiydi.

“Bunca zamandır neredesin?” dedi fısıldar, sitemkâr ve hesap sorucu bir ses tonuyla. Yağmurdan ıslanmış gencin boynuna koydu başını. Rasgele, düzensiz ve tutkulu bir şekilde öptü.

“Bu ne biçim sürpriz? Beni öldürmek mi istiyorsun Cemo?” diye fısıldadı.

“Cezaevinden çıktığın günden beri her köpek havlamasına kulak kabarttım. Kulağımı toprağa koyarak uyudum, gelerseniz ayak seslerinizi duyarım diye. Koca bir yaz böyle geçti” dedi.

Ellerini sıkı sıkıya kavradı. Gözlerinde buğulanma oldu.

Kimse söylediklerine cevap vermedi. Gözü, saç örükleri kalçasına kadar düşen kumral kadına kaydı. Onu da kucakladı. “Cemal’in neyi oluyorsun?” diye fısıldadı.

Şaşırان Bankacı kadın “Yoldaşıym. Neden?” diye cevap verdi.

Soruyu kendisi sormamış ve verilen cevabın muhatabı kendisi değilmiş gibi hiçbir tepki vermedi. Baskıncı’yı da güçlü kolları arasına aldı, öptü ve kucakladı.

Gurmacık (Qurık) tarafından boğazına bırakılan kurtlar yü-

zünden nefes alışverişinde yürürken zorlanan ve sık sık öksüren Nergiz, birbirine sarılan gençlerin yanına geldi. Öksürerek tütün sakallı gence sarıldı. Sarıldığı an öksürmeye devam etti. Boğazından çıkan hırıltıyla zar zor konuştu:

“Şare’ye dedim ki, bu gece rüya gördüm. Misafirlerimiz gelmiş. Bana inanmadı.”

Arkadaşına doğru döndü:

“Şimdi inandın mı?” anlamında muzaffer bir edayla baktı. Daha önce hiç görmediği Baskıncı ve Bankacı’yı da kucakladı.

“Hoş geldiniz kirve. Çok özledik sizi. Sizsiz bu dağların ne anlamı ne de tadı tuzu kaldı” dedi sahipsiz bir sesle.

“Çok özledik” kelimesinde vurgulu, hasret dolu ve uzak köklere dayanan bir tutkunun izleri vardı. Öksürdü. Kıpırmızı keşildi. Kusar gibi oldu.

“Kusura bakmayın gurmıcık mağduru oldum üç günden beri.”

Baskıncı “Gurmıcık nedir?” diye sordu meraklı gözlerle.

Nergiz, cevap vermekte kararsız kalınca Cemal araya girdi:

“Koyun sürüsünün içinde gezen balarısı büyüklüğündeki bir sinektir. Adı da gurmıcıktır. Gezerken yumurtasını bırakıyor. İri çakır gözleri vardır. Kamufle olmasını sağlayan boz bir rengi vardır. İlginç bir saldırı stratejisi var. Hedef aldığı kişinin kasığındaki bir bölgeden yukarı çıkarak, burun, ağız ve göz seviyesine gelince kuyruğundaki beyaz kurtçuk topunu hedeflediği bölgeye bırakır. Bırakılan kurtçuklar, herhangi bir ıslaklıkla temas kurunca top şeklinde küçük bir zarın içinden çıkarak, harekete geçerler. Beslenmek için geniz derinliğine, burundan beyne uzanan boşluklara doğru hareket ederler. Eğer göze ise daha derinlere girip kaybolup dayanılmaz bir kaşıntıya neden oluyorlar. Grip olmuş gibi ağız ve burun kapanıyor. Soğuk hava ve suyla temas kuranca, kişinin üst solunum yollarını felç eder. Kişi nefes alışverişinde

almaktan zorlanır. Göz ise şişer ve belli süreliğine kapanır.”

Bankacı “Bunların sinekleri bile farklı” dercesine dudaklarını bükte. Yeni bir şey öğrenmenin verdiği şaşkınlıkla, yüksek oksijenden çatlamaya başlayan dudaklarını diliyle ıslattı. “Geçmiş olsun kirvem” dedi.

Küçük bir daire oluşturdular. Hâl hatır faslı, meraklı sorularla ve verilen kısa cevaplarla geçirildi. Bölgenin durumu hakkında genel bilgiler alındı. Randevu yerine gelmeyen Pala İsmail ve grubu soruldu. Pala’nın randevu yerine gelmemesi normal bir durum değildi. Bölgede bir hareketlilik de yoktu. Sorular, ihtimaller ve olasılıklar birbirini kovaladı.

“Sürüyü yaylalara zamanında geri götürmezseniz, insanlar meraklanır” diye söze girdi Cemal.

Gözleri ıslıl ıslıl parlayan, durmadan gülümseyen ve sevinçten yerinde duramayan iki kadına baktı.

“Yaylalar kalabalık. Biz girmeyelim. İnsanların güvenliği açısından uygun olmaz. Çobanlar sürüyü otarmaya çıkardığı zaman Adil ve İstar’a haber verin. Birlikte gelirsiniz. Gelirken yiyecek bir şeyler de getirin lütfen. Sizi, bu dere yatağında bekleyeceğiz.”

Şare, bir anlaşmayı imzalar gibi uzun uzun baktı. Bir ezgi gibi hülyalı gözleri hapsine aldı. Siyah, kalın ve kıvrırcık kaşlarının içine kadar dalan uzun geriye kıvrık kirpikleri, nemlenmişti. Heyecanlıydı. Heyecanını dizginlemeye çalıştı.

Yutkundu peş peşe. Yüzündeki kıvrımları inceler gibi uzun uzun baktı. Cemal’in gece düşerken yaraladığı sol elini avucuna aldı, beklenmedik bir şekilde yüzüne yaklaştırdı ve açık yaranın üzerine yumuşak bir öpücük kondurdu. Saçlarına bağladığı yazmayı çözdü, silkeledi. Kıvrırcık saçları güzel yüzüne daha olgun bir hava katıyordu. Saçlarını eliyle düzeltti. Saçlarındaki su damlaları gencin yüzüne düştü. Yazmayı yaralı parmağa sardı.

“Lütfen bir yere ayrılmayın oldu mu?”

Genç kadının beklenmedik cesareti, ilgisi ve tutkusu karşısındaki şaşkınlığını üzerinden atmaya çalıştı Cemal.

“Tamam” diyebildi zar zor.

“Acele edelim Nergiz'im” dedi genç kadın. Sürüye doğru koşar gibi hızlıca yürüdü. Yürürken ikide bir arkasına dönüp, ıslık çaldı, marş söyledi. Koyunların daha hızlı gitmesi için seslendi. Üç kişilik küçük gruba baktı şaşkın, memnun ve ilgili gözlerle. Gülümsedi, heyecanlandı, el salladı.

Kurtlarca yaralanan koyunu fark etti. Üstüne eğilip, yarasını kontrol etti. Başka koyunların zarar görüp görmediğini öğrenmek için sürünün otladığı alana baktı. Babası tarafından işiteceği azarı düşününce endişelendi. Birbirlerine seslenerek sırtın diğer yüzüne devrilip gözden kayboldular.

Üç kişilik grup, dere yatağındaki taşların arasına oturdu. Öğleden sonra yağan yağmurun bıraktığı iz, küçücük su gölcükleri ve kırmızılaşan toprağın ıslaklığı vardı. Gün geceye evrileceği için herkes rahattı. İnce elbiseleri ıslak olan Bankacı'yı titreme tuttu. Cemal, iç çamaşırları da dahil iki ay önce Almanya ziyaretinde kendisine hediye olarak alınan iki cepli gömleğini kadına verdi.

Taşın arkasına geçti Bankacı. Islak elbiselerini çıkardı. Verilen atlet ve gömleği giydi. Islak elbiselerini sıkarak kurutmaya çalıştı. Peşinden yosunlu ıslak taşın üzerine bıraktı. Saç örgülerini açıp uçlarını eliyle sıktı.

“Son iki gün içinde bir şey fark ettim. Bu insanlar bence sadece bizi sevmiyorlar. Birçok tutkuyla bize bağlılar. Bu durum beni hem korkutuyor hem de sevindiriyor.”

“Hem sevinmek hem korkmak nasıl oluyor” diye sözünü kesti Baskıncı.

“Seviniyorum çünkü böyle insanlarımız var. Korkuyorum çünkü bizi yitirdikleri zaman acı çekerler.”

Gözleri istem dışı ellerine kayan arkadaşına tepki duydu: “Yoldaş, geçmişin içinde nasıl bir saplantı yatıyor, onu bilmiyorum. Fakat ellerime bakma şeklin beni ciddi bir şekilde rahatsız ediyor.”

Gülen Cemal’e bakarak “Haydaaa” diye ellerini havaya kaldırdı Baskıncı.

“Kendimi tacizci bir erkek gibi hissettim. Asıl takıntılı sensin gibi geliyor bana yoldaş. Kendine güvenmiyor musun?” diye sordu Baskıncı.

“Ne alakası var?” diyerek, ellerini arkasına bağladı.

“Senin gülmene hiç mi hiç anlam veremedim Cemal. Benim rahatsız olduğum bir şey, senin için neşe ve gülme kaynağı oluyor. Biri bana bir şey anlatsın. Buradaki hava mı çarptı beni?”

“Mücadeleye belki erken ya da geç başlamışsın. Belki de yanlış bir kapıdan girmişsin” diye araya girdi Baskıncı.

“Bu da ne demek? Kim sana böyle konuşma hakkını verdi?” dedi Bankacı.

“Demem o ki ilk kez benden rahatsız olan bir kadın yoldaşa denk geliyorum.”

“Ben herkes değilim Musa yoldaş. Ben sadece benim.”

Baskıncı’yla Bankacı’nın karşılıklı söz düellosu bir tartışmaya dönüştü.

“Geçmişinizin uzun olmasını bizim gibi insanlara karşı bir gizem ve avantaj olarak kullanıyorsunuz.”

Konuşmasını bitirirken, tartışmaya tarafsız kalan Cemal’e kırılmış bir bakış fırlattı. Yüzü pembe pembe oldu. Bir soru işareti gibi alnına düşen kâkülünü eliyle kulağının arkasına koydu:

“Bu el saplantısı ve ünlü zaaf söyleminizi bilmek istiyorum yoldaş?”

Oturduğu yerden ayağa kalktı. “İnanamıyorum” anlamında başını salladı. Bir yerlerde akan su sesi gibi bir ses geldi. Obalarda gece sürüyü otarmaya götüren çobanların, köpekleri çağıran sesleri yükseldi. Peşinden gece mesaisine kalkan köpeklerin havlamaları duyuldu.

“İnci yoldaş” diyerek boğazını temizledi Cemal. Gülmesini dizginlemeye çalıştı.

“Sinirlenmene ve farklı bir anlam çıkartmana gerek yoktur?”

“Nasıl gerek yoktur?”

“Eğer bu yoldaşın ellere karşı olan zaafını öğrenirsen en çok sen güleceksin.”

“Birinin gönlü olsun diye lütfen kimliğimi açıklama yoldaş?”

“Sen de abarttın Baskıncı” diye yüzüne ciddi bir anlam vermeye çalıştı.

“Bilmeyen herkes rahatsız olur. Bence İnci haklıdır.”

Bankacı, iki arkadaşının ne söylemeye çalıştığını anlamaya çalıştı. Kurumaya başlayan saçlarını elleriyle taradıktan sonra örmeye başladı.

“Musa’nın, baskın yaptığı yerlerde rehin aldığı kişilerin gözlerine bakmak yerine” diye güldü.

“Bakmak gibi bir zaafı var” diyecekti ama vazgeçti son anda.

“Ellerine bakmak gibi bir alışkanlığı vardır. Kişilerin niyetini el hareketlerinden çözüyor.”

“Nasıl yani anlamadım. El falcısı mı? Eğer falcıysa adı neden falcı değil de Baskıncı?”

Baskıncı’nın “el falcısı” lafına itirazıyla iyice kafası karıştı kadının.

Kimliğini açıklamadan gerçeği açıklamak gereği duydu. Tartışmaya geç müdahale etmesinin laubalilik olarak anlaşılmasını istemedi. Kadının yetiştirdiği aile ve geldiği çevre bu tür şakalara kapalıydı, bu esprilere yabancıydı. Fazlalığa kaçmadan, özenli ve çelişkisiz açıklamaya çalıştı gerçeği. “Ya öyle mi?”, “Ciddi misin?”, “Nasıl olur?” diye şaşkınlıkla konuşmayı bölen kadın, gevşedi, rahatladı ve tedirginliği geçti. Konuşmanın bitimindeki en son cümleye de kahkahayı koyuverdi.

“İşte böyle. Baskıncı’nın kimliği, ismi ve hatta kendisi bile sahte” diye güldü Cemal. “Ama hikâyesi gerçektir.”

Bankacı, söylediklerini geri aldı. Özür diledi, arkadaşının gönlünü aldı. Tartışma ve özür dileme, ikisinin birbiriyle olan bağını bir halka daha güçlendirdi.

Çalınan parolalı ısıklıkla, dikkatlerini gelen ayak seslerine odaklandılar. Kendilerine doğru yürüyenlerin ayakların altında ezilen otlar ve ufak çakılların çıkardığı seslere göre gelenlerin sayısını ölçmeye çalıştılar. Dört kişi bekliyorlardı ama gelenler üç kişiydi. Uzun kucaklaşmalar, koklaşmalar, hâl hatırlar, sitemler, hayıflanmalar uzayıp gitti. Daha önce karşılaştıkları Şare ve Nergiz’e İftar da dahil olmuştu ama Adil o gece aniden Çemişgezek’e gitmişti.

Bölgeye yeni gelen Bankacı ve Baskıncı, oluşan ilgi karşısında dışlanmış gibi hissettiler kendilerini ama gururla olanları seyretiler. Küçük bir daire oluşturulacak şekilde oturdular. Yerin ıslaklığından korunmak için taşların üzerine oturdular. Ortadaki büyükçe taş sofra olarak kullanıldı. Herkes açtı ama sevinç, coşku ve heyecandan dolayı kimsenin iştahı yoktu.

Şare, ağzını bağladığı çıkını taşın üzerine koydu ve düğümünü çözdü. Önce plastik kap içine koyduğu yoğurdu çıkardı. Kaşıkla- rı sofra olarak kullandığı bezin üstüne koydu. Kavurmayla yapılan bulgur pilavını sofraya indirdi. Soğanı güçlü parmakları arasına

alıp, taşın üzerine bıraktı, Baskıncı'nın ellere sabitlenen bakışları arasında tek bir yumrukla soğanları ikiye böldü. Eşit şekilde bulgur pilavının yanına koydu. Çıkındaki tek elmayı da uzun parmakların içine alıp başparmağını çıkıntısına sokmasıyla ikiye ayırması bir oldu. İkiye ayırdığı meyveyi eşit oranda olmasa da beş parçaya böldü. Eline bulaşmış soğan ve elma suyunu bezin ucuyla temizledi. Topladığı soğan kabuklarını iz bırakmasın diye toprağa gömdü.

"Annem iki gün önce taze kavurma yapmıştı. Onunla bulgur pilavı yaptım. Umarım beğenirsiniz."

Herkesi taş üzerine serilen sofraya davet etti. Getirdiği ekmeği kopardı. Oval yaptığı ekmeği kaşık gibi pilava daldırdı. İlk lokmayı kendisi aldı. Gözlerini yumdu.

"Hım" dedi.

"Övünmek gibi olmasın ama aynı annem gibi güzel yemek yaparım."

Ağzındaki lokmayı yuttu.

"Annem seni mutlak surette görmek istiyor Cemal. Senin için sütlaç yaptı bile. Gelmezseniz küser size."

"Bu gece olmaz ama."

"Neden?"

"Bugün olmaz. Zamanımız yok. Başka zaman geleceğiz."

Herkesin iştahını açan kıvrıkcık saçlı kadın, aynı şekilde ekmeğini yoğurda da batırdı.

"Ne zaman ama?" dedi sabırsız bir sesle.

Kaymakla karışık yoğurdun için lezzeti daha da artmıştı. Aç eller, sofraya hızla dalıp çıktı. Kısa sürede taşın üzerindeki yemeklerin tümü bitirildi. Parçalara ayrılan elma da yenildi.

"Hayatımda ne böyle bir bulgur pilavı ne yoğurt ne de böyle lezzetli bir elma yedim."

Bankacı, Baskıncı'nın sözünü destekler şeyler söyledi. Yemek için emeği geçen herkese teşekkür edildi.

"Size katılma kararı aldık" dedi aniden.

"Biz derken?"

"Ben, Nergiz ve Adil."

"Öyle mi?" diyerek sevindi Bankacı.

"Evet" diye onayladı Nergiz.

Boynuna sardığı işlemeli yazmayı düzeltti. Ucu işlemeli olan yazmayı boynunda yan çevirdi. Küçük mor düğmelerle dikili, ucu açık olan gömlekli yakasının üstüne getirdi.

"Yaylalar köye indiği zaman geleceğiz."

"Neden o zaman?" dedi Bankacı.

"O zaman devlet bizimkilere baskı yapmaz ve erken yayladan indirmez. Sonbahar sonu, kış ağzı katılacağız."

Boş kapları, kaşıkları sofraya bezi namına serilmiş bezin içine koyup ağzını bağladı Şare. Oturma pozisyonunu değiştirdi.

"Çino namussuzu askerin önünde geziyormuş. Buralardaymış, onu bulma imkânınız yok mu?"

Beklenmeyen soru karşısında herkes sustu ve tütün sakallı gencin yüzüne baktı. Bir şeyler söylemesi istendi. Kısa bir cevap ya da açıklama yapması beklendi.

"Onu aldık, sorguladık, bıraktık ama cezalandıracağız" diyeledi Cemal.

Böyle bir şey söylemesi durumunda anlaşılması zor bir durum ortaya çıkacaktı. "Bıraktık" kısmını hiç kimseye anlatamazdı. Anlatsa bile, kimsenin bunu ne anlama cesareti ne de sabrı vardı. Üstelik böylesi bir durumda gelebilecek tepkilerden kendisini kurtaramayacağını da çok iyi biliyordu. Nasıl olsa kısa bir süre

sonra tüm gerçekleri öğrenmiş olacaktı. Bunun yerine “Biz de öyle duyduk” diye mırıldanarak yalana sığındı.

“O alçağı bulursanız benim elime verin!” diyerek dişlerini sıkı Şare.

Emir veren kadının sesindeki kararlılık, kılıfından yeni çıkmış bir hançer gibi ışıldadı. Gözlerini kapatarak konuşan biçimli, düzgün ve pürüzsüz yüzündeki gölgelerde öfke pırıltıları yanıp söndü. Peş peşe yutkundu. Kınkor mantarı rengindeki beyaz ve uzun gerdanını ortaya çıkaracak şekilde başını göğe kaldırdı. Sonra sustu.

“Eğer yoldaşlar uygun bulursa onun icabına ben bakacağım” diyerek araya girdi Baskıncı.

Kadınla göz göze geldi. Pazarlık yapar gibi birbirlerini süzdüler.

“Sen de kimsin ve nereden çıktın?” anlamında bir vücut hareketi yaptı İhtar. Saman sarısı yüzüne meraklı bir anlam gelip oturdu. Bakışları üç kişi üzerinde gidip geldi. Hiçbirinin konuştuğu kelimeyi ve yaptığı hareketi kaçırmak istemedi.

“Ben ta derine inen yaranın çapına tanık oldum” dedi kıvrıcık saçlı kadın. “Biz yıllar boyu hep bunun acısını yaşadık” diyen kadının alnını kırıştırdı. Pürüzsüz, düz ve tek bir çıkıntısı bile olmayan engin alnında, bu kadar deriyi de nasıl toplamıştı?

Bankacı, araya girip uygun bir şeyler söylemek istedi. Kimden bahsedildiğini merak etti. Peş peşe sorular sordu. Kadınların konuşma biçimleri, kelimelerdeki kalite, özel olarak terbiye edilmiş hâlleri dikkatini çekti. Yöre insanındaki farklılık kendisini fena hâlde etki altına almıştı. Siyasal bilincin derinliği, kültürel düzey ve sosyal gelişmişlik kendisini şaşırtıyordu. Çino’yla ilgili meydana gelen kanlı gerçekler, efsaneler, yalanlar, abartmalar ve hayaletler konuşulup durdu. Herkesin canı sıkıldı.

“Onunla ilgili herhangi bir şey konuşmayın lütfen” diye kesti-rip attı Cemal. “O bir kurban ve onu cezalandırarak giden hiçbir hayatı geri getiremeyiz” diyecekti ama aniden vazgeçti.

Derin ve uzun bir iç çekti. Göğsü kalkıp indi. Dişleri arasına aldığı bıyıklarını sıktı, dişledi, kopardı ve dilinin ucunda biriken bıyıkları üfleyerek karanlığın içine savurdu: “O ve onun gibileri asla bizim adaletimizden kurtulamayacaklardır. Aradan ne kadar zaman geçerse geçsin. Sadece bunun sözünü verebiliriz ne bir fazla ne bir eksik!”

Konuşulacak çok şey olmasına rağmen herkes sustu. Söylenen kesin, tavizsiz ve nokta gibi söylemle parantez aniden kapanmıştı. Kimse başka bir söz söyleme lüzumunu bulamadı.

Üç kadın hep geçmiş hakkında konuşmak istiyordu. Belki buna hakları vardı ama kendilerine aniden misafir olan genç adam konuşmak istemiyordu. Çünkü konuşmaların içinde gelecek yoktu. O ise geçmiş hakkında konuşmaktan kaçınıyordu. Geçmiş, kendisi için vebaya kapılmış bir hastalık gibiydi. Dokunmak istemiyordu. Zaten kadınların yüzleri, sesleri geçmişi yeterince hatırlatıyordu kendisine. Geçmişte yetirdiklerini fazlasıyla anımsatıyordu. Bilmezden gelme, susma, yalan ve inkâr arasında gidip geldi. Epey bir zaman sessiz kaldı. Uygun bir söz seçmeye çalıştı. Söyleyeceği söz, yıllar önce yanda kesilmişti. Bir daha onu tamamlayamamıştı. Her şey yarım kalmış bir öç gibi açıkta duruyordu.

Üç kadın geçmişi o gece yeniden kendisine taşımıştı. Geçmişin içinde çocukluk, ergenlik ve kayıp bir gençliğin fırtınası yatıyordu. Asla oraya dokunmak istemedi, dünyanın zalim darbesi bir pençeyle acının ortasına atmıştı kendisini. Herkes bir şekliyle yara almıştı. Kıvrıkcık saçlı, geniş kalçalı ve geniş omuzlu Şare, otuzunu aşmasına rağmen evlenmemişti. Düğün ve eğlenceyi kendisine yasaklamıştı.

Nergiz ise, mezarların yanından geçmemeyi âdet edinmişti.

Herkes bir şekilde yaralıydı. Üstelik herkes yarasını cebinde taşıyordu. Umulmadık anda, dışarı çıkartılıyor ve değişik biçimlerde gösteriliyordu.

“Geceleri her köpeğin havlamasıyla yüreğim göğüs kafesinden çıkacakmış gibi çarpıyordu. Kulağımı toprağa dayayıp sizin ayak seslerinizi dinledim hep” dedi Şare.

“Sizsiz bu dağlar kendi rengini yitirdi” diye söyleneni destekledi Nergiz.

“Evet ya neden bu kadar azaldınız? Niye bu kadar ıssız oldu bu dağlar? Siz gittiniz bu dağlar neşesini yitirdi. Hiçbir zaman bu kadar ıssız olmadı bu dağlar” dedi İhtar.

Gece karanlığına rağmen aydınlık düşlü genç kadınların umutları, hiçbir mevsimin tekrarlamayı beceremeyeceği türden bir zaman dilimini çağrıştırıyordu. O tılsım yaşanmış ve bozulmuştu. Bir kez daha tekrarlanabilir miydi? Sorunun cevabı, sırtüstü açık bırakılan bir ev kapısı gibi sahibini arıyordu.

“Tam yedi yıldır kara yazma bağladım Cemo. Ne düğüne gittim ne de seyrana. Neşeye dair her şeyi kendime yasakladım. Mekânım sadece mezarlıklar oldu” diyen Şare’nin sesi çok uzaklardan geliyor gibiydi. Bir cenaze sahibi gibi ürkmüş, bunalmış ve nefesi tıkalı bir sesle konuşuyordu.

“Sen hiç mezarlara gittin mi kirve?”

İhtar’ın sorusuna “Hayır gitmedim” diye kuru bir yanıt verdi Cemal.

“Neden ama?”

“Onların intikamını almadan mezarlarını ziyaret etmeyeceğim!”

Herkes sustu. Orta yere ağır bir ceset gibi çöken suskunluğa kimse dokunmaya cesaret edemedi. Konuyu kıvrıcık saçlı kadın değiştirdi:

“Sahiden ölüm orucu denen şeyde insanlar, nasıl kendini aç bırakarak öldürüyor? Bu nasıl çaresiz bir ceza ki insanlar kendisine layık görüyor? Neden ölüm orucuna girdin? Neden ölmek istedin Cemo?”

Hikâyenin başladığı yere dönmüş gibiydi. Sevdalandığı gencin yaşadıklarını, çaresizliğini, sıradanlaşmasını, acizliğini ve erdemlerinin sınırlarını hayal etti. “Yaşadıklarını anlat, ağıtını yakayım” cinsinden bir bakış fırlattı. Dudağını içini ısırdı. Sonra iki gözünü kapattı:

“Ölüm oruçlarında gözlerinin kör olduğu haberi geldi Cemo. O gün ‘Bana bu iki göz de lazım olmaz’ dedim. ‘O iri gözlerle temas kuramayacak gözlere ihtiyacım olmayacak’ dedim.”

Güzel ve alımlı kadının söyledikleri karşısında şaşkınlığın çukuruna yuvarlandı Cemal. Şaşkınlığı üzerinden atmak ister gibi, altta kaldığı için uyuşan bacağına değiştirdi. Ne anlatıyordu bu kadın? Hiçbir zaman haberdar olmadığı bu aşk mevzuu da nereden çıktı?

Aralarına kayıp bir zaman girmişti. Sevdalandığından bile haberi olmayan kızın evlenmemiş olmasına ve yas tutmasına üzüldü. Suça bulaşmış adi bir tüccar gibi hissetti kendini Cemal. Yapılan belki tek taraflı bir alışverişti ama bir hesap hatası vardı orta yerde.

Bir çöl gibi sessiz, hareketsiz ve sır vermez bir havaya giren gencin hareketsiz başını okşar gibi dokundu Şare. Ölüm orucu! Kaybederken kazandığı muhteşem bir çaresizlikti. Belki de kaybedilen ama dokunulmayan zamanıydı. Çaresizlik duygusu, sadece ona ait değildi. Dokunamadığı, görmediği ve varlığından hiç haberdar olmayan sayısız insanın da çaresizliği idi.

İştar ve Nergiz arasında oturan Bankacı, hafif yana eğildi. Konuşmalar, geçmiş, birbirinden habersiz kurulan sıkı bağlar karşı-

sında büyülenmiş gibiydi âdeta. İkide bir Baskıncı'ya bakıyordu. Onun bilip bilmediğini yüz hatlarından çıkarmaya çalışıyordu. Baskıncı, ellere dikkat etme hevesini bile kaybetmişti. Ağzını çepeçevre kuşatan kalın dudakları açıktı. Şaşkıındı. Kıvrıcık saçlı kadının konuşmasına cevap veremedi Cemal.

“Nergiz ve Şare biraz özel konuşabilir miyiz?” dedi.

Baskıncı, Bankacı ve İhtar meraklı gözlerle kalkan üç kişiye baktılar. Derenin biraz aşağısına kadar ilerleyen karartıları seyrettiler. Karartılar, denizin içine düşen eski bir tırpan gibi kayboldu. Sonra zar zor fısıltı gibi sesleri duyuldu.

Bankacı, konuşmalar anlaşılmasın diye Nurcan'a, yaylanın durumunu, kaç ev olduklarını, çevredeki köyleri ve karakolların sayısını sordu.

Evlerin bulunduğu taraftan gelen seslere kulak kabarttı. Saatini kontrol etti. Gidecekleri mesafeyi hesapladı. Adil'in birdenbire gidişini ve kendilerini alacak grubunu neden gelmediğini tekrar sordu. Cevap olumsuzdu. Ne kimseyi görmüşler ne de Adil kendilerine bir şey söylemişti. Buluşma yerine kimse gelmediği gibi bağlantıyı sağlayan Adil de haber vermeden gitmişti. Bir aksilik olmasa Adil'in böyle sorumsuz bir davranışının olamayacağını düşündü. Pala İsmail'e iletilmesi için bir not yazdı. Dizlerine koyduğu kâğıdın üzerine eğildi. Gecenin karanlığında görebilmek için gözlerini kâğıtla birleştirecek şekilde yanaştırdı Cemal:

Sevgilim,

bilirsin,

kuşlar insanlara yakın yerlere konarlar

eğer kargalar,

kırlangıç kuşlarını rahatsız ederse,

pınarların başına konan ürkek serçe kuşlarına sor beni.

eğer rahatsız olmazlarsa

*Mamıkiye nehrinin tersine uçan
kaya kartallarının döndüğü yere bak...
orada
çölün yalnızlığı gibi
tek duran,
esen rüzgârların yaladığı
ve
yalnız kalmış uçurum gediğini göreceksin...
yüreğimin ekini
dizlerimin ferî
sana kavuşma özlemim
sabırsız bir ırmak gibi çağlıyor
bekletme beni!
bu gece de benim için kirpiklerine uyku inmesin
ikrarla...*

Şare, kendisine verilen notu, avucunda tuttu. Aldığı terbiye, notu okumasını engelliyordu. Fakat okusa bile, tarif edilen yeri anlamayacaktı. Not, en olumsuz zamanlar için önceden kararlaştırılmış bir dilde yazılmıştı. İllegal aşkların korunmak için başvurdukları değişik bir savunma diliydi. O dili sadece Hel dağında donan parmakları kesen Pala İsmail anlayacaktı.

Ortada sadece iki kişinin bildiği bir sır vardı. O sır, iki kişiyle yaşayacak ve iki kişiyle birlikte ölecekti.

Elini şalvarının cebine koydu. Parmakları arasında duran notun içeriğini merak etti. Bir sonraki buluşma yeri ve zamanı için anlaştılar. Asıl ve yedek parolalar tekrarlandı. El feneri bir kez yanarsa “tehlike yok” ikinci kez yanarsa “emin değiliz” üçüncü kez yanarsa “tehlike var” demekti.

“Sizin evlerinize bizim de gitmemiz gerekiyor yoldaşlar” dedi Cemal.

“Siz de gitmeseniz, biz de gitmesek olur mu?” diye güldü Nergiz.

“Ya da hepimiz aynı yöne gitsek?” diyerek arkadaşını destekledi Şare.

“Belki bir gün” diye cevap verdi.

Gitmeleri gerektiğini söyledi.

Herkesin bulundukları yerden gitmesi gerektiğini çok iyi biliyorlardı. Fakat iki kadın vedalaşmaya isteksizdi.

Her sırrını paylaştığı Nergiz’in kendisini dürtmesiyle “Şey” dedi Şare, “seninle özel bir şey konuşmak istiyorum.”

“Kızım benim yanımda özelin mi kaldı? Üstelik yukarıdaki üç arkadaş da niyetini anladılar” diye güldü Nergiz.

“Doğru ya” deyip yüzünü iki avucu arasında gizledi. Katıla katıla güldü.

“Söyle kız” diye ısrar etti Nergiz.

“Savaş’la Xanumanlar’da bize geldiğiniz günü hatırlıyorum. Gözlerinizin ışığı, vücudunuzun ahengi, giydiğiniz toprak renkli giysilerin hiçbirini unutmadım. Hep sizi öyle hayal ettim. Hatta Savaş’ın öldüğüne bile inanmıyorum. O gözleri ölüm kapatır mı diye. Yoksa her şey bir hayal de ben mi delirdim? Biliyor musun Savaş Axtük’te pusuya düştüğü gece, tankların top sesleri ta bizim köyden duyuluyordu. Her top toprağa değdiği an yüreğimin ortasında patlıyormuş gibi havaya sırıyordum. Her tarafım sancıyordu. Çok sevdiğim birilerinin öldüğünü hissedebiliyordum ama bu ölüm engel olamıyordum. Epey bir zaman kulaklarımı tuttum. Ne kadar zaman oldu bilmiyorum, bağırdım. Top sesleri ve sesimle uyanan annem, rüya gördüğümü ve delirdiğimi düşündü. Silkeledi beni hatta yüzüme tokat bile attı. Nefes alamıyor, boğuluyordum, dışarı attım kendimi. Kendi içimde kaybolmuş-

tum, kendimi kaybedince buldum. Nasıl gittiğimi hatırlamadığım bir an Nergiz'in evinde buldum kendimi.”

Anlatılanları, Nergiz de kendi cephesinden doğruladı.

Ne yapacağını şaşırdı genç adam, içi acıdı. Topların düştüğü an sarsılarak toprağa düşen ve şiir gibi yaşamları olan arkadaşlarının tanıdık yüzleri belirdi gözlerinin önünde. Yorulmuş, bıkmış, çatallaşmış ve yalvaran bir ses tonuyla seslendi Cemal: “Lütfen kızlar, lütfen! Bu kadar yeter!”

Boyu kendisinden daha uzun olan kadın, suda boğulan birinin yaptığı gibi, kuru bir dala tutunurcasına koluna yapıştı. Cesaretinin ödülünü alır gibi, olduğundan daha fazla kadınca bir sesle:

“Xanumanlar'da gördüğüm günden beri bir nem gibi usul usul içime çöktün. Tam on yıldır sana deliler gibi âşığım.”

Aralarına bozkır sessizliği çöktü. Gecenin içinde, deri bir kol-ye üzerinde tesadüfen asılı kalan kırık boncuk gibi asılı kaldılar.

Kadının kavradığı kolu, istem dışı geri çekti. Sonra avucuna bıraktı. Kadının uzun, biçimli avucu içinde kayboldu elleri. Avuçladı parmaklarını. Götürüp kalbinin üstüne indirdi. Kadının ustura başı gibi keskin olan sevgisinin yoğunluğundan ürktü. Yıllanmış bir şarap gibi mayalanmıştı tutkusu. Gizli, karşılıksız ve yaşanılmamış aşkı, zaman aşımına uğramış bir mevsimin izleriyle doluydu.

Hiç kıpırdamadan sustular. Yağmalanmış bir savaş ganimeti gibi yorgundular.

İçini çeke çeke cevap bekleyen kadının soluğu, yanağını yaladı. İki bereketli meyve gibi dolgun göğüsleri üzerine konulmuş ellerini geri çekti.

“Lütfen Şare.”

“Neden ama?” dedi miyavlar gibi bir ses.

“Şare, lütfen bu hesabı kapat!”

“Neden ama?”

“Değer verdiğim, sevdiğim her şey ölüyor Şare.”

Verilen cevap, en son duymasını istediği sözcüklerdi. Koca bir ağrı gibi yüreğini hapseden duygu, kendisini yıllar önceki bir zaman diliminde kilitleyip bırakmıştı.

“Sen benim payıma düşen mucizesin Cemo!”

“Seni sevmek istemiyorum” diye itiraz etti Cemal.

“Sevmeyi kusur olarak görüyorsun.”

“Seni seversem, sen de zamansız ölürsün Şare!”

“Bulmaca çözer gibi konuşma benimle! Doğru dürüst konuş!”

“Gitmemiz lazım Şare!”

“Bu kez vedalaşmak yok Cemo! Buna izin vermeyeceğim” dedi kararlı kesin ve tavizsiz bir sesle: “Lütfen yalvartma beni!”

Güzel olan her şeyin bedelini fazlasıyla ödemişti. Kendilerini kalın ve sır vermez bir sessizliğe hapseden ve çepeçevre saran gecenin sağırlığını yırtar gibi, ince bir intikam alır gibi emir verdi:

“Öp beni Cemo!”

Kuzeyden esen rüzgâr, hafif bir ıslak çalı gibi bodur çekem ağacını güneye eğdi. Işıl ışıl parlayan kıvrıkcık saçlı kadının nemli kirpiklerini yaladı rüzgâr. Kollarını baharın yeşil dalları gibi boyuna doladı. Her duygunun hakkını veren tavizsiz bir sesle:

“Hayır, sadece alnımdan öpme. N’olursun!” diye emir verdi Şare.

Ateş gibi yanan yüzünü avuçlarının içine aldı Cemal. Önce

kirpiklerinin ucundan öptü. Yasını bu gözlerden çıkan yaşlarla tutmuştu.

Gözyaşları, kirpiklerinden süzülerek biçimli yüzünü yıkamıştı...

Peşinden de yüzüne farklı bir biçim veren düzgün burnundan öptü.

Özlediği, düşlediği, beklediği, acı çektiği ve hatırladığı zaman bu güzel burun sızım sızım sızlamıştı.

Yüzünü, tütün sakallı gencin boynuyla omuzu arasındaki çukura yasladı. Yaralı ve güçsüz bir yavru güvercinin çıkardığı sese benzer bir inilti çıkardı.

Ağlıyor muydu bu kadın yoksa?

Kuzeyden esen rüzgâr saçlarını savurdu. Yüzünü kapattı.

Kıvırcık saçlarından öptü Cemal. Teselli vermenin bir hükmü yoktu artık. Saçlarında ertelenmiş zamanların özlemi kokuyordu. Hiçbir şeye benzemeyen bir koku vardı. Eskiye ait fakat kaybolduğunu düşündüğü kokular yayıldı gecenin içine.

Neydi o ismini bilmediği güzel koku? Ciğerine kadar içine çekti. Kille mi yıkamıştı o güzel saçlarını yoksa?...

Saçlarında, merhametin tedavi eden sesi uyanıyordu uykusundan. Şefkatin kol kanat geren korumacılığı saklıydı. Ve günah sayılan şeyler kabahat olmaktan çıkmış, bir erdeme dönüşmüştü.

Binlerce şarkıya sığdırılmayacak kadar zengin ve masalsı bir an göz açıp kaparcasına kısa sürdü.

Gece de ne cimriydi ama!...

Zaman sudan da hızlı akıp geçmişti...

On yıla sığdırılan sessiz sedasız sevdanın tutkusu, birkaç dakikaya sığdırılmıştı...

Dağ yamacına çöken sisin içinden sıyrılıp gelen köpek sesleri, Nergiz'in, gurmıcık sineğinin neden olduğu öksürmeleriyle birbirine karıştı.

"Güz sonu, kış ağzı bizi almaya sen gel Cemal!" diye emir verdi Şare.

Talih, küçük grubun geleceği için ağlarını örüyordu.

Köpek havlamaları, toplu ulumaya dönüştü. Epey devam etti. Sonra yavaş yavaş kaybolmaya başladı...

*Neredeydi sahip, hakikat ve Jaru Diyar'ın insafı?
Hepsi kaçıp nereye sığınmıştı?*

Hozat ormanlarına buğulu, gizemli ve sessiz bir sis çökmüştü. Uzak köylerde arada bir havlayan köpek seslerine, ağula dönen hayvanların sesi karışıyordu. Yılmaz, Şahan ve Mahir'den oluşan Hozat Grubu, Pakire'nin Kale istikametinde karakolun tam karşısında bulunan fakat karakoldan görülmeyen ormanla kaplı küçük dere yatağında konaklamıştı. Gün boyu görüntü vermemek için bulundukları yerden çıkmamışlardı. En ufak hatada hedef hâline geleceklerini bildikleri için ateş bile yakmamışlardı.

Yılmaz, dürbünle etrafı kontrol eden Mahir'in yanından geçti. Üstü kurumaya yüz tutmuş meşe ağacının köküne sırtını dayadı. Birkaç gün önce eşinden gelen ve gömleğinin ön cebine koyduğu mektubu çıkardı. İlkokula yeni başlamış bir çocuk gibi heceleyerek okudu. Hapishaneden sonra geride eşini, bir kızını ve oğlunu bırakarak dağa çıkmıştı.

Mektubu bitirdiğinde gökyüzünün başına degecek kadar alçaldığını düşündü. Gök kubbe başına degecek sanısına kapıldı. Bakışlarını İksor vadisi üzerinde dolaşan dağ kartallarına dikti. Akşam tar tutmak için uzun daireler çizip duruyorlardı. Güneşin ışınları dağ zirvelerini terk etmeye başladığında kartalların sayısı gittikçe artmaya başladı. Gökyüzünü güneş ışınları terk edince, çember daha da daraldı. Kartalların çizdiği dairesel çemberi, tek-

rarlayan yaşamına benzetti. Kartalların neden İksor'a tar tutuğunu merak etti.

Yıllar önce on üç arkadaşıyla vurulan Sivas Zaralı kardeşi Kızıl Öfke'ye benzeyen oğlunun yüzünü hayal etti. Her gelen fotoğrafında daha da büyüyordu. Bir ay önce Mazgirt Grubu'nun komutanı Orhan Gül ve yardımcısı Veli Gök'le Kırzi'yi ziyaret etmiş. Kardeşinin vurulduğu yerden bir avuç toprak almış, çocuğunun küçükken kullandığı mendilin içine koymuş ve bağlamıştı. Bağladığı toprağı sırt çantasına koymuştu. İçine sıkıntı çöktüğü zaman o toprakla konuşurdu. Toprak, canlı bir anıyı taşır gibi bir manevi güce dönüşmüştü; yorulduğu zaman, dara düştüğünde ve ümitsizliğe kapıldığı anlarda da bir güç, inat ve ısrar tutkusu veriyormuş gibi eline alıyordu.

Birkaç gün önce Şahan'la tartışmıştı. Halbuki o uyumlu, uysal ve yapıcıydı. Ümraniye Hapishanesi'ndeki tartışmalar, çekişmeler ve gruplaşmalar aklına geldi. Gittiği yerde neyi aradığını tam olarak kendisi de bilmiyordu fakat sadece arıyordu. Aradığı şeyin mükemmellik olduğunu söyleyen Sultan'ın sözüne ilk kez hak verdi. Deştli'nin gönlünü almak için yerinden doğrulduğu an "Kamo (Kimsin)?" diyen sesle irkildi.

İrkildiği ve heyecanlandığında her zaman silahına davranırdı. "Sıma kamî (Siz kimsiniz)?"

"Biziz kirve, biziz!" diyen Hıdır parolayı tekrarlardı.

Hıdır ve Lawko'yu gören küçük grup, ferahladı, gülümsedi ve gevşedi. En çok sevinen Lawko'yla dostluk ilişkisi olan Şahan oldu. Karşılıklı hâl hatır sorma, sarılmaların eşliğinde gelişmeler ve çevredeki karakolun hareketiyle ilgili bilgi alışverişinde bulunuldu.

İki kişinin getirdiği yiyecekler ayakta atıştırıldı. Hedefleri Dinar bölgesinde bulunan ana grupla buluşmaktı. Kısa bir durum

değerlendirmesi yapıldı. Normal zamanda iki günde gidecekleri yolu bir gecede gitme kararı alındı.

Lawko'yla gelen Hıdır, o gece başka bir yere geçmek için geri döndü. Vedalaşmalar, sarılmalar ve şakalaşmalar eşliğinde Hıdır gönderildikten sonra Beyaz dağ yamacına doğru yola koyuldular. Gidecekleri yol uzun ve gizli pusularla doluydu. Küçük birliğin komutanına ve komutan yardımcısına hatırlatmada bulundu Mahir.

Bölgeyi iyi bilen Şahan, birliğin öncülüğünü yaptı. Hızla yürüyerek grubu peşinde koşturur gibi yürüttü. Onu Yılmaz, Yılmaz'ı Lawko ve Lawko'yu da Mahir takip etti. Beyaz dağın Deşt Karakolu'nu gören yamacını mola vermeden geçtiler.

Bazen önlerine çıkan domuz sürülerinin ürküp kaçması, bazen bir ayının aniden önlerine çıkması, bazen de havalanıp uçan kuşun gürültüsüyle çömeldiler ve doğanın tedirgin nabzına dayadılar kulaklarını. Hayvanların çıkardığı seslerin, görünmeyen pusuların bulunduğu bölgedeki sessizlikler ikliminde kaybolup gitmesini beklediler.

Grubun kaderini kendi sezgilerine ve aldığı kararlara bağlayan Şahan, gecenin içindeki ışık titremelerini, suların dalgalanmasını ve yıldızların renk dalgalarını yorumladı. Geceye efsunlu bir hava katan baykuşun ötüşünü dinledi. Çocukluğunun geçtiği yerlerde geceyi kendisine örtü eden bir firariydi artık. Sincik dağında iki kez peş peşe yanıp sönen ışığa doğru baktı. Işığın dostu mı düşmana mı ait olacağını hesaplamaya çalıştı.

Aşireti Baxtiyaranlıların lideri Şahan Ağa'nın Sincik dağının Şövgе tarafındaki mevzilerine doğru tekrar yanan ışığı izledi.

Bir ay önce ziyaret ettiği mevzilerin kenarları boş mermi kovanlarıyla doluydu. Savaşılan, yenilen, boğazlanan ama teslim olunmayan bir tarihin canlı tanıkları gibiydi boş mevzi ve kovanlar. Dedesi ünlü silahşor Şah İsmail'in de içinde olduğu ve

Ovacık'a gidecek hattı kesen mevzileri Baxtiyaranlılar koruduğu hâlde neden sebepsiz yere Tilek'te yedi kişinin öldürüldüğünü düşündü. Nenesinin "Tilek'e giderseniz Şah İsmail'in torunu olduğunuzu söylemeyin. Vururlar sizi" sözünü hatırladı.

Deşt Karakolu'nun olduğu bölgeden garip sesler geceye karıştı. Baxtiyaran Aşireti'nin '38'den sonra teslim olmayan ve bulunduğu ilk fırsatta karakollara saldıran Çavdar Ali'nin musahipleri tarafından tuzağa düşürülme biçimini hatırladı. Karakola teslim edilen ünlü silahşor Çavdar Ali, canlı canlı karakolun neresinde yakılmıştı acaba? Yakıldıktan sonra külleri neredeydi? Küller toprağa mı gömülmüştü yoksa suya mı atılmıştı? Geçmişle gelecek arasındaki bağ neredeydi? Kimdi bunun sahibi, yaratanı ve kahredeni? Akrabası Çavdar Ali'nin ismini taşıyan Seypertekli Lace Xıdır Ali'yi çıldırtan korkunun tonunu düşündü. Hem asker hem de Apocular tarafından dövüldükten sonra deliren ve bir daha konuşmayan Lace Ali Xıdır'ın tanık olduğu ve gizlediği gerçek neydi?

O insanın yüzüne yapışan sessiz bakışlar, hangi sessiz çılgınlığın meramıydı? Neredeydi sahip, hakikat ve Jaru Diyar'ın insafı? Hepsi kaçıp nereye sığınmıştı?

Elinde taşıdığı silahın namlusunu yokladı. Gündüz saklanan gece 26 kişilik birliğiyle saldıran Şahan Ağa'nın saldırı stratejisini düşündü. Çok az rastlanan birlikle gece savaşıp gündüz dinlenen soylu savaşçıların neslinin tükendiğini düşündü. Damarlarında yol alıp kendisine hınç veren Şahan Ağa'nın kanıydı ama Şahan Ağa'nın yaptıklarını yapamıyordu. Gece saldırmak yerine pusuya düşmemek için saklanıyordu.

Geceyi bir güvenlik aracı olarak kullandığı günden beri algılarının geliştiğini fakat iç zenginliğinin de çaput bağlanan adak ağacı gibi kuruduğunu düşündü. Her hareket ettiği an vedalaştığı insanların giydiği son elbiseleri ve gördüğü son yüzlerin çokluğu

hayal gücünü süslüyordu. Gittikleri her patika, son yolu olacak kadar da uzun geliyordu kendisine. Onun için en kısa yolları kullanmayı seçiyordu.

Kendi köyü tarafından gelen bir silah sesi geceye belli belirsiz karıştı. Bir şeyler mırıldandı. Tek sıra hâlinde dizili bir şekilde çömelen gruba baktı. Lawko'yu merak etti. Herhangi bir pusua sırasında onun kurtulması için kendilerini feda edeceklerdi. Birbirine bağlı olan yaşam zincirinin halkaları, feda olma şeklinde birbirine bağlanmıştı. Birini ölümü, diğerinin bir sonraki pusuya kadar yaşamasını sağlayacaktı.

Çömeldiği yere kadar yürüyen Yılmaz'a genel bir bilgi verdi, öneride bulundu. Söyleneni kabul etti Yılmaz. Riskin varlığı kendisi gibi Yılmaz'ı da daha enerjik kılıyordu. On beş dakikaya varan bir zaman diliminde oturdular. Durum değerlendirmesi yaptılar. Sonra hareket ettiler. Demirkapı bölgesindeki Dağ köyüne uğradılar.

Evin damına konan baykuş kanat çırparak gecenin karanlığına karıştı. Kapı çalındı.

Derin bir sessizlik.

Tekrar çalındı.

“Kimsiniz?” diyen ürkek, yırtık ve yorulmuş bir ses cevap verdi.

“Biziz kirve.”

“Siz kimsiniz kardeşim?”

“Ben Yılmaz.”

Ağzını kapının anahtar deliğine dayayan Şahan, Yılmaz'ın ismini söyleyerek kendisini ön plana çıkarmasına bozuldu. Aralarında tartışmaya neden olan bu tarzın zamansız bir gerginliğe dönüşmesinin önüne geçmek için, kararsızlığa düşen ev kadınına ikna etmek için, sesine yumuşak bir ton kattı: “Ana ma Partizan-

cimê (Anne, Partizancıyız)” dedi Şahan.

Kadının ismini telaffuz etti. Eşinin evde olup olmadığını sordu.

“Sen kimsin? İsmi ne?”

“Ben Şahan. Ma kövraymê, ana (Ben Şahan. Biz kirveleriz, anne).”

Ürkek, kararsız açılan kapı, paslanan menteşelerin çıkardığı sesle aralandı.

Kadının yorgun sesi kayboldu. Canlanan, sevinen ve heyecanlanan sesi geri geldi.

“Wuşşş kurban olurum. İçeri girin. Aç ve yorgunsunuzdur şimdi.”

Ev halkını daha önce tanıyormuş, hâllerinden anlıyormuş gibi sakin duran Lawko’ya baktı. “Zıyanı yoktur” anlamındaki bakışı rahatlatmış kendisini.

Kısa bir ihtiyaç molası verdiler. Kısa ve sıcak bir sohbetin ardından yola çıktılar. Daha hızlı yürümek için Şahan, birliği Hozat ve Dersim arasındaki asfalt yola soktu. Bir saate yakın asfalt yolu kullandılar. Gondol’a vardıklarında buluşacakları grupla aralarındaki mesafe bir saate inmişti.

Bir sonraki gün alanı denetlemek, risk almamak ve diğer grubun güvenliğini tehlikeye düşürmemek için Çiçekli Karakolu’na yakın bir noktada durma kararı alındı. Konaklama yeri, karakolun görüş alanı dışında kalan ve bir sonraki gün yürünecek yolu görecektir şekilde ayarlandı.

Ormanla göğün kesiştiği oval bir alanda konakladılar. Yıldızlar teker teker kaybolmaya başladı. Şafağa doğru doğan yay gibi ay, soludu. Şafağın soluk rengi ormana sindi. Şafağın altın sarısına benzeyen yatağında güneş ufuktan belirmeye başladı. Güneşe doğuda kümelenen bulutlar eşlik etti. Bulut kümelerinin olduğu

verde zikzak çizerek aşağıya inen sarımsı ışıklar düştü ormanın üstüne. Ona uzaktan zar zor duyulan gök gürlemesi eşlik etti. Gök gürlemesine tepeden vadiye doğru serin bir yel eşlik etti.

Yatacakları yerdeki otların içine gizlenmiş küçük taşları temizlediler. İlk nöbeti birliğin komutanı Yılmaz tuttu.

Gündüzleri gölgesini kovaladı, geceleri gölgesinden kaçtı.

Ev halkı, gelen üç kişiden sadece birisini önceden tanıyordu. Buna rağmen ilk kez gördükleri diğer iki kişiyi de yıllarca tanıyormuş gibi sıcak karşıladılar.

Cemal, önce tanıdığı yaşlı adamı bileğinden tutarak omzundan öptü; eski Dersim geleneği olan omuzdan öpmeye yaşlı adam da karşılık verdi. Kendisine sarılan yaşlı adamın nasırlı avuç içlerinden öptü. Genç adamın yüzünü iri, kalın ve nasırlı elleri arasına alıp uzun uzun inceledi. Yutkundu. Dudaklarını oynatarak özlemini, acısını ve geçmişini çağırır gibi mırıldandı.

Evin gelini Selvi boynuna atıldı Cemal'in. Ona eşi Dursun eşlik etti. İbadet eder gibi birbirlerine sarılı kaldılar. Fısıldaşma, mırıldanma, aceleye getirilen hâl hatır sormalar ve hemen cevap verilmeyecek sorular çoğaldı.

“Ne yaptı size o zalimler Cemal?” diye burnunu çekti Selvi. “Bunca zaman neredeydin sen? Ne yaptın?”

Birbirine sarılan üç kişinin etrafına evin çocukları da toplandı. Ağlayan annesinin şalvarını çekiştirdiler.

Bankacı, birbirine sarılı üç yoldaşının aralarındaki bağın derinliğini hesapladı. Geçmişte atılan bir düğüm gibi uzayan ip, yıllar geçtikçe daha da kalınlaşmıştı.

Bir elini evin ağlayan gelininin saçlarına, diğer elini arkadaşının saçlarına arasına geçirip onların acılarını, özlemlerini ve tut-

kularını paylaşır gibi okşadı Cemal. Titreyen dudaklarını zar zor kontrol etti, peş peşe yutkundu. Kendisine sarılan Selvi'nin kolları arasından kurtulunca, burnunda genç kadının emzirdiği bebeğin taze süt kokusu kalmıştı. Kaynağını hatırlamadığı bir yerde okumuştı "İyi karşılandığın bir yerde her şey güzel kokar. Tıpkı bir süt gibi, bir anne gibi" sözünü anımsadı. Güzelliğin rengini insana getiren insanların varlığıyla daha da güçlü hissediyordu kendisini. Gittiği her tanıdık yerde iyi karşılanıyordu.

Dursun'la güreşir gibi birbirini sırtına vurdular. Halen delikanlı olarak kaldıklarına dair karşılıklı iltifatlarda bulundular. Sonra kendisini şaşkın bakışlarla süzen çocukları teker teker kucaklayıp saçlarından öptü. Diğer iki konuk da evin reisi olan yaşlı adamın elini öptü. Yaşlı adam en son elini öpen uzun boylu, kumral genç kadının elini bırakmadı. Yüzünü inceledi. Yaşını, geldiği yeri, soyunu sopunu merak etti. Kendisine doğru çekerek saçlarından öptü. Karşılıklı hâl hatır sormalar uzun sürdü. Meraklı bakışlar, çaktırmadan birbirini süzmeler sohbetin içine yayıldı.

Torunu Yılmaz'a seslenen yaşlı adam, kendi eliyle yaptığı kürsüleri getirmesini söyledi. Evin bireyleri Cemal'in etrafında halka kurdular. Geçmişe dair çekingen sorular yönelttiler. Yaşadığı trajediyi, görüşmedikleri uzun zaman diliminde merak edilenleri anlatmak istemedi Cemal. Onları üzmemek istemedi. Zaman herkesi fena savurmuştu. Kevgire koyup elemişti. Kevgirin üstünde kalanlarla altında kalanlar gibiydi geçen zaman. Üç kişi hariç evdeki herkes Dersimlinin aile ferdiydi. Oğulları, büyük gelini ve torunları...

Evlenen kızları ve oğulları başka illere göç etmişlerdi. Bir kızı ve iki erkek çocuğu küçük yaşta değişik hastalıklardan ölmesine rağmen tek kadından onun üzerinde evladı hayatta kalmıştı.

Kendisinden ayırmadığı tek kişi, büyük oğlunun eşiydi. Onu

aile efradı içinde özel bir yere koymuştu. Saygı ve şefkat, en fazla göze çarpan bağlarıydı. Uzun ve ince boylu gelin Qıslêli idi. Doğal hekim olan nenesinden devraldığı tıbbi becerileri vardı. Sırt ağrılarını cam bardak içinde yaktığı ateşle alıyordu. Buyer dağının kuzey eteğinde yetişen ince yapraklı, mor renkli ve güzel kokulu otu, şişe içinde yakarak vücudun ağrıyan yerine koyuyordu. Cam bardak içindeki oksijen bittiği için ateş sönüyordu ama sıcaklığını da koruyordu. O sıcaklık aracılığıyla vücudun içindeki ağrıları alıyordu. Bu tedaviyi bazen gençlere fakat genellikle yaşlılara uyguluyordu.

Evin gelini, ev içinde özel bir statüye sahipti. Eşinin kardeşlerine bir anne gibi davranıyordu. Kadının hayat çizgileri anaç, engin ve beceri sınırlarıyla çevriliydi. O güne kadar kimse kendisine el kaldırmamıştı. Herkesten değer gördüğü için evin diğer gelinleri tarafından kıskanılıyordu. Arada bir ufak tefek kıskançlık krizleri olsa da o kendisine has olgun tarzıyla sorunları çözüyordu. Misafirlerine bıçka şir pişirmek için hamur yoğurdu. Küçük grubun tek kadın üyesini yanına çağırdı. İlk kez yiyeceği sade ama besleyici olan yemeğin tarifini verdi. Yaktığı odun ateşinde sıçrayıp koluna düşen köz parçasını söndürdükten sonra yanan yere yoğurt sürdü. Yanık ve yanmaya karşı doğal tedavi yöntemlerini anlattı. “Dokuz yıl önce Barbara’nın donduğu vakada orada olsaydım, o gençlerin hiçbiri ölmezdi” dedi, “doğayı iyi değerlendirirsen koruyucu olur. İyi değerlendirmezsen de insanı yok eden canavar olur. Onun dilini iyi bilmek lazım.”

“Barbara’yı görmüş müydün abla?” diye sordu Bankacı.

“Bize iki kez geldiler. Fakat onun Barbara olduğunu öldükten sonra öğrendim” diye cevap verdi Selvi.

Ocağa yakın serilen keçe ve küçük yorganın üstüne oturan yaşlı adam, sırtını içi kurumuş çınar yaprağıyla doldurulan el işlemeli yastığa dayadı.

“O Şerif’e ‘Evladım bu yılın kışı diğer kışlara benzemeyecek. Kör arılar her tarafı istila etmiş. Dikkatli ol’ dedim. Kurtlar ağılara kışüstü dalıyorlardı. Kurtlara saldıran dağ tavşanlarını görenler olmuştu. Kötü rüyalar görüyorum. Bir uğursuzluk üstünüze geliyor. Toprakla iyi konuş. O seni ve arkadaşlarını iyi saklasın, dost olsun. Barınağa girmeden Düzgün Bawa’ya niyaz eyle! Ama sakın kan akıtmadan bir adak ada! Gülüp geçti. Ben ısrar edince de sadece gönlümü almak için ‘Evet’ deyip geçiştirdi ama beni dinlemedi. Felaketleri peş peşe sıraladı. O kadar insanın ayağı dondu. Ecnebi diyarından çıkıp buralara derdimize derman olmaya gelen o kadına da sebep oldular. Bu Partizancıların çoğu beceriksiz insanlar kızım. İçindeki zeki adamlar da erken vuruluyor.”

Sohbeti dikkatle dinleyen Cemal, yaşlının “beceriksiz insanlar” lafını düşündü, sustu.

“Amca benim bildiğim adak adandığı zaman kurban kesilir. Neden ‘kan akıtma’ dedin?” diye sordu Bankacı.

Ocağa sürülen odunların yaydığı ateşe tuttu ince, pürüzsüz ve yumuşak ellerini. Gözlerine kaçan dumandan korunmak için gözlerini kapattı. Genzine duman kaçınca, öksürerek geri çekildi.

“Amca kötülüğü defetmek için neden hayvanları kurban ediyorsunuz?” diye sordu Bankacı.

“Kırım zamanında küçük bir çocuktum. Bir gözü kör olan Marta’nın peşine düştüm” diye cevap verdi evin yaşlı adamı. Oturduğu yerde koltuk değiştirdi. Sol ayağındaki siyah çorap topuk hizasından yırtılmıştı, güneşte susuz kalan toprak gibi çatlayan ayak tabanını kaşıdı. Sonra utanırcasına yırtık kısmı avucuyla kapattı.

“Marta, Alanlıların içinde barınan Ermeni bir kadındı. Sağ gözü sol gözünden iriydi. Solaktı. Bundan dolayı mıdır nedir bil-

miyorum, sol kolu da diğerine göre daha uzundu. Güzel, alımlı ve güçlü bir kadındı. Tek kız çocuğuyla kırımın şiddetli geçtiği ikinci yılın ilkbaharında bizim köye geldi. Neden geldiğini bilen kimse de yoktu. Zaten can derdine düşmüş insanların onu soracak mecali de kalmamıştı. Hakkında çok farklı rivayetler vardı. Kimileri diyordu ki Elazığ Fırat Koleji'nde öğretmenmiş. Ermeni Kırımı'nda hamileymiş. Yaralı bir hâlde kurtulmuş. Kızını da sığındığı bir Kureyşanlı pirin evinde doğurmuş. O zamanlar Alanlıların Demenanlılarla kan davası vardı. '38 Kırımı'nda tarafsız kalan Alanlıları protesto etmek için ayrılmış oradan Marta."

Ateşin çıkardığı çatırtıyı dinledi. Alanlılarla Demenanlılar arasındaki çatışmanın yazgılarını doğrudan etkilediğini düşündü. Alanlılarla barışmak için Mamudé Murté Sılı'nın evinde toplanan Demenanlıların ileri gelenlerinden Chibê Kheji'nin barış elçisi olarak gönderdiği iki kardeşi Qemeré Kheji ve Aliyé Hemé Khali'ye pusu kurmuş Korta Sureli olan Alanlı Uso Mozik'in yüzü canlandı hayalinde. Yüzünü ovdu. Onun silahşorluğuyla ilgili ve Demenanlılar tarafından öldürülmesini anlatan birkaç Zazaca kelime mırıldandı. Uso Mozik'in öldürüldükten sonra işaret parmağının kesilmesini kınadı. Peşinden anlaşılmaz şeyler söyledi. Oturma pozisyonunu değiştirdi.

"Neyse, Marta toprakla dertleşir, geçtiği yollardaki ağaçları saç telleriyle işaretlerdi. Yıldızlara bakarak zaman ve mevsimlerin meramını anlardı. Gebe dişi kurtların inine girdiğini görenler olmuş. Onlarla konuşmuş. Büyük ablam, ben ve on kadar çocuk onu takip ederek kırımdan kurtulduk. Aç kaldığımız süre boyunca, kırımdan sağ kurtulan ve dağdan inmeyen Demenanlıların vurduğu dağ keçilerinin etini bile yemedi."

"Neden yemedi amca?" diye araya girdi Bankacı.

"Biz de dağ keçilerine Tuské Xızırı yo (Hızır'ın çepiçidir)

derler. Kutsaldılar. Onlara silah doğrultulmaz. Marta da hayvan kurbanına karşıydı. ‘İnsan öldürmek, hayvan öldürmek ve ağaç kesmekle başlar’ derdi. Hayvan ve ağacı insanla bir tutardı. Onların da canı olduğunu iddia ederdi. Çoğu bu fikrine gülerdi ama ermiş bir kadındı. Biriyle konuşmadığı zaman o adama lanet buluşırdı. Aşkirek’in altındaki Ermeni üzüm bağlarını kışlık odun temin etmek için kesen Areyizli Mısto’yla yedi yıl küsülü kaldı. Sonunda Mısto delirdi. Gündüzleri gölgesini kovaladı, geceleri gölgesinden kaçtı. Daha sonraları ise bokuyla oynadı. Kurt girdi cesedine. Anlayacağın ölümü kötü oldu.”

Büyülenmiş gözlerle yaşlı adamı dinleyen Bankacı, neyin gerçek neyin rivayet olduğunu tam olarak ayırt edemedi. Nenesinin annesine anlattığı, annesinin de kendisine aktardığı masallarına benziyordu biraz. Yarı aralık bir ağızla konuşmayı dinledi, bitinceye kadar yutkunmadı bile. Sıra sıra dizili oturan çocuklara baktı. Gözleri iri, boyunları inceydi çocukların. Gürültü yapmadan konuşmaları dinliyorlardı. Çocukların güzelliğine hayran kaldı, bu insanları güzel kılan şey neydi acaba? Yaşlı adamın yüzüne baktı, yaşlandıkça güzelleşen bu insanların soyu nereye dayanıyordu acaba?

“Marta’ya ne oldu amca?” diye sordu merakla Bankacı.

“Poxoslu yetim bir çocuk da vardı. Onu da Seter’in Komé Daru mezrasında Kureşanlı Kheké Hesê Usenê Zerê’nin çocukken bulduğu ve ismini Hıdır koyduğu adamın büyük oğlu getirmişti. O çocuk yer değiştirme esnasında kayboldu. Onu aramaya çıktı. Heyderan Aşireti reisi Xıdê Alé İsmê’ye (Hıdır Ağa) denk geliyor. Çocuğu soruyor. Çocuğun Şenixan’daki tuz yatağına gittiğini söylemiş. Marta’ya ise oraya gitmemesini söylemiş. Bir daha ne çocuk ne de Marta geri geldi. Dediklerine göre sır olmuş, sonra da Düzgün Bawa Ziyareti’ne sığınmış.”

Ağzı yarı aralık Bankacı’ya seslenen yaşlı adam, “Kızım sen...” dediği an, en küçük oğlu Seydo içeriye girdi.

Seydo'nun gelişiyle birlikte herkes dalgalandı. Sevinç, laf atma ve söylenmeler birbirine karıştı. Kucaklaşmalar, gülüşmeler ve sarılmalar oldu. Etrafını saran yeğenlerine kasabadan getirdiğı çikolataları dağıttı. Hepsini tek tek öptü. Yarı uzanır vaziyetteki babasının üstüne eğildi. Kendisine uzanan eli, avuç içinden öptü. Babasının gönlünü almak için bir iki laf attı: "Ero lacé'm (ulan oğlum), neredeydin Seydo?"

"Hizmet avına çıktım piyemi (babacığım)."

Kendisiyle birlikte gelmesi gereken Hasan'ı sordu yengesi.

"Kimilerin söylediğine göre Şeniya Ağau'daki dişi ayıya âşık olmuş. Heso'nun iddiasına göre ise ayı ona âşık olmuş. Sonra köpeğine rakı içirtmiş. Rakının verdiği cesaretle köpek, Heso'dan önce ayı inine kafasını sokmuş. Kıskançlık krizine giren ayı, köpeğı uçurumdan aşağı atmış. Kendisi de canını zar zor kurtarmış. Heso, gölgesinden kendisine daha yakın olan köpeğinin verdiği üzüntüyle hasta düştü yenge. Heso'nun durumu iyi değıl. Tüm ayı ve rakı türlerine karşı savaş ilan ettiğı söyleniyor."

"Heso, ayıyla güreşen Wusé Seydé Binali'nin soyundan geliyor. Anne tarafından Kureyşanlıdır Ařka hürmeti oradan geliyor Seydom" diye güldü babası.

Elindeki tespihi göbeğinin üstüne bıraktı. Oğlunu gördüğü her an, daha da gençleştiğini düşündü. Uydurduğı hikâyelerin ve palavraların bile lezzetli olduğunu düşündü. Yüzünü ovdu, iki eliyle, gevrek gevrek güldü. Oğlu geldiğı için rahatladı, esnedi. Elini havaya kaldırıp: "Bizim Lolanlılara benzeseydi dolu merekleri boşaltmakla meşgul olurdu xırpo. Yine de o yaslı gününde yalnız bırakma çocuğı."

"Adama iftira atıyorsun Seydo" diyen yengesi araya girdi. Közü karıştırmak için bir tarafı kırılan tek ağızlı maşayı kendisine doğıru salladı: "Yalan çuvalına döndün iyice. Yazıktır Heso. Yetim ve yoksul büyüdü."

“Bir şey demedim yenge. Aha Durse’ye soralım” diyerek kendisinden dokuz ay büyük olan ağabeyine doğru eğildi: “Kurbanım Durse, Heso’nun köpeğini ayı parçalamadı mı?”

“Ero findé Seydo (Ulan dur Seydali) ayı köpeği öldürdü, bu doğru. Ayı keçilere saldırmış, köpek de ayının kaptığı keçiyi kurtarmak isterken ayıyla boğuşmuş ve hayvan yaralanıp ölmüş. Hepsi bu, gerisi senin uydurduğun efsane.”

Zor anlarda kaldığı zaman, alışkanlık haline getirdiği klasik davranışı yaptı. Burnunu çekti. Söylediklerini desteklemek için bir çıkış yolu aradı. Bir şey söylemeye kalkıştı ama Cemal sözünü kesti: “Seydo iki dakikanı alabilir miyim?” diyerek yerinden kalktı. Yan odaya geçtiler.

“Kaç saattir neredesin Seydo? Neden verdiğin randevu yerine gelmiyorsun? Adil nerede? Lawko’dan neden haber yok? Pala İsmail’in grubu neden gelmedi?”

“Adil yarın gelecek” diye cevap verdi. “Beklenmedik bir operasyon sonucu Pala da Pulur’a dönmek zorunda kaldı.”

“Sen neredeydin? Bırastık’ta neden uzun kaldın?”

Yüzünde sırtır gibi bir gülümseme yayıldı. Gülümsemesi sevecen, sürprizlerle dolu ve müjdeli bir haberi vermeyle yüklüydü.

“Kızacağına, önce bir sor. ‘Zavallı Seydo, sen neredesin?’ diye.”

“Soracağım ama senin her seferinde haklı çıkma hastalığın var.”

“Bir subay eşi, bu yoksul Seydo’ya dolandı. Allem ettim kullem ettim, yakamı kurtaramadım. Baktım operasyona çıkan istihbarat subayının eşi. Düşündüm taşındım. Devrime hizmet adına ne yapabilirim diye. Zavallı kadın buranın yabancısı. Zorluk çekmesin diye çoktandır davet ettiği evine misafirlğe gittim. Kadının ihtiyaçlarını karşıladım, çok memnun kaldı.”

“Randevuya gelmeyerek bizi büyük bir riske attığını farkında mısın? İki gündür seni bekliyoruz.”

“Kangal köpeğiyim yoldaş. Sürüye yakın durmuyorum ama uzaklaşarak alanı kontrol ediyorum. Güvenliğiniz emin ellerde.”

“Sorduğum soruya cevap alamadım Seydo. Alay etme benim! Neden randevuna gelmedin?”

“Hele bir ‘ulan yardımsever fakir Seydo, sen iki gün boyunca kadının yatağında hiç çıktın mı?’ diye sor!”

“Hastasın sen ya” diye kahkaha atarak geri döndü. Gülerek boynuna sarılan, öperek özür dileyip gönlünü almak isteyen geniş omuzlu arkadaşının kollarını boynundan çözdü: “Git yıkan Seydo, güz tekesi gibi kokuyorsun.”

Herkes asık suratla odaya giren, kahkahayla çıkan iki gencin tuhaf hâline baktı. Ani değişikliğe kimse anlam veremedi.

Kızma, ağlama ve gülmenin Dersimliler için sınır taşları olmadığını düşündü Bankacı. Seydo’yu beklerken yerinde duramayan, stresten durmadan bıyığını çiğneyen tütün sakallı adamın kahkaha atması tuhafına gitti. Psikolojik durumunun normal olmadığını kanaatine vardı. Ölüm oruçlarından kalma bir arıza olabileceğini düşündü. Yan odada ne konuştuklarına dair fikir yürütmeye çalıştı. Tahminler, ilgili ilgisiz teoriler, yanlışlar ve soru işaretleri altında gelgitler yaşadı.

Cemal’in oğluna söylediği “Güz tekesi gibi kokuyorsun” lafı yaşlı adamın hoşuna gitti. Yıllardır tanıdığı misafirinin, oğlu Seydali’nin tüm sırlarını bildiğini düşündü. Ona karşı içinde bir güven duygusu oluşmuştu. Yan odaya çağırdığına göre mutlak bir sır paylaşmıştı yine. Oğlunun hangi köye gittiğine dair tahminler yürüttü. Brastik’e gitmesi durumunda askerlik arkadaşı Qonco’nun ince ve uzun boyunlu kızına talip olacaktı kesin. Onun kızları yürürken toprağı bile incitmiyorlardı. Yetim bir çocuğun

elindeki kuru ekmek kadar masumlardı. O kızların elinden yiyeceği ekmekle ömrünün uzayacağını düşündü.

Guske'ye gitmesi durumunda ise Almayı'ye devrilme riski vardı. Oraya gitmemeliydi. Dağın diğer tarafına geçmemeliydi. Osmanlıyla birlik olup Ermenilerin kırımına ortak olan Gül Ağa'nın hüküm sürdüğü aşiretten getirilecek bir gelinin kendisini erken yaşlandıracağından endişe etti.

Pir soyundan bir kız getirmesi daha doğrudu. Böylelikle yaşlılığıyla yoksullaşan dualarına zenginlik katardı. Her gün aynı duayı ettiği için dilinde kabızlık baş gösterdiğini düşündü.

Seydo'nun, dedesi gibi gözü pek, cesur, her sıcak yatağa uçkur çözecek kadar hovarda, başkası için kendisini aç bırakacak kadar cömert, yarı kaçık, cenazede bile gülecek kadar palavraya sevdalı olduğunu düşündü. Babasına en çok o benziyordu. Seydali evlenmeliydi bir an önce. Aldığı kadını memnun edeceğinden emin olduğu geniş omuzlu güçlü oğluna baktı.

Hakkını vermek lazım. Seydo kadar olmasa da büyük oğlunun çocukları da dedelerine benziyorlardı. Bunu büyük gelininin oğlunu çok sevmesine bağladı.

Büyük gelinin bir tarafı Karsanlılara, bir tarafı Xormeklilere dayanıyordu. Zamanı oyalamanın bir anlamı yoktu. Artık taliplerin de pir takımıyla evlenme zamanı gelmişti. Oğluna Devreşcemalli bir gelin getirmeye karar verdi. Çenesini kaşdı. Devreşcemalliler, Dersim'de sabit bir yerleşim yeri olmayan tek aşiretti. Dersimliler arasındaki kan davasına aracı olmaları için her köye bir Devreşcemalli aile yerleştirilmişti. Pancılas'da bir ev vardı sadece. Onlarda da kız yoktu. Geriye kalanları Ovacık ve Hozat'ın köyelerine dağılmıştı.

"Lawo (Yavrum) Seydali?" diye seslendi yaşlı adam.

"Vacé, piyé mîno khal (Söyle yaşlı babam)" diye babasına cevap verdi Seydo.

Oğlu sürekli gülümsüyordu. Seydo'nun etrafına toplanan to-
runlarını sevmeye biçimini kendisinininkine benzetti.

“Bir gün Kalanlının biri Devreşcemallilerin kırk keçisini al-
mış. Tohumluk olarak da Kureyşanlı bir teke almış. Tabii efen-
dime söyleyeyim, teke hepsini sıradan geçirmiş. Hani otlak da
çokmuş o yıl. Keçilerin sahibi çok mutlu olmuş ve umutla baharı
beklemiş. Kışın sonuna doğru içine bir şüphe düşmüş.”

“Çayê piyêmi (neden babacağım?)”

“Meşe yaprağı ve kuru yoncayla beslediği keçilerin karnı şiş-
memiş. Mart'ın sonu Nisan'ın başı gelip çatmış. Ne meme bı-
rakan keçi olmuş ne de doğuran. Otlak çok olduğu ve kışın iyi
beslediği keçilerin ikiz getireceğini umarken tek bir keçi doğur-
muyor. Hepsi kısır kalıyor.”

“Neden kısır çıkmış ki baba” diyerek konuklara göz kırptı bü-
yük oğlu Dursun. Çenesinde oluşan ceviz büyüklüğündeki yağ
bezelerini tatlı tatlı kaşdı.

Gözlerinin üstünü kapatan pamuk gibi beyaz kaşlarını yuka-
rıya kaldırdı. Kendisini ilgiyle seyreden konuklarını dikkatlice
süzdü. Bakışlarını narin suratlı, dolunay sarısı tenli ve bölgeye
yabancı olan kadının üzerinde sabitledi.

“Adam gitmiş Xıranlı beygirleri hadım eden Emirali'ye da-
nışmış. Bilirsiniz Xıranlıların eşekleriyle çiftleşen atlar hep erkek
katır doğurur.”

“Neden erkek doğuruyor piyêmi?” dedi Dursun. Konuklara
tekrar göz kırptı.

“Çünkü Xıran eşeği, Xıran armudunu yiyor. Ne yapıyorsa o
armudun içindeki çekirdek yapıyor. Azdırıyor eşeği mübarek.
Gerçi dişi katırla erkek katır arasında fark yok ya, ikisi de ayrı.”

“Neden aynı amca? Dişi dişi, erkek ise erkek” dedi Baskıncı.

“Dünyada doğurmayan tek dişi yaratık katırdır oğlum.”

“Öyle mi?”

“Öyledir evladım” diyerek kaşlarını çattı yaşlı köylü.

“Herhal sen dişi katırın bulunmadığı uzak diyarlardan geliyorsun?”

“Biraz öyle amca.”

“E madem buraya kadar zahmet edip gelmişsin. Dişi katırın cilvesini, bu dağların kışını ve devletin işindeki kurnazlığı iyi hesap etmelisin.”

“Neyse piyêmi” diye araya girdi Seydo. Yüzüne sinsi, edepsiz geniş bir gülümseme yayıldı:

“Sen şu Devreşcemal keçisine geri gel hele. Kurban olurum senin büyük ayaklarının altındaki toprağa.”

Hayatın bıkkınlık verecek kadar uzun olmadığını iddia eden yaşlı adam en küçük oğlu Seydo’nun “Kurban olayım” kelimesindeki içtenlikli vurguyu, eşinin tarzına benzetti. Tutku dolu, yumuşatan ve yola getiren cinstendi. Eşi öldüğü günden beri ismini anmaya cesaret edemiyordu. Hep “çocukların annesi” derdi. Anne ve babasını kırimda kaybeden yetim eşinin ismini öldüğünden beri anmıyordu.

“Xıranlı Emirali demiş ki ‘gelecek yıl Devreşcemalli bir teke al. 40 tane de Kureyşanlı keçi al. Evelallah çürük çıkmaz. Hepsi doğurur’ Kalanlı söyleneni yapmış. Keçilerin hepsi ikizer doğurmuş.”

Kahkaha kapladı toprak zeminli büyük odayı. Belli bir şaşkınlığın ardından, Baskıncı ve Bankacı da gülme korosuna dahil oldular.

Gevrek gevrek gülen yaşlı ev sahibi, gözlerini kızıdan ayırmadan çaktığı tespihi bileğine geçirdi.

“Kızım, sen ne diyorsun bu işe?”

Hazırlıksız yakalanmıştı, biraz kekeleydi.

“Ne diyeyim amca? Sizin sohbetiniz bile kaliteli” diye gülümsemiş Bankacı. Pembe, pelür kâğıdı gibi ince dudakları açıldı. Bir şafak gibi çekingen duruyordu güzel kadın. İnci gibi dizili olan beyaz, düzgün dişleri görüldü. Sesini alçaltarak, utangaç bir edayla “Tıpkı yoksulluğunuz gibi” diyebilirdi. Lafını bitirirken “yoksul” kelimesini kullandığı için onları incitmekten korktu. Baskıncı, utandığı zaman atasözlerinde bahsi geçen kadınlar kadar güzel olduğunu düşündü Bankacı’nın. Lamba ve ocaktan yayılan ışıktan demetinin kadının yüzünde toplandığını düşündü. Işığa batırılmış kadar güzel ve biçimli bir yüzü vardı. Kadının geçmişini zamansız bir şekilde merak etti.

“Bir sivilce kadar bile değerimiz yoktur piyâmi” diye araya girdi Dursun.

Bicika şîr hazırlamak için tereyağını odun ateşi üzerinde eriten eşi Selvi’ye doğru baktı.

“Barginili bir dilbere vuruldum. ‘Ayuçanlıdır, pir kızıdır’ diye oğlun Durso’yu pir aşkından mahrum bıraktın. Fırlama Seydo’ya gelince tüm yasaklar kalktı.”

Karıştırdığı tencerenin içindeki tahta kaşığı çıkaran Selvi, “Durso gecikmemişsin” diye güldü. Kendi aralarında kıkırdayan çocuklarına baktı.

“Ben kendi ellerimle seni evlendiririm.”

“Malın kıymeti düştü Selvi’m. Güzelliğimin tümünü sana armağan ettim. Artık çok geç” diye gülerek karşılık verdi. Ortanca kızına yer açmak için sol dizinin üzerinde oturan küçük kızını sağ dizine aldı. Her ikisini saçlarında öptü, kokladı. Küçük kızının dudaklarının kenarına bulaşan çikolatayı işaret parmağıyla sildi. Sonra da parmağını ağzına koyarak çikolatayı emdi. “Immmmm, bu meleğin artığı da bir başka lezzetli oluyor” dedi.

“Evet” dedi evin büyük gelini Selvi. “Evet kelimesindeki ‘e’ harfini uzatarak “Dersim’in milli yemeği bicika şîr hazırdır.”

Bankacı ve Seydo’nun yardımıyla sofraya kuruldu. Geniş bir halka oluşturuldu. Öncelikle yaşlı ev sahibine ve çocuklara yer verildi. Oturanların etrafında “Bir şey eksik mi?” diye dönüp durdu Selvi. Hayatlarında ilk kez yörenin en ünlü yemeğini yiyecek Baskıncı ve Bankacı’ya açıklamalarda bulundu Seydo. Kaşığı tutuş şekline, Bankacı’nın ev işlerinde hiç çalışmadığını düşündü. Hangi meslekten olabileceğini merak etti.

Tepsi içindeki pişmiş kömbe, güzün olgunlaşan nar gibi kırmızıydı. İçini oydu Dursun. Selvi’nin önceden hazırladığı sarımsaklı ayran döküldü üstüne. Pişmiş hamur ayranı içine çektikten sonra kızartılmış tereyağı eklendi.

“Haydi, afiyet olsun” diyen Selvi’nin sesiyle acıkmış eller sofraya uzandı.

Yutkunma ve ağız şapırtılarına arada bir dişlere önüne gelen kırmızı hamurun kırılırken çıkardığı ses karıştı. Sofra iştahla temizlediler. İkinci tepsinin içinde pişirdiği hamuru da sofraya koymak isteyen Selvi’ye kimse itiraz etmek istemedi. Yemeğin lezzeti için övgüler ve teşekkürler peş peşe sıralandı. Baskıncı ve Bankacı, hayatlarında böyle lezzetli bir yemek yemediklerini ileri sürdüler.

Hamurdaki lezzetin, buğdaydan geldiğini iddia etti evin yaşlısı; nesli tükenmek üzere olan kırmızı buğdayın su değirmeninde öğütülmesinin lezzeti iki kat daha artırdığını söyledi Selvi.

Sarımsaklı yemeği fazla kaçırın ev sahibinin geçirmesiyle ağır bir sarımsak kokusu yayıldı odaya. Biraz mahcup oldu. Oturduğu yerde toparladı kendisini. Geçirmeyle yüzünü buruşturan Bankacı’ya döndü: “Kızım, dünyada ne yaparı rahatsız etmez?”

“Nasıl yani amca?”

Soruya soruyla karşılık verdi.

“Ne yaparsan rahatsız olmazsın?” diye sordum.

İnce pembe dudaklarını büktü. Biçimli, alımlı ve geniş olan omuzlarını “bilmem ki” anlamında yukarı kaldırdı. Kendisini göz hapsine alan Seydo’yla göz göze geldi.

Seydo, bu güzellikte bir kadının Tanrıçaları bile kıskandıracğını düşündü. İlk randevuya gidip Bankacı’yı getirdiği günü düşündü. Kendisini şanslı hissetti. Evli değilse sevgilisinin olup olmadığını merak etti. Böyle narin bir kadını örgütleyen yetenekli yoldaşının kim olduğunu merak etti. Zengin bir aileden olduğu her halinde anlaşılan bu güzel kadının işi neydi bu dağlarda? Buralarda kalırsa onu öldürmeye hiçbir silahın kıyamayacağını düşündü. Ancak kış soğuğu konusunda emin değildi. Birkaç yıl önce Hel dağında onlarca insanın ayaklarının zemheri ayında donmasından sonra, en çok korktuğu ölüm biçimini düşününce üşür gibi oldu. Gözlerini yüzüne değişik bir kadınsı hava veren biçimli burnundan ayırmadan omuzlarını yukarı kaldırdı. Yaşlı babasının sorduğu soru karşısında zorda kalan güzel kadına yardım etmek istedi. Konuşmaya, sohbete ve verilen cevaplara çocuklar da katıldı.

“Baba biz bilemedik” dedi Selvi. İçi daire şeklinde kesilmiş sacı ateşin üzerine koydu. Delikli daire içinden yukarı çıkan alevlerin üzerine etrafı duman isiyile kaplı tabanı geniş, üstü dar çaydanlığı yerleştirdi. Ateşin üzerine dökülen su damlalarının çıkardığı cızırtıyla gözlerini kıstı.

“Artık bizi merakta bırakma da cevabını ver” diye araya girdi Seydo.

· Yüzüne yayılan iyimserliği sürdürdü yaşlı adam.

“Dünyada iki şey yapanı rahatsız etmez. Bir dedikodu, ikincisi de sarımsak kokusu. Dedikodu yapan kişi yaptığı dedikodudan rahatsız olmaz. Sarımsak yiyen kişi de sarımsak kokusundan rahatsız olmaz. Bu iki şeye maruz kalanlar rahatsız olurlar.”

“Ha doğru” dedi Bankacı.

“Evet” diye onayladı Seydo.

“Çok ilginç” diye söze karıştı Baskıncı.

Onaylar arasında, söylediğini kanıtlar gibi güçlü bir şekilde geçirdi ev sahibi. Uzun süren geçirme üzerine özür diledi.

Meşe ağacı odununda pişen çayı Seydo servis etti. Kendisi için ayırdığı, ortasından bir bilezik gibi geçen işlemeli bardağı Bankacı'ya verdi. Yorumlar, laf atmalar ve söylenmeler başladı. Çocuklar da amcalarına takıldı. Sırtına binip, saçlarını ve kulaklarını çektiler.

Selvi çayın yanına; eşinin Çemişgezek'ten satın aldığı kuru dut, Pulemuriye'de yetişen ince kabuklu ceviz içi ve Paş Köyü'nde teyze kızının getirdiği dut pestilini indirdi. Sadece misafir geldiğinde zaman ikram edilen dut ve ceviz içine saldıran çocukları azarladı babası. Misafirlerle çocukların babası arasında karşılıklı itirazlar başladı. Kuruyemişe yutkunarak saldıran çocukların yemelerini savunan konuklar, kesin bir dille babanın itirazını reddettiler. Çocuk iştahının sofraya lezzet kattığını ileri sürdü Bankacı.

Cemal, tahta sofraya yaydığı dut pestilinin üzerine ceviz içi koyup dürüp yaptı ve çocuklara verdi. Dutlara el süremedi. Çemişgezek'ten getirilen dutlar, adına Anguduk denilen çekirdeksiz Oulu khala (Ulukale) köyünde yetiştiriliyordu. Bir Ermeni köyü olan Ulukale, yaklaşık üç asır önce Müslümanlaşmış ve Türkleşmişti. Ulukalelilerin kayaların arasında açtığı küçük alanlara yetiştirdiği kaliteli dut, ülkenin başka yerinde yetişmiyordu. Çemi Bexçê denen bahçelerinde aynı dut türü yetiştirdi ama komşu köy Ulukale dutlarının aksine kendi dutlarının rengi mordu. Çemi Bexçê'deki mor dutun, sahipsiz kaldıkları için kuruyup kurumadığını merak etti. Çok sevdiği hâlde dut yeme iştahı kayboldu. Tabağın dibinde kalan cevizleri ismini Hüseyin Tosun'dan alan Yılmaz'ın avucuna koydu.

Çocukların dedesi, dişlerine yapıyor diye verilen pestili yemedi. Çayından bir fırt çekti. Cemal'i yanına çağırdı. Sağ kalan aile bireylerinin durumunu sordu. Aldığı "iyi" cevabı üzerine kafasını memnun olmuşçasına anlamlı bir şekilde salladı. Şerif'i görüp görmediğini sordu. Kendisiyle görüştüğünü ve haberleştiğini söyleyen gence: "Ero, o Şerife söyle bana bir çift bot göndersin. Bu yıl ayaklarım erken üşümeye başladı."

Söylenene kahkahayla karşılık verdi iki oğlu ve gelini.

"Babam Şerif'e verdiği botların intikamını almak istiyor hâlâ" dedi Seydo.

Çocuklarına itiraz etti yaşlı adam. Hayatı boyunca kara lastikle dolaştığını, bir kuryenin kendisine verdiği botu Şerif'e hediye ettiğini söyledi. Şerif'in de botun kıymetini bilmediğini ve ayaklarını dondurduğunu da ekledi. Buna rağmen kendisine bir çift ayakkabı borcu olduğunu ileri sürdü.

Evin üç konuğu, halkın kendisine hep verdiğini, devrimcilerin de halka karşı kendilerini borçlu hissetmeleri gerektiğini ileri sürdü.

"Ben şahsen sizlerin bu insanlarla olan ilişkinize şaşırdım Cemal. Bizim biyolojik ailelerimizde bile böylesine çok yönlü ve güçlü bağlar yoktur."

Yaşlı adam, uzak diyarlardan gelen kadının ne söylediğini çocuk gürültülerinden tam olarak anlayamadı, tekrar etmesini istedi. Selvi'nin başka bir soru sorması üzerine, sözünü tekrar etmeyi unuttu Bankacı.

Üç çocuğunu uyutmaya götüren Selvi'ye, evin konuk kadını da eşlik etti. Çocukların yatacağı odanın eşiğinde durdu. Çocukların yataklarını, toprak zemine serili kilim ve keçelerin üzerine kurdu. Odanın güneye bakan cephesi göbek vermiş, şişmişti. Yağmur suyunun köşeden akarak, kireçle badanalanmış duvarda

bıraktığı yılanımsı iz, sarımsı ve lekeli bir renge bürünmüştü. Her tarafından yoksulluk akan evin içindeki eşyalar temiz ve düzenliydi. Yatakların olduğu bölümden mis gibi kokular geliyordu.

Kendisini ilgi, hayranlık, sevgi ve dikkatle süzen, hiç yabancı-lık çekmeyen çocukların başını okşadı Bankacı.

“Aman Tanrım, siz ne güzelsiniz böyle!” dedi. Hepsini teker teker saçlarından öptü.

“Bak siz öyle güzelsiniz ki sizi öpmeye kıyamıyorum. Bunun için yanaklarınızdan öpmüyorum. Bu hiçbir güzel kokuya değiş-meyeceğim saçlarınızdan öpüyorum.”

Çocuklarını nazardan saklaması için elini kalçasına atan Sel-vi'nin hareketini gördü.

“Abla, benim sevgim koruyor. Gözlerimde nazar yoktur.”

Hata yapmış ve yakalanmış olma telaşıyla bir şeyler söylemeye çalıştı Selvi. Yatmak yerine, konuklarla oturmayı tercih eden çocukların ısrarını emir vererek bastırdı:

“Onların da kendilerine göre işleri ve konuşacakları vardır.”

“Abla gitme. Hep bizde kal” diyen büyük kızı bir kez daha öptü. Gülümsedi. Yerde serili yatağın kenarındaki dişleri kırık tarağa ilişti gözleri. Yünleri dışarı çıkmış yırtık yastığı eline aldı. Sonra göğsüne bastırdı ve yükselen güzel kokuyu içine çekti.

Odaya girerken “Amcasına benziyorlar yoldaşım” diyen Sey-do'yla göz göze geldi; bakışlarında “beni de saçlarımdan öp” gibi bir davet olduğunu sezdi Bankacı. Cevap vermedi. Anne ve çocuklarını baş başa bırakarak ateşin etrafında daire kuran erkeklere yanaştı. Yan tarafından kendisine yer açan iki arkadaşının arasına oturdu. Yaşlı adam, geçmişte olanları anlatıyordu. Hem öğüt ve-riyor hem de eleştiriyordu. Şimdiki dönemle '38'de yaşananların birbirinin tekrarı olduğunu iddia ediyordu.

“Mehmet Yeşil’i yanınızdan götürdüler ve öldürdüler. Güya öldürmeden önce sorgulamışlar, yalan bunlar. Öldürülmeden önceki ve öldürülme anındaki konuşmaları bir kasete kaydedilmiş. Bir operasyon anında, o kaset devletin eline geçti. Mehmet’e ‘Partizan’dan vazgeç!’ diyorlar, tek şartları bu. Mehmet de onurlu ve namuslu adam tabii. Davasına ihanet etmiyor. Ellerini ve ayaklarını bağlayarak ipe boğmuşlar. Cellatı sırtına binmiş, zor boğmuş. Mehmet çok güçlü olduğu için çok çırpınmış. Tabii, Baxtiyarlıdır, Şahan Ağa’nın soyundan geliyor, yiğit ve güçlü olurlar.”

Çayından aldığı her yudum, konuşmasına nokta koyar nite-likteydi.

“Pulemuriye Savcısı birkaç köylüyü çağırmış ve dinletmiş bunları. Mehmet’in boğulduğu an çıkardığı hırıltıları bile duyuluyormuş. ‘Alçak Dersimli yedi canlıdır’ diyormuş biri.”

Yaşlı adamı dinleyen küçük topluluk, söylenen son söz üzerine hareketlendi. Tıpkı durgun bir denizin içine dalan ani bir fırtına gibi dalgalandı. Mırıltılar, karşı çıkışlar ve söylentiler birbirine karıştı. “Bu tür söylemler devletin propagandasıdır” diyen Baskıncı’yı “Bu işler bir iki kitap okuyarak devrim yapmaya benzemez kızım” diyerek azarladı yaşlı adam. Kısa süreli bir tartışma çıktı. Baskıncı’nın geri adım atması üzerine tartışma kesildi.

“Siz kendi yoldaşınızı bile koruyamadınız. Halkı nasıl koruyacaksınız ki? Bu cinayet üzerine Pulemuriye’de boşalma hızlandı. Wacuğ (Ovacık) ve Xozat’ı (Hozat) devlet boşalttı; Qısle ve Pulemuriye ise Apocuların korkusundan boşaldı.”

Çocukları yatıran Selvi, tabakları toplarken birini düşürdü. Tabağın çıkardığı gürültüyle irkildi yaşlı adam, konuşmasına ara verdi. Selvi, evin zeminine dağılan tabak parçalarını topladı, küçük parçaları tabağın kırılan büyük parçasının içine koyup kaplının yanına bıraktı. Ocağa yanaştı.

“Adamlar zorla evlere giriyorlardı. Evde yiyecek, un, peynir ve tuz var mı diye arama yapıyorlardı. Sonra da hepsini alıp gidiyorlardı. Demiyorlardı ki bu yoksul insanlar ne yiyor? Dersimliler ‘vergisini vermiyor’ diye öldürüldüler. Dünyanın neresinde böylesi bir şey görülmüştür? Siz vergi vermediğiniz zaman devlet sizi öldürüyor mu?”

“Hayır” diye cevap verdi Seydo.

“Seter’de iki oğlu Partizan’a katılan yaşlı kadının evde kalan tek oğlunu zorla aldılar. Onlar babamların kirvesiydi. Karşı koyan acılı kadının kucağından oğlunu sürükleyerek götürdüler” dedi Selvi.

“Hangi yoldaşlarımızın annesi?” dedi Bankacı.

“Biri Tokat’ta biri de Mazgirt’te şehit düşen Murat ve Bülent Akbaba’nın annesi” diye cevap verdi Cemal.

“Sonra çocuk kaçmaya çalışırken öldürüyorlar. O İsa yok mu? O yaptı. Mehmet Yeşil’i de o yaptı” diye devam etti Selvi. Ateşin kenarında kendisine açılan yere oturdu. Bankacı’nın kendisine doldurduğu çayı yudumlarken gözlerini yumdu.

“Ama sonu ne oldu İsa ve İsa gibilerinin?” diye öfkelen-di Dursun.

“Geriye ne bıraktılar? Koca bir hayal kırıklığı, öfke ve acı. Apo’nun geri çekilme kararına uymayınca hepsi bir şekliyle öldürüldü. Nasıl vuruldukları da netleşmedi.”

Evin reisi, büyük oğlunun söylediklerini bir el hareketiyle kesti:

“Aliyé Makli diye Kureşyanlı bir pir vardı. Keramet sahibiydi mübarek” diyerek boğazını temizledi.

“Hatta adına Aliyé Makli Puf derlerdi. Bu Puf ismi de elini bir silah namlusu gibi uzattığı ve nişan aldığı yere tutarak ‘Puf’ deresinden gelir. O an nişan aldığı her şey etkilenirdi. Lambaya tuttuğu zaman lamba bile sönerdi. Ben kendi gözlerimle buna

şahit oldum. Onu Karakoçan, Qıslı ve Pulemuriye’de tanımayan kimse yoktu. Her yeri gezerdi. Düldül adında bir atı vardı. Zenginden alıp fakire dağıtırdı. Mert ve açık sözlüydü. Xızır’da Düzgün Bawa’ya çıkar cem bağlardı. Bilirsiniz Xızır zemheri ayında olur.”

Bölgeye yabancı olan kadın ve erkeğin Xızır’ı bilip bilmediklerini merak etti. Sağ koluna geçirdiği tespihini sol bileğine taktı.

“Elinde bastonu ve heybesiyle Düzgün Bawa’dan döndüğü bir gün Benle Xılvesli Haco, kendisiyle Seter’in Vank mezrasında karşılaştık. Kendisine eşlik ettik. Çıralık vermek istediğimizde ‘siz fakirsiniz’ deyip almadı. Ayrıca hırsızlık ve puştluk yapan adamın elinden yemek yemezdi. Xarık’ten Seter’e kadar birlikte yolculuk yaptık. Mehmet Ali’nin kapısının önünde durdu aniden. Severdi Mehmet Ali’yi.”

“Ne zaman oldu baba?” diye sözünü kesti Selvi.

“Bu anlattığım olay, 12 Eylül’den birkaç sene önce olmuştu. Eve baktı. ‘Bu evin üzerinde büyük bir acı dolaşüyor’ dedi. Çevredeki nıfırcılara (bedduacılar) sordum. Kimse bu mert adama beddua etmemişti. ‘Bu felaket nedir ki dolaşıyor bu adamın başında?’ dedi. Sonra eşi dışarıya çıktı. Pirin elini öptü. Hürmet, izzet ve ikramda bulundu, eve davet etti.”

“Kadın ne dedi baba?” diye sordu Selvi.

“Dedi ki ‘kaç oğlun var?’ Elini çocukların sayısını söyleyen kadının başındaki yazmanın üstüne koydu. Ermişlerin ismini çağırırdı. ‘Ama siz dört kurban kesin. Kurbanlarınızı, zemheri ayında köpeklerin üşüdüğü gün Düzgün Bawa’da kesin. Dört kurban alın’ dedi. ‘Kestiğiniz kurbanlar dışı hayvan kesmeyin. Kanını da suya dökmeyin. Ne postunu ne de etini kimseye verin. Etleri parçalara ayırıp, yazı yabandaki kurda kuşa rızk olarak verin!’ dedi.”

“Neden dört kurban baba?” diye sordu Selvi.

“Bilmiyorum, oğlan çocuk sayısıydı sanırım. Gel zaman git

zaman Mehmet Ali'nin en büyük oğlu Murat, on üç arkadaşıyla birlikte Mazgirt'te vuruldu. Çocukları parçalamışlardı yezitoğlu yezitler. Birkaç gün sonra oğlunun parçalarını elleriyle toplamıştı. Mameki'de gördüm kendisini. Yanında Lazwanlı bir genç, yine o çatışmada ölen Xoştumlu İsmail'in oğlu Kemal'in kardeşi ve Paxlı orta yaşlı bir adam da vardı. Omuzları aşağı düşmüştü, perişandı dağ gibi adam. Birçok acısı vardı. Bir tarafta oğlu vurulmuştu, diğer taraftan Apocular en küçük oğlunu zorla kaçırmışlardı. Onu arıyordu. 'Oğlumu götürmek istemişler ama eşim engel olmuş. Zorla göturdüler, Khekıl (Kekil) Ağa. Şimdi sen söyle bana? Uğradığımız zulme mi, yoksa evlat acısına mı yanayım? O daha 13 yaşında ve çocuk' dedi. Sarıldı bana, ağladı. 'O daha annesiyle uyuyordu Khekılê. Bana bir yol bir çare bul! Kimin kapısını çalayım?' dedi. '38'den kurtulmuş biriym. Çok korktum ama hiçbir zaman kendimi çaresiz hissetmedim. Ama o gün, o acılı adamın acısı ve çaresizliği karşısında ne kadar çaresiz kaldığımı fark ettim. O gün anladım ki Dersim'in üzerindeki satar (koruma) delinmiştir. Dersim açıkta, yabanda ve kimsesiz."

Aliyé Makli Puf'un isminin geçtiği anda sağ işaret parmağını çengel gibi kıvrarak öpüp başının üzerine koyan Selvi: "Baba, sormadın mı o bahtsız adama, Pir Aliyé Makili'nin intizarını yerine getirmemiş mi?"

"Doğrusu niyetlendim kızım. Ama kıyamadım Seterliye. Acısına bir de ben tuz basmayayım diye sustum."

Rüzgârın yön değiştirmesi üzerine evin içine dolan odun dumanı genzine kaçtı. Acı acı öksürdü. Kül tozundan yaşaran gözlerini sildi.

"İşte böyle" diyerek Bankacı'ya doğru döndü:

"Bizim bahtsızlığımız böyledir kızım. Devrimcilik bile bizim kapımızı devletin eliyle çalıyor!"

Bankacı, ev halkının yüzlerinin kan yokmuş gibi canlılığını yitirdiğini gördü. Her anlatımın bir acı tecrübeye dayanan konuşmanın neresinden giriş yapacağını, neyi soracağını hesaplamaya çalıştı. Sohbet çıkışı olmayan bir labirente dönmüştü. Nerede başlayıp nerede bittiğini kestiremiyordu. Koca bir halkın yaşadığı trajedinin “isyan” ve “direniş” gibi iki kuru sözcükle özetlenmesi de neyin nesiydi? Utanır gibi oldu.

Burada başka bir şey vardı. Duyduğu fakat anlayamadığı, gördüğü fakat adını koyamadığı, dokunduğu fakat hissedemediği bir şey vardı. Bu diyar, babaannesinin içinde taşıdığı ve kendilerinden bir sır gibi sakladığı dünyaya benziyordu. Onların yangını sönmüştü ama buradaki yangın renk değiştirerek devam ediyordu...

*Hayat savunmasız bir kuzu, insanoğlu ise
aç bir kış kurduydı.*

Şahin, Altınoluk'tan Ayvalık'a, oradan da akşam saatlerinde Çanakkale'ye geçti. Okan Ünsal'ın ziyaretçisinin kontak noktasına bıraktığı notu aldı. Okan'a gidecek notu bırakıp ayrıldı.

Görmesi gereken bürokratla mesai saatinde buluştu. İzini sürdükleri yetkili hakkındaki bilgi kesinleşmişti. Vartinik'teki kom baskınından kurtulan İbrahim'i yaralı vaziyette karda ve suda yürüten, işkence eden ve katledilmesinde birinci dereceden sorumlu kişiye ensesinde nefes alacak kadar yaklaşmışlardı. On yılları aşan hesap günü için son bilgileri, işyeri ve eve giriş çıkış saatleri, kontrol noktaları, geri çekilme mesafesini hesapladı.

İzmir'e yolculuğu boyunca uyuyamadı. Verilen bilgileri, hesapları ölçüp biçti. Heyecanı ve içine dolan yüksek enerji iştahını kapattı. Molalarda yemek de yemedi, sadece çay içti. Dergo'nun son görüşmelerinde mırıldandığı şiiri hatırlamaya çalıştı.

1970 yılında Hacettepe Üniversitesi bahçesinde Dr. Necdet Güçlü'nün öldürülmesini azmettiren, Özel Harp Dairesi'nde görevli gazeteci Uğur Mumcu'nun araştırma dosyasına giren, 1972 yılında Mahir Çayan ve arkadaşlarının öldürüldüğü operasyonun komutanlığını yapan, 24 Ocak 1972'de İbrahim Kaypakkaya'yı yakalayan ve arkadaşı Ali Haydar Yıldız'ı öldüren teğmenin, 1990 yıllarında Şırnak Alay Komutanı olduktan sonra kaç Kürt

köylüsünün canını aldığını merak etti. Uğur Mumcu'nun dosyasına nasıl ulaşabilecekleri üzerine birçok varsayımda bulundu. Bir hafta önce eline geçen 1976 tarihli *Yürüyüş* dergisinin 56. sayısında bulunan habere tekrar baktı.

Haberde dönemin Dersim belediye başkanı Süleyman Kırmızıtaş'ı ve Zazaca türkü söyleyen elektrik işçisi Ahmet Polat'ı lokantada satırla tehdit ve hakaret eden, daha sonra üç kişi tarafından yolu kesilip dövülerek komalık edilen Ahmet Polat'ın yaşayıp yaşamadığını merak etti. 1970'lerin Dersim'deki yerel ajanlaştırmayı yürüten teğmenin, sanılandan daha çok devletin gizli operasyonlarını yürüttüğünü hesapladı.

Sabah İzmir'e geçti. Hakkı'yla görüşemeyince yolunu şaşırdı. Göstericilerin içine girdi. Sırtındaki çantadan şüphelenen polislere baktı. Onların kimlik sorma ve çantasını aramalarına fırsat bırakmadan kendisi kontrol noktasına doğru yürüdü. Soru sormaya müsaade etmeden söze girdi:

"Amirim neler oluyor burada? Bu çapulcuları neden dağıtmıyorsunuz?"

Kullandığı dil, tarz ve hareket tarzıyla polisleri afallatıp savunmaya çekti. İçi malzeme dolu sırt çantasını düzeltti. Sesine ve yürüyüşüne düzen verdi. "İnsan kendi korkusundan da ölebilir" diyen İzmirli yaşlı Rum amcanın sözünü ansızın hatırladı. Kimlik sormaları ve çantayı kontrol etmeleri durumunda başına gelecekleri düşünmek bile istemedi. Kötü bir hesap hatası yapmıştı.

"Ne istiyor bu çapulcular devletimizden? Bırakın dalalım bunlara!"

Elinde telsiz tutan polis amiri önüne geçti.

"Tamam beyefendi, biz haklarından geliriz. Sakin olun!"

"Ama ne istiyorlar?" dedi Şahin. Kendisine bakan polislerle ilgili değilmiş gibi göstericilere odaklandı sadece.

“Ne bileyim hak mak gibi şeylerden bahsediyorlar.”

“Kim hakkı kaybetmiş ki onlar da bulsunlar?”

Gergin olan polislerin gülüşmesi kendisini rahatlattı. Daha rahat konuşmaya devam etti.

“Baksana amirim, erkek diye geçiniyorlar ama karıları öne sürüyorlar.”

Polisler arasında gülüşmeler oldu.

“Birazdan işlerini görürüz” dedi amirleri.

Oluşan kargaşadan dolayı kendisiyle ilgileri kesilen polislerin yanından yavaşça ayrıldı. Ardına bakmadan, hiçbir şeyle alakası yokmuş gibi yürüdü. Önemsiz bir su birikintisinin yanından geçer gibi sivil ve resmî polislerin yanından geçti. Sokağı dönünce derin bir nefes aldı. Sırtında birikmiş teri hissetti. Kendi ayaklarıyla kurda doğru giden aptal bir eşeğe benzetti kendisini. Hakkı’ya galiz bir küfür savurdu. İzmir’de uğrayacağı yere gidip, işini bitirdikten sonra Milas’a geçti. Orada bir gece kaldıktan sonra Fethiye’ye (Telmessos) geçip Çino’nun bulunduğu köye gitti. Önceden oluşturulan strateji gereği kahveye yöneldi. Ege şivesiyle konuşarak kahve sahibi Soner’le tanıştı. İstanbul’daki bir üniversitede düzenlenmiş arkeoloji görevlisi kartını masanın üstüne bıraktı. Peşinden Egeli olduğuna dair hazırlanmış kimliği de masanın üzerine koydu. Masaya gelecek herkesin görmesini ister gibi iki kartı da masanın üzerinde bıraktı. Sağdan soldan konuştular. Biraz memleket meselelerine girdiler. Ardından Soner’in çocuk sayısını ve maddi durumunu sordu.

“Konuya direkt gireceğim Soner Bey. Daha önce bu köye geldik. İnsanlar hakkında geniş bilgi sahibiyiz. Senin dürüst ve güvenilir bir insan olduğunu biliyoruz. Köyünüzün sınırları içinde değişik üç noktada çok büyük bir servet yatıyor. Üç değişik yerde kazı çalışması yapmayı düşünüyoruz.”

Gözleri fal taşı gibi açılan, durmadan yutkunan kahveciye baktı. Konuşmanın sanılandan fazla etki yarattığına emin oldu. Gelen çaydan acelesi yokmuş gibi bir yudum aldı. Kahvede kâğıt oynayan, giren ve çıkan kişileri kesti. Köyde oturan herkesin bir şekliyle yolunun buradan geçeceğini iyi biliyordu. Alınan bilgi sonucu Çino, buradaydı ama hangi evde olduğunu bilmiyordu.

“Soner kardeş” diye konuşmasını sürdürdü. Bey yerine, kardeş dedi bilinçli olarak. Taklit ettiği yerel şiveden şaşmamaya çalıştı.

“Biliyorsunuz bizim kazılar resmî oluyor.”

“Biliyorum abi. Bilmez olur muyum.”

“Onun için de bazı şeyleri kıydan köşeden cebe atmasını da bilmeliyiz” diye göz kırptı.

“Abi sende define arama cihazı ve haritası var mı?”

“Olmaz olur mu? Sen de amma soru sordun Sonercığım. Yani biraz kaba kaçacak ama biz bu işin kitabını yazdık.”

“Özür dilerim abiciğim. Bir çay daha içer misin? Ya da başka bir şey?”

Kahve sahibinin alkol alıp almadığını merak etti.

“Ben bir rakı alabilir miyim?”

“Tabii.”

“Ama sen alırsan içerim.”

Saatine baktı.

“Tabii içerim ama akşam cami imamının düğünü var. Fazla da kaçırmamam lazım.”

“Ne güzel işte. Zaten ben de cami imamını soracaktım.”

“Neden abi?”

Göz kırptı.

“Bre efem dua da lazım gayrı... Yoksa bereketi kaçır altınların.”

Son söylenen söze büyük bir zevkle gülümsedi. Elinde tuttuğu sigara daha yarılanmadığı hâlde sevinçten fırlatıp uzağa attı. Elini “Gelsin paracıklar” anlamında birbirine sürttü. Hızla içeri daldı. Elindeki tepsinin üzerine koyduğu yarısı dolu rakı şişesi, iki bardak, dilimlenmiş beyaz peynir ve buzla geri döndü. Masanın üzerine koydu. Oyununu bitiren içerdeki masalardaki meraklı gözlerle kendisine bakan köylüleri de masaya davet etti.

“Bu benim asker arkadaşım. En samimi arkadaşım Osman. Kendisi Aydınlı. Beni ziyarete gelmiş.”

Uydurduğu yalan çukurunu yine yalanla dolduran Soner’in mantıklı, şaşırtıcı ve yalanı çabuk benimseyen çıkışı, kendisini fena hâlde memnun etti, rahatladı. Bir dilim peyniri ağzına attı. Çiğnemedi çevresini ilgisiz gözlerle süzdü. Yalanın süte gelen yılan gibi birbirini çektiğini söyleyen babasının sözünü hatırladı.

Yaş farkından dolayı soru sorulmasına izin vermek istemeyen Şahin, “Ben okuduğum için birkaç devre tecil ettim.”

Çengel bıyıklı ve koyu ülkücü olan köylülerin işlerini sordu. Domates yetiştiren çiftçiler ürünlerin satışı konusunda sıkıntı yaşadıklarını, emeklerini büyük tüccarların sömürdüğünü anlattılar. Domates üretme çiftlikleri ve kooperatif örgütlenmesinin uygun olacağını söyledi. Önerinin doğru ve gecikmiş bir giriş olduğunu söyledi hepsi. Masaya gelenlere de rakı ikram edildi. Herkesin masa üstündeki kartı çaktırmadan incelediğinden emin olduktan iki kartı geri aldı. Acelesi yokmuş gibi cebine koydu.

“Şerefe” denilen bardakların tokuşma sesi kapladı ortalığı. Memleket meselelerine hızlı bir dalış yaptılar. Karşılıklı konuşmalar, gülüşmeler ve laf atmalarla samimi bir ortam oluştu.

“Tanrı’dan tiksindiğim kadar altından da tiksinirim” diyen Kuyumcu Kemal’in sözünü hatırladı zamansız.

Altın tutkusu, sevgisi ve hırsı, işini kolaylaştırmış, para har-

camadan, herhangi bir risk almadan hareket etmesini sağlamıştı. Arkeolog olduğunu öğrenen köylüler kendisiyle özel bir ilişki geliştirmek ve altın gömüsü bulmak için birbirleriyle kapışmaya başladılar. İnsanoğlunun zengin olma hırsının dünyanın en güçlü ve adi tutkusu olduğunu düşündü; birbirini ezerek, egemenlik geliştiriyorlardı.

Hayat savunmasız bir kuzu, insanoğlu ise aç bir kış kurduydü. Aç ağzına düşen her şeyi parçalıyor, yutuyor ve bitiriyordu. Altın bulma ve zengin olma hırsı olmasaydı, beyaz peynir yanında rakı ikram edilir miydi? Yabancı olmasına rağmen köyün sahibi kendisiymiş gibi kurulur muydu masaya?

Kendisinin benimsediği yolda bir varlığa sahip olma gibi bir bencilliği olmadığı için yükünün hafif olduğunu hesapladı. Sohbetler uzayıp gittikçe boş rakı şişeleri de masanın üstüne dolmaya başladı. Herkes çakırkeyif olmuştu.

“Tertip, Çökertme türküsünü çaliver gari” diyen Köy Muhtarı Fevzi’nin sesi duyuldu. Yaşlı olmasına rağmen köy muhtarına da tertip diye hitap etti. Cümledeki “tertup” kelimesi bir yılışıklığı, sahte bir samimiyeti ve yine lüzumsuz bir yakınlığı özetliyordu.

Herkes oyununu bırakıp köye yeni gelen Kahveci Soner’in asker arkadaşının etrafına toplanmıştı.

Akla hayale gelmez gömü fantezileri, define avcılarının maceralarını, Likyalılardan kalan altın dolu unutulmuş odaları, antik Ege krallarının altın kaplı mezarlarını süsleyerek, hayal gücüyle renk katarak anlattı.

Kral Amintas’ın mezarının olduğu tepeden bahsetti. Likya dilini bildiğini iddia etti. Bu dili bildiği için kentte hayli fazla olan lahit mezarların sırrını çözeceğini söyledi. Hatta Rodoslu şövalyelerin, Telmessos’u deniz üssü olarak kullandıkları dönemde Kudüs’ten getirdikleri altınları Kelebek vadisinin en tepe noktasına gömdüğünü ileri sürdü.

Konuşmayı dinleyen köylüler, her cümlele bitişle daha fazla içtler. Ege denizi altında bulunan altınlar sıra geldiğinde, zaman hayli ilerlemişti.

Herkesin ismi yerine “Efem” diye hitap ettiğı Şahin, sarhoş olmamaya dikkat ederek ağırdan içmeye başladı. Aşırı ısrarlara karşı, yüzünü ekşiterek “Midemde gastrit var. Yoksa aslan sü-tünün kökünü getirmeyi iyi bilirim gari” dedi. Kahveciye döne-rek “Tertip, tüm masraflar bugün bana ait. Herkese tost yap gari efem!”

Kahve halkı mırıltılarla misafir olan arkeoloğa tepki gösterdi. Kendisinin misafir olduğunu ve paranın burada geçmeyeceğini ileri sürdüler.

Kayıp gömüler üzerine yapılan sohbetlerde direkt iş birliğı yapma ve ortak gömü çıkarma fikrine karşı çıktı. Gömünün milli bir servet olduğunu ancak bulan kişinin devlet tarafından yasal payının verileceğini bununla birlikte arkeolojik kazılar için köy-deki gençlerin işe alınacağını söyledi. Bunu da muhtarın belirle-yeceğini söyledi.

Arkeoloğun senaryosu hesaplanandan daha hızlı etkili olmuş-tu. Köylüler kendisini erken benimsemişti, Soner’in önerisi üze-rine akşam kızı evlenen cami imamının düğününe katılacaktı.

Düğün hazırlıkları için kalkmaya başlayan köy sakinlerinin dağıldığı bir an, çok önceleri köye yerleşen yakını ve Çino belirdi.

Şahin, ilgisiz ama dikkatli gözlerle avını süzdü. Belasını ara-yan çökmüş bir suratla kahveye yanaşan Çino ve akrabasının ver-diğı selamı aldı.

Çino’nun akrabasına baktı. Uzun burnuyla bal porsuğuna benziyordu. Bir elmaya saplanan bıçak gibi burnu, yüzüne sap-lanmış gibi duruyordu. En çok derisi soyulmuş, kırmızımsı deri altı tabakanın belirgin olduğu uzun kulakları dikkatini çekti.

Verilen selamın diğerk köy halkı tarafından isteksiz alınması dikkatini çekti. Köy halkı tarafından yeterince benimsenmediklerini fark etti. İkisi geçip yan masaya oturdular. Kendisini dikkatli bir şekilde süzen ve tedirgin olan Çino'ya baktı. Daha önce bir yerlerde görmüş olabileceğinden şüphelendi. Fakat şeklini belirgin bir tarzda değiştiren Şahin'i tanıyamadı.

Fakat Şahin, saç, sakal ve bıyık şeklini değiştirmişti. Üstelik düzgün konuşan o iriyarı adamın cüssesinden yerli Ege şivesiyle sözcükler çıkıyordu.

Çino ve yakını konuşmadan çaylarını içtiler, bitince kalktılar.

Kahve sahibi, işçisini bırakarak eve çıkacağını söyledi. Düğün için hazırlıklarının on dakikayı geçmeyeceğini ileri sürerek Şahin'den müsaade istedi. Rakısını yavaş yavaş yudumlayan Şahin, ellerini ritimli bir şekilde masaya vurarak, köylülerle birlikte türküy eşlik etti. Bir yerlerde yanık düğünde kesilen koç boynuzunun kokusu geliyordu. Kelle paça yapmak için köze gömüldüğünü düşündü. Canı, bol sarımsaklı kelle paça çekti.

Giydiği takım elbise içinde komik duran Soner'in gelişiyledüğün evine doğru yola çıktılar. Kendisine eşlik etmek isteyen köylülere, askerlikle ilgili özel anıları olduğunu söyleyerek itiraz etti. Kahvede yapılan define sohbetlerine açıklık getirdi Şahin. Planlamayı anlattı. Arkadaşlarıyla geri döndüğü vakti, çalışma alanları, yasal çalışan kişilerin belirlenmesi ve çıkaracakları gömüyle ilgili paylaşım şekli üzerine konuştu. Söylediği her şeye hevesle "evet" diyordu.

Çino ve yakınının gittiği yöne doğru yaklaştıkları zaman, ilgisiz bir şekilde fazla konuşmadan onları sordu. Plan, kusursuz bir şekilde işliyordu. Çino'nun izine tekrar rastlanmış, bulunduğu ev tespit edilmişti. Soner'in sorduğu soruları, ikinci kez tekrarlatarak cevap veriyordu. "Daldım efem" deyince "O kadar gömü

çok ki şu Muğla ve çevresinde. Nereden başlayacağımızı bile tam olarak kestiremiyorum.”

“Bizim köye en yakın olan noktadan başlarız.”

“Bence de öyle yapalım” diye onay verdi Soner. Kendi kendisiyle konuşup hesap yaptı.

“İlk kazandığım para yeterse yat alıp şu Ege denizini gezeceğim. Sonra da evleneceğim.”

“Sorun yaptığın şeye bak hele. Yatı birlikte alırız. Ortak oluruz ya da senin üzerine olur. Zaten Yunan kadınlarına hastayım. Bakarsın iyi birini bulur Yunan’a damat oluruz efem.”

“Yok be abi, benim sevdiğim var. Biraz para biriktirip onunla evleneceğim.”

“Ona gerek kalmadı efem. Bir aya kadar senin düğününü biz-zat kendi ellerimle yaparım. Tüm düğün masrafları da bana ait. Sen şimdiden düğün davetiyelerini bastırabilirsin.”

Şahin’in yürürlüğe koyduğu plan, güveni aşır umut vermeye dönüşmüştü. Verdiği sözleri yerine getirmemesi durumunda yanında yürüyüp parmaklarıyla hesap yapan kişinin kendisine karşı oluşacak düşmanlığın çapını hesapladı. Söylediği her şey bir yalanın parçası olarak gerçekdışı bir hayal ürünüydü. İşini kolaylaştırmak ve güvenilir bir şekilde varacağı yere ulaşmak için yalana başvurması kendisini rahatsız ediyordu. Fakat adına “devrimci yaratıcılık” denilen yalanlara, köylülerin tat alarak inanması da hoşuna gidiyordu.

O gece düğüne katıldı. Köylülerin zeybek oynama tekliflerini geri çevirmek istemedi. Israrlarına olumlu yanıt verdi. Tuvalete gitme bahanesiyle lavaboya gitti. Belinde taşıdığı ondörtlük tabancayı çantasının altındaki gizli bölmeye sakladı. Çantayı Soner’in kız kardeşine emanet etti. Köylülerle zeybek oynadı. Diz çöküp yere avuç içiyle vurunca köylülerden övgü ve beğeni sesleri

yükseldi. Terlemeye başladığı an oyundan çıktı. Masaya çekilerek Soner'in yakınları arasına oturdu. Düğün bitmeden müsaade isteyerek kalktı. Kendisini yolcu eden Soner ve arkadaşı, taksiyle kendisini otobüs terminaline bıraktı.

Ölüye ağlamayan, diriye gülmeyen bir toplum yarattılar.

“Nasıl oluyor da hem bir çocuğu kaçırıyorlar hem de onu korumaya çalışan annesini dövüyorlar?” diyerek şaşkınlığını dile getirdi Bankacı.

“Sonra çocuğa ne oldu?” diye araya girdi Baskıncı.

“Çocuğun öldürüldüğünü söylüyorlar” diye cevap verdi Dursun.

“İnanamıyorum ve inanmak istemiyorum” dedi Bankacı.

Ev sahipleri, alay eder gibi görünen ama öyle bir niyet taşımayan gülümsemeyle cevap verdiler. Önce yaşlı adam, peşinden iki oğlu ve gelini bölgede şahit oldukları ve duydukları birbirine benzer olayları anlattılar.

“Apoculuk zehirli bir sarmaşık gibidir. Değdiği ağacı kurutur” dedi Dursun.

“Ölüye ağlamayan, diriye gülmeyen bir toplum yarattılar” dedi Seydo.

Sohbeti dinlemekle yetinen Cemal “Aslında” dedi, “o kadının dövülüp çocuğunun zorla alıkonulması sıradan yaşanan bir olay olarak göremeyiz, belli bir planlamanın ürünü. Bu politikaların bir gün devlet aklı olduğu ortaya çıkacaktır.”

“Devlet aklı nasıl oluyor? Nasıl bir şey planlanabilir ki yoldaş?” dedi Bankacı.

“Kurbana çaresizlik duygusu yaşıtılıyor” diye cevap verdi Cermal.

“Nasıl?”

“Hedef alınan kişi ya da kişilere değersizlik duygusu aşılanıyor. Kişi itibarsızlaştırılıyor. Yalana ve iftiraya maruz bırakılarak korku çemberinin içine hapsediliyor. Böylelikle kişinin iradesi kırılıyor ve kendisine olan saygısı zedeleniyor. Önce kişiyi sonra da toplumu teslim alma böyle başlıyor.”

“Nasıl yani?”

“Fırsatlar, bazen birinin başarısı, birinin de laneti oluyor da ondan. Bu fırsatı yakaladılar. Devlete karşı olan öfkeyi fırsata çevirdiler. Güç oldular, bu gücü, başarıya çevirdiler.”

“Manipülasyon ustalarıdır onlar” dedi Dursun. “Ben şahsen onların kurşunları yerine onların yalanlarından korkuyorum arkadaş.” Alnını kırıştırdı Bankacı. Bir şeyler söyleyecekti ama vazgeçti.

“Yıllarca doğruyu aradım. Tam doğruyu buldum derken, doğrunun anlamı kaçtı’ der gibisin yoldaşım?”

Seydo’nun çıkışına şaşırdı. Sanki kafasının içinden geçenleri okuyor gibiydi.

“Bu kadının sahibi kim Ero?” anlamındaki bakışlarını iki gencin üzerinde gezdirdi yaşlı adam.

Oltu taşından yapılan tespihi bileğinden çıkardı. Göğsüne koydu.

“Neyse ki barış ilan ettiler. En azında bu bölge insanı için hayırlıdır” dedi Selvi.

Çay tuttuğu elini, eşinin dizi üzerine indirdi.

“Ne barışı yenge? Devletle anlaşarak tuttuğu 500 kişilik gerilla birliğinin amacı ve hedefi belli değildir.”

“Nasıl belli değildir?” diyerek Seydo’ya itiraz etti Baskıncı.

“Apo açık bir şekilde ‘Bu güçler kalsın lazım olur’ diyor. Bu benim söylemim değil onun söylemi ve devletle uyguladığı bir plan. Diyor ki ‘Eğer bu güçleri çekersek TİKKO mevzileri doldurur’ Bu sözü aleni bir şekilde söyledi. Görüşme notlarında var. Var mı bunun ötesi?”

“Bence siz de dâhil hiç kimse bu devleti tanımıyor. Boşuna çene yoruyor ve gençliğinizi telef ediyorsunuz.”

Söylenen söz üzerine Cemal hariç, herkes yaşlı adama itiraz etti. Devleti, onun kanlı geleneğini ve yürüttüğü politikaları iyi bildiklerini iddia ettiler.

“Devletle Apocular barış ilan ettiler. Hiçbir şey yaşanmamış gibi davranıyorlar. Birbiriyle kanlı bıçaklı olan iki taraf, hiçbir şey olmamış gibi davranıyorsa orada bir puştluk ve oyun vardır.”

“Nasıl bir oyun olabilir amca?”

“Yüzyıldır başkasının hazırladığı oyuna kol kaldırıyoruz kızım. Bize ait olmayan bir oyuna giriyoruz. Ama hep kaybeden ve acı çeken biz oluyoruz.”

“Bu mücadeledir amca. Bu kadar kesin yargılar doğru değildir bence.”

“Şu hiçbir şeyi unutmayan hafızam benim en tehlikeli düşmanım oldu kızım.”

“Neden?”

“Bir şey unutmama izin vermiyor.”

“Anladım” diye mırıldandı Bankacı. Bakışlarını önce yere, sonra da ateşe çevirdi. Yaşlı adamın bu kez sorusunu neyle açıklayacağını merak etti.

“Babam iki evliydi. Eşlerini ayak tırnaklarından öperdi. Ağustos boğası gibi güçlü ve azgındı rahmetli.”

Şaşırان Bankacı ve Baskıncı’ya bakan ev halkı, kahkaha attı.

“Rahmetli babam, silahşordu. Bir gün Waré Miri’den Tosniye’ye ilerleyen altı kişilik bir müfrezeyle ateş etmiş, kurtulan olmamış. Velhasıl uçan kartalı gözünden vuran ünlü Dersim silahşorlarından biriydi. Rahmetli babam hep derdi ki ‘Eğer biz Soa Toli’de Ruslara karşı direnmeseydik başımıza gökten yağmur yerine ölüm yağmazdı.’ Dersimlilerin ölüm fermanının oradaki direnişle atıldığını iddia ederdi. Dediklerine göre Erzincan’ı Rus işgalinden kurtaran Dersimliler, Sansa deresinde toplandıkları zaman, Sımsımi oyununun başını babam çekmiş. Devlet, o zaman tüm Dersim’de yardım topladı. Silah ve altın vererek Dersimlileri topladı. Devletin verdiği altın, yiğitleri bozdu. Dersim’de zaten var olan aşiret ve ezbetler arasındaki rekabeti daha da kızıştırdı.”

Elini havaya kaldırdı. İşaret parmağını evin kapısına doğru çevirdi:

“Batı Dersim’den gelen aşiretler Doğu Dersim’deki aşiretlerle aha şu aşağıdaki Pırdosur’da (Kırmızıköprü) toplanmışlar. Silahlı Dersimliler karınca gibi kayınıyormuş. Devlete en uzak olan Qoçanlılardan tutun da Demenanlılara kadar oradan efendime söyleyeyim devlete yakın olan aşiretlerin hepsi varmış.”

“Demenanlılarla Qoçanlılar da mı vardı qalê mın (yaşlı bilgeciğim)?” diye sordu Cemal.

“Chivraile Kheji, Demenanlıların lideriydi. Dersim aşiret milislerinin ‘kolbaşı’sı olarak savaşmış. Erzurum’un Rusların işgalinden kurtarılması için Sey Rıza başta olmak üzere diğer aşiret reisleriyle birlikte savaşmış. Siz devletin savaştığını mı düşünüyorsunuz? Chivraile Kheji ve Sey Rıza, ta Kars’a kadar Rusları kovaladı. Hepsine İstiklal madalyası bile verildi. Şimdi soruyorum sonucu ne oldu?”

Susan topluluk üzerinde gözlerini gezdirdi. Kimse cevap veremeyince kendisi devam etti:

“Ha ben cevabını veriyorum. Sadece Chivraile Kheji’in reisi

olduğu Demenanlıları ve Sey Rıza'nın reisi olduğu Abadanlıları söyleyeyim size: Hepsinin soyu kurutuldu. Kırımından şans eseri kurtulanlar ne oldu biliyor musunuz?"

Kendi sorduğu soruya yine kendisi cevap verdi:

"Chivraile Kheji'nin oğlu Kamer Ağa, kırımından kurtuldu. Af-tan sonra da birkaç yıl dağlarda yaşadı. Sonra yakalandı, hapis yat-tı ve geri geldi. Apocular onu yerleştiği Gewreka Kheji (Gevrek) mezrasından sürgün ettiler. Gewreka Kheji, Aşağı ve Yukarı Bor, Demenanlıların merkezidir. Kamer Ağa'dan önce 1987'da sekiz Demenanlının ölüm kararını alınır. Beşini o anda bulamazlar. Fakat İsmail Gül (Uşene Silemani'nin oğlu), Hasan Yiğit (Qeme Torne Themî'nin oğlu) ve Ali Ekber Özer'i (Heso Beyxano'nun oğlu) bulurlar ve odun yığınları önünde hiç bir sebep olmadan kur-şuna dizerler. Devlete ve onun zulmüne boyun eğmeyen o yiğit insanları zorla Apoculaştırdılar. Sidar (Haydar Aksoy) diye güzel ve yiğit bir çocuk vardı. Haydar Aksoy, yine akrabası Ali Hıdır Besugüyle Apocuların peşine düşüp üç akrabanın neden öldürül-düğünü sorarlar. Bunun üzerine ikisini de zorla götürürler. Bor'dan Gini'ye kadar ağlayan Ali Hıdır'ı bırakırlar ama Haydar'ı bırak-mazlar. Haydar, iki kez kaçır. İkinci kaçıışı, Paga Ali'deki öğret-men kadın, öğretmen kadının anne ve babasının katledilmesinden sonra olur. Haydar, 'Öğretmen dışındakilerine karışmayın' deyip çocukları katliamdan kurtarmak için öğretmenin amcasının evine bırakır, geri dönerken anne ve baba da katledilir. Evleri de bom-bayla çökertilir. Bunun üzerine ayrılır ve Partizan'a katılmak ister ama abisi korkudan kardeşini onlara teslim eder. Doktor Baran onu zorla gelip götürür. Doktor Baran yokken sorumlu olarak o çocuk bu bölgelere bakmaktadır. Sonra çocuğu Ovacık'ta sırtından vururlar. Daha sonra köylüler Doktor Baran'la konuşunca, Bor'da vurdukları kişileri Kürdistan şehidi ilan ederler ve Haydar'ı kendi içinden birilerinin vurduğunu kabul ederler."

Öksürdü Bankacı, zorla yutkunur gibi yaptı. Etrafindan yardım bekler gibi “Bunların hepsi doğru mu?” anlamında çaresiz bir bakış fırlattı.

“Korku filmi gibi amca” diye mırıldandı.

“Ali Rıza Polat, Sey Rıza’nın öz torunudur. Bava’nın oğluydu. Bor’da Demananlılara yapılan aynı şey aynı yıl Polat Ağa’ya yapıldı. Sorgusuz sualsiz katledildi. Sonra Apocular, onu ‘ajan’ ilan ettiler. Düşünebiliyor musunuz şu kötülüğü? Hem adamı katlediyorsun hem de adama iftira atıyorsun. Sonra ne oldu?”

Yaşlı adam Cemal’e doğru eğildi. Soru sorarken kafasını salladı. Kafa sallaması bitti ama boğazının altında sarkan gerdanı sallanmaya devam etti. Kimse bir şey söylemeyince de sözüne devam etti:

“Felaketin başından eksik olmadığı acılı aileye ne yaptılar? Ali Rıza Polat’ın oğlu Musa’da bir şekliyle götürüldü ve o çocuk da öldü. Damat Sié Hac’yi (Süleyman Yıldırım) İksore (İksor) köyünde bir gece yarası sorgusuz sualsiz katlettiler.”

Ateşin vurduğu yüzlerde nefes alışverişi bile yoktu. Herkes donmuş gibi dikkatlice ağızından çıkan kelimeleri dinliyordu. Geriye yaslandı. Ateşin tanıklığını çağırır gibi ocağa dikti bakışlarını. Belli belirsiz dudaklarını oynattı yaşlı adam.

“Aşireti içinde barınma olanağı kalmayan Sey, Erzincan’daki taliplerine sığınmaya karar verir” diye söze girdi Dursun: “Yer bulduktan sonra da ailesinin geri kalan fertlerini götürecekmiş. Öyle ‘Erzincan Valisiyle görüşmeye gitti’ yok efendim, ‘Rusya’ya kaçacaktı’ söylemleri Sey’e yönelik birer yalan ve iftiradır. Sey, Erzincan’a hareket etmeden önce Rızê Bêrtî’nin (Rıza Tutak) ve Qumo’yla beraber Ağdat’ın dışındaki yolda Sin’de vurulan oğlu Bawa’nın (Baba) eşi Zekina ve yetim torunlarıyla buluşur. Elini öpen gelini ve torunlarının başını göğsüne bastırır. Vurulan Ba-

ba'nın oğlu olan torunu Ali Rıza Polat'ın başını öper, okşar ve bağrına basarak, 'seê mı' (yetimim) der. Bu söz üzerine herkes hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlar. 'Zekina, Hata khe onciya reseyi mê, guna nê sewuné mato viledera!' (Zekina, bana kavuşuncaya kadar bu yetimlerin günahı senin boynunadır!) der ve 'Xatir be sima' diyerek vedalaşan Sey, gelini Zekina, ateş çemberi içinde kendisine emanet edilen oğlunu korur ve Sey'e verdiği söze sadık kalır. Ne var ki Sey'in başını öptüğü, kokladığı ve göğüs kafesine bastırdığı yetim torununu olan Ali Rıza Polat'a Apocular kurşun sıkırlar. Böyle onurlu, şerefli ve yiğit bir insan 'devlet ajanıdır' diye iftira edilerek alçakça katledilir. Tüm Dersimliler Ali Rıza Polat'ı tanır ve gerçeğin böyle olmadığını çok iyi bilirler. Buna rağmen kimse bir şey söylemiyor. İşte bu çaresizlik çıldırıyor beni! Sey'in öptüğü kafaya kurşun sıkırlar bugün 'Pir Seyid Rıza' demagojisi adı altında Sey'in ismini ve toplum üzerindeki itibarını ikiyüzlüce sömürüyorlar. Kaldı ki Sey, Seyit ve pir de değildir. İşte bu çirkinliğe deli oluyorum."

"Şimdi biri bana tüm bu yaşananların, altmış yıl önceki kırmıla ilgisinin olmadığını açıklasın! Var mı bir babayiğit?" diye ortaya konuştu yaşlı adam.

Kimse cevap vermedi. Herkes sustu. Oğlu Dursun "Aslanların ot gibi yetiştiği Dersim'de eğer birlik olsaydı tek bir Dersimlinin burnundan sümüklü bir kıl bile çekilemezdi" diye öksürdü. Önce babasının boşalan bardağını, sonra misafirlerinkini doldurdu. Çayın kalmadığı demliğe sıcak su ilave etti. Kardeşi Seydo'ya dönerek çaydanlığa yeni çay suyu koymasını söyledi. Yarıya kadar ancak dolan çayından bir firt aldı.

"Hişmin en acımasız olanı da Abasanlıların üzerine düştü ama adamlara ses olan kimse yoktur" dedi Dursun. Bir dikişte çayını bitirdi. Sesli bir şekilde yutkundu. Ellerini koynuna koyarak kendisini dikkatlice dinleyen misafir kadının yüzüne sabitledi bakışlarını:

“Size bir şey anlatmak istiyorum. 1993 Sonbaharında Ovacık’tan Lenko ve Savaş’ın grubuyla görüşmüş geri dönüyordum. Orada Abasanlıların başına gelen bir katliamı ve onlarla birlikte yaşadığımız çaresizliği anlatmak istiyorum.

Çay bardağını iki avucunun içinde saklayan kadın “Lütfen anlat kirve” dedi.

“Haçkirek’in Dılav mezrasında Cemal Amca’nın tek bir evi vardı. Kızı Gule daha önce Tilekli Polat Tosun’un grubuna gönüllü katılmıştı. Daha sonra tanık olduğu olaylardan etkilenerek ayrılmak istemiş. İzin verilmeyince de kaçmış. Bunun yerine gelip kardeşi Doğan’ı zorla götürdüler. Doğan, bir ay sonra Apocuların elinde kaçarak kurtuldu. Bunun üzerine eve gelen bir grup, Doğan’ın kardeşi Şükrü’yü öldürdü. Eşi ve bir çocuğunu da Tilekli bir akrabası olan Lalê (dilsiz) kadının oğlu Fevzi (Gündüz) son anda kurtarıyor. Akrabaları olduğu ve evi iyi tanıdığı için arkadaşları Şükrü’yü alınca, Şükrü onlara itiraz ediyor. Bu fırsatı iyi değerlendiren Lalê’nin oğlu Fevzi, evin kenarındaki ağla yakın yerde saklanan akrabası kadına ‘Kaç! Kendini ve çocuğu kurtar’ demiş.”

Yutkundu, sessizce ama dikkatlice kendisini dinleyen misafirleri süzdü Dursun:

“Kadın bebeğini de alarak babasının evine kaçıyor. Bu kadın Tilekli Efendiyé Rıj’ın kızıdır ve böylece kurtulmuş. Şükrü’yü orada kurşuna diziyorlar. Evi ve ahırındaki hayvanlarla beraber ateşe veriyorlar. Aynı gün Ovacık’tan dönen yaşlı babaları Cemal Ağa’yı da Mamkirek Deresi’nde önünü kesip iple boğmuşlardı. Halbuki ’38’i yaşamış, savaşmış ve son anda kurtulmuş bu yaşlı adam, yıllarca onlara bakmış biri. Kamyon kamyon eşya taşıdı onlara. O gün işlenen o-insanlık dışı cinayete tanık oldum. O gün orada olan Ovacıklıların da Abasanlıların da çaresizliğine tanık oldum.”

“Lal         u ve bir kızı onlara katıldı ve vuruldu. Kadının soyu tükendi” diyerek abisinin sözünü kesti Seydo.

  aydanlı  a su doldurdu.

“Efendiy   Rıj’ın kızını kurtaran Lale’nin     u Fevzi’yi de Ha  eli Ulememeli’nin     uyla birlikte Ta  ar’da okulun yanında vuruldular” diye sözüne devam etti Dursun:

“Onlara yine sebep olan da o alçak Ekrem oldu. Onun grubu Venk’e yakın Zımaxi’de öğretmenleri alıp kurşuna dizdi. O     retmenlerin yakını olan iki   ocuk bu katliamdan sonra kaçıp devlete sığındı ve itirafçı oldular. Bu   ocuklar askerin önüne girip Aliboğaz’a gittiler. Orada nöbet tutan Lal  ’nın     u Fevzi ve Ulememeli’nin     u ‘kamo?’ diyorlar. Bu kaçan çocuklar da ‘biziz Düzgün’ diyorlar. Bunun   zerine tedbirsiz davranıyor ve yana  ıyorlar. O anda da asker ikisini vuruyor orada. Böyle işte, Apocular Abasanlı gençlerin kökünü böyle getirdi. Zarik’te Hes   Kepege’yi, Pojivenk’te (Pozvenk) K  zım’ı, Ha  kirk’te de (Aşağıpınar) Nuri G  l’   sebepsiz yere katlettiler. Şimdi Tilek’te ve civarında ocağı tüten doğru dürüst ev kalmadı.”

“Zihnim almıyor bunları” diye yutkundü Bankacı. Yıkılmış bir evin geri kalan kalıntıları üstünde oturmuş gibi, kürsünün üzerine yığılmıştı. Başparmağıyla yanağından aşağıya doğru akan gözyaşını sildi. Gözüne kaçan dumandan mı yoksa Dursun’un anlattığı Dersimlilerin kaderine mi ağladığını kimse anlayamadı. Karıncalanmı   sesiyle suskunluğu kendisi bozdu:

“Halkının kurtulu  u iddiasıyla yola çıkan bir devrimci yapı nasıl halkının celladı olabilir ki? Yani gerçekten bunlar oldu mu? Öğretmenler vuruldu mu? Ya da hangi gerekçelerle vuruldu?”

“Dersimlinin ateşini üfleyerek söndürecek bir peygamber daha dünyaya gelmedi kızım” dedi yaşlı adam. Dua eder gibi dudaklarını oynattı.

“Özgürlük talebi, sessiz bir cinayet oldu” diyerek oturduğu yerde ayağa kalktı Seydo.

Anlatılanlar kendisini fena gerdi. Göğüs kafesi bir körük gibi inip kalktı. Patlayacakmış gibi nefes alıp verdi. Yüzyıllardır birileri tarafından işletildiklerini ve kanlı bir oyuna getirildiklerini düşündü.

“Açık bir mezarlığa dönen diyarda cenazeleri bile saygıyla gömülmedi” diyen Dursun’un sesi karıştı araya.

Cemal, dengesiz ve garip hareketlerle yüzünü ovdu. Evin dip köşesindeki çarkın yanına çömeldi. Uykusunu kaçırmak bahanesiyle yüzünü yıkadı. Kendisine yardımcı olmak isteyen Seydo’ya küfür eder gibi baktı. Misafirin ürkütücü sessizliği üzerine bir adım geri attı Seydo.

Konuşmasına ara verdi yaşlı adam. Yüzünü yıkayan gencin konuştuklarını özellikle duymasını istercesine bekledi. Peş peşe kuru bir öksürük tuttu kendisini. Gelininden bir bardak su istedi, su içince kesildi öksürüğü.

Evin iki köpeği havladı. Havlamalardan kimin veya neyin geldiğini kestirmeye çalıştı.

“Arılara yine ayı geldi” dedi Selvi.

“Seydo, kalk ve o ayıyı uzaklaştır” dedi Dursun.

Evin iki köpeğine cesaret vermek için dışarı çıktı Seydo. San-ki kendisine ait olmayan bir sesle gecenin içine seslendi. Varlığından cesaret alan köpekler, Seydo’yla birlikte arıların olduğu yamaca indiler.

Evin içindekiler, dışarıdan gelen sesleri dinlediler.

“Ayı olduğunu nasıl biliyorsunuz?” diye şaşkınlığını dile getirdi Bankacı.

Baskıncı, onca illegal yaşam deneyimine rağmen, köpek havlamalarına göre gece karanlığı içinde eve yanan canlıları ayırt

eden ailenin deneyimine, yaşamla ve doğayla olan sıkı bağlarına bağladı. Şaşırdı.

Selvi, uykuda konuşan küçük kızının yanına gitti. Kendisini eşi takip etti.

Yaşlı adam, yanan meşe kütüğünü ateşe itti. Yükselen aleve bakarak belli belirsiz mırıldandı tekrar.

“Kızım sen savaşıma!” dedi aniden.

Kızardı kumral saçlı kadın. İncinmiş sesine düzen vermeye çalıştı. Gözlerine kaçan dumanı çıkarmak için avuç içiyle gözlerini ovdu. Mahcup olmuş ama öfkeli bir sesle yanıt verdi:

“Neden amca?”

“Bu eller sadece çiçek toplamak için yaratılmıştır. Sen bu dağlarda çiçek topla sadece. Topladığın çiçeklerden ilaç yap. Kiblesini şaşıran kötü adamlara şurup niyetine içir!”

Baskıncı’dan sonra yaşlı adamın da elleriyle ilgili söylemleri kendisini huzursuz etti.

“Bu el takıntısı da nereden çıktı Tanrım?” diye iç geçirdi Bankacı. “Kiblesini şaşıran kötü, zalim ve sömürücü adamları tokatlamak istiyorum. Sizlere bu kötülükleri yapanlarla savaşmak istiyorum güzel amcam.”

Önce gerindi, sonra öksürdü yaşlı adam. Çiğnediği ceviz parçası, ağzından fırlayıp ateşin üzerine düştü. Yanan ceviz parçasını seyretti.

Genç kızın soyunu sopunu merak etti. Nereliydi bu kadın? Son zamanlarda narin kadınların tekrar dağa çıktığını düşününce huzursuzlandı. Bu onun için kötünün habercisiydi. Savaş dışındaki her şey kadına yakışıyordu ama savaş denen soğuk canavar, bu narin kadına yakışmıyordu. Söylediği sözün içinde uzun, yorumcu ve zaman alıcı çok cevap vardı. Eline aldığı tespihi “Aman

sen de” anlamında salladı. Koltuk deęiřtirdi. Sıkıntılı hava, koltuk deęiřimiyle ertelenir gibi oldu. Tavandaki farelerin kořuřmasıyla toprak zemine dűřen topraęın daęılmasını seyretti. Evde yařayan yılanın bu yaz ortadan kaybolmasıyla, farelerin çoęaldığını dűřündű. Genç yařında yaptıęı evin orta direęine baktı. Odayı bařtan bařa gečen uzun ve kalın ınar kiseęi, aęaç kurduna ve zamana yenik dűřműřtű. Kendisini aęaca benzetti. Zamanlarının dolduęunu dűřündű. Eęer Seydo evlenip evi yenilemezse, kiseęin fazla evi tařımayacağını dűřündű. Bir an evin űzerine yıkıldığını ve ۆlűm biçimini dűřündű. Hayal kırıklıęı ve kayıplarla dolu olan hayatının toplamı bir aęrı sancı gibi içine doldu.

Acıyla bozulmuř bir devirde, her řey kendisine sırtını dۆnműř gibi bir çaresizlięe kapıldı. Aęaç kurdunun yedięi ınar aęacından oluřan kűűk deliklerden una benzer dۆkűlűyordu. Kendisinden neler dۆkűleceęini merak etti. Son zamanlarda gۆęsű ve kasıęından dۆkűlen kılların bir daha uzamadığını dűřündű. Gelinin doldurduęu ayı yudumlarken, bir řeyler hatırlamak ister gibi gۆzlerini yumdu.

“İyi hesaplanmamış zamansız savaş, hep bize felaket getirdi gűzel kızım.”

“Savaş savaşla yok edilir amca.”

“Savař, kۆtűlűęű kışkırtır kızım. Devletle Apocular arasında sıkıřıp kalmıřsınız. Fena kuřatılmıřsınız ama haberiniz yok. Bu kuřatmayı yaracak gűcűnűz, cesaretiniz, adamınız, aklınız ve paranız yoktur. En doęru řey bu dۆnem yerinizde oturmanızdır.”

Gۆzlerini perdeleyen beyaz ve kalın kařlarını elleriyle dűzelitti. Belli belirsiz dudaklarını oynattı. Yűzűne vuran alev, sۆnműř bir volkanını son pırıltısı gibi yanıp sۆnen gۆzlerindeki pırıltıya koyu bir renk verdi.

Cemal, yaşlı adama itiraz etmeye çalışan iki arkadaşına “Qalo’yu konuşturan acı deneyimleridir arkadaşlar, itiraz etmeyelim”

dedi. Sonra konuyu değiştirdi: “Bölgenin kaderini kökten değiştiren I. Dünya Savaşı ve sonrasıyla ilgili tanıklardan duyduğun şeyleri öğrenmek istiyorum.”

Kuru bir öksürüğe tutuldu yaşlı adam. Cemal’in konuyu değiştirmesine anlam veremedi. Verilen sudan sadece bir yudum aldı. Elinin tersiyle suya değen bıyıklarını sildi. Cemal’e dönerek:

“Meraklıydım lacêm (evladım). Bu savaşı yaşayan canlı tanıklarla çok konuştum. Çok şey öğrendim. Bizim evin tepesinden Warê Mîr’in Tepesi’ndeki kartalı gözünden vuran Dersim silahşorlarıyla, felaket anlarında zekâsı ve becerisi ortaya çıkan fırsatçılarla, savaşı bir geçim kapısı yapan çıkar düşkünleriyle, düşmanlıkları körükleyen münafıklarla, yiğitleri su iğerken ihbar eden muhbirlerle, devlete kulak götüren kelle avcılarıyla, iz sürücülerle, ölü soyan hırsızlarla, düşmanlıkları körükleyen palavracılarla, sağ gözü sol göze düşman yapan laf ustalarıyla konuştum. Evlatlarını kaybeden acılı annelerin delirmek istercesine çırpınmalarına tanık oldum. Gözyaşları, çıplak ayaklarına düşen yetimlerin çaresizliğine tanık oldum. Ruslara esir düşen Dersimli silahşorların hikâyelerini dinledim. Bunlardan biri Lacé Aliyé Hesên Khali Mahmut’tu. Rusça bile öğrenmişlerdi. 60 tane Dersim aşiretinde konuşmadığım hemen hemen kimse kalmadı.”

“Vardığın sonuç nedir Kalemın (yaşlı bilge)?” diye sordu Cemal.

“Vardığım birçok sonuç var. Hangisini sorduğuna bağlı.”

“Neden o kadar ağır bir yenilgi alındı mesela?”

“Çok nedeni var. Ama ben en temel olanını söyleyeyim: Kelepir, hırsızlıktır evladım. Dersimlilerin iç birliğini kemiren aç bir kurt gibiydi. Yenilgi buradan başladı. Bu birliği ve dirliği yok etti. Dersimlinin birliğinin içine akan zehrin kaynağı, kelepir denen hırsızlık illetinden doğdu. Kelepirin verdiği zararı, cahilliğimiz ve iç birliğimizin olmaması takip etti. Bu üçü felaket yenilginin başıdır.”

“İnsanlar açtı. Kelepir vurmasalardı aç kalacaklardı ama” diye tekrar soru sordu Cemal.

“Devlet, altın ve parayla rekabeti kışkırttı. Aşiretler arasındaki düşmanlığı körükledi. Kureyşan, Şadan’a; Şix Hesenanlılarla Artıllı, Haydaranlar’a; Lolan ve Alan, Demenanlılara; Hormekân, Artıllıya; Qoçanlılar, tüm komşularına; Ferhatanlılar, Karabalilere; Abasanlar, Balan, Briman, Abadar, Keçelan; Pilvenkililer, Seyitkemalanlara düşmandı. Abasanlılar, Sey Rıza’nın aşireti. Onun bile kendi içinde bir birliği yoktu. Yukarı ve Aşağı Abasanlıların bile aralarında husumet vardı.”

“Aşiretleri bir tarafa bırakın” diye araya girdi Dursun. “Demenanlıların bile kendi aralarında Mosku Bolku, Qırku, Boruzu bile kendi aralarında kavgalıydılar.”

“Bu ‘kelepir’ denen hırsızlığın ve talancılığın bedduası buldu Dersimlileri” diye araya girdi Selvi.

Baskıncı, konuşurken kafası titreyen yaşlı adamın uzattığı ayaklarını süzdü. Çorapları topuktan yırtık ayaklarının nasırları kahverengi bir hâl almıştı. Keçenin kök boyayla yapılan desenlerine baktı. Arka ayakları üzerine kalkarak birbiriyle boynuz tokuşturan dağ keçilerinin vermek istediği mesajı sormak istedi.

“Ama devlet yürüttüğü kuşatma politikasıyla Dersimlileri aç bırakmıştır sevgili amcacığım. Ta Osmanlıdan beri her hasat zamanı Dersim’e sefer yapmış ve yaptığı yüzün üzerindeki seferde ilk yaptığı şey, ekin tarlalarını yakmak olmuştur. Aç kalan insanlar ne yapsın ki? Mecbur sağa sola saldırarak çala çocuğunun karnını doyurmak istemişlerdir.”

Baskıncı’nın sözünü “Dolayısıyla o günün koşullarında kelepiri hırsızlık ve talan olarak nitelendirmek haksızlıktır bence” diye destekledi Bankacı.

Onlara cevaben bir şeyler söylemek istedi yaşlı adam. Söyle-

nenleri oyalamadı. Ama acelesi varmış gibi konuya değişik bir açıdan girdi:

“Size bir örnek vereyim sadece: 1926’da Qoçan Savaşı vardır. Bunu iyi okuyan biri, o dönemde yaşananları anlar. Collig denen devlet milisinin öncülüğünde Kevuşağı, Arslan, Pezgewran, Mağsudan ve Beytan Aşiretleri devletle anlaşarak Qoçanlılara saldırdılar. Koçgirili Kımıl Aziz’i, Collig’in yönlendirmesiyle Pulurlu milisler vurdu. Sey Rıza’da kayınbabası Diyap Ağa’nın bölgesine geçerek kararsız da olsa Qoçanlıları güneyden kuşattı. Söylediklerine göre o zaman devlet, katırlarla Dersim’e silah ve altın yığdı.”

Elini havaya kaldırdı Baskıncı, özür diledi önce, boğazını temizledi.

“Affına sığınıyorum amca. Collig’le ilgili söylediğiniz ifadeyi anlamadım. Haddimi aşmak istemiyorum ama ağır kaçmadı mı?”

Kaşlarını yukarı kaldırarak genç adamı tepeden tırnağa süzdü.

“Ne zamandır Dersim’desin evladım?”

“Yeni geldim amca.”

“Ha” diyerek, oturma pozisyonunu değiştirdi. Uyuşan dizini ovdu.

“Kitapların yazdığı yalandır. Bizi öldürmek için uydurulan kılıflardır. Collig’in uydurduğu yalanları kitapta okuyan gençlerimiz o öfkeyle dağa çıkıtlar ve vuruldular. O bize çok kötülük yaptı, çok. Sen git benim gibi yaşlılara sor Collig’i. Doğruyu neden bizim gibi yaşayanlardan değil de kitaplardan öğreniyorsunuz? Eğer şu Dersim diyarında tek bir yaşlı bu söylediğimin aksini iddia ederse” diyerek kulağını tuttu: “Aha bu iki kulağımı kör bıçakla keserim” dedi. Yüzüne alaycı bir ifade kattı: “Collig, Koçgiri’den dolayı hakkında idam kararı alınmış. Sey Rıza’ya sığınmış ve daha sonra Sey Rıza’ya danışmanlık yapmış.” “Peh” diye yerinde doğruldu yaşlı adam. “Collig’in torunu Nuro mu Sey

Rıza'ya akıl verecek? Danışmanmı! Kim söyledi bu yalanları?"

"Ama öyle yazılıyor amca" dedi genç adam. Kusur işleyen birinin ses tonuyla.

"Ben bizzat bu kulaklarımla nenemden dinledim. 'Sey Rıza'nın çıkış bulamadığı zamanlar tek akıl danıştığı kişi Kureyşanlı pir olan Use Seyde'dir' derdi. Bu uyuz Collig, nerede bu halkın başına bela edildi?" diyen Selvi araya girdi.

Yaşlı adam, öfkesini dizginlemeye çalıştı. Sey Rıza'ya büyük bir haksızlık yapıldığını söyledi. Alnını ovdu. Elindeki tespihi bileğine geçirdi. Beddua eder gibi dudaklarını oynattı.

"Collig'in torunu hiçbir zaman Sey Rıza'nın bulunduğu cemaate bile giremedi. Lac Çeşmesi'nin başında uyuz bir köpek gibi uyuyan Collig, Kalan Aşiret reisi Ali Ağa'nın yanına gitti. Abasanlılarla çatışmalı olan Kalan Aşireti'ne yanaşması da halen aydınlanamadı. Ali Ağa'nın köyüne yerleşti. Kaldığı süre zarfında Ali Ağa'nın çevresine Kur'an öğretti. Ali Ağa'nın kızı Zeycan'la evlendi. Zaten gittiği her köyde evlendi beyefendi. Bu sapığın evlenmeleri de başlı başına bir sorun ya, neyse. Sonra evlendiği kadınları yüzüstü bıraktı. Burada da bir yıl kaldı. Devlet kendisini affedince, Zeycan'dan olan kızını da yanına alarak Harput'a gidip Xulfenk Köyü'ne yerleşti. Devletin gözetimi altında kaldı. Bir daha da Sey Rıza'yla göz göze gelmedi. Collig Sey'in danışmanı olmuş. Tıro Vır!" diye söylendi kendi kendine.

"Dersim'in kasabı General Abdullah Alpdoğan'ı Elazığ tren garında ben mi karşıladım?" diye babasını onaylar anlamında araya girdi Dursun.

Oğlunun kendisine destek vermesi üzerine sesine daha öfkeli bir ton kattı: "Collig'in söylediği yalanla Sey Rıza ve diğer Dersimli seyitleri asmak için devletin kurduğu mahkemede sahte tanık olan Muhundulu Seyit Hüseyin'in yalanları arasında ne fark

vardır? Tövbe tövbe! Ero (ulan) deniliyor ki Sey'in yaşı seksen bilmem ne kadardı. Nerede biliyorsunuz? Bu da yalan! Sey'in kimliği mi vardı? Hiçbirimizin nüfus hüviyeti yoktu."

"Doğru söylüyor babam" diye tekrar araya girdi Dursun. Elini karnına bastırarak oturan eşine doğru döndü:

"Collig, yazdığı kitapta devlet adına Dersim'deki milis örgütlenmesi yaptığını da söylüyor ama el altından da destek sunduğunu söylüyor. Qoçan savaşıyla ilgili öyle söylüyor. Hem devlet tarafında olup hem de el altında destek işi nasıl oluyor? Collig'in öğrenci olduğu halde subay olarak Sivas'a tayini çıkıyor. Burası karanlık. Ve bu dönem Koçgiri katliamına denk geliyor. Sonra Dersim'e geliyor. Dersim'de kalması da, daha sonrası da karanlık. *Kürdistan Tarihinde Dersim* adlı kitabı baştan sona düzmece, yalan ve çarpıtmalarla örülmüştür. Sey'in ağzıyla mektup yazmıştır. O zaman Dersim'de kim İngilizce biliyor ki Sey'de bilsin? Bu bile başlı başına bir çarpıtma ve devletin soykırımı meşrulaştırma için sunduğu mazerete zemin hazırlıyor. İster iyi niyetle ister kötü niyetle söylensin bu söylem bile devletin Dersimlilere yaptığı kırıma haklılık payı kazandırıyor. Sanki devlete karşı bir isyan varmış gibi bir hava yaratılıyor. İsyen diye bir şey yok. İnsanlar kendi can derdine, dışarıdan gelecek ölümü nasıl savuşturacakları derdine düşmüşler. Bence bu çok tehlikeli ve zararlı bir yaklaşım. Dersimliler bu tarihî çarpıtmayı mutlaka gidermelidir ama bu konuda da çok gecikildi. Zaten Dersim'le ilgili kitap yazan herkes Collig'i referans alıyor. "

"Olur mu kirve?" dedi Bankacı. Şaşkınlığını arkadaşlarıyla paylaştı. Gözlerine baktı.

"Bakın size bir örnek vereyim" diyen babasından müsaade istedi Dursun: "Bahsi edilen kitabın üç yüz küsuruncu sayfasında şöyle söylüyor: 'Binlerce Kürt kızı arasında iffet ve namusunu

koruma uğruna İksor uçurumlarından atılarak şehit olan 14 yaşındaki kızım Fato da vardı' diyor. Bu yalan. Bir kere kızı daha bir yaşındayken annesinden koparıp götürdü ve o kızın izine bir daha rastlanmadı. O kıza ne yaptı, orası da hâlâ karanlık. Annesi yıllarca kızını aradı, Suriye'ye bile adam gönderildi ama kız yok. İkincisi ben Abasanlı yaşlılarla konuştum. Uçurumdan düşen kız, Abasanlı Aliyê Verdin'in 18 yaşındaki kızı Fatma'dır. 'Mağaraların ağzı çimentoyla kapatılmış?' yalanını yesinler. Devletin işi gücü yoktur tonlarca çimentoyu mu taşısın oraya? Mağaralara sığınan halkı zehirli gazla boğdular. Sey'in aile bireylerinin katledildiği Dere Semiko Katliamı'nı Collig, 'Kozluca Savaşı' olarak veriyor. Oysa barınma koşulları kalmadığından çocuklarını Demananlıların yanına göndermek istiyorlar. O alan tutulduğu için kafileyi Qoçanlıların bulunduğu alana gönderiyorlar. Ama yolda başına o felaket geliyor. Diyor ki 'Sey Rıza ile birlikte savaş katılan küçük eşi Bese, büyük oğlu Şeyh Hasan, üç torunu ve bin kişiye yakın kuvvet şehit düşmüştür.' Düzmece! Bu katliamda toplam can kaybı otuz dokuz kişidir. Ölenlerin tamamı Sey'in ailesine ait kadın ve çocuklardır. Sadece kafilenin içinde ölenlerden Hemê Boği'nin (Ahmet Taşdeviren) eşi ve iki çocuğu vardır. Bu adam 1990'lara kadar yaşadı. Aha babam Sey'in sır ortağı Hemê Boği'yi bire bir tanıyan canlı tanıktır."

Şaşkın bir ifadeyle arkadaşlarını süzen Baskıncı, araya girdi:

"Nasıl Seyid Rıza savaşmamış mı?"

"Savaşmak bir yana Sey Rıza, ailesinin katliamı çaresizce dürbünle seyretmiştir. Hatta Sey, aşiretine kızdığı için ailesini Qoçanlıların yanına göndermek istediği iddia edilir. Üstelik aşiretinin içinde barınma imkânı kalmadığı için Erzincan'daki taliplelerinden sığınma istemiş."

Alnındaki deriyi birbirine toplayan Baskıncı kadın, tekrar Dursun'un sözünü kesti:

“Yapma be yoldaş! Nasıl yani! Seyid Rıza savaşmamış mı?”

Kollarını yana açarak babasını gösterdi. Sesini yükseltti: “Sey Rıza’ya iftira atılıyor. Aha kitap burada!” diye elini uzatarak babasını gösterdi.

Sesini yükseltmemesi için eşi Selvi tarafından uyarıldı. Çocukların uyanacağını söyledi.

“Hemê Boği, Sey’in eşi Bese’nin kardeşiydi” diye söze girdi yaşlı adam. “Sırdaşı ve arkadaşıydı. Adam gibi adamdı. On yıl hapis yattı ve aftan yararlanarak çıktı. Gelip Haçkirek köyüne yerleşti. Sey’e öyle bir sadıktı ki verdiği söz gereği, Sey’in 1934 yılında Kareli Memé Ağa’yla yaptığı görüşmeyi sır olarak sakladı ve kimseye de anlatmadı. Neyse asıl konuya dönelim: Hem Hemê Boği hem de Rızé Bêrti’nin anlatımları vardır. Siz geçin o fasa fiso kitapları” diyerek elini boşluğa salladı. Sessizleşen topluluğu süzdü: “Rızé Bêrti, Sey’in en çok güvendiği beş kişiden biridir. Sey’in ailesi katledildikten sonra aşireti içinde yeri kalmadı. Qopo Rayber, hileyle aşiretin güçlü insanlarını kendi tarafına çekmişti. Sey’in saklandığı mağaranın yerini sadece Rızé Bêrti bilmesine rağmen Rayber, gidebileceği yerleri hesaplayarak Sey’in öz yeğeni Teslim’i tetikçi olarak görevlendirdi. Sey, bir gün Rızé Bêrti’nin yolunu gözlerken bir çakıl sesi duyuyor. Dönüp arkasına bakınca, öz yeğeni Teslim kendisine silahı doğrultmuş duruyor. Sey, gördükleri karşısında şok olmuş. Uğradığı ihanete inanamamış. Göğsünü açıp, yeğenine ‘Vur oğlum, sende Qopo Rayber’de, Dersim’de ve herkes de kurtulsun!’ demiş. Kendisini aşireti içinde dahi korumayan Sey, nasıl Dersim Generali diye iftiraya maruz kalıyor?”

Dinleyicilerin üzerinde gözlerini gezdirdi. Selvi’nin ocağa attığı odunlara baktı.

“Sonra yeğeni ağlayarak amcasının yanına gelerek zorla elini öpüyor. Ağlayarak, ‘git buralardan, git. Qopo Rayber, senin

kellenin fiyatını cebine koymuş!’ deyip ve gitmiş. Rizé Bêrti geri dönünce, Sey’in perişan hâlini görmüş. Korkarak, ne olduğunu sormuş. Sey, ‘Endi diyağé mı némend Rızo (Artık tutunacak dal kalmadı Rızo)’ diye yanıt vermiş. O çaresiz, acılı ve yaşlı adam kendi yurdunu, toprağını, ailesini ve aşiretini terk ederek ayrılmış. Olanların hepsi budur. Ne isyanı? İsyân olsaydı, Dersim aşiretleri 1935-1936 yılları arasında 15 bin silahı devlete teslim ederler miydi? İsyana hazırlanan bir bölge ve halk binlerce silahı neden devlete teslim etsin? Birisi bunun da cevabını versin! Ne Kürdistan’ı ne ordusu ne Dersim Generali ne de Birleşmiş Milletler’e yazılmış İngilizce mektup? Hepsi yalan, uydurma, Sey’e ve günahsız insanlarımıza atılmış birer iftiradır!”

Put kesilmiş dinleyicilerden çıt çıkmıyordu. Yaprak yere deyse sesi duyulacak gibiydi. Ezberleri bozulmuştu. Tek yanlı, kısır ve araştırmaya dayanmayan doğruları yıkılmıştı.

“Eğer Collig’in kitaplarını okumuşsanız, orada baştan sona itiraf ve yalan söz konusudur zaten” diyerek babasının söylediklerini destekledi Dursun.

“Ama Collig’in kitaplarını bir örgütlenme aracı olarak kullandı Apocular. Gençlerimiz telef edildi” diye eşini destekledi Selvi.

Açılan kapının paslanan menteşesinin çıkardığı sesle, herkes dış kapıya doğru çevirdi bakışlarını.

“Neydi o Seydo” dedi yengesi.

Nefes alışverişine düzen verdi genç adam. “Yengemiz gelmişti” diyerek burnunu çekti. “Ama getirdiği çiçekleri de berbat ederek kaçıp gitti.”

“Oğlum Seydo, yine hangi efsaneden bahsediyorsun?” diye çıkıştı abisi Dursun.

Soluk alışverişine düzen vererek, babasının ve söylediği söze gülen Cemal’in yanına çömeldi. Elini Cemal’in boynuna attı.

Söylediği sözlere şaşırان kadın misafiriyle göz göze geldi. Ona bakarak Cemal'i yanağından öptü. Hızlı hızlı burnunu çekti. Sesine düzen vermeye çalıştı. Avucunun içiyle bıyıklarını düzeltti. Babasının, "Ne oldu Seydemin?" sorusuna: "Bir şey yok piyemi. Yengemiz, Buyer dağındaki en güzel kokulu gülleri ve sosunları, aşkı Heso için toplayıp getirmişti."

Evin içi kakhaha tufanıyla sarsıldı. Baskıncı ve Bankacı konuyu anlamaya çalıştılar.

"Ero Seyde'm guneko lo lo (yazıktır). İftira atma Hesen'e" diyerek sarsılan göbeğini tutan babasına: "Xızır bo ki haniyo piyemin(Hızır olsun ki gerçektir babacığım)" diye cevap verdi. İçtiği çay nefes borusuna kaçtı. Öksürdü. Gözlerinden gelen yaşları sildi.

"Elindeki çiçek demetiyle Heso'dan özür dilemeye gelmişti yengemiz."

"Xızır'la yemin içme Seydo. Heso'dan önce Xızır seni çarpar" dedi yengesi Selvi. Bir taraftan ağrıyan kolunu tuttu, bir taraftan da nefes almadan katıla katıla güldü.

"Tabii yengeyi köpeklerle karşıladığım için kızdı bana. Yaptığım kabalık üzerine elindeki çiçek demetini yere attı. 'Ulan Heso' dedi. 'Madem senin mısayıbin (sağdıç) Seydo beni böyle karşılıyor, aşkım sana zehir zıkkım olsun!' dedi. Getirdiği çiçekleri parçalayıp yere attı. Sonra da üstüne de sıçtı. Peşinde de kaçıp gitti."

Kollarını bir kayığın kürekleri gibi yana açarak konuşan genç adamın konuşmasına; kakhaha, gülme, yengesinin azarı, babasının uyarısı ve genç adamın kendisini savunması eşlik etti. Konu uzayıp gitti.

"Yeter konuştuğun Seydo" dedi abisi. Kardeşinin anlattığı şeyi Bankacı ve Baskıncı'ya açıkladı. İki misafirin de gülmelere eşlik

etmesi üzerine “O çocuk en son senin önünde kaçıp gidecek buralardan. Kalk da şu kapları yıka ve sofrayı topla!” diye emir verdi Dursun. Abisinin emri üzerine evin misafiri kadına “Dediklerini yapayım mı?” anlamında bir bakış fırlattıktan sonra kalktı Seydo. Sofradaki çay bardaklarını topladı. Ateşe odun attı. Herkese sırayla su verdi.

*Ve güzel bir kızken, çember sakallı hoyrat adamın kucağına
zorla oturtulan Anadolu...*

Nöbeti Çarsancaklı Rupen devraldığında, güneşin ışığı, asfalt yolun üzerine düşmek üzereydi. Mirakyanlılardan sonra tek tek aileler olarak kalsalar da aşiret olarak ismi anılan Ermeni Gılanlı Aşireti'ne mensup Rupen, köyü olan Gorcan'a doğru baktı. Elindeki dürbünle köylerin birbirine olan mesafelerini ölçmeye çalıştı. Büyük İskender'in Afganistan'ı işgal ederken teğet geçtiği, Urartuların vahşi savaşlarına ev sahipliği yaptığı, Bizans, Part, Selçuklu, Arap ve Osmanlıların savaşlarına tanık olan Çarsancak, Dersim'e açılan kapı gibiydi. Çarsançak'ın Asur'un uzun ve siyah sakallı, kartal burunlu deli kralların hükmüne de girip girmediğini merak etti.

Krallar kralı büyük Dikran'ın (Tigran), Romalılar ve Partlara karşı ittifak yaptığı Pontus kralı Mihrdat ve onun kızı Kleopatra'yla olan evliliğini hayal etti. Düğünü nerede yapılmıştı acaba? Eğer büyük Dikran, Romalılara yenilmeseydi, Çarsancak'ı başkent yapabilir miydi?

Malazgirt Savaş'ında Kürtlerin girdiği işbirliği sonucu Kürtler de dâhil Anadolu'da yaşayan tüm halkların kökten sarsılan yazgısı... Bizans'ın bozgunu... Yok olan kültürler... İzleri silinen medeniyetler... Kaybolan diller... Ve güzel bir kızken çember sakallı hoyrat adamın kucağına zorla oturtulan Anadolu... Renkleri solan ve kendi içinde kaybolan Anadolu... Helenlerin güneş ülke-

si dedikleri Anadolu, tıpkı Çarsancak gibi çorak, yorgun, renksiz ve zevksizdi artık.

Büyük nenesinin bir aile hatırası olarak sakladığı Büyük Dikran'ın gümüş parası neredeydi şimdi? Kendi resmini bastığı ama Yunanca yazılı olan gümüş paranın nereye kaybolduğunu merak etti.

Hay Mirakyanlıların üç aile olarak yaşadığı Mazgir'in Xozunkix köyüne gitme önerisini arkadaşlarıyla paylaşma kararı aldı. Oradaki yaşlılar aracılığıyla siyah bir örtüyle kaplanan ve kimsenin dokunmaya cesaret edemediği, lanetlenen geçmişi tüm ayrıntılarıyla öğrenmek istiyordu. Peri suyunda boğulduğu söylenen ama cenazesi bulunmayan dedesi Kâzım'ın, Gorcanlı ağa tarafından zehirlenen diğer altı kardeşlerinin ismini merak etti. Gorcanlı ağa, yedi kardeşin en küçüğü olan altı yaşındaki dedesi Kâzım'ı ve en küçük halası olan Amanat'ı neden sağ bırakmıştı? Lazwan'da evlenen dedesinin kız kardeşi Amanat'ın yanına gitmeyi düşündü. Belki büyük halası kendisine bir şeyler açıklayabilirdi...

Çarsancak'ın geçmişini, ailesinin diğer üyelerinin bir sır gibi kaybolmasını düşündü. Nenesi Yemoş'un hayal meyal anlattığı söylencelerin bir masal olmadığını her geçen gün yaptığı araştırmalarla anlıyordu. Bir hafta önce uğradıkları Rabat'ın yıkık mimarisini ve zamana meydan okuyan, deve sırtına benzeyen taş köprüsünün yapılış tarihini ve kullanılan tekniği merak etti. Ani'nin kraliyet katedralini inşa eden Ermeni mimar Dırtad'ın ya da öğrencilerinin eli değmiş miydi acaba? 10. yüzyılda meydana gelen depremde kubbesi çöken Ayasofya'yı tamir eden mimar Dırtad ve öğrencilerinin eli Rabat'a neden değmesin ki?

Sevdiği ama bir türlü açılmadığı Meryem'in güzelliği dillere destan Pontus kralı Mihrdat kızı Kleopatra'dan daha güzel olduğunu düşündü. Ölçsüz hayallerin, ipe sapa gelmez arzuların ve

gerçekleşmesi bir yana, hayali bile zor olan düşüncelerin ağırlığı altında ezildi. Meryem'i hayal etti. Onunla olan sohbeti fena özlemişti. Kahkaha atarken boynunu havaya kaldıran güzeller perisi güzel Dersimli neredeydi şimdi?

Zihnini kurcalayan tüm soruları halasına sormaya karar verdi. Köyde isimlerin önüne ya da arkasına bir lakap olarak konulan "gâvur" kelimesinin ötesine geçmek istiyordu. Belki de bilinmeyen geçmişini çekici kılan gizemiydi. Çarsancak, sakin, sessiz ve yarı yorgun akşam güneşi altında uzanıp gidiyordu.

Göz çukuruna bastırıldığı dürbünle Çiçekli'ye giden yolları, tepeleri ve Robek'in yola bakan kesimini kontrol etti. Robek'e yaşanan iki kişinin kurye olduğunu düşündü. Sağ tarafından gelen sesle irkildi. Silahını eline alarak konakladıkları yere doğru gelen dört kişiye: "Kamo? (kimsiniz)" diye seslendi. Verilen yanıtla gelen arkadaşlarını hemen tanıdı. "Hoş geldiniz yoldaşlar" diyerek ayağa kalktı.

Birdenbire önlerine çıkan Rupen'in sorduğu soruyla gülümse-di küçük grup. Sarılmalar ve karşılıklı hâl hatır sormaların peşinden ana birliğin konaklandığı alana geçtiler.

Güneşin batmasıyla hareketlenen ana birlik, gelen beş kişiyi karşılamaya çıktı. Hâl hatır sormalar, özlem gidermeler, laf atmalar ve karşılıklı kısa sohbetler eşliğinde konaklama alanına varıldı. Hozat Grubu'nun gelmesi herkesi sevindirmişti.

Grubun lideri Kıvırcık dışında kimsenin tanımadığı orta yaşlı Lawko'yu herkes merak etti. Kıvırcık'la uzun uzun sarılı kalan iri-yarı adamın gerilla yaşamı için yaşının geçtiğini düşündü Zeynep. Kendisi grubun en ağır yürüyen kişisiydi. Lawko'nun gruba dâhil olması durumunda, yaşlı olduğu için kendisiyle birlikte en geride yürüyeceğini hayal etti.

Yılmaz, yeni katılımlarla yirmiyi bulan grubu süzdü. Daha

önce tanıyıp tanımayacağı kişilerin olup olmadığını merak etti. Yeni yapılacak dağılımda kaç kişinin kendi grubuna verileceğini hesap etti. Yıldızının bir türlü barışmadığı Kıvırcık'ın, kendisiyle uyum göstermeyecek kişileri grubuna vereceğini düşündü. Bir Sparta askeri gibi herhangi bir laubaliliğe kapalı olan Yılmaz'ın kendisine yanaşması üzerine Lawko'yla özel bir görüşme gerçekleştireceğini söyledi Kıvırcık.

Kıvırcık'ın Yılmaz'ı azarlar gibi ifade biçimine bozuldu Lawko. İkisi arasındaki tartışmada gönlü Zaralı sinirli gerilla komutanı Yılmaz'dan yanaydı. Yılmaz'ın en haklı olduğu konuda bile izlediği yöntemle kendisini haksız duruma düşürdüğünü biliyordu. İstanbul'a döndüğü zaman, çocuklarını ziyaret edecek ve kışlık ihtiyaçlarını karşılayacak kişiyi seçmeyi düşündü.

"Yoldaşlarına karşı ideolojik mücadele yerine politik mücadele yürütüyorsun" dedi Lawko.

"Bu da ilişkilerde kırılma yaratıyor. Buna dikkat etmemiz lazım."

Eleştiriyi fazla sevmeyen Kıvırcık, konuşacağı konunun özel olduğunu üç kişi dışında kimsenin bilmemesi gerektiğini ileri sürdü.

"Partinin gücü ve olanaklarını kendi yoldaşına karşı kullanan insanların tutumunu doğru bulmuyorum Kıvırcık."

Eleştirilerin merkezine konulan Kıvırcık, yaşanan tartışmalardan dolayı yorgun alnını ovdu. Kardelen Harekâtı'nda kendisi işkence olayına net tavır koyan kişi olmasına rağmen, daha sonraki gelişmelerde ilkelerinden taviz vermişti. Bu taviz, kendisini yıpratmış, daraltmış ve yay gibi germişti. Lawko, konuyu Niğdeli Mahmut'un ölümüne getirdi. "Bunları başka zaman konuşuruz sevgili yoldaşım" diye konuyu değiştirdi: "Senin tüm birliklere görünmen doğru değil. Bu tutumunu doğru bulmuyorum. Şim-

diye kadar parti seni iyi korudu. Sen de kendini iyi korudun, düşman seni açığa çıkaramadı. Bundan sonra da çıkmamalısın. Seni ve senin gibi yoldaşlarımızı korumalıyız. Böyle gelmemeliydin!”

Kıvırcık’ın kendisine hitap ederken “sevgili” sözcüğüne takıldı aklı. Bu sözcüğün kendisinin eleştirilerini yumuşatmak için kullanıldığını düşündü.

“Bana başka bir şans bırakmadınız. Dinar’dan çıkmalısın. Partinin bu konuda öneri ve eleştirileri vardır. Dinar bölgesi, düşman tarafından bilinçli olarak serbest bırakılıyor. Bizi bu alana çekip tuzağa düşürmek istiyorlar.”

Lawko’nun sinirli, gergin ve tartışmaya hevesli olduğunu düşündü. Grupların bir araya gelmesiyle oluşan sevinçli ayağa baktı. Katılım artıyor ve sayının hızla artması yeni sorunları beraberinde getiriyordu. Akşam yemeği için yakılan ateşin fazla duman çıkardığını düşündü.

“Buraya gelene kadar çok risk aldık, çok pusu geçtik. Ama zaman dardı, bir gecede gelmemiz gerekiyordu. Bundan sonra yapılacak randevulara bir çözüm bulmamız lazım.”

Kıvırcık, çözüm önerilerini sundu. Akşam yemeğinin hazırlanıldığını söyleyen Sultan’ın çağrısı üzerine, konuşulması gereken konuyu yarıda bıraktılar.

Lawko’nun birliklerin içine girmesini istemedi. Sultan’a seslenerek kendisine yemek getirmesini söyledi.

O gün bulgur pişirilmişti. Taze yapılan ekmeğin üzerine konulan bulgurla gelen Sultan, gülümseyerek yanaştı. Getirilen yemeği iki kişinin önüne indirdi. Sıcak bakışlarının mengenesine aldığı, gözleri ıslıl ıslıl parlayan orta yaşın üzerindeki yoldaşının ismini merak etti.

“Napolyon ‘Her ordu midesi üzerinde yürür’ der” diye gülümsedi Sultan. “Size afiyet olsun yoldaşlar.”

Gölüşüne biçim veren güzel dişleriyle gülümsemesini sürdürdü. Kıvırcık'a dönerek "Bir ihtiyacınız olursa söylersin yoldaş."

"Tamam, sağ ol" diye cevap veren arkadaşının cevabıyla, geri döndü.

Bölgeye kapanmanın bir tuzak olduğunu ileri sürdü Lawko. Karadeniz'e geçen grubun artık eskisi gibi ilişkileri kullanamadığını söyledi.

"Karadeniz'e güç birliği adı altında Apocuların taşınması bir hataydı hatta bir tuzaktı. Oradaki halkın hassasiyetlerini okumadan hareket ettik. Devlet bunu genel olarak devrimci örgütlere karşı ustaca kullanmasını bildi. Şovenist duyguları iyi besledi. Böyle giderse devlet bizi oradan söküp atacak."

"Doğru söylüyorsun" diye Lawko hak verdi Kıvırcık. Derin bir iç çekti.

Şehirde uzun süre kalmanın kendisini illegaliteye duyarlılığı konusunda gevşettiğini düşündü Lawko. Bazı şeylere alışmanın, zevkten daha tehlikeli olduğunu ileri sürdü. Kıra yerleşeceğini söyledi.

"Bunu ilgili arkadaşlarla konuşmamız lazım. Ama bu dönem her zamankinden daha çok sana ihtiyacımız vardır" diye itiraz etti Kıvırcık.

Her zaman bir mazeret gibi kullanılan "ihtiyaç" kelimesini sevmiyordu Lawko. Çoğalırken daralmanın, kısırdöngünün ve biktırıcı tekrarın bir çember oluşturduğunu ileri sürdü.

Söylenenler karşısında savunmaya geçti Kıvırcık. Reel durumu, güç ilişkisi ve dengelerini sıraladı peş peşe. Aklı gideceği yolda olduğu için konuyu uzatmak istemedi. Yemekler yenildikten sonra Lawko'yla olan görüşmesi yaklaşık yarım saat sürdü.

Lawko, bölgedeki en deneyimli kuryesi aracılığıyla o gece gü-

venli bir şekilde bölgenin dışına çıkarılacaktı. Kendileri de doğu Dersim’de bulunan Muharrem ve Orhan Gül’ün grubuyla görüşmek üzere hareket edeceklerdi.

Lawko, Yılmaz ve Şahan’la vedalaştı. Karşılıklı başarı ve iyi dilek temennilerinde bulunuldu. Gece karanlığında gelen kur-yeyle birlikte yola çıktı.

Kısa bir bilgilendirmeden sonra harekete geçen grubun öncü birliği Doktor Mahir (Mahir Özgül), Dilşad (Özlem Eker) ve üçüncü sırada Sultan olacak şekilde ayarlandı. Bölgeyi iyi bilen Doktor’un öncülüğünde hızla yol alan birlik, fazla zaman geçmeden Türüşmek’e vardı. Munzur suyunu üstü tahta, altına araba tekerleği geçirilen sallara binerek geçtiler.

Hızlı ama sessizce akan Munzur suyuna bakan Rupen, sayısız ölü balık gözleri gördü. Nehir yaşlı bir kadın gibi sakin, kaderine razı ve bilge bir sessizlikle akıyordu. Hiçbir zaman sessizlik bu kadar kudretli olmamıştı. Nehir ve sessizlik. Birbirine zıt iki şeydi ama geçtikleri yer uyumlu bir sessizlik içindeydi. Nehirdeki balıklar gibi sessiz olan yoldaşlarının ses çıkarmadan yürümele-rine şaşırdı.

“Her yolculuk bir bela aramadır” diyen Merxolu yaşlı kadının sözünü hatırladı Rupen. İlginç, düşündürücü sözler söyleyen Merxolu kadının soyunu merak etti. Munzur suyunun üzerine ölümcül bir sükûnet çökmüştü. Sessizlik, oldum olası kendisini korkutuyordu. Grubun öncülüğünü yapan Doktor Mahir’i merak etti. Bir kurt gibi koku alan, bir kartal gibi uzakları gören arkadaş nereye varmıştı şimdi? Baş döndü. Sendeleyip düşeceği an, Sultan tuttu kendisini.

“Gözlerim karardı” diye fısıldayarak kendisini kurtaran Sultan’a seslendi Rupen. Saçları yüzüne dökülen kadın yoldaşına teşekkür etti sessizce.

Sudaki geçiş dikkatli ama sorunsuz bittikten sonra Mazgirt Kert'lerine doğru yol aldılar. Hopik köyünde Orhan Gül'ün komutasındaki Yılmaz Veli Göç, Elif, Hakan'dan oluşan dört kişilik birlikle buluşuldu.

Buluşma yeri küçük bir karnaval yerine döndü. Tek tek kucaklaşmalar, sarılmalar, şakalaşmalar, laf atmalar, özlem gidermeler, yeni gelenlerle tanışmalar, hâl hatır sormalarla, kulislerle ve fısıldaşmalar devam edildi. O gece konaklama birlikte yapıldı. Ertesi gün genel ihtiyaçlar için şehre gönderilen kurye aracılığıyla eksiklikler tamamlandı. Özel olarak da uzun süre tatlı yemeyen birliklere tatlı siparişı verildi.

Bir gün sonra yürütmenin aldığı karar gereğince Qıslle Birliği'yle buluşmak için hareket edildi. Hareket tarzını yürütmenin sorumlusu Kıvırcık tayin ediyordu. Geçmişteki ilişkileri, yolları ve bölgenin genel durumunu o biliyordu.

“Yalnız şunu belirteyim: Benim söylediğim güzergâh yıllar önce kullandığımız yollardı.”

Yürütmenin ikinci adamı konumundaki Orhan, Kıvırcık'ın söylediğı sözler üzerine içi ürperdi. “Yıllar sonra” ve “önce kullandığımız yollar” diye mırıldandı. Ölüm orucunun bedeninde bıraktığı titremeyi kontrol etmeye çalıştı Orhan. Öfkelendiğı, kızdığı ya da ağır bir kaygı duyduğu zaman elleri titriyordu. El titremesi, ölüm orucunun yarattığı tahribatın zamansız kapısını çalan bir hatırasıydı... “O geçmiş zaman içinde düşman çok önlem almış yoldaş. Tarzını da köklü bir şekilde değiştirdi. Tekniğı, pusulama biçimi vb... Üstelik gittiğiniz zaman termaller de yoktu.”

“Doğru söylüyorsun yoldaş” diye onayladı Kıvırcık.

“Qıslé'deki Muharrem'in (Murat Güzel) birliğine ulaşmak için Pulemuriye hattını kullanmamız daha uygun olur. Diğer

hatta karakollar ve gizli pusular daha çok.”

Riski özellikle tercih eden yürütmenin üçüncü kişisi Yılmaz, Kıvırcık'ın söylediklerini destekledi. Gidecekleri yolda risk de olsa gitmeleri gerektiğini ve boşuna zaman kaybedilmemesi gerektiğini savundu.

“Ovacık Birliği'ndeki yoldaşlarımız da gelecek mi?” diyerek Kıvırcık'a döndü.

“Hayır, onlar gelmeyecekler” şeklinde verilen soğuk cevabın nedeni öğrenmek istedi Yılmaz. Kıvırcık'la Ovacık Birliği komutanı arasındaki çelişkinin, genel iletişime zarar verecek boyuta kadar tırmandığını düşündü. Zamansız bir polemige girmekten son anda vazgeçti.

Hareket tarzı, yürüyüş anında sıralanma, uğrayacakları yerler, verilecek mola, herhangi bir pusu ve çatışma anında yedek randevu yerleri belirlendi. Üç kişilik yürütme, birliğin yanına varınca, on dakika içinde hareket edileceği talimatı verildi. Doktor'un öncülüğünde hareket eden birlik, Pulemuriye istikametinde önlerine çıkan ilk köye uğradı. Kısa bir süre içinde tekrar hareket etti. Pah köyündeki köprüye ulaştığında, gece yarısını geçmişti. Köprü kullanılarak Harçık suyu geçildi. Yolun üst tarafında olan tek evde toplandı birlik. Çalınan kapıya cevap vermeyen ev halkı rahatsız edilmeden yola devam edildi.

Şafak vurmadan önce Hegayo Derg (Uzun Tarla) köyüne yakın bir küçük ormanda konaklandı. Akşama doğru Paga Ali'ye gidildi. Uzun yıllardır kendilerini görmeyen köylülerine sevinçlerine ortak olup, sorduğu sorulara cevap vermeye çalıştılar.

Kinem'in (Yıldız Çiçek) doğduğu yer Gewreka Khêji mezrasında konakladılar.

Köy boşaltılmıştı, in cin top oynuyordu. Acıdan yıkık duvarların beli bükülmüş gibiydi. Grubu derin bir hüznün ve durgunluk

bastı. Köyün geçmişiyle ilgili, eskiden burada yaşayan insanlar ve hayatını yitiren arkadaşlarıyla ilgili genel bir konuşma yaptı Kıvırcık. Sonra köyün dışına çıkarak suyun kenarına oturdu. Bir dönem birlikte geldiği insanlar artık hayatta değillerdi. Kinem ve Qero'nun (İsmail Bulut) Artvin'den gelen ölüm haberlerini duyduğu zaman gruptan ayrılmış, gizli bir yere çekilerek sessizce ağlamıştı. Peşinden gelen Yeter'in içine düştüğü perişan hâli görmemesi için eliyle "Git!" diye işaret yapmıştı, gitmeyince taş namına eline geçirdiği toprağı kendisine doğru savurmuştu.

Gece boyunca harabelerde konaklayan birlik, geceyi karanlığını delen garip sesler eşliğinde sabahladı. Dilşad, gece kötü rüya gördüğünü söyleyen Mazlum'a, terk edilen evlerin içinde yatılmaması gerektiğini söyleyerek genç gerillanın tedirginliğini ve sorularını daha da çoğalttı. Meraklı sorular eşliğinde Yıldız'ın doğduğu ev ziyaret edildi. Köy sakinlerinin yeni hayatları ve taşındıkları yerler merak edildi.

"İnsanların olmadığı yerde yaban hayvanları da yaşamıyor" dedi Veli. Elini kuruyan meyve ağaçlarına doğru uzattı. "Bunların kurummasının nedeni sevgisizlik mi acaba?" deyince grubun en arkasında duran Rupen'den "Evet" onayını aldı.

Nenesinden duyduğuna göre ağaçların da bir canı vardı. Sahipsiz kalan hayvanların ve meyve ağaçlarının yas bağladığını söyledi Çarsancaklı. Kuşların da insan seslerinin geldiği yerlerin yakınına göç ettiğini iddia etti. Ağaçların canlı olduğunu il kez duyan grup, inanmayan bir yüz ifadesiyle harabelerin içine doğru yürüdü.

Öğle yemeğinden sonra yıkanmak için gerekli hazırlıklar yapıldı. Merkez grubu hareket hâlinde olduğu için uzun süredir banyo yapamamıştı.

Banyo yapmak için kadınlar ayrı bir yere gitti. Banyodan sonra kirli elbiseler yıkandı. Genel bakım ve temizlik yapıldı.

Yıkanmadan sonra dinlenen, yıkanan ve karnını doyuran birlik, hava kararmadan Rojnek dağına doğru yola koyuldu.

Kıvırcık, termal kameralı tank sistemlerin kullanılmadığı zamanlarda bu yolları kullanmıştı. Yarım saatlik bir yürüyüşün ardından Kutuderesi Karakolu'nun görüş alanına girdiler. Havanın alacakaranlık olması ve bu havada termal görüş etkisinin net olmamasından yararlanarak koşarak ilerlediler. Kutuderesi Karakolu'nun görüş alanından çıkılmadan Yolçatı Karakolu'nun görüş alanına girdiler. Grubun yakın mesafeden yanaştığı karakolu geçmesi durumunda Rojnek dağı zirvesinin hemen arka tarafında başka bir karakol daha vardı. Üçgen şeklinde kurulan üç karakol arasında yol alan birliğin içinde huzursuzluk ve homurtu başladı.

Yürütme, genel bir değerlendirme yaptı. Dağı paralel geçme durumu riskli görüldü. Bunun yerine Rojnek dağı zirvesine doğru yürüme kararı alındı. Çıplak yerler koşularak geçildi. Kutuderesi Karakolu'nun görüş menziline çıkıldıktan sonra Yolçatı Karakolu'nun görüş alanından nasıl çıkılacağı herkesin kafasını meşgul etti. Kutudere Karakolu menziline çıkılınca manevra alanı genişledi. Görüntü verme ve tankla vurulma riski, zirvenin diğer tarafına geçildiği an ortadan kalkacaktı. Gece yarısını geçince zirveye ulaşıldı.

Dağların birbirine yaslandığı karanlık zirvelere baktı Rupen. Üstlerine yıldız yağmuru yağıyordu. Karakol ışıklarının yandığı alan dışında, her yer orman örtüsünün karanlığı altında uzanıp gidiyordu. Saatlerce süren yorucu, gergin ve stresli yolculuğun ardından kısa bir mola verildi.

Önlerinde üçüncü engel olan Rojnek Karakolu'nu görüntü vermeden geçmek duruyordu. Hareket eden birliğin telsiz kanallarına Rojnek Karakolu'nun görüntü aldığı bilgisi düşünce, birlik arasında "nasıl bir alana düştük" soruları çoğaldı. Yeni bir durum

değerlendirmesi yapıldı. Herhangi bir karakola görüntü vererek geçiş yapma kararı alındı. Baskın olan fikir, Yolçatı Karakolu'na görüntü vererek hareket etmektir. Bu kararın nedeniyse hem karakolun daha uzakta kalması hem de o alanda manevra alanının daha fazla olmasıydı. Bazen hızlı adımlarla, bazen de koşularak Yolçatı Karakolu'nun görüntü alanı kısa bir süre içinde aşıldı.

Rojnek dağından Rabat Köprüsü istikametine doğru inişe geçildi. Sabaha doğru konaklama dağın eteklerinde yapıldı. Yorgun ve yarı aç olan birlikte yiyecek yokluğu baş gösterdi. Konakladıkları alana yakın iki evde insanların yaşadığını sabah olunca fark ettiler.

Temel ihtiyaçlarını karşılamak için evlere Orhan, Doktor, Veli ve Sultan gitti. Fakat aileler yoksuldu. Hem yeterli unları yoktu hem de ekmekleri. Kalabalık birliği doyuracak başka yiyecek de yoktu. Orhan, verilen ekmeğin yarısını ev halkına geri iade etti. Herkese az yemek yeme kararı iletilti.

Gün boyu üç farklı noktada tutulan nöbetlerle alandaki hareketlilik gözlemlendi. Keşif ve gözetleme yapıldı. Akşam karanlığı beklenildi. Hedef, Qıslê grubuyla birleşmektir. Randevu ve buluşma yeri de Hakis köyüydü. Genel bir bilgilendirme yapıldı. Orada kendilerini bekleyen Muharrem ve grubunun varlığı kendilerini heyecanlandırıyordu. Herkes bir an önce grupla birleşme ve açlığını gidermeye odaklanmıştı.

Akşam karanlık basınca, birlik Hakis'e doğru harekete geçti. Yaklaşık üç saatin ardından Hakis'e girildi. Muharrem ve birliği tek sıra şekilde dizilerek gelen yoldaşlarını teker teker kucakladı. Birbirlerinin omuzlarına vurdular. Yemek ve ihtiyaç tedariki için üç gruba ayrıldılar.

Evlere dağıldılar. Hakis bayram yerine döndü. Uzun bir süreden sonra kalabalık bir birliği ağırlamanın telaşını yaşıyorlardı. Uzun bir dönem görmedikleri aile bireyleri gibi, birlikleri ağırladılar. Sorular, sohbetler ve espriler birbirine karıştı. Hakisli Gır-

so, yakınlarıyla görüşmeler yaptı. Eski dönemlerden kalan Sultan ve Kıvırcık'ın yanına kümелendi yaşlılar. Geçmişî yâd ettiler. Ef-kârlandılar, eleştirdiler ve önerilerde bulundular.

Genel ihtiyaçlar giderildi. Yürütmenin dördüncü kişisi olan Muharrem'in dâhil olmasıyla genel hareketle ilgili kısa bir de-ğerlendirme yapıldı. Gidilecek yolla ilgili planlama yapıldı. Geç saatlerde köyden çıkıldı. Dört birlikten oluşan kalabalık grubun öncülüğünü Muharrem'in grubundaki Rojda yaptı. Rojda'yı Doktor Mahir, Alişer, Sultan, Volkan, Sevinç ve birliğin diğer üyeleri takip etti.

Sabaha doğru Bejik ormanlarının içinde konaklama yapıldı. Akşama kadar orada kalındı. Tartışmalar, kulisler ve sohbetlerle günü geçiren birlikler, fırsat buldukça dinlenmeye ve uyumaya da çalıştı.

Akşama doğru Pulemuriye vadisine doğru hareket edildi. Ha-reket tarzı ve hızı grubun en ağır yürüyen kişisine göre ayarlandı. Bu durum grubun diğer üyelerini huzursuz etti; içlerinde en güç-lülerinden biri olan Alişer (Ecevit Bulut), yürümede zorluk çeken Zeynep'in sırt çantasını aldı.

Doktor, Dokuz Kayalar'dan marş söyleyerek hızla inip yürü-yen birliğin video çekimini yaptı. Hava kararmadan vadinin Pu-lımuriye suyuna doğru daralan yerinden geçildi. Saatlerce süren yolculuk boyunca önlerine çıkan sayısız tepeler, dere ve orman aşıldı. Hiç durmadan yürüdüğü için yorgun düşen birlik, Şixe (Akdik) köyü karşı cephesine düşen ormanlık alanda konakla-dı. Akşama doğru köye girildi. Genel ihtiyaçlar temin edildi. Sevinçli olan köylülerin sohbet etme isteğine, on yıldan fazladır neden uğramadıklarına dair eleştiri ve sitemleri eşlik etti.

Seydo'nun randevu yerine gelmemesine canı sıkılan Kıvırcık, saatini kontrol etti. Yedek randevu için beklenip beklenmeyece-

ğini Muharrem, Yılmaz ve Orhan'a danıştı. Yedek randevu yeri olan Çırık Lolanda bekleme fikri ağır bastı. Seydo gelmezse Ali'nin mutlaka geleceğini söyledi Muharrem. Zımeğa köyüne doğru yola çıkıldı. Köye varınca, Fırat'ın verdiği iki kişi geri gönderildi. Oradan Hel dağına yakın köye geçildi. Sabaha doğru Hel dağına görecekle küçük ormanlık bir tepede durdular. Engeli arazide dürbünle alan kontrolü yapılamadığından Erzincan'a giden karayoluna yakın küçük bir alana yayılmış kavak ağaçları arasında bekleme kararı alındı.

Kırım, Kırmanciyê mekânlarını ve ziyaretlerini talan etti.

“Hiçbiriniz Dersim’le ilgili hakikati yazmıyorsunuz. Dedğim gibi kelepir, cahillik ve cinayet birliğin önünde engeldi. Sadece Dersim’in yiğitliğini yazarak herkese kötülük yapıyorsunuz. Önce Dersim’in Dersimliye yaptığı kötülüğü yazın. O kötülüğün davet ettiği zulmü yazın sonra. Kim o zulmü davet etti bu topraklara?”

Sessiz kalan çocukları ve Cemal’in aksine Bankacı ve Baskıncı, yaşlı adamın en son söylediklerine şaşkınlıkla itiraz ettiler.

“Sey Rıza’nın oğlu Bawa (Baba) yakışıklıydı. Kapı gibi bir adamdı. Yiğit ve silahşordu. Hükmüne ve gücüne güveniyordu. Henê Haydaranlıların geliniyken Abasanlılarla Aziz Avdel’deki otlaklar yüzünden çıkan arazi çatışması üzerine kaçıp babasının evine geri dönüyor.”

“Henê, kocası Demananlılar tarafından öldürülen Qırğanlılar’ın gelini değil miydi?” diye araya girdi Cemal.

“Yok lacêmi Henê İksorlu’dur. Begê Aliyê Memedi’nin kızıdır. Begê (Bego) İksor’un ağasıydı.”

Tam karşısında oturan gencin “Ben böyle bilmiyorum” anlamında başını sallamasıyla birlikte iç çekti. Gençlerin kulaktan dolma bilgilerle yüklerini ağırlaştırdığını düşündü. Duyduğu bilgilerin kaynağını ve kişilerin ismini sordu.

“Henê çok güzeldi. Evlenmeden önce de çok talibi vardı. Ama o gönlünü yakışıklı Haydaranlıya vermişti. Bunun taliplerinden

biri de Baba ve Qopo Rayber'dir. Henê evli olan Baba'yı seçti. Baba Henê'yi Ağdat'a götürmek istedi, fakat ilk eşi Zakina buna karşı çıktı. Bunu duyan Qopo tekrar Henê'ye talip çıktı. Kadına dolandı iffetsiz herif! Baba bu ziyareti duyunca, yedi aylık hamile olan Henê'yi vurdu. Üstelik Bahtsız Henê'nin annesi Altê Baba'nın önüne leçeğini atmasına rağmen Baba bu cinayeti işledi."

"Leçeği atmasının nedeni nedir?"

Kadının sorduğu soruya Selvi cevap verdi.

"Neden Qopo'yu vurmadılar?"

Kendisini tüm bedeniyle dinleyen Cemal'i tepeden tırnağa süzdü.

"Bu sorunun cevabını hiç kimse bulamadı şimdiye kadar."

"Neden?"

"Sey Rıza, oğlu Baba'yla yaşıt olan, kendisine karşı gelen, kendisini kıskanan ve aşiretin önemli vurucu gücünü kendi tarafına çeken Qopo Rayber'e karşı neden hiçbir şey yapmadı, bunu hiç kimse halen anlamış değil."

"Mutlaka bir nedeni vardır?"

"Baba, en yakın arkadaşı Wêliyê Xîdê Murtî'yle beraber hükümetin Hozat'ta babasına verdiği mesajı diğer aşiretlere anlatmak ve tavırlarını öğrenmek için görüşmeler yaptı. Sey Rıza, oğlunun dönüş yolunda bir delilik yapıp Sin ve Xaçeli yolunda geri dönmesinde korktuğu için önceden uyardı. Çünkü Pojivenk arazi anlaşmazlığından dolayı Qırğanlılarla düşmanlıklarından dolayı tehlikeliydi. Xaçeli'de Rayber'den dolayı tehlikeliydi. Çünkü Henê olayından sonra Baba ve Rayber birbirine dış biliyorlardı. Sonuçta dönüş yolunda Baba, babasının uyarısını dinlemedi. Seydé Puni ve Ağae Sey Muzirî'nin uyarısını dinlemeden Sin'de Durso'nun evine gittiler. Sabah çıkarken pusuya düşürüldüler.

Orada bir Seyd  Pun  kurtuldu. Diğ r       ld ler. Bu olayı Sin-
liler yaptı ama bunu yaptıran Qopo Rayber'di."

"Ama bu pusunun devletle birlikte yapıldığı söyleniyor."

"Bu söylem, Qırđanlılara atılan bir iftiradır. Bir karalamadır. Bir  amur atmadır. Bu cinayeti Qopo Rayber işledi."

"Ama Qopo Rayber'in rolü anılmıyor. Collig 'Kurmay  evket planladı' diyor. Qırđanlılar da Baba'yı pusuya düşürüp vurdu diyor."

Collig'in ismi anılınca suratını tekrar ekşitti. Ağır ağır kafasını salladı. K fre benzer anlaşılmaz şeyler mırıldandı. Son anda söylemekten vazgeçti: "Doğru. Çünkü yalanlar Dersim'in kimse-sizliğini daha da çoğaltmak için uyduruldu."

"Nasıl?"

"Evladıma   yle söyleyeyim: Baba pusuya düşürülerek vurulu-yor mu? Vuruluyor. Sonra ne oluyor?"

"Sey Rıza gidip Sin'i basıyor."

"Doğru değil."

"Ama biz böyle biliyoruz."

"Oraya da geleceğim. Babanın ölümünden sonra Dersim'in her tarafından gelen taziye ziyaretleri oluyor. Qırđanlıları sevme-yen aşiretler ve de Sey Rıza'nın aşireti çatışmayı savunuyordu. Oysa Qırđanlılarla Abasanlılar hem akrabaydılar hem de mısa-yiptiler (sağdıç). Pojivenk Köyü Sey Rıza'nın babasının tapulu malıydı. Fakat devlet bu köye el koydu ve sonra da Qırđanlı Sel-man Ağa'ya verdi. Yani hem devlet hem de çevredeki aşiretler iki aşiretin çatışmasını kışkırtıyorlardı. Sey Rıza bu duruma diren-mişti. Hep zaman kazanmak istemişti. Qırđanlıların tek başına bunu yapmayacağını biliyor. Qopo Rayber'in bu işi yaptığından adı gibi eminmi . Bunu çok yakın çevresine de söylemiş."

“Neden o zaman Qopo Rayber’e yönelmedi.”

“Çünkü Qopo Rayber aşiret içinde Sey Rıza’dan çok daha güçlüydü. Ayrıca Qopo Rayber’den intikam alırsa, aşiret bölünecekti.”

“Sey, bu gerçeği bilmesine rağmen neden gidip Sin’i bastı? Ve adamların mezarlarına bile kurşun sıktı?”

“Bu bir sonuçtur ama yoldaş” diyerek Cemal’in sözünü kesti Dursun.

Başıyla oğlunun söylediğini onayladı. “Babanın ölümünden sonra günler ve haftalar geçtikten sonra bir gün bir elçi gelmiş. Baba’yı öldüren Xıdıkê Hesênî görüşmek istediğini iletmış. Sey, görüşme talebini kabul etmiş ve bir şey yapmayacağına dair güvence vermiş. Buna rağmen Qopo Rayber, bu görüşmeyi engellemek için Qırğanlıları vurmaya planlamış. Sey, bunu boşa çıkarmış ve görüşme Viyalek’te gerçekleşmiş. O an Qopo Rayber’de oraya gelip ortalıkta başıboş dolaşmış. Sonra Xıdıkê Hesênî cebinde Rayber’in kendisine verdiği kâğıdı çıkarıp: ‘Baba’yı bize Rayber öldürttü’ demiş. ‘Halvori’de Suregiller, İksor’da Begê (Bego), Laçınanlar ve Ferhatanlar da arkamızdadır’ demiş.

Bunun üzerine Qopo Rayber, Xıdıkê Hesênî’ye ‘sen de s... yemeseydin’ diye kışkırtmış. Sey, gösterilen senedi okuturken göz yaşlarını tutamamış. Qopo Rayber de hiçbir savunma yapmamış. Sonra iki taraf orayı sessizce terk etmiş. Sey o gün sözünü tuttu ve çatışma çıkmadı. Ama aşiret o kadar baskı yaptı ki sonraki günlerde Abasanlılar Sin’i bastılar. Yaktılar ve o insanlara ağır hakaretler ettiler.”

Bir şey söylemeye hazırlanan oğlu Dursun’a baktı. Sonra başılarını yüzünde sabitleyen Cemal’i süzdü yaşlı adam.

“Sin baskını Dersim için bir dönüm noktası oldu ama. Devlet iç Dersim’e girdi. Ordu yakın dağlara yerleşti. Dersim’in iç birliği

iyice darmadağın oldu. Böylesine önemli bir olay daha sonra neden konuşulmadı?” diye sordu Cemal.

Kendisini dikkatle dinleyen gencin son sorusuna cevap vermek istemedi. Biraz bekledikten sonra, “bu kadarı yeterli” anlamında elini salladı.

“Sanırım kırımdan geriye kalanlar tüm bu kötü kâbusları unutmak istediler” diye cevapladı Dursun.

Ölüm sessizliğine bürünen topluluğu süzdü yaşlı adam. “Sadece şu kadarını söyleyeyim” diye boğazını temizledi: “Qopo Rayber, Koçgirililerin yardımına giden, Topal Osman’ın adamlarını vuran ve Topal Osman’ı son anda elinde kaçırarak Er Mustafa’yı da kahpece vurdu. Bununla Demenanlılarla Abasanlılar arasında düşmanlık koydu. Rütbelileri kafasında vuran Qerê Bali (Karbali) Kırmelli Heso Qasık’ı da o devlete yakalattı ve vurdurttu.”

“Bir insan bir halkın kaderini nasıl bu kadar değiştirebilir?” diyerek şaşkınlığını ifade etti Bankacı. Cemal’den yardım bekler gibi baktı. Doğru bildiği şeylerin aniden yanlış olmasına şaşırdı.

“Devlet bu insanları istiyordu. Fakat bu insanlar katledildikten sonra ve Sey Rıza yakalandıktan sonra esas olarak bir yıl sonra yani 1938’de asıl kanlı kırım başladı” diye araya girdi Dursun.

Suskunluğa bürünen üç genci süzdü yaşlı adam.

“Sey Rıza Erzincan’a gittiği zaman son olarak dönüp Derim’e bakmış. Rızê Bêrtî’yi yanına çağırılmış. ‘Senden bir isteğim var, yapar mısın?’ demiş. ‘Başım üstüne’ diye cevaplamış. Sonra Zini Gediği tepesindeki bir otu sağa sola çekerek büküp kökünden sökmüş. ‘Rıza, Qopo Rayber’in bu ot gibi kökü kazınırsa bir kurban kes!’ demiş. Rızê Bêrtî, ‘Ahiret borcum olsun!’ demiş.”

“Sey Rıza’nın bu isteği yerine gelmiş mi amca?” diye sessizliğini bozdu Baskıncı.

Konuşurken ellerini ot çeker gibi üstünde oturduğu keçeye süren yaşlı adam:

“Rızê Bêrtî daha sonra çeşitli badireler atlattı ve sağ kurtuldu. Rayber, daha 16’sında olan tek oğlu Ali Haydar’la Hozat’ta Hükümet tarafından katledildi. Verdikleri altınları da elinde aldılar. Bunun üzerine Rızê Bêrtî, Sey Rıza’ya verdiği sözü tuttu. Ve Rayber’in soyu yeryüzünde kurumuştur diye kurban kesti.”

Derin iç çekişleri, esnemeler, yutkunmalar, bastırılan öksürükler, açılıp kapanan göz kapakları ve şaşkınlıklar uzayıp gitti.

“Devlet, Abasınlılarla Qırğanlılar arasındaki çatışmaya sadece seyirci kalmadı, kışkırttı. Ha keza Abasınlılarla Kalanlılar arasındaki çatışmada da bir sürü insan öldü. Devlet, bu fırsatı iyi kullanarak muhbirleri ve askeriyle iyice bölgeye yerleşti” dedi yaşlı adam. Çevresini süzdü. Ağaç kiseklerin içinden salonun orta yerine düşen toprak parçasına sabitledi bakışlarını: “Sey, 1931’de devletle Elazığ’da görüşmüş. O görüşmede büyük oğlu Şixhesen devletin niyetini anladığı için babasına ısrarla Elazığ’da devletin verdiği topraklara yerleşmesini savunmuş. Sey, reddetmiş. Büyük oğlunu dinlemeliydi. Bu tehlikeyi boşa çıkarabilirdi. Belki de biraz ertelerdi. Ya da ne bileyim, belki de bu felaketler ne onun ne de bizim başımıza gelmezdi. Kırım, Kırmancıyê mekân ve ziyaretlerini talan etti. Kırmancıye tamir edemeyeceği ağır bir yara aldı. Üstelik Sey’in aşireti bir mevsim dayanamadan dağıldı. Sey’in kusurları da vardı. Bunları söylemek Sey’i küçük düşürmez, aksine daha da yüceltir. Bunu neden yazmıyorsunuz? Haydi oğlunun sözünü dinlemedi ya, Venk’teki Ermeni keşişin uyarılarını niye dikkate almadı? Çevre illerle ve yedi düvelle (devletlerle) bağlantıları yoktu. Okuma yazmaları yoktu. İnsanlarımız cahildi.”

“Katledilme korkusu insanlarımızı kendi içine kapatmıştı” diye araya girdi Dursun:

“Bu kapanma, yanlış bir savunma biçimi oluşturdu ve bölge çevresinden izole edildi. Bu durum da devletin işini kolaylaştırdı. Aç kalan insanların çevre illerde kelepirci yapmasına göz yumdu. Her kelepirci, Dersimlinin kırımını daha da yakınlaştırıp devlete gerekli bahaneleri sundu.”

Yaşlı adam, oğlunun son söylediklerine itiraz etti:

“Dersimlilerin en büyük düşmanları yine kendileridirler!”

İlgiyle konuya girdi tekrar Bankacı. Venk’in nerede olduğunu sordu. Keşişin hayatta olan akrabalarının olup olmadığını merak etti. İlgi ve merakı daha da arttı. Keşişin de ailesiyle birlikte öldürüldüğünü söyleyen yaşlı adam, eliyle diz kapağını ovdu.

“Peki” dedi öksürerek. “İki yıl boyunca savaşan Dermenanlıları, Dersim Harekâtı’nın birinci yılında tarafsız kalan fakat ikinci yılında savaşan ve hiç teslim olmayan Qoçanlıları ve diğer aşiretleri neden hiç yazmıyorsunuz? Onların hakkı ne olacak? Gündüz yatıp gece vuran Baxtiyaran Aşireti lideri Şahan Ağa’yı neden yazmıyorsunuz?”

Ağrıyan kolunu ateşe doğru tuttu Selvi. Dizlerinin üzerine koydu çenesini:

“Nenem derdi ki toprak bile düşman oldu Dersimliye. Dersimlinin Dersimliye yaptığı zulüm karşısında önce ziyaretler ve ulu evliyalar terk etti bu diyarı. Geceleri kanatlı ejderhaların savaşçıları uyutmadığını söylerdi.”

Gelinin söylediklerine kafa salladı yaşlı adam. Sonra sigarasının dumanını seyre dalan büyük oğluna baktı. İçmediği hâlde, canı fena hâlde sigara çekti.

“Açlık bize öküz derisinde yapılmış yırtılmış çarığı bile yedirtti. Zemheri ayında çariksız buza bastık. Bit bile bize düşmandı, bir köpek gibi yakamıza yapışmıştı. Açlık, kış, kimsesizlik, çaresizlik her şey ama her şey bize düşmandı. Ölülerimizin cesediyle

doyan yabani hayvanlar bile sağ kalanlara saldırıyordu. Kısacası Rozê Gağanî (Gağan Bayramı) ayazındaki aç kurtlar gibi dişlerini çıkardı bize hayat. Öldük ama sadece ölmekle kalmadık, yaşadığımız her an acı çektik...”

Çantasından defter ve kalem çıkaran Cemal’i süzdü.

“Eğer müsaaden varsa, söylediklerini yazabilir miyim?”

Elindeki defteri dizinin üzerine koyan gence baktı uzun uzun yaşlı adam. Kafasını “hayır” anlamında salladıktan sonra, tadı kaçmış gibi sohbet havasından çıktı. Tüm Dersim yaşlıları gibi kayıttan kaçtı. Ses tonunu ve konuyu değiştirdi:

“Kalkmış Kürt diyorsunuz, isyanı diyorsunuz. Ero, Kürt neredeydi? İsyân neredeydi? Bunların tümünü sizden duyduk. Ne Kürtlük davamız vardı, ne de isyan girişimimiz. Bunları biri uydurdu. Siz inandınız, bizim de inanmamızı bekliyorsunuz. Hatta Kürt kelimesi bile yoktu. Biz büyüklerimizden Tırk ve Kırmanc sözünü duyduk sadece. Semah dönene Kırmanc, camiye gidene Tırk derdik. Hepsi bu kadar, gerisi yalan! Böyle yalan mı olur yahu? Bu yalanların tek bir parçası göllerimize düştü. Yalanı yiyen balıklarımızın soyu bile tükendi. Dersim’in hiçbir gölünde balık yaşadığını gördünüz mü?”

“Yetişmiyor piyêmi” diye sohbet boyunca sessiz kalan Seydo, söze girdi. Boğazını temizledi.

“Gördün mü? O balıkları temelsiz yalanlar ve seytlerimize atılan iftiralar kırdı” diyerek oğluna onay verdi yaşlı adam.

Dursun kardeşi Seydo’ya baktı. Son zamanlarda değişik tatta sözler sarf etmesine şaşıtı. Bir şey diyecekti. Öksürüğü engel oldu. Kadın hastalığına yakalanan eşinin, iki büklüm oluşuna baktı. Canı sıkıldı. Tedavisi için çareler düşündü.

“Bazı şeylerin hatırası yarasından daha çok incitiyor insanı” diye mırıldandı yaşlı adam.

“Acının da bir ömrü vardır qalê mın. Acılar da yorulur bir gün” diyen Cemal’e baktı. Bir şeyler mırıldandı.

“Çok başınızı şişirdim bu gece. Yoruldum da...” dedi yaşlı adam.

“Açık bir mezara dönüşen Dersim’de ölüm, mesaiye ara vermedi” diyerek babasını onayladı Dursun.

“Bari biz konuşmaya ara verelim” dedi yaşlı adam. Başka şeyler söyleyecekti ama vazgeçti.

Bankacı, bitmesini istemediği sohbeti devam ettirecek uygun bir soru aradı. Mistik bir diyarda, her şey gizemin çekici tadı altındaydı. Sanki daha önceki yaşı sahteydi. Sanki yeni bir zaman tüneline girmişti. İlk kez köpek havlamaların yorumlandığı bir diyara gelmişti. Yüz ifadeleri ve vücut hareketleri, olayları hatırlama şekilleri, taklitleri, hayata yükledikleri anlamaları, belleklerinde koca bir leke gibi taşıdıkları hatıraları, közden pişen kuru ekmeğin tadı, ateşe damlayan sütün kokusu... Her şey ama her şey farklıydı. Bankadaki kuru, stresli ve aceleyle geçen tekdüze yaşamını, kâğıtların içinde boğulma anlarını, repo oynayan müdürü Sabri’nin kumarda kaybettiği zaman hışmını kendilerinden çıkarmalarını hatırladı. Mesai arkadaşı ve sırdaşı olan Arzu’nun son anda gelmekten vazgeçmesine içerlendi. Harput misyoneri Henry Riggs’in çalışma arkadaşı Track Artkinson’un ABD’ye geri döndüğünde “Dersimlilere nasıl gıpta duyuyorum. Onlara öyle bir hayranlık duyuyorum ki Tanrı’nın onlara bir şans vermesi için ne kadar dua ediyorum, bilemezsin” sözünü hatırladı.

Yaşlı adam şimdiye kadar ‘doğru’ bildiklerini ‘yanlış’ ifade ediyordu? Anlatılan mı yoksa duydukları mı doğrudu. Yoksa yazılan mı? Hakikat nerede saklıydı?

Yıllarca doğruyu aramıştı ama tam doğruya ulaştığını sandığı an, doğru, elbise değiştirmişti. Belki de doğruyu bulduğu an, doğru kendisi içinde kaybolmuştu.

Eşinden bahsederken hep “çocukların annesi” dediği kadının, hangi hatırası yaşlı adamın gönlünde yarım kalmıştı acaba? Neden ismini telaffuz etmekten sakınıyordu? Çok mu özlüyordu, yoksa ölmeden önce kendisini incitmiş miydi?

Yaşlı adam, kendilerine karşı mıydı yoksa kendilerini yeterli mi görmüyordu? Yoksa izledikleri yol, intikamı alınmamış hesaplar silsilesine mi götürüyordu?

Uğruna ölünecek o kadar neden koyuyorlardı ki orta yere...

Hangisi için ölseydi acaba?

Cemal, yaşlı ev sahibinin kayda geçirmeyi reddetmesine bozulmadı. Bunun bir güvenlik tedbiri olduğunu düşündü. Yaşadıkları uzun, sancılı ve acı dolu hayat, kendilerinde doğal korunma ve savunmalar geliştirmelerini öğretmişti. Açık bıraktığı defterin beyaz sayfasını ters çevirdi. Başladığı ama bir türlü bitiremediği yazıya daldı.

Yaşlı adamın anlattığı yaşamın acı tecrübesiydi. Yani sadece yaşamdı. Ama kendisinin yazdığı yazı, fazla anlamı olmayan bir yığın kelimenin toplamından ibaretti. Ve yazı, kendi hafifliği içinde boğuluyordu. Kelimelerin birbirini ittiği yazının adı, gazetenin orta sayfasında ve adına perspektif denen makaleydi. Yazdıklarının neresi perspektifti ki? Kendini ararken yolunu kaybeden biri, kime perspektif sunabilirdi ki? Siyasal öngörüsü ve ideolojik derinliği yoktu. Üstelik kendisi basmakalıp tarzını kırmayı bir türlü beceremiyordu. Kendisinin bu iş için yeterli olmadığını düşündü. İmla ve gramer hatalarıyla rezil edilen yazıyı düzeltecek Kolsuz İsmet de yoktu artık.

En son Cafer’in kaleme aldığı “Kadro politikamız ne olmalıdır?” yazı dizisini düzeltmiş, bir kitapçık olarak bastırmıştı.

İkinci bir yazı dizisi olarak kaleme aldığı ama bitiremediği makaleyi yırtmayı düşündü. Yazı farklı bir dili kullanıyordu.

Oysa yaşam başka bir dili yani hakikatin acı dilini kullanıyordu. Nerede hata yapmışlardı? Yaşlı adamın anlattıkları kendisini fena etkilemişti. Doğruları bulduğunu ve dağınık parçaları birleştirdiğini düşündü. Denizine varamayan bir ırmak gibi yarıda kesilen şiirine göz attı:

*"Ben Tuje
bahtsız Ele'nin oğlu Tuje
yetim büyüyen Tuje.
Önce ellerimizi bağladılar
Sonra bir duvarın dibine dizdiler bizi.
Evime gaz döktüler
yakıyorlar evimi.
Çok yalvardım
Ricamı duyan olmadı.
Evim yanıyor
çaresizim.
Ben Kerbela'ya dönen yangını seyrediyorum.
Yangınımı söndürün diyorum.
Su getiren olmuyor.
İki kızım arkama sığınmış
ben ölmek için yalvarıyorum
ölüm arzumu kabul eden olmuyor.
İki dağ güvercinim itiraz ediyor
itirazı duyan olmuyor.
Kızlarıma dokunuyorlar
kızlarıma dokunmayın lo!
Sadece beni öldürün yezitoğlu yezitler!
diyorum.
Emrime uyan olmuyor.
yetişin komşular
biz ölüyoruz*

diyorum.

Çağrımıza gelen olmuyor.

Zulmün darındayız annelerim!

arkama sığın

size gelen kurşuna siper olurum!

iyi saklanın dayelerim

iyi saklanın

diyorum.

Belime sarılan küçük bebeğim Meral'in

incinmesin diye ellerini saklıyorum.

Beni öldürün lo

Sadece beni öldürün!

Kızlarıma dokunmayın Yezitoğlu yezitler!

Onlar mahzun

onlar bir güvercin yavrusu.

onlar günahsız.

Ben ölüyorum Dersim!

Meral'im

Bavo diye inliyor,

Daye diye annesini çağırıyor

çalıştığını duyan olmuyor.

ölüyorum looo...

Ben ölüyorum.

Bir dağ buğdayı tanesi kadar mahzun

Meral'im kara toprağa düşüyor

daha 12'sinde.

Zeynep'im

Bavemin diye inliyor.

Narin

güzel

selvi boylu

*ve cesur Zeynep'im
ayaklarımın altına düşüyor
daha 20'sinde.*

24 kurşuna dayanamadım.

*Kollarım tutmuyor
ben ölüyorum.*

Ben ölüyorum 68'inde.

Koruyamadım kızlarımı

Yanıyorum Dersim

Çaresizim Dersim

ölüyorum senin gibi usul usul Dersim.

Acımı duyuyor musun?

2001, Çırık Lolan, Pulemuriye, Dersim.

Birkaç gün önce başlayıp bitiremediği şiire göz gezdirince dudakları titredi. Boğulur gibi oldu tekrar. En son dizeye baktı:

İçimdeki sızıyla konuşuyorum.

Öfke, ayak bağı oldu bavo.

Sen intizarımın sözcüsü güzel çocuk, ya sen!

Ya sen masumiyetin başkenti!

Beni terk ettiğiniz günde beri özleminiz,

canımı kesen kör testereye döndü.

Bana 'neden cenazeye gelmedin?' diyorlar.

Sizi kendi ellerimle nasıl toprağa verebilirim ki?

sözlerini ekleyecekti, elleri titredi. Yutkunması çatladı. İçinden bir şeylerin kırıldığının duyar gibi oldu. Yutkunurken bile bedeninin acıdığını fark etti. Tezden sönmüş bir ocak gibi soğuktu yüreği. Yönünü bulamadığı dünyanın çıkış kapısı neredeydi? Bulunduğu yerden evrenin kapısı nereye açılıyordu? Bedenini ağır-laştıran bu acıyla nereye gidecekti?

Sohbet havası kayboldu. Sorulara cevap vermedi; neşesini, rengini ve can sıcaklığını kaybetmişti.

Kafasını kaldırmadan karaladığı defter yapraklarını çevirdi. Kendisiyle birlikte gazetenin orta sayfasını yazan Cafer, Aydın ve Hasan Hayri (İhtiyar), kendisinden bir kuşak büyüktüler. Yaşanmışlıkları, yenilgileri, zaferleri ve tecrübeleri, derinlikleriyle bütünleşmişti. Üstelik Diyarbakır denen bir zindanın zulmünden onurlarını koruyarak, direnerek ve güçlenerek çıkmışlardı. Cafer ve Aydın'ın yazma imkânları kalmamıştı. Kendisi de ihmalkâr davrandığı için yükün çoğu İhtiyar'ın omuzlarına binmişti.

Pırdosurlu (Kırmızıköprü) İhtiyar'ın köyü, hemen kendilerinin alt tarafındaki vadinin düzleştiği yerdeydi. Orada da evler yakılmıştı. Savunmasız ve mahzun insanlar katledilmişti. Üstünde bulundukları toprakların lanetli olduğunu düşündü. Rüzgâra dolanan toz zerrecikleri gibi kötü yazgının insanın boğazına kaçtığını düşündü.

Pırdosur köyü, Mezra, Pardiyer, Tosniye ve Saldağ denen dört mezradan oluşuyordu. Saldağ, eski bir Ermeni yerleşim yeri olan Kewul'du. Ermenilere yâr olmayan köy, Aliyê Khekî sülalesinde olan İhtiyar ve ailesine de yâr olmamıştı.

Hemedê Kêk'in küçük kardeşi olan Aliyê Kheki '38 Kırmı'nda Pulımırıye'deki en seçkin yöre sakiniyle birlikte devlet tarafından kurşuna dizilmiş, evleri yağmalanmış ve sonra da köy yakılmıştı. On yedi kişinin kurşuna dizilme anında son anda fırlayarak kaçan Baven Duzgın ve Babamansurlu Çê Sey Mamudê Yemosê halen yaşıyorlar mıydı acaba?

Saatine baktı. Kalkma vakitleri gelmişti. Arkadaşlarına hazırlanmalarını söyledi. Ev halkında müsaade istedi. Üstelik evin ışığının gece geç saatlere kadar yanması, meraklı gözlerin ve muh-bircilerin dikkatini çekebilirdi.

Hasta olduğu için çocukların yanına geçen Selvi'yle vedalaşmak istedi önce. Selvi'nin eşini yanına alarak odaya geçti. Kadın yatağında elbiselerini çıkarmadan iki büklüm oturmuş, yumruk yaptığı ellerini karnına bastırmıştı. Asil bir kadındı. Münevver bir soyluluk vardı kanında. Acısından bile bir nimet tadı vardı.

Gz gezdirdiği şiirin ağırlığı ve etkisi altında eziliyordu. Karşısında sanki Selvi değil de yıllar önce kurşuna dizilen ablası Zeynep oturuyordu; Zeynep'in "Kurtar beni n'olursun!" bakışları vardı. Yüzüne, geçmişine ve ruhuna yapışan o su gibi berrak ve güzel bakışlar. İi ezilir gibi oldu. Gnahkr bir suçlu gibi hareketsiz kaldı. Yüzünü tokatlar gibi ovdu. Aniden sesini yükseltti:

"Durso, Selvi'yi neden doktora gtrmyorsun?"

Bakışlarını yorganın üzerine indiren Selvi'ye baktı.

"Neden doktora gitmiyorsun Selvi kirve?"

İrkildi Dursun. "İmknımız yoktur kirve. Krediye başvurdum. Onu da vermediler" diye mahcup bir sesle cevap verdi.

Yoksulluk, aynı zamanda bu insanların çaresizliği de olmuştu...

Aralıklı duran kapıdan içeriye düşen ışığa tuttuğu defterin sayfasında bir yaprak koparttı. Sadece kadın hastalıkları uzmanı kadın yoldaşı doktorun anlayacağı bir şeyler yazdı.

Gömleğinin cebinde bin beş yüz İngiliz Sterlini vardı. Parayı verme biçimini düşündü. Kendilerine elden verse gururları incinecekti. Üstelik almayacaklarını çok iyi biliyordu. Para demetini yazdığı notun içine koydu. Kadının oturduğu yatağın kenarına bıraktı. Selvi ve eşi Dursun verilen notun içinde para olduğunu anladılar. Verileni kabul etmediler, şiddetli bir şekilde itiraz ettiler.

Karşı itirazı misafir adam da yaptı. Sonunda dediği olmuştu.

O parayı cebinden çıkarmıştı ve bir daha geri almayacaktı. Paraya çok ihtiyaçları vardı ama zerre kadar umurunda değildi. Selvi'nin iyileşmesi için aç bile kalırdı. Tek düşündüğü şey, onun acı çekmemesiydi. Hayatlarını birbirine ödünç veren insanlar arasında paranın hesabı mı olur?

Selvi'nin hastalığını merak eden Bankacı kadının içeriye girmesiyle itirazlarından vazgeçti evin kadını ve eşi. Herkes dış kapının eşiğinde toplandı.

Saygı gereği vedalaşmayı önce evin yaşlısıyla yaptılar. Eski zamanlardan kalan ve adeta bir dostluk ritüeli olan Dersimlilerin yaptığı gibi önce yaşlı adamın omzundan öptü Cemal. Sonra da aynısını tekrarlayan yaşlı adamın avuç içinden öptü.

“Güzel sözlerin için, verdiğin mübarek ekmeğin için, içirdiğin tertemiz su ve açtığın ev kapısı hakkı için hakkını helal et qalê mın. Her şey için teşekkür ederiz. Nerede olursak olalım, hep güzel duygularla anacağız sizi.”

“Ana sütün gibi helal olsun lacêm. Dün gece rüyamda seninle uğraştım hep. Uzun, çetin ve sarp bir yolda gidiyorsun. Düşüyorsun sırtüstü. Lakin tekrar ayağa kalkıyorsun.”

“Evet, Cemal'i en iyi tanımlayan sözü söyledin amca” diyerek güldü Baskıncı.

Yaşlı adamın avuç içi yerine elinin sırtında öptü. Sonra başının üzerine koydu.

Baskıncı'nın yüzünden öptü yaşlı adam.

“Azrail senin alın çatında bağdaş kurmuştur evladım. Sen kendine iki kez mukayyet (dikkatli) ol!”

Baskıncı'yla birlikte herkes güldü.

“Bebeğinin göbeğini yıldırımın ateşiyle kesen Seykemallı Memede Haco'nun kızlarına benziyorsun vilıkamın (yavrucuğum). O soy güçlü ve zekidir. Aynıyla güreşir.”

“Yok amca, ben Yozgat’ın Ermenilerindenim. Oranın Müslümanlaşmış Ermenilerindenim.”

Gerçek kimliğini sadece kendisi biliyordu. Kadının verdiği ani, beklenmedik cevabı karşısında boğazını temizledi Cemal. Bu bir tür sansür işaretiydi. Bankacı mesajı aldı ama yaşlı adamın sorduğu soruya verdiği doğru cevabı, geri almak için artık çok geçti.

“Yani amca, dediğin adamın kızı değilim kısacası” dedi Bankacı. Yanına yanaşan ağlamaklı Selvi’nin boynuna sarıldı. Daha yeni tanışan iki kadın, epey birbirlerine sarılı kaldılar. Karşılıklı iyi dileklerde bulundular. Bir dahaki görüşme için birbirlerine sözleştiler.

Kirpikleri, titremeye başlayan Selvi’ye sarıldı Cemal. Ağlamaya başlayan kadının saçlarından öptü:

“Tedavini olacaksın benim narin kardeşim! Bir dahaki sefere seni çok iyi görmek istiyorum. Söz ver bana!”

“Söz veriyorum. Ama sen de bana söz ver! Kendine dikkat edeceğine ve tekrar geleceğine dair söz ver!”

“Söz veriyorum” diyerek tekrar kucakladı hasta kadını. Süt gibi lekesiz güzel yüreğini şefkatle ve sevgiyle dolduran kadın çok güzel kokuyordu. Burnunu çekerek “Bu vedalaşmalardan nefret ediyorum. Ya gidip bir daha geri gelmezsen?” diyerek gözlerinden yanağına doğru akan yaşları avuç içiyle sildi.

Dursun’u da kucakladı. “Selvi’ye iyi bak lütfen” diye fısıldadı.

Herkes sırayla birbiriyle kucaklaştı. Karşılıklı iyi şans dileklerinde bulunuldu.

Selvi, akşam pişirdiği ekmekten küçük birer parça kopardı. Kendilerini korumaları için ceplerine atmalarını söyledi. Üç kişiyi gideceği yere bırakacak Seydo’ya da verdi ekmeği.

Yüzüne sel gibi akan gözyaşlarını, boynuna bağladığı yazmanın ucuyla sildi. Yaşadığı kadınısı acıya mı yoksa üç kişinin bilinmeyen yazgısına mı ağılıyordu, bunu kimse bilmeyecekti.

“Tanrılar bu gece vakti rahatsız etmeyeceğim çocuklarım. Bu saate uyuyorlar. Dualarım yoksuldur benim gibi. Ama güzeldir. Yarın sabah yönümü Düzgün Bawa’ya çevireceğim. Düzgün Bawa’nın tanrıları koruyucudur. Sesimi erken duyarlar. Sonra da bir çıra yakacağım. Xızıro Khal yâr ve yardımcınız olsun!”

Kapının eşiğinde durdu Cemal. Ev halkına son kez baktı. Yüzleri ihmal edilmişliğin, horlanmanın, hiçe sayılmanın ve terk edilmişliğin izleriyle doluydu. Yaşlı adam, yutkunmasını, nefes alışverişinde bir nokta gibi kullanıyordu. Sanki “Çabuk git ve ağlatma beni!” der gibiydi.

Ellerini kapının eşiğine koyan Dursun, sağ avuç içiyle yüzündeki kederi dağıtmak istiyordu.

Burnunu çeken Selvi, sol elini sancıyan sağ koltuk boşluğuna bastırmıştı. Sağ eliyle de yazmasının altından göğsüne sarkan saç örgüleriyle gözyaşlarını siliyordu.

Bütün erdemleri, vefayı ve dostluğu geri de bıraktığı hissine kapıldı Cemal.

Sözün mânâsı kaçmıştı artık. Eski zamanlarda kalmış bir terbiye gibi bedenleriyle vedalaştılar.

Evin ışıkları söndürüldü.

Kendisine yanaşan köpekleri sakinleşirdi Seydo. Gecenin içine kırılmış taze ağaç ve olgunlaşmış armut kokusu yayılıyordu. Yakın bir yerde ayının armut ağacına çıktığını mırıldanan Seydo’ya bir şeyler sordu Bankacı kadın.

Buyer dağının doğu eteğine ay ışığı vurmuştu; dağı yıkıyor gibiydi. Dolunayın vurduğu doğudaki dağ zirveleri aydınlanmış,

gökyüzü genişlemişti. Vadinin derinliği ise gölgenin karanlığı altındaydı. Karanlığın içinde thüye kuşunun insanı uyaran, çağıran ve ürküten gizemli ötüşünü merak eden Baskıncı ve Bankacı'nın merak dolu soruları başladı.

“Ama ıslık çalan bir adam gibi” dedi Bankacı.

Cemal, kadına “Bunlar Dersim'in gece masallarını anlatan thüye kuşlarıdır” diyerek fısıldadı. Susmalarını, ay ışığıyla yıkanan gecenin sessizliğine hürmet etmelerini rica etti. Gidecekleri yere kadar nefes almak dışında herhangi bir ses çıkarmamalarını söyledi.

Seydo, inci gibi parlayan düzgün dişleriyle gülümseyen Bankacı'ya, son bir kez gülümsedi.

Gülümsemesinde tanışmanın verdiği memnuniyet, vedalaşmanın verdiği buruk hüznü karışımı gibi garip bir hava hâkimdi. Güzel ve alımlı kadının hüznünü kendisine bıraktığını fakat sevincini de kendisiyle birlikte alıp götürdüğünü fark etti. Thüye kuşu sesi gibi insanın içine akan kumral saçlı kadınla nasıl görüşebileceğinin çareleri üzerine düşündü. Ay ışığının vurduğu aydınlık alanla karanlığın olduğu sınırda durdular. Geceyi dinlediler. Toprağın yumuşaklığı değişmişti. Orman kıyısında idiler.

Sana cezayı vermek sadece yazgım olmadı. Aynı zamanda hakkım da oldu. Hakkım olan şeyi, mezar da bile olsa alırım!

Şahin, diğer gün komşu bir ilde İsmail'le görüştü. Bir çorba-cıya girdiler; ihmalkârlığı üzerine bazı eleştirilerde bulundu. İsmail'in kendisine hak verip özür dilemesi üzerine konuyu kapattı.

Mercimek çorbası istediler. İki tas çorba içti Şahin. Karnı doyunca tatlı bir uyku bastı. İçine kalın bir yorgunluk çöktü, sandalyede uyukladı.

İsmail, uyuklayan arkadaşını rahatsız etmeden sessizce Ufuk'un gelmesini bekledi.

Ufuk'un gülümsemesine, ayaklarını yerde sürükleyen yürüyüşü eşlik etti. Sandalye alırken çıkan sesle uyandı Şahin. Yüzünü ovdu. Karşılıklı espri ve şakalaşmalar oldu. Üçüncü kişinin de karnını doyurması üzerine kalktılar. Özel bir nedenden dolayı ekipten çıkartılan Ufuk, Çanakkale'ye gönderildi. Bir hafta sonraki görüşme için İstanbul'daki yedek randevu yeri belirlendi.

Telmessos'a giden araca bindiler. Değişik koltuklara oturdular.

Kural gereği bir kişi yatarsa ikinci kişi uyanık kalacaktı. Şahin uykusuz olduğu için ön koltuğa geçti. Şahin, kısa bir süre sonra uyudu. Otobüs şehir merkezine girdiği an, yanından geçen İsmail, üstüne düşmüş numarası yaparak arkadaşına çarptı. Uyanan arkadaşısıyla arabadan indiler.

Epeyce bir yolu birbirlerini takip ederek yürüdüler. Etrafta otobüs yolcuları kalmayınca bir pastaneye girdiler. En dip köşe-deki masada oturdular.

Akşam için genel bilgilendirme yaptı Şahin. Her şeyin kursosuz işlediğini, köye girmeleri hâlinde daha önce hazırladığı mizansenini bozacak herhangi bir gaf işlememesi için dikkatlice uyarılarda bulundu.

Zaman geçirmek için turistlerin gezdiği mekânları ziyaret ettiler. Yerel turist rolü yaptılar. Satılan eşyalara baktılar, pazarlık yaptılar. Tekrar geri geleceklerini söyleyerek ayrıldılar.

14. yüzyılda Rumlar tarafından yapılan, Antik Likya uygarlığından kalma Karmylasos kalıntıları üzerine inşa edilmiş beş binyıllık kent Levissi'ye (Kayaköy) gittiler. Tarihiyle oynanan şehir, çirkin bir sokak dilencisine dönmüştü. Tarihe dokunur gibi taş duvarlara dokundular.

Şehir merkezine geri döndüklerinde güneş batmak üzereydi. Karanlık çöktüğü an, kimseye görünmeden, köye girdiler. Evin etrafını yokladılar ve gözetleyecek bir noktada saklandılar. Köyde her şey normal bir hava içinde geçip gidiyordu. Köylülerin yatmasını beklediler.

Sırt sırta vererek oturdular. Ege'nin sakin, iyimserlik veren gecesini dinlediler. Ölüdeniz'den rüzgârın getirdiği çürümüş yosun kokusunu içine çekti Şahin.

Büyük İskender'in ölümünden sonra Telmessos bir süre Mısır Kralı Ptalomus'un hâkimiyetinde kalmıştı; daha sonra hangi uygarlığın istilasına uğradığını hatırlamaya çalıştı, hatırlayamadı. Telmessos'un nabzını dinlediler. Şehir uykuya daldığı an, harekete geçecek ve silahlarını ateşleyeceklerdi. Ateşlenen silahla, uyuyan şehri uykusundan uyandıracaklardı.

Romalıların istilası döneminde Telmessos, Tanrı Apollon'a

adanmış ünlü bir kehanet merkezi olmuştu. Romalıların kehanet merkezi ilan ettiği şehirde bulunan Çino ise Şahin'de lanetinin merkezi olmuştu. Onu vurma isteği, bir saplantıya dönüşmüş gibiydi. Çino'yu sorguladığı günden beri, içindeki seslerin ahenginde dengesizlik olduğunu fark etti. İçine çöken lanetle hesaplaşmazsa içindeki seslerin ahengini kaybedeceğinden korktu. İçindeki lanetle hesaplaşmak için o gecenin erken, yarınınsa geç olacağını hesapladı.

Karagedik mahallesindeki Muhtar Fevzi'nin evini cepheden görecektir şekilde oturdular. Altın gömülerle ilgili hayal kuran Muhtar'ın, eşine küfür etmesi üzerine gülmesini dizginlemeye çalıştı İsmail.

“Gaymağına gayıverdiğim gurtlu ineği” küfrüyle dışarı attı kendisini.

Ev'in içindeki ışık, gizlenen iki kişinin uzağındaki kanalın üzerine düştü.

“Bıkıverdim gari” diyen eşi, geniş şalvarıyla kapıda belirdi. Kapının eşiğine çıkan kocasına küfür etti.

“Bıktım gari senden kurtlanmış köpek” deyip kapıyı sertçe kapattı.

Dışarıda kalan Muhtar, küfre küfürle karşılık verdi. Bir sigara yaktı. Sigaranın ateşi karanlığın içinde ateşböceği gibi parladı. Sigarasını yarılacağı an, havaya doğru fırlattı. Karanlıkta içinden yere düşten izmaritin arkasından küfür etti. Kapıyı tekmeler gibi diziyle itti; açmak istemeyen eşine anlaşılmaz bir şeyler söyledi. İsteksiz bir şekilde kapıyı açan eşiyle anlaşılamayan seslerle kavgaya başlamaya başladı. “Yahu” diyerek gülmesini dizginlemeye çalıştı İsmail.

“Bu Egelilerin Türkçesine bayılıyorum. Beni hep güldürüyor. Lütfen kusura bakma.”

Şahin, cevap vermedi. İçindeki seslerle meşguldü. Vakit gece yarısına yanaşıyordu. Tek tek sönmeye başlanan evlerdeki ışıkları hesapladı. Eylemi yaptıkları an, herhangi bir aksilik çıkması durumunda nasıl hareket edeceklerini hesapladı. Geri çekilirlerken önce İsmail'in çıkmasını söyledi. Buna itiraz eden İsmail'i azarlar gibi tersledi.

“Şu dakikadan itibaren tartışma bitmiştir. Önerin varsa söylersin. Bundan sonra ben ne söylersem onu yapacaksın. Biraz sonra harekete geçeceğiz. Verdiğim her şey bir emirdir. Tehlike olduğu an, sen çıkacaksın. Bu kadar. Ben de seni koruyacağım!”

Tehlikeyi kendisi göğüsleyen arkadaşının sertliği hoşuna gitti. İlk kez onu o tarzda konuşurken görüyordu. İsteksiz bir şekilde “tamam” dedi.

“Ev halkına ve sivillere zarar vermek yoktur. Onu dışarı çıkaracağız. Ev halkının gözleri önünde infazı gerçekleştirmemeliyiz.”

“Ya çıkmazsa?”

“Sen sadece benim güvenliğimi alacaksın. Ona dokunmanı yasaklıyorum. Hatta onun pis suratına bakmanı bile yasaklıyorum.”

“Neden?”

“Onu ben kendi ellerimle öldüreceğim. Evet, sadece ben!”

İsmail, derin bir öfkeye kapılan yoldaşını süzdü. Her hareketinde inancın hilesizliğini, harekete geçmenin tereddütsüzlüğü okunuyordu. Kılıç gibi kesin, kararsız ve tartışmazsız talimatına itiraz etmeyi göze alamadı.

Masum insanları kurşuna dizen, çocuk, kadın, yaşlı öldüren, ev ve ahır yakan birinden hesap sormak bir rekabete dönüşmüştü. Halbuki bu rekabetin içinde ne kişisel ne de kurumsal bir kâr vardı.

Belinden çıkardığı silaha baktı.

“Senin için bu eylem, neden kişisel bir hâl aldı?” diyecekti vazgeçti. Oysa kendisi de aynı duyguya sahipti.

Ama görünen o ki sadece seyretmekle yetinecekti.

Önce gözetlediği evin, sonra da köy muhtarı Fevzi’nin ışıkları söndü. Dışarı çıkan Muhtar, ağzında sigarayla söylene söylene evin damına geçti. Sonra sessizce “Denizin dibinde Hatçam” türküsunü mırıldandı.

“Evin üzerinde çardak kurmuş. Orada uyuyacak” diye fısıldadı Şahin. “Eşiyle tartıştığı için gergindir. Bunun için uykuya dalması biraz zaman alacak.”

Arkadaşının, gerginliğin uykuyu kaçırdığı ayrıntısına dikkat etmesi hoşuna gitti. Güneyden gelen ticari bir taksinin ışıkları sokağı aydınlattı. Siyah bir sokak köpeği hızla kaçarak caddeyi geçti.

“İsmail, kahvedeki insanlar dağılmaya başladılar. Yarım saat sonra harekete geçiyoruz.”

Uzaktan sarhoş insanların kahkaha sesleri geldi. Kahveden evlerine çekilen insanlar oyunla ilgili yorumlar ve karşılıklı küfürler savurdular.

Evlerde yanan ışıklar tekrar teker teker sönmeye başladı.

“Evet, tören sona ermiştir. Şimdi bizim şölenimiz başlıyor” diyen Şahin ayağa kalktı. “Sana cezayı vermek sadece yazgım olmadı, aynı zamanda hakkım da oldu. Hakkım olan şeyi, mezarda bile olsa alırım!”

Bu söz üzerine İsmail’in tüyleri diken diken oldu. İçini fena hâlde bir coşku, kararlılık ve korkusuzluk kapladı.

Çantasını kontrol etti Şahin. Yedek ondörtlük şarjörünü gömleğinin ön cebine koydu. Mermiyi ağzına sürdü. Çantasın-

dan çıkardığı kar maskesini başına geçirdi. Yedeğini de İsmail'e verdi.

“Gidiyoruz İsmail. Beni takip et!” diyerek sessizce yürüdü. Evin önünde eliyle işaret ederek arkadaşını durdurdu ve mesafeyi korumasını söyledi. Önce çevreyi, sonra da evin içini dinledi. Köy uyuyordu. Her tarafa sessizlik çökmüştü. Arkadaşına işaret ederek yanına çağırdı. Kulağına eğildi:

“Sen burada bekle! Ben Muhtar'ı aşağıya indireceğim” diye talimat verdi Şahin.

Bir leopar gibi hızlıca ağaç merdivenden tırmandı. Uyuyan Muhtar'ın üzerine eğildi. Yorganı başına geçiren Muhtar uyuyordu. Nefes alıp verdiği an, yorgan da göğüs kafesiyle birlikte inip kalkıyordu. Bir gün önce altın ve tarihî eser çıkarma hevesiyle kendisiyle konuşan kişinin başına geçirdiği yorganı kaldırdı. Silahı başına dayamadan önce, sol eliyle ağzını kapattı:

“Muhtar! Sakın bağırma ve sakin ol!” diye fısıldadı Şahin.

Yorganı başına geçirdiği, belki de tatlı bir rüya gördüğü an, masallarda anlatıldığı gibi cehennemden geldiği söylenen kara maskeli ve sadece gözleri parlayan irikıyım biri tarafından ağzı kapatılmıştı. Korkudan dili tutulmuş, çırpınmış, altına kaçırılmış ve kelimeleri ağzından çıkaracak gücü kalmamıştı. Korku onu avucuna almış, evire çevire yoğuruyordu.

“Muhtar sakin ol! Sana zarar vermeyeceğiz. Biz polisiz! Sakin olmazsan ağzını bağlarım. Eğer bağırmayacaksan gözlerini iki kez kapatıp aç!”

Ayaklarını yorgana dolayarak gözleri dışarı fırlayan Muhtar, önce kısa bir baygınlık geçirdi. Hareketsiz kaldı. Baygınlık geçince, çırpınmaya başladı. Ağzını kapatan kişinin güçlü ve kalın bileğine asıldı. İki eliyle bileği ağzından sökemedi. Suda boğulan kişilerin yaptığı gibi bacak atmaya başladı.

Avcı şahinin pençeleri arasında çırpınan bir güvercin gibiydi Muhtar. Söylenenleri anlayamadı, çırpınmaya devam etti.

“Beni anladıysan iki kez gözlerini kapat ve tekrar aç!”

Çırpındı Muhtar. Kendisini kurtarmaya çalıştı. Tekrar bayıldı. Belli bir süre hareketsiz kaldı.

“Muhtar!” diye sakinliğini korumaya çalıştı Şahin.

“Eğer beni duyduysan, gözleri iki kez açıp kapat. Yoksa ağzını bağlarım!”

Kendine gelmeye başlayan Muhtar, titremesini kontrol etmeye çalıştı. Başını “evet” anlamını salladı. Gözlerini iki yerine birkaç kez açıp kapattı.

“Dediğimi anladın mı? Gözlerini iki kez açıp kapat!”

Korkunun mengenesine alınan, burnundan yaralı bir hayvan gibi soluyan Muhtar, göz açıp kapatmayı yine beceremedi. İki kez yerine, durmadan gözlerini açıp kapattı.

“Sakin ol Muhtar. Sana ve ailene zarar verme gibi bir niyetimiz yoktur. Senin kiracın olan suçlu biri vardır. Onu almaya geldik. Eğer sakın olmazsan ve bağırırsan suçlu kaçır, devletimizin nezinde suçlu duruma düşersin. Onun yerine seni cezaevine koyarız.”

Bu açıklama üzerine, vücudundaki kasılma azaldı. Silahlı ve kar maskeli iri kıyım adamın elinden kurtulma hamlesi yaptı.

“Bağırmayacaksan, gözlerini iki kez kapatıp aç! Kafanı da iki kez yana salla. Tamam mı?”

Söyleneni zar zor başardı Muhtar. Şahin’in geniş ve etli elini ağzının üstünden kaldırmasıyla derin derin nefes aldı. Nefesine düzen vermeye çalıştı. Gözleri yuvadan fırlayacakmış gibi silaha odaklandı.

İsmail boğuşma ve boğulma sesleri karışımı gibi bir inilti duyunca elini tabancasına götürdü. Yukarı çıkmakla arkadaşının

“Bekle” dediği yerde kalma arasında kararsızlık geçirdi. Evin çatısındaki sesler kesilince bekledi. Evin içini ve تنها sokakları dinledi.

“Biz devletimizin kanunları gereği görevimizi yapan polisleriz, Muhtar. Sakın ses çıkarma! Yoksa suçlu kaçır.”

Sakinleştirmek içine elini omzuna vurdu.

“Tamam mı?”

Kekeleydi Muhtar.

“Ta... ta... mam!” diyebilirdi ancak. “Be... be... ben” diye öksürdü.

“Sakin ol Muhtar ve kendine gel! Toparlan, aşağı iniyoruz.”

“Be... ben su... suçsuzum!”

“Devletine ve milletine bağlı biri olduğunu biliyoruz. Bilmeden bir tane kanun kaçağını kiracı yapmışsın. Bunun suçu olmaz. Ama eğer sakın olmazsan ve onu kaçırırsan vallahi suçun da vebalin de çok ağır olur.”

“Ta... tamam” diyebilirdi. Islattığı geceliğinin üzerine pantolonunu geçirmeye çalıştı. Titreyen ellerini kontrol edemedi: “Ben ben suç... suzum.”

“Biliyorum Muhtar. Delikanlı ol! Yeter!”

“Ta... tamam!”

Giydiği pantolonun kemerini göbeğini sıkacak ve acı verecek kadar sıktı. Sanki kendine acı verirse varlığını hissedebileceğini düşündü. Bu kez kemerin tokasını kemerin deliğinde sıkmakta zorlandı. Titremesi, kemerin deliğini bulmasına engel oluyordu. Hırlar gibi ses çıkararak, titreme ve yutkunma eşliğinde zar zor kemeri bağladı. “Yüce Allah’ım sen her şeye kadirsın” diye mırıldandı Muhtar. İlk kez kekeleymeden bir cümle tam olarak ağzından çıkmıştı.

“Sen bana güç ve akıl ver Allah’ım. Çocuklarım yetim kalmasın.”

“Muhtar vay ki zırladın be!” diye çıkıştı.

“Sana kimse zarar vermeyecek. Sadece kapıyı çalacaksın. Bir kanun kaçağını adaletle teslim edeceksin. Kanun kaçağını bize teslim ettiğine dair tutanağı imzaladıktan sonra, gidip karının koynuna gireceksin!”

“Allah devletimize, polisimize ve askerimize zeval vermesin.”

Elini ilk kez yüzüne götürdü. Yaprak gibi titreyen elini, yüzüne indirmeye çalıştı.

“Ben MHP’liyim” dedi. Çember şeklindeki bıyıklarını tarar gibi eliyle düzeltmeye çalıştı.

Elini, sarsılarak titreyen Muhtar’ın omzu üzerine koydu.

“Bak muhtar efendi, şimdi sakın oluyorsun. Ekiplerimiz evin her tarafını kuşatmış. Sen sadece sessiz olacaksın. Onların kapıyı açmasını sağlayacaksın. Devletine yardımcı olmak istiyor musun?”

“Seve seve abi. Ayağına kurban olurum bu nasıl söz? Ben devletim için canımı veririm.”

“İyi o zaman. Sorun yoktur. Yarın devletimizden ödülünü alacaksın.”

“Bu benim için şeref olur amirim” diye cevap verdi. Bir gün önce “tertup” olan kişi gece karanlığında “amir” olmuştu.

“Teşekkür ederim. Bizim için de hem şeref, hem de görevdir.”

“Tanrı Türk’ü korusun.”

Muhtar’ın son söylediğine cevap vermedi Şahin. “Şimdi sessizce aşağı in Muhtar. Dikkat et düşmeyesin.”

“Tamam amirim.”

“Amirim” sözünden zamansız bir yalakalık akıyordu. Bir şey demedi. Attığı her adımda kıvrak ve pratik zekânın çözümü vardı. İçten içe mutluydu. Her şey tasarladığı ve planladığı gibi gidiyordu.

Söylediği gibi aşağıya indiler. Muhtar’ın peşinden kapıya yanaştılar. Kapıyı çaldı Muhtar. Öksürür gibi sesine düzen verdi. Bir kez daha çaldı. İçerden belli belirsiz sesler geldi. Bu kez Şahin hızlı bir şekilde kapıya vurdu.

“Kim o?” dedi cılız, ürkek ve kendisine güvenini yitirmiş yorgun bir ses.

“Benim Fevzi Muhtar. Kapıyı aç Musa Doğaner!”

“Hayırdır bu gece vakti muhtarım?”

“Hayırdır Musa. Korkulacak bir şey yoktur. Polis memurlarımız gelmiş. Seninle konuşmak istiyorlar.”

Sessizlik oldu içerde.

“Kapıyı aç Musa. Memurlarımızı bekletme!”

Kapı yavaşça açıldı. Kafasından ve yüzünden önce burnu dışarı çıkar gibi oldu. Önde muhtar, arkadan Şahin ve İsmail içeri girdi. Evin salonunda uykusundan kalkmış evin kadını put gibi bir vaziyette duruyordu. Onun arkasında oğlu, en arkasında da Çino duruyordu. Yeni uykudan kalktıkları için açılan lamba ışığına gözlerini alıştırmaya çalışıyorlardı.

“Bu Tuje’nin oğlu Cemal’dir. Bunlar polis değiller” diyerek kadının arkasına attı kendisini Çino. Şahin’i Cemal’le karıştırdı. Ağlamaklı bir sesle bağırdı:

“Kurtarın beniii! Bunlar beni öldürmeye gelmiş!”

Çino’nun çıkışıyla tuzağa düşen ve aldatıldığını anlayan muhtar, beladan kurtulmak için kaçmaya çalıştı. Kapıyı tutan İsmail, muhtarı içeri itti. Sakin olması için uyardı.

Yüzünü ev kadınının beline dayayan, elleriyle de kadına sarılan Çino yalvarmaya başladı:

“Ben yaptım siz yapmayın! Bokunuzu yerim affedin beni!”

“Senin gibi alçak bir katile verecek kadar değersiz bokumuz yoktur” dedi Şahin. Kadına doğru yürüdü.

“Çamurlu ayaklarınızla halımıza basma kardeşim! Neden evime girdiniz?”

Ellerini yana açarak Şahin’in halıların üzerine doğru yürüyüşünü engellemeye çalıştı.

Kadının komik uyarısı üzerine yürüyüşünü durdurdu. Kadının halılarına ayaklarındaki çamuru bulaştırmamak için tam karşısına geçti.

“Yenge biz gelmedik, siz bizi getirdiniz buraya. Şimdi bunu bize verin!”

“Biz sizi çağırmadık kardeşim. Siz kendiniz geldiniz.”

“Hayat bir seçimdir yenge. Siz bunu evinize alarak seçiminizi yaptınız, biz de onu burada alma kararını verdik.”

Kar maskeli iri kıyım adamın tam olarak ne söylemek istediğini anlamadı kadın. Eşine doğru döndü. Kendisini durmadan çekiştiren Çino’yu itmeye çalıştı.

“Yenge, sizinle bir sorunuz yoktur. Sadece arkanıza saklanan yaratığı bize vereceksiniz. Onunla dışarıda konuşacağız.”

Evin içi tam bir curcuna hâlini aldı. Muhtar, kaçmak için kapıya asılmıştı, İsmail onu ikna etmeye çalışıyordu. Evin sahibi Musa, eşiyile Şahin arasında gidip geliyordu.

“Çıkmıyorum. Biliyorum beni öldüreceksiniz?” diye bağırdı. “Dün gece rüya gördüm. Tuje’nin oğlu Cemal beni boğuyordu. Kurtar beni Muhtar!”

Çino’ya doğru hamle yapan Şahin’e yalvarır gibi seslendi evin kadını:

“Kardeşim lütfen. Çamurlu ayaklarınızla halımın üstüne basma dedim. Laf da anlamıyor musun?”

Can pazarlığının yapıldığı curcuna, yalvarma, ikna etme ve bağırma içinde kadının halının kirlenmesine odaklanması, soğukkanlı olan Şahin'i daha da sakinleştirdi.

Pazarda çürümüş bir elmayı ister gibi önemsiz bir hava içinde:

“Bunu bize vereceksiniz. Yarım kalan bir sözümüz vardır.”

“Sözünüz nedir” diye bağırdı Çino.

“Yoldaşlarımızın sana çok selamı var” diyerek niyetini gizlemeden cevap verdi.

Titreyen muhtar iri kıyım adamın “yoldaş” demesiyle daha da panikledi. Korkusu onu kontrolden çıkaracak kadar çoktu. Kasık arası baştan başa ıslandı. Altına kaçırdığı idrar evin zeminine damladı.

“Amir yoldaşlar, yalvarırım bırakın ben gideyim. Kapıyı açmamı söylediniz açtım. Ne istiyorsunuz benden? Elinizi ayağını öperim devrimci amir yoldaşlar.”

Kendisini sakinleştiren İsmail'e bakmadan, “Yüce Rabbim bu neydi başıma geldi bu gece?” diye yüksek sesle bağırdı.

Bağırmaya İsmail de bağırarak karşılık verdi: “Sana sakin ol dedim. Bir kelime daha edersen kurşunu ağzına yersin!”

“Amir yoldaşlar ama ne istiyorsunuz benden?”

Korkunun etkisiyle her şeyi birbirine karıştıran muhtarı ikna edemeyeceğini anlamıştı İsmail.

“Muhtar, kes vır vırı dedim! Senden bir şey istemiyoruz. Bu adi herifi istiyoruz. Arkadaşımın da dediği gibi alıp dışarıda konuşacağız. Sakin olmazsanız sonuçlarına katlanırsınız!”

Çino'yu almaya çalışan Şahin'e yardımcı olmaya çalıştı. Ölümle yüzleşen Çino'nun korkusu utanca dönüşmüştü artık. Hesap vermenin gelip gece vakti kapısını çaldığını çok iyi biliyordu. Sayıklar gibi sesler çıkarıyordu.

“Affedin beni lütfen. Affedin beni!” diye diz çöktü.

“Ayağa kalk! Senden af dileyenlere ne yaptın?” diye bağırdı Şahin.

Karşısında yere yığılmış anlamsız heykel gibi duran kişiye baktı. Çiçek bozuğuyla çapurlaşmış buruşuk yüzü bembeyaz olmuştu. Korkudan burun delikleri mağara gibi açılmıştı. Çizgileri içinde katlettiği insanların sesleri gizli gibiydi.

İçi, yanmış bir el gibi kabardı. İntikam da dâhil her şeyin tadı kaçmış. Eylemi bir an önce bitirip çıkmak istedi Şahin:

“Sana ayağa kalk dedim. Ölümün karşısında düşkünleşme!”

Titreyerek, ağlayarak ve yalvararak ayağa kalktı. Tekrar kaçıp kadının arkasına sığındı. Kadını sürükleyerek arka odaya çekmek istedi. Kadının oğlu, annesini sürükleyen Çino’ya engel olmak istedi. Bunun üzerine kocası da kalabalığa karıştı.

Üç kişinin asıldığı Çino’yu eski bir elbise gibi kavrayan Şahin, yakasından tutup çektiği kişiyle birlikte üç kişiyi daha sürükledi.

Yoldaşlarına söz vermişti. Asla onun başka bir yerine, özellikle de ellerine dokunmayacaktı. Kendisi gibi günahkâr olan yakasından tutarak sürükledi. Birbirlerine kenetlenen dört kişiyi kapıya yakın bölüme kadar çekti.

İsmail’in kızmasıyla sesini kesen muhtarın, titremenin etkisiyle birbirine değen bacaklarından idrarı dökülüyordu. İçine girdiği durumdan bir an önce kurtulmak için ev halkına bağırdı:

“Bırakın adamlar konuşsun gari. Devrimci yoldaşlar tutanak imzalayıp bırakacak adamınızı.”

“Bu size son uyarımdır” diye bağırdı Şahin. “Bırakın bunu, diyorum size!”

İsmail’den yardım ister gibi baktı. İsmail, Çino’ya yapışan ev halkını sökmeye yöneleceği an Muhtar tekrar kapıya yöneldi. Kapının dışından sesler gelmeye başlayınca,

“Lêge loo. Lêge çavımın! (Vur ulan. Vur gözüm)” dedi İsmail.

Şahin, belinden çıkardığı ondörtlüğü eline alarak yalvaran Çino’nun gözlerinin içine doğrulttu. Herkes geri çekildi. Çino da kaçtı.

Suçlunun kaçması, doymamış öfkesini daha da kışkırttı. Çizgili geceliği içinde eğri bir fasulye sapı gibi duruyordu; zorla üzerine geçirilmiş bir çuval gibi duruyordu. Arkasını döndüğü için ateş etmek istemedi. Salonu geçip odaya gireceği an, var gücüyle bağırdı Şahin: “Çinooo!”

Yarım bakışla Şahin’in kendisine doğrulttuğu namluya baktı Çino. Silah sesine kimse bağırmadı bile. Alnında kırmızı bir leke oluştu. Yalvarması ağzında yarım kaldı. Sırtüstü devrilerek, kadının koruduğu halıların üstüne düştü. Hırıltıya benzer bir inleme sesi duyuldu. Sol kolu altında kaldı. Önce ayakları bir iki kasıldı, sonra da onlarca insanın canını alan sedef hastalığına yakalanmış benek benek parmakları titredi. Ölü bir tavuğun ayaklarına benzeyen elleri titreyerek yana düştü.

Sedef hastalıklı ellerin vurduğu kanlı hıçkırıkların sesini duyar gibi oldu Şahin. Mağrur bir edayla kapının eşiğinde dikildi. İçinde bulantıya benzeyen bir boşluk oluşuyor gibiydi. Taş kesilen ev halkı ve muhtar “Kimsenin söyleyeceği bir şey var mı?” anlamında süzdü. Olmasını istemediği bir sahnede, direnerek kendilerini seyirci konumuna sokmuşlardı. Hesabını dışarıda göreceklardı ama hesapların mekânı değişmişti. Düzensiz ve derin soluyuşlar dışında kimseden ses çıkmıyordu.

Şoka girmiş muhtarın titremesi kesildi. Avuçları içine aldığı başını sıktı. Kiracıyla göz göze geldi. Kiracısı Musa’nın “Devrimci yoldaşların imzalamak istediği tutanağı gördün mü?” anlamında çaresiz ve korku dolu bakışını yakaladı.

Çamurlu ayaklardan koruduğu halısının kan gölüne döndü-

günü gören evin kadınının histerik, tiz ve tekdüze çılgılığı, ilçeye on dakika uzaklıktaki yerden gelen polis sirenlerine karıştı.

Kapının dışında kendisini bekleyen İsmail'i, "Çık Osman!" diye itti Şahin. Sokağa indiler. Evlerdeki seslere lambaların yanması, köpeklerin havlaması ve sirenler karıştı. İçerde çok oyalandıklarını söyleyen İsmail'e önden gitmesini ve çatışma pozisyonu alması talimatını verdi.

Eylemini kutlamak için bir şarjörü havaya boşalttı.

"Haydi koş Şahin!" diyen arkadaşının sesini duymazlıktan geldi. Sirenlerin çaldığı arabayı sokağın başında bekleyip pusuya düşürmek istedi. Sakin bir şekilde şarjörü değiştirdi.

"Haydi Şahin, haydi!"

"Sen git İsmail, köyün dışında bekle beni!"

"Çıldırдың mı Şahin, haydi!"

Çino'nun ölümü öfkesini daha da artırmıştı. Daha fazlasını istiyordu...

Siren sesleri daha da yaklaştı.

Sokaklar geride kalmış anılara benziyordu. İşten eve döner gibi yürüyen iri kıyım adam, acelesi yokmuş gibi heyecanlı olan arkadaşının peşinden yürüdü. Köyün tutulan yollarının tam aksi yöne doğru, Spartalıların Perslileri mağlup ettiği sahile doğru yürüdü. Ölüdeniz tarafından esen rüzgârın getirdiği ıslak tahta kokusu genzine doldu. Bir hoş oldu. Bir roman kahramanı gibi gururluydu. Tanrıçalara ev sahipliği yapan arduvaz renkli deniz iç çekiyordu. Kabarıyor, şişiyor ve nefes alır gibi hareket ediyordu.

Kimsesizlik ayrı bir şey, yalnızlık ayrı bir şeydir.

Güneş, karşı yamaçlara vurarak zirveyi aştı. Günlerdir yürümekte zorluk çeken Zeynep, yerinden kalkarak Alişer'in yanına oturdu. Yol boyunca çantasını alan, yükünü paylaşan güçlü, bir çocuk gibi saf, fedakâr, korkusuz ve sakin arkadaşını süzdü. Biraz sonra gidecekleri çadırlarda annesiyle görüşüp görüşemeyeceğini merak etti.

“Biliyor musun yoldaş, ilk spor ayakkabımı parti aldı. İlk saati de parti aldı. O kadar yoksulduk. Gerisini sen düşün.”

Alişer'in yoksulluk sınırını hayal etti. Cevap verecek uygun bir sözcük aradı, bulamadı. Konuyu değiştirdi.

“En çok kavak ağaçlarını severim. Yağmurda renk değiştirirler.”

“Ben en çok çekem severim” diye cevap verdi Alişer.

“Neden çekem?”

“Çekemler, kayalara tutunurlar. Fırtınalara, karanlığa ve uçurumların boşluklarına meydan okurlar. En çok Jêle'nin çekemlerini severim.”

“Neden Jêle Alişer?”

“Jele, Düzgün'ün en küçük ve en nazlı kız kardeşidir. Zel dağının adı Jêle'dir. Buyer dağı denilen yerine asıl adı Ana Buyere'dir. Bir de küçük kız kardeşi varmış. Onun adı da Haskar'dır. İsmi

Haskar dağına verilmiştir. Düzgün Baba'nın asıl ismi Düzgün Bawa'dır. Bawa, yol gösteren ve rehber anlamında kullanılır. ”

“Uğur’umu (Cemal Keser) niye korumadı ziyaretler. O da ziyaret ve niyaz yurduna ait bir Dersimliydi” diye mırıldandı.

Sevdiği adamı bir yıl önce Tokat’ta kurulan bir pusuda kaybeden kadın, ismi sayılan dağların zirvesine dikti bakışlarını. Konuşan arkadaşının ne dediğini anlamadı.

Peşinden konuyu değiştirir gibi: “Ben Sünniyim yoldaş. Bu tür şeylere inanmıyorum. Zaten dinlerin hiçbirine inanmıyorum.”

“Ben yaşanan ve dokunulan tüm efsanelere inanıyorum. Düzgün yaşamış. Nasıl yaşamış onu bilmiyorum ama yaşamış. Dinle alakalı bir şey değil. Her neyse enerjisi bana iyi geliyor yoldaşım. Şu an üç ziyaretin hemen hemen ortasındayız. O bizi koruyor. Ben Uğur’un Karadeniz’e gitmesine karşıydım. Gitmeselerdi pusuya düşmezlerdi. Ziyaretler korurdu burada. Zile’de ezan sesi yükseliyor. Ezan sesinin geldiği yerde ziyaretler durmaz.”

“Sen ciddi misin?” anlamında yüzüne baktı. “Bunlara inanıyor musun yoldaşım?” dedi Zeynep. Zile’deki pusudan bahsedince yüzünü Ana Buyere’ye doğru çevirdi. Koyu gölgeler çökmüş, partikalar silinmişti. Birazdan karanlık çökecekti. O karanlık, anne şefkatiyle kendilerini koruyacaktı. Alişer’in verdiği cevabı duymadı bile. Sevdiği adamı kendisinden alan pusuyu hatırlatan her şeyden kaçarken, birdenbire kendisini olayın içinde bulmuştu. Boğazına takılan ve zorlandığı bir lokmayı yutmak ister gibi zorla yutkunmaya çalıştı.

“Eğer bir gün vurulursan da cenazeni sırtlar Jêle’de toprağa veririm. Seni Adana’ya vermem” dedi Alişer.

Kıvırcık’ın “Toplanalım yoldaşlar” komutuyla kendisine geldi. Kuzeyden esen rüzgâr, yanağından akan gözyaşlarına vurdu. Islak yanağına serinlik yayıldı.

“Anlamı olmayan bir yığın sözcük israf etmek istemiyorum yoldaşlar” dedi Kıvırcık.

Karşısında dört sıra şeklinde dizilen gerillaları süzdü. Bir haftadır yol yürüyen, sayısız pusuları atlatan birliklerin yüz ifadele-rine baktı. Hayatları kumardı. Hatta kumardan daha riskliydi. Bir kumarda blöf yapabilirsin belki ama burada blöfe yer yoktu. Sadece risk almak, ölümü düşünmeden, umursamadan yaşamak vardı. Bir sorun yaşamadan ve kayıpsız getirdiği için iç huzurla doluydu.

“Biliyorsunuz, 1993 yılında Çemişgezek Doğan köyündeki Kahraman ailesi, dost bildiğimiz güçler tarafından hunharca kat-ledildi. Bu katliamı tahrik eden, kışkırtan, katliam gecesi yardım ve yataklık yapan, hem devleti hem de içine girmiş gibi davran-dıkları yapıyı halka ve devrimci örgütlere karşı kullanan üç alçağı alacağız. Amacımız sorgulama yapmak. Ama aldığımız bilgiye göre sürü çobanları kendi aralarında el fenerleri ve ışıklar aracılı-ğıyla özel bir haberleşme kanalı yaratmışlar. Bunun için sürü çobanlarına görüntü vermeden yanaşmamız gerekiyor. Ola ki sorgulamak istediğimiz kişiler kaçır ya da direnirlerse, partimizin vur emri uygulanacaktır.”

İçinde biriktirdiği öfkeyi keskin murçlarla yontmaya çalışan bir usta gibi hınçla konuştu. Zamanında sorulmayan hesapların ağır bir vebal gibi yakasına yapıştığını düşündü Kıvırcık. Kendi-sini dikkatlice dinleyen birliği süzdü. Kimseden ses çıkmayınca, bakışları Hel dağının uçurumlarına kaydı, uzun aradan sonra ilk kez göz teması kuruyordu...1993 yılı zemheri ayında kuşatıldık-ları zaman, donup ölen arkadaşlarını düşündü. O kış vakti ölüm, huzur veren bir uyku gibi kendilerini davet etmişti. Soğuk ama davetkâr bir çekicilikle yorulanı, oturanı ve kar üzerine uzana-nı çağırıyordu. Bir daha hatalarını düzeltmeye fırsat vermeyecek suskun biçimlerle hem de...

Kendi ve birliğinin de içinde olduğu kırk yedi candan düşen Zeki, Erkan, Doktor Ali, Ali Ekber, Barbara ve Ali İhsan'ı düşündü. Gömüldükleri yerleri soran ailelerine verdiği yer tarifi sonucu cenazelerine ulaşamamışlardı. Orada halen seslerin kaldığına inandı. Uykuya dalar gibi huzurla kendisini zemheri soğuğuna teslim eden Erzurumlu Zeki yoldaşının ilk düşüşünü. Doktor Hü'nün modern bir derviş gibi sır olup gidişini. Yaşarken tek bir kişiyi bile incitmeyen Barbara'nın anısı vardı sanki her yerde. Kırk yedi can, kırk yedi değişik yaşam ve kırk yedi farklı hikâye...

Ölümü kendisine kız kardeş edilen kış, herkesi soğuk bağrına alıp evire çevire dondurmuştu. Bedeni terk eden ayak parmakları, çürüyüp düşen et parçaları.

Pala İsmail'in çürüyen etleri sağlamlardan ayıran neşter ustalığını, vadilere düşen çığların gürültüsünü, ayazda donup gagası açık ölen serçeleri düşündü. Her şey sanki bir kötü kâbustu. Yaşanmıştı ama yaşanıldığına kendisi bile inanamıyordu.

Orhan'ın sorusuyla kendine geldi Kıvırcık. Ama tam olarak ne sorduğunu duyamadı. Kaldığı yerden devam etti:

“Dost bildiğimiz ve Dersim'e yerleşmesine yardımcı olduğumuz hareket, kendi altyapısını tamamladıktan sonra bizi misafir olarak görmeye başladı. Başta yapımız ve taraftarlarımız hedef durumuna konuldu. Dışımızdaki diğer tüm devrimci yapılara ve taraftarlarına da aynı muamele yapıldı. İnsanlarımıza karşı yalan, korkutma ve bir dizi kirli savaş politikası devreye sokuldu. Kadrolarımız hakkında ölüm kararları alındı. Gerillalarım ve yoldaşlarım hileyle tutuklandı. Ellerini bağlayıp adice katlettikleri parti üyelerimizden biri de Mehmet Yeşil'di.”

Kıvırcık, elini Mehmet Yeşil'in öldürüldükten sonra bırakıldığı yere doğru uzatıp yarı kalmış bir oç gibi başını sağa sola salladı.

“Partimizin sağduyulu, sorumlu ve ikna edici hiçbir girişimi ve çabası buna engel olamadı. Sosyalist basının okunmasının bile yasaklandığı bir dizi yasak getirildi. Dügünler yasaklandı, TV izlenmesi yasaklandı. Hatta ‘kirve’ demek bile yasaklandı. Halktan zorla erzak, eşya ve para toplandı. Küçük yaşta çocuklar başta olmak üzere gençler zorla dağa çıkarıldı. Bu karşı devrimci ve halka zarar veren düşmanca tutumları için defalarca görüşme talep ettik. Çağrı yaptık, ne yazık ki, hiçbirine olumlu cevap verilmedi. Aksine üç kişilik bir gerilla birimimizin silahlarına el konuldu. Üç gün boyunca elleri bağlandı. Onur kırıcı muameleye maruz kaldılar. Doğan Vahşeti, gerillalarımızın tutuklanmasından 23 gün sonra yaşandı. Hakkında ölüm kararları aldıkları kadrolarımızdan biri olan yoldaşımızın evine gittiler. Bu karşılaşmada yoldaşımız onlarla görüşmeye gitmesine rağmen zorla alıkonuldu. Kötü muameleye ve işkenceye maruz kaldı. Ellerinden son anda kaçıp kurtuldu. Ama ailesine yöneldiler. Orada o gece insanlık adına utanç verici şeyler yaşandı. Veli Amca ve iki kız yoldaşımızın elleri bağlandı. Önce evleri gözlerinin önünde ateşe verildi. Sonra da kurşuna dizildiler. Kurşuna dizildikleri zaman ne oldu biliyor musunuz?”

Gözlerini kısıarak kalabalık gerilla birliklerinin üzerinde gezdirdi. Gündüzleri uyuyan, fakat geceleri yol alan insan gerilla topluluğuna baktı. Sonra kenarda tek sıra hâlinde dizili duran yürütmedeki üç yoldaşına baktı. Orhan’ın şakaklarından boncuk boncuk terler aşağı iniyordu. Babası 1980 yılında faşistler tarafından öldürölen ve yetim büyüyen yoldaşının sıkılı dişlerine baktı. Öfkeden değişen çene yapısına baktı. Çenesine doğru akan ter, tozlu yüzünde iz bırakmıştı.

“O yoksul insanların eşyalarına ‘savaş ganimeti’ olarak el konuldu. Veli Amca öldüröldükten sonra parmağındaki yüzük çalındı. Yani ‘ölü soyuculuk’ yapıldı o gece. O yüzüğün kimler tarafından şalındığını bilmiyoruz. Muhtemelen o köyde olan ve

o gece katliama yardımcı olan iki köylüden biri almıştır. Şimdiye kadar yaptığımız araştırmalarda bunu açığa çıkaramadık. Fakat bu gece alacağımız üç alçaktan birinin bu adice harekette bulunduğu inanıyoruz. Çünkü söylentiler ve iddialar o yönde. Bu gece ölü soyan alçağı açığa çıkaracağız.”

Sıklı dişlerini zar zor açtı Orhan. Öksürerek sesine düzen vermeye çalıştı.

“Orada o gün sadece o insanlar katledilmedi. O gün orada partimiz ve halkın onuru da ayaklar altına alındı yoldaşlar. O gün Veli Amca’nın evi yakılmadı sadece, Dersim de yakıldı.”

Barut fıçısına dönen gerilla birliğinin içinden iki adım ileri çıkan Zeynep, rüzgârın gözlerine serpiştirdiği saçlarını düzeltti. Kuzeyden vadiye doğru akan rüzgâr, kumral düz saçlarını savurarak gözlerini, yüzünü ve ağzını kapattı. Eliyle saçlarını yana yatırdı. Sesine biçim ve düzen vermeye çalıştı. Sol elinde tuttuğu silahını sağ eline aldı. Dipçliğini sertçe toprağa vurdu.

“O alçak herifleri öldürme görevine gönüllü talibim yoldaşlar” dedi.

Kararsızlığa dair hiçbir iz yoktu sesinde. Açıklama kendisini derinden sarsmıştı. Zeynep’in sesi ağlamaklı fakat güven vericiydi: “Partinin bu görevi bana vermesini talep ediyorum.”

Başta Kıvırcık olmak üzere yürütmedeki üç kişi, Zeynep’in talebini reddetti. Israr eden kadının yüzüne baktı Kıvırcık. Yeni gelen kadının olumsuz etkileneceğini ilere sürerek infaz için gönüllü olan diğer yoldaşların sorularına cevap verdi.

“Bu ailemize yeterince yardımcı olamadık. O dönem çok eksiklik, yetmezlik ve hatalarımız oldu. Yoldaşımız onların elinde olmasına rağmen gerekli ve etkili bir müdahale kanalı bile yaratamadık. Ertelenen, geciken ve kafamıza takılan sorulara hep birlikte bu gece cevap bulacağız.”

Kıvırcık'ın sesinde hayıflanma, pişmanlık ve hınç vardı.

Açıklama bittikten sonra konaklama yapıldığına dair izler silindi. Beş dakika içinde harekete geçme emri verildi. Yürütme hareket şeklini, planlama, savunma biçimleri ve geri çekilme güzergâhını görüştü.

“Yoldaşlar” diye gür bir sesle seslendi Muharrem. Çenesindeki gamzeyi kaşdı. Güzel ve biçimli yüzüne daha da erkeksi bir hava katan gamzesini ovdu:

“Önden biz gidiyoruz. Herkes uygun güvenlik mesafesini koruyarak bizi takip etsin!” dedi.

Tespîh tanesi gibi art arda dizilen birlikler, Hel dağına doğru harekete geçti. Çobanlara görünmeden yolun üzerindeki ilk çadırlara vardıklarında, karanlık çökmek üzereydi. Sürü sağan oba halkına yanaştı Muharrem.

“Bunlar bizim kirvelere benziyorlar” diyen kadınla tokalaştı. Hâl hatır sordu. Sağım kuyruğundan kaçan koyunları sıraya dizdi. Gelen birliklerle birlikte sağım işini bırakan oba halkının sevgi, ilgi, merak ve şaşkınlık dolu sorularına cevap verdi. Normal bir faaliyet-te bulunuyorlarmış gibi sorular sordu. Kıvırcık'ın yetişmesiyle hakkında sürgün kararı çıkarılan Kento'nun çadırlarına doğru hareket edildi. Kıvırcık'ı tanıyan Kento, gülümseyerek birlikleri karşıladı.

“Bu bir mucize yahu kirveler. Sizi böyle çok görmek şahsen gönlümü hoş etti.”

Kıvırcık, elini sıkıp samimiyetini ve niyetinin tartmaya çalıştı.

“Buyrun oturun kirveler. Size ne ikram edebilirim?”

“Teşekkür ederiz amca” diyerek Kento'nun teklifini reddetti Kıvırcık.

“Bizim biraz işimiz vardır. Seninle çocuklardan uzak bir yerde konuşmak istiyoruz.”

Etrafını yokladı. Tedirgin oldu. Durmadan çadırlarına doğru gelen birliklere baktı.

“Emrinizin başımın üzerinde yeri vardır”dedi Kento.

“Bu adam mert ve yiğit bir adamdır. Ama bir türlü rahat durmadı” diye mırıldandı Alişer.

Çadırlardan biraz uzaklaştıktan sonra durdular.

“Geçmişten beri partimiz ve devrimci örgütlerle durmadan uğraşıyorsun. Seni kaç kez ikaz ettiğimizi ben bile hatırlamıyorum. Alınan ölüm kararını çocuklarından dolayı iki kez erteledik. Seni son kez parti adına uyarıyorum. Köyde kalan taraftarlarımızıza baskı uygulamaktan vazgeçmezsen, seni bu kez kendi ellerimle öldürürüm.”

“Köylüler çoğu zaman yalan söylüyor kirve. Siz beni bağışladıktan sonra size karşı bir kötülüğüm olmadı.”

“Ama köyde kalan Çelikler’e baskı uyguluyorsun. Devletten aldığın güçle önlerini kesiyorsun. Kadınlara hakaret ediyorsun. Dersim’in kültüründe kadını dövmek ve bacak arasına değnek sokmak da nereden çıktı?”

Uzun boylu köylü, zorlama bir olgunluk sergiledi. Omuzlarını kaldırdı. Şaşkınlığını üzerinden atmaya çalıştı. Bir şey diyecekti, son anda unuttu. Çekinerek cebinden sigara çıkardı. Birini Kıvırcık’a uzattı. Etrafında halka kuran kadınlı erkekli gerillaları süzdü. Karşısında duran Yurdanur’un güzelliğine baktı. Elinde silahını çeviren Umut’u bir yerlerden tanıyor gibiydi. Arka cephesine geçen Hasret’in silah tutan ellerini süzdü. Ayağa kalkmakla oturmak arasında kısa bir kararsızlık yaşadı.

“Senden ricam olacak. Beni Apocularla iş birliği yapan kişilerle kıyaslama bra. Çek beni vur ama öyle bir kıyaslama yapma.”

“Neden?”

“Onlar lanetli insanlar. Hepimize lanet bulaştırdılar. Çelikler ve taraftarlarınızla bir sorunum yoktur.”

“O vahşetin kanı sizin üstünüze sıçradı. Fakat hiçbir şeyden ders çıkarmadınız. Haksızlık yapmak, ruhunuzu aç bir kurt gibi kemiriyor. Bu durum sizi insanlıktan çıkarmıştır. Siz bunun farkında değilsiniz. Ama merak etmeyin, size bu kötülükleri hatırlatacak devrimci şiddetimiz vardır. Ya onurlu bir insan gibi yaşar ve işinize gücünüze bakarsınız ya da sizi teker teker gebertiriz!”

“Apocuların eliyle beni de öldürmek istediler. Apocular yeğenim Azrail’i kaçırdılar. O da kaçınca beni sorumlu tuttular. Birkaç tuzak kurdular bana. Apocular Hozat’ta beni öldürmek istediler. Devrörejli Müslüm’ün oğlu Âdem beni kurtardı.”

“Sen hesabını onlarla görürsün. Kimsesiz halka baskı ve zulüm yapmanı kabul edemeyiz.”

Boynunu “tamam” anlamında büktü. Kartal gagasını andıran terli burnunu ovdu. Birlikleri yararak yanına yanaşan büyük kızının korkudan rengi değişen yüzüne baktı.

Kıvırcık’ın “Bacım gel sen de otur yanımıza. Korkulacak bir şey yok” demesiyle rahatladı biraz. Derin bir iç çekti. Babasıyla Kıvırcık arasına giren genç kadın:

“Babamın bir suçu yok kirve” diyerek boynunu yana büktü.

“Sen de şahitsin kardeşim. Babanla bu kaçınıcı konuşmamız. Ama her seferinde sizden dolayı babanızı affediyoruz. Şimdi de kendisine son bir uyarımız olacaktır. Eğer uyarılarımız dikkate alınmazsa sonuçlarına katlanmak zorunda kalır. Sorumluluk da bizden gitmiş olur.”

“Tamam ben kefilim kirve. Olumsuz hiçbir şey olmayacağına dair size söz veriyorum.”

Alnında biriken teri sildi Kıvırcık. Sanki ter eline yapışmış gibi silkeledi. Gözlüklerini düzeltti.

“Senin hakkında partimizin geçici sürgün kararı vardır. Bu süre zarfında tekrar görüşeceğiz. Eğer bizimle dost geçinirsen kararımızı geri alırız. Bu konuyu da kapatırız. Karara uymazsan da farklı yaptırımlar almak zorunda kalırız. Seçim senin.”

Belli bir suskunluk çöktü araya.

“Kararınızın başım ve gözüm üzerinde yeri vardır” dedi Kento. B harfini telaffuz ederken geceye ekmek parçacıkları gibi tükürük saçıldı. Şaşırtıcı bir şekilde memnun olmuş gibi bir havaya girdi. Çember oluşturan gerillalar başta olmak üzere kızı da şaşırdı.

“Kararı hemen mi uygulayacaksınız?” diye soru sordu Kento.

“Hayır. Senin mağdur olmayacağın şekilde uygulamak istiyoruz. Sürgün süresi üç aydır. Bu süreyi sen belirleyeceksin. İşlerini ve kışlık ihtiyaçlarını düzenledikten sonra köyden ayrılacaksın. Bu süre zarfında seni gözetleyeceğiz. Sonra seni çağıracağımız yere gelirsin. Hatalarını düzeltirsen tekrar konuşur ve konuyu tatlılıkla kapatırız” diye cevapladı Kıvırcık.

“Tamam kirve” dedi köylü. Sahipsiz ve sancılı bir sesle.

Kızı, Kıvırcık’ın elini sıkarak teşekkürlerini bildirdi. Genç kadının bir masumiyet ürkekliğinde dile getirdiği babasını koruma tavrında, hilenin izleri yoktu. Belirgin bir mahcubiyet, eziklik ve babasına karşı sitemi vardı sadece. Babasını azarlar şeklinde bir bakış fırlattı.

“Biz, hepimiz taraftarlarınız kirve. Bundan sonra bu sorun ben ve kardeşlerimin sorunudur. Siz merak etmeyin.”

Elini merakla çadırların önünde toplanan oba halkına doğru uzattı.

“Sizi ağırlamak istiyoruz; acıkmışsınızdır.”

Birliğin genç kadın üyelerini süzdü. Ebru’yla göz göze geldi. “Kurban olurum size” diye mırıldandı.

Genç kadının içten davetini “İşimiz var, başka zamana belki” diyerek reddetti Kıvırcık. Obaların dağılımı ve çevredeki gelişmelerle ilgili bilgi aldı. Baba ve kızıyla vedalaşarak hızla ayrıldılar. Savunma yapan grubun dışındakiler, farklı yerlere kurulan çadırlara dağıldılar. Kıvırcık’ın grubu yokuş aşağı indi. Yarım saatlik bir yürüyüşün ardından almak istedikleri kişinin çadırına yanaşıp etrafını sardılar.

Alişer’in içinde olduğu birlik, çadırları denetlerken annesinin çadırına yanaştı. Gaz lambasının aydınlattığı çadırın önünden geçti.

Çadırın önündeki aydınlık bölgeden geçen oğlunu yürüyüşünden tanır gibi oldu annesi. Elinde tuttuğu süt bidonu düştü. Sayıklar gibi “Ecevit!” diye sayıklar gibi mırıldandı.

Oğlu, cevap vermeyince gözlerini ovdu. Kendisine yanaşan birliğin içindeki kişilere baktı. Yere devrilen süt bidonunu doğrulttu. Sütün yarısı boşalmıştı bile. Yetim ve yoksullukla büyüdüğü on dört çocuğun altıncısı olan Alişer, yedi yıl önce dağa çıkmıştı ve bu zamana kadar hiç görmemişti. Çadırın ağzındaki aralıktan süzülen gaz lambasının ışığı önünden geçen kadın gerillayı bir yerlerde görmüş gibiydi. Silahlı birliklerin çadırın içine dolması kendisini kuşkulandırmıştı ama gelen kişinin yürüyüşü oğlunun yürüyüşüne benziyordu. Kararsızlığa düştü. Bu oğlunun yürüyüşü müydü yoksa biri taklit mi ediyordu?

“İyi akşamlar ana” dedi Süleyman.

Kekeleyerek “İyi akşamlar” deyip yutkundu. “Siz kimsiniz oğlum?” dedi zar zor bir sesle.

“Biz Partizancıyız ana” diyerek gülümsedi.

“Anne Ecevit abim geldi” diyen kızının sesiyle kaskatı kesildiği yerden fırladı.

Gece karanlığında düşe kalka oğluna doğru koştu. Oba halkı-

nın, komşuların, gençlerin ve çocukların “Ecevit geldi” şeklindeki sevinç bağırtıları arasında sesli bir şekilde ağlamaya başladı.

Gülerek kendisine doğru yanan Alişer annesine sarılmak için silahını çapraz bir şekilde boynuna astı. Uzun ve güçlü kollarını yana açtı. “Dayê mın (anneciğim)” diyerek kendisine doğru koşan annesine sarıldı. Sesli bir şekilde ağlayan annesini havaya kaldırdı. Hıçkırıklar eşliğinde yüzünü rastgele öpen annesine gülerek karşılık verdi.

“Seni iyi gördüm gerilla annesi” diyerek annesinin yüzünü avuçlarına aldı. “Benim güzel ve yoksul dayêm” diyerek yüzünü peş peşe öptü.

Geldiğini duyan kardeşleri, arkadaşları ve komşularının çembere içinde kaldı Alişer. Öpmeler, sarılmalar, burun çekmeler, zoraki öksürmeler, ağlamaklı gülmeler ve sevinç gösterilerine şakalaşmalar eşlik etti. Ağlayan annesini ve kardeşlerini sakinleştirdi.

Oğlunun yüzündeki teri ve kondurulan öpücüklerin ıslaklığını silen kadın, ağzıyla değil bedeniyle konuşuyordu. Hayatı yoksulluğa karşı mücadeleyle geçmişti. Bir dönem Mersin’e göç etmişti. Sonra da Pertek’e yerleşmiş ve peşinden de köyü olan Sinsor’a (Yemişdere) geri dönmüştü. Biraz koyun alarak hayvancılığa başlamıştı. Tam her şey yoluna giriyor derken, bir gece üç arkadaşıyla dağa çıkan oğlundan sonra, geceleri uyku uyumak kendisine haram olmuştu.

Geceler, kendisi için çekilmez hale gelmişti. Kendi aralarında fısıldaşan insanlardan şüphelenir, çalan telefonlardan korkar olmuştu. Gördüğü rüyalarla uyanır, gördüğü rüyaları yorumlar ve sabahı öyle karşıları.

“Kaç yıldır neredesin oğlum? Seni sormadığım yer kalmadı.”

“Evet abi, neden hiç bizi görmeye gelmedin?” diyen küçük kardeşi annesine destek çıktı.

“Beyefendi kabuğundan çıkan kaplumbağaya döndü. İçinden çıktığı kabuğu beğenmez oldu.”

“O yoksul kabuk benim gurur kaynağım oğlum” diyerek arkadaş Kasım’a cevap verdi Alişer.

“Kaç kez sana haber gönderdim. Düğünüme gelmenizi istedim. Onu bile yapmadın.”

“Haydi onun düğününe gelmedin. Benimkisine niye gelmedin” diye mısayibi (sağdıci) araya girdi.

“Çocuklar şimdi aç” diye araya giren Besim’e “Ben kurban olurum size. Bu nasıl bir davadır ki kefeninizi boynunuza astırdı?”

Kimse yaşlı kadının söylediklerine cevap vermedi. Birliğin yaptığı sürpriz, herkesin sevinçten aklını başından almıştı. Hiç kimse konuya nereden giriş yapacağını, nasıl davranacağını kestiremedi. Belki de sevincin verdiği sarhoşlukla bunu beceremediler.

Başını göğsüne bastırarak sessizce ağlayan annesinin kokusunu içine çekti. Çocukluk günlerindeki iç huzuru yakalar gibi rahatladı.

“Banyo yaptırayım sana berxêmin (kuzucuğum). Kaç yıldır kim sırtını yıkadı yavrum?”

Annesinin sorusuna gülüşmeler karıştı.

Kıvranan ve titreyen gecenin içinden gelen sesleri dinledi. Çobanların ışıkla işaretleşmeleri tedirgin etti kendisini. Devletle çalışan kişilerin, gelişlerini tezden çevre karakollara ulaştırdığını düşündü. Aşkirek tepesindeki karakolda yanan araç ışıklarına baktı.

Oba halkı, misafirlerine sofra hazırlamanın telaşına girdi. Konuşmaları sessizce dinleyen Şahan, gideceklerini ve acil bir işleri olduğunu söyledi. Başka bir zaman için söz verdi. Sözünü bitirdi-

gi an Kıvırcık'ın telsizden "Derhal aşağıya inin!" talimatı gelince, harekete geçtiler.

"Bari bir çaya kalın" diyen gençlerin ısrarını, kibarca geri çevirdi Şahan.

Şaşkınlığı üzerinden geçmemiş kadın oğlunu bırakmak istemedi.

"Uyurken seni doya doya seyretmeyi özledim Ecevit'im."

"Gitmemiz lazım güzel anam" diye cevap verdi Alişer.

"Bari bir gece yanımda uyu. Uyuyacağın yastığı yıkamam. Kokunu saklar bu bahtsız annem."

"Olmaz anne. Gitmemiz lazım. Beni de arkadaşları da zor durumda bırakma!"

"Bari kirli bir elbiseni ver bana. Kokun kalsın bana!"

Boynuna sarılan annesinden kurtulmak için yerine oturdu.

"Anne zor durumda bırakma beni. Seni böyle üzülürken görmek acı veriyor bana. Biliyorum böyle yapacağını, onun için yanına gelmedim."

Çantasından çıkardığı yedek kazağını annesine verdi.

Seyyar bir bacaya dönen sigara tiryakisi okul arkadaşının "Biz de sen geldin diye sevindik. Bari hiç gelmeseydin bundan daha iyiydi yahu!" sözlerine karşılık "Kavuşmaktan çok, ayrılmak daha lezzetlidir aslanım. Bari bunun tadını çıkar" diye gülümsedi Alişer. Yüzüne üflenene sigara dumanını içine çekti.

Gözyaşlarını, başına bağladığı tozdan rengi sarıya çalan beyaz leçekle silen annesinin boynuna sarıldı. Teselli vermeye çalışırken annesi daha da ağlamaya başladı. Artık sesli sesli ağlıyordu.

"Bu gece özel bir işimiz var anne. Eğer beni üzmeden gönderirsen, söz veriyorum sana, en kısa sürede seni görmeye geleceğim. Hem de düzenli" dedi Alişer.

“Duydun anne” diyen kardeşlerinin sözleri eşlik etti.

“Bırak teyze. Ben goncoyu (kütük) tanırım. O verdiği söz, ölümüne de olsa tutar.”

Komşuların, gençlerin ve çocukların ısrarı üzerine ağlamasını frenlemeye çalıştı kadın.

“Bırakın doya doya ağlasın. Ağlamak acılı kalbin merhemidir” diyen obanın en yaşlı kadınının yüzünü seçmeye çalıştı Rupen. Süt pişiren alevler, bazı çehreleri aydınlatıyor, bazılarını karanlığa gömüyordu. Yüzünün bir tarafı aydınlık diğer tarafı komple bir karanlığa bürünmüştü. Son sözü söyleyen kadının yüzünü merak etti. Sesi kendisinden daha gençti. Elini öptüğü an, başını okşayan başparmağı eğri kadın mıydı acaba?

Çadırdan en son ayrılan Rupen’in karanlığa karışan gölgesine baktı. Sonra yürüyen oğluna baktı. Meme emzirdiği küçücük bebeği, dev cüsseli bir firariye dönüşmüştü. Aradaki kısa zamanı ölçemedi.

Ayağa kalktı. Önce yönünü Düzgün Bawa’ya doğru, sonra Buyer’e çevirdi. Jêle, Düzgün, Buyer, Haskar kardeş dağlar, yıldız mahşeri altında bağdaş kurmuş gibi diz kapakları birbirine değiyordu. Dağlar, aralarında bir şeyler fısıldar gibi uçurum başları gecenin karanlığı altında birbirine yaslanmış duruyordu. Birazdan patlayacak silah seslerine kulak kabartmış gibi tetikte duruyorlardı.

Qıslê tarafından sahipsiz ışıklar yanıp sönüyordu.

Ziyaretlere duyulan saygının gereği ellerini göğsü üzerinde çapraz bir şekilde bağladı Alişer’in annesi Fatma. “Ya ulu ziyaretlerin piri Düzgün Bawa, sabah kahvaltısındaki ilk lokman olayım! Ecevit’imi kendi kanatlarının altına al!”

Sonra da yüzünü tekrar Mamekiye (Tunceli), Pulemuriye ve Wacuğ (Ovacık) üçgeninde yıldızı göğe doğru yükselen Buyer’e

doğru çevirdi. Sağ işaret parmağını bir yay gibi kıvrarak öptü. Sonra dualarına sığındı:

“Sen Ana Buyer, daykê mine delal! (güzel anneciğim) Senin darına düştüm. Eğer beni duyuyorsan cevap ver! Benim öksüz yavrumu, göğsüne yatak yaptığın Xızır gölünün içinde bir damla su yap! Onu zalimlere karşı koru dayêkemın (anneciğim)!”

Komşusunun kendisine verdiği gümüş tabaktaki suyu, karanlığa karışan birliğin arkasına doğru göğşe fırlattı. Titreyen ıslak elleriyle başına vurdu önce, sonra yere çömeldi. Avuçladığı başını sağa sola salladı. Bildiği tüm duaları hıçkırıklar eşliğinde tekrarladı. Uğultuyla boğulan garip geceyi dinledi. Durmadan yanıp sönen ışıklara baktı, sahipsiz seslere kulak kabarttı. Yüzünü suyla ovan kızının dizine yasladı başını. Kollarını ovan komşu kızların ellerine bıraktı kendisini. Göğsünde, tam da firari oğlunu emzirdiği meme uçlarına iğne gibi bir sızı batıyordu. Karartısı, korkularla dolu gecenin içinde kaybolan yavrusunun sır olduğunu düşündü. Tükenmiş ve küflenmiş ruhların istilası altından kalmış kötü talihe lanet okudu.

İçinde anlaşılmaz bir şeyler koptu. Yavruları öldürülmüş dişi bir kurt gibi inledi. İçinde kopan şeyin sesini duyar gibi oldu. “Kimsesizlik ayrı bir şey, yalnızlık ayrı bir şeydir” diyen ölü eşinin sözünü hatırladı.

*Bu andan itibaren partimiz tarafından
tutuklanmış bulunuyorsun!*

Işıklar, aç gözlerle kurbanın ölümünü bekleyen çakalların dili gibi yaladı gecenin karanlığını. Yanan ışıklardan gözlerini ayırmadı. Dağbek'ten Pulemuriye'ye, oradan Aşkirek ve Yalmanlar sırtlarına kadar yanıp sönen ışıklara baktı. Farelerin aslanlara kükrediği bir zaman diliminde ihbarcılığın arttığını düşündü. Haberin yaylalarının içinde bulunan birileri tarafından çevre karakollara ve pusu noktalarına gittiğinden iyice emin oldu. En çok da Aşkirek'in üstündeki tepeden Yalmanlar köyüne doğru olan ışıklar canını sıktı. Geri çekilmeyi o hat üzerinden planlamıştı. Alnını aysız göğe kaldırdı. Gece sıkıcıydı; bir cinnet havası içindeydi. Çevredeki sahibi belli olmayan garip seslere kulak kabarttı. Tuzağa düşmüş vahşi bir hayvan gibi kuşatmaya alındığı hissine kapıldı Kıvrıkcık.

"Fikrini, zikrini ve nereye gideceğini herkesten gizleyen firarının ömrü uzar" diyen eski silahşor Demenanlı Kamer Ağa'nın sözünü hatırladı. Kamer Ağa'nın başındaki fotre dokunur gibi elini başına götürdü. Gözlüklerinin üzerine düşen şapkasını düzeltti.

Silahını, tabancasını ve telsizini kontrol etti. Gergin olduğu anlarda olduğu gibi gözlüğünü düzeltti. Göz torbalarına dolan teri sildi. Obayı saran ve işaretini bekleyen arkadaşlarına baktı. Sessiz adımlarla çadırın kapısına vardı. Boğazını temizledi. Bağırır gibi seslendi:

“Topal efendi, dışarı çık! Bu andan itibaren partimiz tarafından tutuklusun!”

Sesler, fısıltılar kesildi. Obaların altında bağlı bir eşek anırdı. Belli bir sessizlikten sonra “Siz kimsiniz?” diyerek Kıvrıcık’ın çağrısına kinle karışık kibirle bir sesle cevapladı Topal.

“Sana dışarı çık dedim!” dedi sert bir komutla Kıvrıcık.

“Bizim kim olduğumuzu biliyorsun.”

Kendisini tanıttı. Eşi ve çocuklarının arkasına saklanan rengeyiği suratlı adam, eğilerek çadırın kapısına yanaştı. Önüne dizilen ev halkının arkasına gizlendi.

“Ne istiyorsunuz benden?”

İçinde güçlü bir tiksinti biriktiğini fark etti. Konuşma ve açıklama yapmak gereğini bile duymadı. Bir ara sözü Orhan ya da Muharrem’e vermek istedi.

“Partimizin bir birimi 1988’de seni görüşmeye çağırırdı. Qero (İsmail Bulut) yoldaşımızın gönderdiği Xadişarlı iki kuryemize silah çektiniz. Sonra kabadayılık yapıp hava attınız ve devlete sığındınız. Sonrasını sen daha iyi biliyorsun. Buradan başlayarak soracağımız soruların tümüne bu gece cevap vereceksin! Konuya Qero’nun gönderdiği yoldaşlarımıza çektiğin silahla başlayacağız. Ama çocuklarının yanında konuşmak istemiyoruz.”

“Bundan yedi yıl önce Mazlum ve Âdem’in birliği, beni ve akrabam Meko’yu gece sürükleyerek götürdü. Sonra bizim suçsuz olduğumuzu anladılar ve bıraktılar. Ne istiyorsunuz bizden?”

“Kardelen Harekâtı’ndan bir ay önce oldu bu durum. Mazlum ve Âdem’in seni sorgulaması engellendi. Sizi sorgulamadık. İçimizdeki alçak sizi bıraktırdı.”

“Babamızdan ne istiyorsunuz?” diye araya giren ortanca kızına, abisi karşı çıkarak ortamı yumuşatmaya çalıştı:

“Arkadaşlar sakin olun. Ben de İbocuyum, sizdenim.”

“Bizden ya da devrimcilerden yana olan biri, işimizi kolaylaştırır ve yardımcı olur” dedi Orhan.

“Babanla konuşmak istiyoruz, soracağımız sorular vardır” dedi Veli.

“Ben gelmiyorum. Ayrıca Apocuyum.”

Telsiz sinyaline karışan karakolların konuşmalarını dinledi Kıvırcık.

“Durmadan manevra yapıp durma. Örgütleri karşı karşıya getirme oyunun sökmez” diye araya girdi Yılmaz.

Savunma yapan grubun telsiz çağrısına cevap vermek için uzaklaştı biraz. Çevredeki karakollarda hareketlenmeler olduğu şifreli olarak verildi. Verilen şifreli bilgi yine şifreli cevapla yanıtlandı.

“Bak çocukların ve eşinin yanında konuşmak istemiyoruz” dedi Orhan. “Bizi zor durumda bırakma. Suçu olmayan biri, devrimci bir örgütün sorgulamasından kaçmaz. Neden korkuyorsun bizden?”

“Biz korkmuyoruz sizden. Biz de sizi destekliyoruz” dedi en büyük oğlu.

“Bizi destekliyorsan, babanın bizimle konuşmasını sağlarsın. Yıllardır bir sürü suçla anılıyor baban” dedi Kıvırcık.

“Ben ne suç işledim ki?”

“Doğan Katliamı’nı senin oğlun yaptı. Sen bu ve buna benzer katliamların olmasını kışkırttın. Oğlunun ve arkadaşlarının zulmünden kaçan yoksul insanları İstanbul’a kadar takip ederek zorla para aldın.”

“Ben kimseden para almadım.”

“Katliamdan sonra köyden göç eden Irgaç, Çelik, Karadoğan

ve Aykut ezbetlerini takip ettin. Hileyle sen ve Meko denilen yaratık birlikte ‘örgüte vergi’ adı altında o yoksul insanları soydunuz. Devleti ve örgütü arkanıza alarak köylülerinize ve çevre köylerdeki taraftarlarımıza kan kusturdunuz. Bu bilgiler tüm ayrintılarıyla elimizde.”

“Bunların hepsi yalan.”

“Doğan Katliamı da mı yalan?” dedi Muharrem. “Ekmeğini yediğin ve yanında çobanlık yaptığın komşunu kurşuna dizdirdin. Evini yaktınız. O masum genç kızları ve yaşlı adamı kurşuna dizdiniz. Bu da yetmiyormuş gibi bu vahşetin içinde yaşlı adamın ölü parmağındaki yüzüğü çaldın ya da çaldırttınız. Şimdi dışarı çık! Bizi zor durumda bırakma.”

“Çıkmıyorum.”

“Kim çaldı o yüzüğü ulan alçak?” diye çadırın ağzına doğru yürüdü Orhan.

“Bak” diye elini tabancasının üstüne koydu Kıvrıkcık.

Çadırın içine girecek kadar yanaştı.

“Çocukların gözü önünde herhangi bir şey yapmak istemiyorum. Çık ve sorularımıza cevap ver!”

“Kendini çocukların arkasına saklayacak kadar zavallılaşma. Onurluysan bunu çocukların gözü önünde yapmamalısın. Bizi zor kullanmaya mecbur etme!”

Muharrem’in sözü üzerine çadırın arkasındaki boşluktan diğer çadıra kaçan kızını getiren birliklerin konuşmasını anlamaya çalıştı.

“Kime haber vermek istedin?” diye soran Şahan’a verilecek cevabı duymak istedi.

“Sana dışarı çık diyorum Topal! Daha fazla zorlama bizi! Partimiz tarafından tutuklandın! Bu kararımızı uygulayacağız!”

Kendin çıkarsan senin için daha iyi olur. Aksi takdirde seni zor kullanarak çıkaracağız!”

Kıvırcık’ın sözü üzerine, topal olan sol bacağıının üzerine koydu elini. Geri çekilerek çadırın arka tarafındaki yatakların üzerine oturdu. Kendisini koruyan iki kızını yanına çağırdı. Çadırın kapısına doluşan gerilla birliğini oyalamalarını fısıldadı.

Büyük oğlunun ortamı yumuşatan ve zaman kazandırmaya çalışan konuşmasını kesti Kıvırcık.

“Sana son kez söylüyorum: Bizimle gelecek misin yoksa gelmeyecek misin?”

“Bak, babamızın bir suçu yoktur” diyen oğlu araya girdi.

“Sana sormadık” diye sözünü kesti Orhan.

“Yoldaşımızı duydun. Gelecek misin Topal?”

“Ben suçsuzum.”

“O insanların gece katledilmesini sağladın. Diğer gün de hiçbir şeyden haberin yokmuş gibi Şeşik’ten köy mezarlığına geldin. Siyah eşeğinin üzerine binmiş vaziyette, o topal ayaklarını da sallayarak, cenazelerine ağlayan insanlarla alay ettin. ‘Bu savaştır olur bu tür şeyler. Neden ağlıyorsunuz?’ dedin. Üstelik o acılı insanlar seni, oğlunu ve olaya katılan hiç kimseyi devlete şikâyet etmediler. Devletin o kadar baskısına rağmen çocukların annesi bile ifade vermedi. Onurlu davrandılar. Devlet kapısında adalet dilenmediler. Partimizin terbiyesinden ödün vermediler. Bundan bile utanmadınız aşağılık herifler! İşlediğiniz suçlar ve günahlar yetmiyormuş gibi bir taraftan devletin sopasıyla, bir taraftan da Apocuların sopasıyla insanlarımızı dövdünüz.”

Ortama ağır, rahatsız edici ve ürkütücü bir sessizlik çöktü. Sessizlik, gerillaları daha da hırçınlaştırdı. Tahammül edilemeyecek bir hava içinde arttı dış gıcırdatmalar.

“Sana son çağrımızdır. Ya çıkarsın ya da biz seni çocuklarının içinde zorla çıkarırız. Size düşünmek için bir dakika süre. Seçim senin!”

Sözünü bitirince çadırın ağzından geri çekilen Kıvırcık, yürütmedeki arkadaşının kulağına eğildi:

“Verdiğimiz sürenin bitmesini bekle yoldaş. Eğer süre dolarsa bu iş senin. Gönüllü genç yoldaşların yapmasına izin verme!”

Çevre çadırlardan sese gelen akrabalarının çoğalması üzerine, gerillalarla tartışma büyüdü. Bu fırsatı kollayan Topal, çadırın kuzeye bakan noktasından sürünerek dışarı çıktı ve kaçmaya başladı. Çadırın arka tarafını tutan Ebru ve Süleyman’ın “Kaçıyor” sözüyle fırlayan görevli komutan, durmasını emretti.

Verdiği emre uymayan karartıya nişan aldı. Tetiği çekti. Yere yığıldı kaçan topal adam. Üstüne kadar gitti. Diğer yürütmedeki yoldaşı, kendisini geçerek yere düşen adamın üzerine eğildi.

“Biraz önceki Veli amca içindi” dedi.

Ellerini havaya kaldıran adamın yüzüne tiksintiyle baktı.

“Bu, daha çocuk olan Meral için!” diyerek tetiği çekti.

Araya girerek daha fazla ateş etmesini engelleyen yoldaşını itti.

“Bu da Zeynep için alçak herif!”

Tartışma ve gürültüyü kesen üç silah sesi, gecenin içinde yankılanıp durdu.

Kıvırcık, hakkında ölüm kararı olan diğer kişinin alınması için görevli birlikle irtibata geçti. Geri çekilme emri verdi. Bağırtilar içinde alandan hızla geri çekilen birliğin üyesi Veli Gök’ü arkadan kollarını sıkarak kucaklayan büyük oğlu, en son çekilen Haydar’ın vurduğu dipçik darbesiyle yere yığıldı.

Uzaklaşan gerillaların arkasından silahla ateş edildi. Birlik

komutanları, ateş edilen yere karşılık vermek isteyen yoldaşlarını engellediler. El fenerleriyle işaretleşmeler yoğunlaştı. Çıplak alanı hızla geçtiler.

Gece karanlığı, önce griye sonra da sarıya döndüğü an, sesler çoğalmaya başladı. Pancılas tarafından geceye uğursuzluk katan puhu kuşunun ötüşü kesildi. Pulemuriye'nin ışıkları, ölmeye yüz tutmuş ateş böcekleri gibi parlaklığını kaybetmeye başladı.

Şafağın süt mavisi karanlığı yırtmaya başladığı an havalandan helikopterler, Hel dağı ve çevresi üzerinde daireler çizerek keşif yaptı. Güneş daha doğmadan, küçük bir orman kümesi içinde mevzilenen gerilla birliklerinin bulunduğu alana yanaştılar. Yoğun bir ateş başladı. Toprağa ezilmiş ot kökü, kırılan taş ve ezilmiş nemli toprak kokusu çöktü...

Mayıs 2018

Yüzü alev gibi yanan adam "Ablam Zeynep'i, kardeşim Meral'i ve babamı nasıl katlettin?" demedi. "Doğan Katliamı" dedi. Sadece kendi acısına sahip çıkma bencilliğine düşmedi. Çünkü o acı, onu bilen herkesin yani insanlığın ortak acısıydı ve Dersim'in ciğerlerinin tam ortasına hançer gibi saplanmıştı.

Ölmenin de onurlu yaşamanın da eşit şekilde cesaret gerektirdiği topraklarda gözü pek bir yazar kalemını kınından çıkarıyor ve tarifsiz bir acıyı dirayetle anlatıyor. Susmuyor, sinmiyor, kavganın göbeğinden konuşuyor.

Aynı zamanda romanın başkahramanı da olan yazar ailesini katleden, evini yakan ve 33 kişinin can verdiği Başbağlar Katliamı'yla birlikte onlarca insanı öldüren bir tetikçiyle yüzleşiyor. Bu yüzleşme boyunca okuru; çürütülen, kirletilen ve ayaklar altına alınan duygu ve değerlerle yüzleşmeye davet ediyor. Toprağın ve suyun yasına ortak olmaya, ağrılarına şefkatle kulak vermeye çağırıyor. Eser, yalnızca yazarın değil okuyan herkesin hikâyesi oluyor.

Bitmeyen Veda, bir halkın uğradığı katmerli zulümleri, gördüğü eziyeti, işkenceyi ve hak ihlallerini hiçbir detayı atlamadan ortaya koyuyor. Murat Kahraman bunu yaparken edebiyatımızın büyük ustalarından el alıyor; güçlü tasvirler ve şairane bir dille nadide bir romanı ilmek ilmek örüyor.

Engellemelerle karşılaşsa da yazarı kadar dirayetli, nefes kesici, harcı sevdıyla karılmış bir roman bu.

Tekin Yayınevi olarak bu öncü ve cesur işin bir parçası olmaktan mutluluk duyuyoruz.

